...the ...on'ble the Vice-Chancellor and the Syndicate of the Calcutta University for the I. A. Examination of 1918.
...uthorised by the Hon'ble the Director of public Instruction, Bengal ...e in Schools and Colleges as a Library and Prize book.
...Text-book for the Adya and Madhya Examinations in Sanskrit by the Eastern Bengal Saraswata Samaja, Dacca.

पाणिनि-परिशिष्टम्

अध्यापक-श्रीदेवेन्द्रकुमार-विद्यारत्न
एम. ए., एम्. आर. ए. एस्., वन्द्योपाध्यायेन
संकलितम्।

ढाका-सिटि-लाइब्रेरीय-श्रीनगेन्द्रकुमार-रायेण
प्रकाशितञ्च।

मूल्यम्—पादोन-रौप्यकम्।

1. The maximum time allowed for retention of a book shall be one fortnight. It may be borrowed again if not required by others.

2. No reference books shall be lent out.

3. No borrower shall have more than two volumes out of the Library at one time.

4. Borrowers must not pass books from one to another but must return them to the Librarian.

5. Library books must not be used as class-books.

6. Any one who defaces by writing or otherwise damages any book shall pay the full cost of the book or of the entire works, if it consists of more than one volume.

7. The borrower shall be responsible for the value of the books lent out to him if they are lost, damaged or otherwise cannot be returned to the Library when they are due or recalled.

8. The presence of the voucher with the Librarian shall be considered sufficient proof of the non-return of books.

1615-36 The Bangalore Press

पाणिनि-परिशिष्टम्

अध्यापक-श्रीदेवेन्द्रकुमार-विद्यारत्न
एम. ए., एम्. आर. ए. एस्., वन्द्योपाध्यायेन
संकलितम् ।

ढाका-सिटि-लाइब्रेरीय-श्रीनगेन्द्रकुमार-रायेण
प्रकाशितञ्च ।

मूल्यम्—पादोन-रौप्यकम् ।

Printed by
Jogesh Chandra Adhikary
At the
METCALFE PRESS
76, Balaram De Street, Calcutta.

PREFACE.

सुप्-तिङन्तं पदम् 'Parts of speech are those that end in Declensional and Conjugational suffixes' and नापदं शास्त्रे प्रयुञ्जीत 'Do not use what is not a part of speech' run the popular sayings.

The object of this volume is to present before the readers a comprehensive treatise on Declensions and Conjugations of Sanskrit words and roots with copious references calculated to stimulate a curiosity for analysing them and to indicate those *Panini Sutras* which have the widest application.

Accordingly, this volume is divided mainly into two parts, *viz.* शब्दखण्ड 'Words' and धातुखण्ड 'Roots.' The former comprises लिङ्गानुशासन 'Genders of words' and शब्दरूप 'declensions' the Chapter on Genders opens with the *famous verses* of *Amara* on the subject with foot-notes, embodying very useful things which could be most easily remembered at the time of Sanskrit Composition, for instance, genders of the names of the different parts of the human body. The शब्दरूप-प्रकरण which follows gives the declensions of almost *every type* of words beginning with अकारान्त and ending with हकारान्त words of all the genders.

The धातुखण्ड opens with the धातुपाठ which is a complete Register of the full names of all the roots in the Sanskrit vocabulary with their meanings, (the important roots being marked with asterisks and followed by their लट् 3rd pers. sing. forms). The roots of the भ्वादि class are classified into तवर्गीयान्त, कवर्गीयान्त, अनुनासिकान्त e.t.c.—a classification which is purely Indian and is different from a list of roots in the alphabetical order. The धातुपाठ is followed by full conjugations of some important roots in लट् 'Present' लोट् 'Imperative', लङ् 'Past' विधिलिङ् 'Potential', लृट् 'Future' and लृङ् 'Subjunctive',—tenses and moods which are essentially necessary for Sanskrit Composition. These paradigms are followed by copious exercises.

लुङ्, लिट्, लुट् and आशीर्लिङ् have been classified and separately dealt with.

I must acknolwedge my indebtedness to Kale's *Higher Sanskrit Grammar*, and Thatte and Raverkar's *Subanta-rupa-Kaumudi* for the valuable help which I have recieved from them in the compilation of this book.

I am deeply gratefull to the Hon'ble the Vice-Chancellor and the Syndicate and the Board of Studies in Sanskrit of the Calcutta University as well as to many other learened bodies for their having highly encouraged me to bring out the present edition in the Deva-Nagari characters, by adopting this volume as a Book of Reference for the Students of the Schools, Colleges and *Tols*.

DATED
THE PANINI COTTAGE,
AZIMPURA, DACCA,
The 1st July 1916.

DEVENDRA-KUMAR BANERJI.

पाणिनि-परिशिष्टम् ।

लिङ्गानुशासनम् ।

पुंलिङ्गाः ।

१ । पुंस्त्वे स-भेदाऽनुचराः स-पर्य्यायाः सुरा-ऽसुराः ।
स्वर्गं-यागा-ऽद्रि-मेघा-ऽब्धि-द्रु-काला-ऽसि-शरा-ऽरयः ॥

२ । कर-गण्डौ-ष्ठ-दोर्-दन्त-कण्ठ-केश-नख-स्तनाः ।
अह्ना-ऽह्नान्ताः ध्वड्-भेदा रात्रान्ताः प्राग्-असंख्यकाः ॥

१ । २ । देवतानाम् असुराणाञ्च सामान्य-नामानि, विशेष-नामानि, अनुचर-नामानि च, पुंल्लिङ्गानि भवन्ति । स्वर्गप्रभृतीनाम् एकोनविंशति-संख्यकानां सामान्य-विशेष-नामानि च पुंल्लिङ्गानि भवन्ति ।

सुर-पर्य्यायाः यथा, अमराः निर्जराः देवा स्त्रिदशाः विबुधाः सुराः । वृन्दारका दैवतानि पुंसि वा देवताः स्त्रियाम् । **असुर-पर्य्यायाः** यथा, असुरा दैत्य-दैतेय-दनुजे-न्द्रारि-दानवाः । **देवता-विशेषो** यथा, मदनो मन्मथो मारः प्रद्युम्नो मीनकेतनः । कार्त्तिकेयो महासेनः शरजन्मा षड़ाननः । शम्भुरीशः पशुपतिः शिवः शूली महेश्वरः । विष्णुर्नारायणः कृष्णो वैकुण्ठो विष्टर-श्रवाः । इन्द्रः वरुणः शक्रः सूर्य्यः आदित्यः । **देवानुचराः**—हाहाः, मातलिः नारदः तुम्बुरुः भरतः देवलः । **दैत्यभेदाः**—बलिः नमुचिः, **असुरानुचराः**—मुण्डः, कुम्भाण्डः कुष्माण्डः ।

(१) **स्वर्गो** नाक, स्त्रिदिवश्च । (२) **यागो** यज्ञो मखः क्रतुः, अध्वरः । **यागभेदा** अश्वमेधः, अग्निष्टोमः । (३) **अद्रिर्गोत्रो** गिरिर्ग्रावाऽचलः शैलः शिलोच्चयः । **तद्भेदाः** विन्ध्यः सह्यो हिमवान् मेरुः । (४) (अभ्रं) **मेघो** वारिवाहः स्तनयित्नु र्बलाहकः । धाराधरो जलधर स्तड़ित्वान् वारिदोऽम्बुभृत् । जीमूतो मुदिरो घनः । (५) समुद्र—उदन्वान् उदधिः सिन्धुः सरस्वान् सागरोऽर्णवः । **तद्भेदाः**—

---

१ । (स्वर्ग) विविष्टप-त्रिभुवने नपुंसके । तृतीयं विष्टपं त्रिविष्टपं स्वर्गः । द्यौः स्त्रियाम् ।

१ । (शर) बाण-काण्डौ नपुंसके च ।

(मेघ) अभ्रं नपुंसकम् ।

१ । दिनाहनी नपुंसके ।

२ । दीधितिः स्त्रियाम् ।

३। क-ष-ण-भ-म-रोपान्ता यद्यश्रदन्ता अमी अथ।

प-थ-न-य-स-टोपान्ता गोत्राख्याश्चरणाह्वयाः॥

क्षीरोदः लवणोदः। (६) द्रुः द्रुमः—वृक्षो महीरुहः शाखी, विटपी पादपस्तरुः। (७) **कालो** दिष्टोऽप्यनेहाऽपि समयोऽपि—**तद्भेदाः** पक्षो मास ऋतुः। (८) **असिः** खड्गः करवालः कृपाणश्च कौक्षेयकः **तद्भेदः,** चन्द्रहासः। (९) **शरो** वाणो मार्गणश्च विशिख आशुगस्तथा। **तद्भेदाः,** नाराचः काण्डः भल्लः। (१०) शत्रुः—रिपुर्वैरी सपत्नोऽरि द्विषद्द्वेषण-दुर्हृदः। **तद्भेदः** आततायी। (११) रश्मिः **कर** उस्रो मयूखोऽंशुर्गभस्तिर्घृणिः किरणः। भागधेयः **करो**वलिः (राजग्राह्यः भागः)। करः पाणि हस्तश्च। (१२) **गण्डः** कटः कपोलश्च। (१३) **ओष्ठः** अधरः दन्तच्छदः रदनच्छदश्च। (१४) भुजो बाहुः प्रवेष्टो **दोः**। (१५) रदनो दशनो **दन्तः**। (१६) **कण्ठो** गलः। (१७) चिकुरः कुन्तलो बालः, कचः **केशः** शिरोरुहः। (१८) पुनर्भवः कररुहो **नखो**ऽस्त्री नखरोऽस्त्रियाम्। (१९) **स्तनः** कुचः पयोधरः। 'रावाद्धाहाः पुंसि' पाणिनिः २। ४। २९। क्ष्वेडस्तु गरलं विषम् इत्यमरः। क्ष्वेड-भेदाः सौराष्ट्रिकः शौक्लिकेयः इत्येवमादयो विष-भेदाः इत्यर्थः।

३। ककार प्रभृति-षड् वर्णोपध-शब्दाः पकार-प्रभृति-षड्-वर्णोपध शब्दाश्च, अकारान्ताश्चेत्, पुंलिङ्गा भवन्ति। 'अलोऽन्त्यात् पूर्व्व उपधा।' गोत्राणाम् आदि-पुरुष-नामानि प्रवर-नामानि वेद-शाखा-नामानि च

३। (कोपधः) (१) चिवुक-शालूक-प्रातिपदिकांऽशुको-ल्मुकानि नपुंसके।

(२) कण्टकाऽनीक-सरक मोदक-चषक-मस्तक-पुस्तक-तड़ाक-निष्क-शुष्क-वर्च्चस्क-पिनाक-भाण्डक-कटक-शण्डक-पिटक-तालक-फलक-कल्क-पुलाकानि नपुंसके च। अयं कटकः इदं कटकम्।

(टोपधः) (१) किरीट-मुकुट-ललाट-वट-वीट-शृङ्गाट-कराट-लोष्टानि नपुंसके।

(२) कुट-कूट-कपट-कवाट-कर्पट-नट निकट-कीट-कटानि नपुंसके च। कूटः कूटम्।

(णोपधः) (१) ऋण-लवण पर्ण-तोरण-रणोष्णानि नपुंसके।

(२) कार्षापण-स्वर्ण-सुवर्ण-व्रण-चरण-वृषण-विषाण चूर्ण तृणानि नपुंसके च।

(थोपधः) (१) काष्ठ-पृष्ठ-सिक्थो-क्थानि नपुंसके। इदं काष्ठम्।

(२) काष्ठा दिगर्था स्त्रियाम्। इमाः काष्ठाः।

(३) तीर्थ-प्रोथ-यूथ-गाथानि नपुंसके च। अयं तीर्थः, इदं तीर्थम।

(नोपधः) (१) जघना-ऽजिन-तुहिन-कानन-वन-वृजिन-विपिन-वेतन-शासन-सोपान-मिथुन-श्मशान-रत्न-निम्न-चिह्नानि नपुंसके।

(२) मान-याना-ऽभिधान-नलिन-पुलिनो-द्यान-शयना-ऽऽसन-स्थान-चन्दना-ऽऽलान-समान भवन-वसन-सम्भावन-विभावन-विमानानि नपुंसके च। अयं मानः, इदं मानम्।

३। (पोपधः) (१) पाप-रूपो डुप-तल्प-शिल्प-पुष्प-शष्प-समीपा-ऽन्तरीपाणि नपुंसके।

(२) शूर्प-कुतप-कुणप द्वीप-विटपानि नपुंसके च। अयं शूर्पः, इदं शूर्पम्।

(भोपधः) (१) तलभं नपुंसकम्।

(२) जम्भं नपुंसके च।

४ । नाम्न्यकर्त्तरि भावे च घञ्-अज्-अप्-नङ्-ण-घाऽथुचः । ल्युः कर्त्तरि, मनिज् भावे, को, घोः कि (प्रादितोऽन्यतः) ॥

पुंलिङ्गानि भवन्ति । **क,** स्तवकः कल्कः (पापं) अङ्कः लोकः अर्कः । **ष,** वृषः वृक्षः माषः तुषः रोषः । **ण,** गुणः गणः पाषाणः घुणः द्रोणः । **भ,** स्तम्भः कुम्भः दर्भः शरभः गर्द्दभः । **म,** सोमः भीमः होमः ग्रामः धूमः । **र,** क्षुरः अङ्कुरः झर्झरः शीकरः (जल-कणा) समीरः । **प,** यूपः दीपः सर्पः कूपः, सूपः कलापः । **थ,** रथः सार्थः नाथः शपथः । **न,** इनः फेनः जनः अपघनः (३ । ३ । ८१) । **य,** समयः हयः । **स,** वत्सः, वायसः, रसः, हासः, पनसः । गोत्र-नामानि, शाण्डिल्यः गौतमः, देवलः, वशिष्ठः, भरद्वाजः ।

४ । नामार्थे कर्म्मादि-वाच्ये भाववाच्ये च विहिता ये घञ्-प्रभृतयः सप्त कृत्-प्रत्ययाः, तदन्ताः शब्दाः पुंल्लिङ्गा भवन्ति । कर्तरि वाच्ये ल्यु-प्रत्ययान्तः शब्दः, भाववाच्ये च इमनिच्-प्रत्ययान्तः शब्दः पुंल्लिङ्गो भवति । क-प्रत्ययान्तः, (दा-धा-धात्वोः) कि-प्रत्ययान्त-शब्दश्च पुंल्लिङ्गो भवति । **घञ्** पाकः त्यागः **अच्,** चयः, जयः ।

(मोपधः) (१) रुक्म-सिध्म-युग्म-ध्म-गुल्मा-ऽध्यात्म-कुङ्कुमानि नपुंसके ।

(२) संग्राम-दाडिम कुसुमा-ऽऽश्रम-क्षेम-क्षौम-होमो-द्दामानि नपुंसके च । अयं संग्रामः इदं संग्रामम् ।

३ । (योपधः) (१) किशलय-हृदये-न्द्रियो-त्तरीयाणि नपुंसके ।

(२) गोमय-कषाय-मलया-ऽन्वया-ऽव्ययानि नपुंसके च । गोमयः गोमयम् ।

(रोपधः) (१) द्वारा-ऽग्र-स्फार-तक्र-वक्र-वप्र-क्षिप्र-क्षुद्र-छिद्र-नार-तीर-दूर-कृच्छ्र-रन्ध्रा-श्र-श्वभ्र-भीर-गभीर-क्रूर-विचित्र-केयूर-केदारो-दर-शरीर-कन्दर-मन्दर-पञ्जरा-ऽजर-जठरा-ऽजिर-वैर-चामर-पुष्कर-गह्वर-कुहर-कुटीर-कुलीर-चत्वर-काश्मीर-नीरा-ऽम्बर-शिशिर-तन्त्र-यन्त्र-क्षत्र-क्षेत्र-मित्र कलत्र छत्र-मूत्र-वक्त्र-नेत्र-गोत्राऽङ्गुलित्र-भलत्रा-ऽस्त्र-शस्त्र-शास्त्र-वस्त्र-पत्र-पात्र-नक्षत्राणि नपुंसके । इदं द्वारम् ।

(२) शुक्रम् अ-देवतायाम् । इदं शुक्रं (रेतः) ।

(३) चक्र-वज्रा-ऽन्धकार-सारा-ऽवार-पार-क्षीर-तोमर-शृङ्गार-भृङ्गार-मन्दारो-शीर-तिमिर-शिशिराणि नपुंसके च । चक्रः चक्रम् ।

३ । (षोपधः) (१) शिरीष-र्जीषा-ऽम्बरीष-पीयूष-पुरीष-किल्बिष-कल्माषाणि नपुंसके ।

(२) यूष-करीष-मिष-विष-वर्षाणि नपुंसके च । अयं यूषः, इदं यूषम् ।

३ । (सोपधः) पनस-बिस-बुस-साहसानि नपुंसके ।

चमस-सरस-निर्यासो-पवास-कार्पास-वास-मास-कास-कांस-मांसानि नपुंसके च । इदं चमसम् अयं चमसः ।

कंसं चा-ऽप्राणिनि । कंसोऽस्त्री पान-भाजनम् । प्राणिनि तु कंसो नाम कश्चिद्राजा ।

३ । स्थूणोर्णे नपुंसके च । स्थूणा (काष्ठमयी द्विकर्णिका) स्थूणम्, ऊर्णा (मेषादि-लोम) ऊर्णम् ।

गृह-मेषाभ्यां क्लीबे । गृह-पूर्व्वकः स्थूणा शब्दः, मेष-पूर्व्वकश्च ऊर्णा-शब्दः क्लीबलिङ्गो भवति । गृह-स्थूणम्, मेषोर्णं मेष-लोमनि इत्यमरः ।

४ । (अच्) भय-लिङ्ग-भग-पदानि नपुंसके । भयं लिङ्गं भगं पदम् ।

(नङ्) याच्ञा स्त्रियाम् ।

(कि) इषुधिः स्त्री च ।

५। (१) नान्तः। राजा तक्षा।
(२) उकारान्तः। प्रभुः इक्षुः।
(३) रुत्वन्तः। मेरुः, सेतुः।
(४) आत्म-पङ्काभिधानानि। चेत्रज्ञ आत्मा पुरुषः। पङ्कः, कर्दमः।
(५) पुरुष-गुल्फ-नामानि। पुरुषो नरः, गुल्फः प्रपदम्।
(६) मानाभिधानानि। कुडवः, प्रस्थः।
(७) दारा-ऽचत-लाजा-ऽसूनां बहुत्वञ्च। इमे दाराः।
(८) नाड्य-अप-जनो-पपदानि-व्रणा-ऽङ्ग-पदानि। यथासंख्यम्। नाड़ी-व्रणः, अपाङ्गः जन-पदः।
(९) मरुद्-गरुत्-तरद्-ऋत्विजः। अयं मरुत्।
(१०) ऋषि-राशि-दृति-ग्रन्थि-क्रिमि- ध्वनि-बलि- कौलि-मौलि-रवि-कवि-कपि-मुनयः। अयम् ऋषिः।
(११) ध्वज-गज-मुञ्ज-पुञ्जाः। एष प्रजा-पुञ्जः।
(१२) हस्त-कुन्ता-ऽन्त-व्रात-वात-दूत-धूर्त्त-सूत-चूत-मुहूर्त्ताः। अयं दूतः।
(१३) षण्ड-मण्ड-करण्ड-भरण्ड वरण्ड-तुण्ड-मुण्ड-पाषण्ड-शिखण्डाः। एष षण्डः।
(१४) वंशा ऽंश-पुरोडाशाः। एष वंशः।
(१५) ह्रद-कन्द-कुन्द-बुद्बुद-शब्दाः। अयं ह्रदः।
(१६) अर्घं पथि-मथ्-ऋभुक्षि-स्तम्ब-नितम्ब-पूगाः। अयम् अर्घः।

अप्, करः गरः। नङ्, यत्नः यज्ञः। नन्, स्वप्नः। ण, श्वासः। घ, परिच्छदः। अथुच्, वेपथुः। ल्यु, नन्दनः रमणः मधुसूदनः। इमनिच्, लघिमा गरिमा महिमा अणिमा। क, प्रस्थः। कि, विधिः निधिः जलधिः। प्रादितोऽन्यतः इत्येतत् चिन्त्य-प्रयोजनम् इत्याहुः।

५। (१) धेनु-रज्जु-कुहू-सरयू-तनु-रेणु-प्रियङ्गवः स्त्रियाम्। समासे रज्जुः पुंसि च।
(२) श्मश्रु-जानु-स्वादु-अश्रु-जतु-त्रपु-तालूनि नपुंसके।
(३) वसु चार्थवाचि।
(४) मद्गु-मधु-शीधु-सानु-कमण्डलूनि नपुंसके च। अयं मद्गुः, इदं मद्गु।
(५) दारु-कसेरु-जतु-वस्तु-मस्तूनि नपुंसके।
(६) सक्तुर्नपुंसके च।
(७) इषु-बाहू स्त्रियाञ्च।
५। द्रोणाढकौ नपुंसके च। इदं द्रोणम्, अयं द्रोणः।
खारी-मानिके स्त्रियाम्। इयं खारी, इयं मानिका।

(१७) पल्लव-पल्वल-कफ-रेफ-कटाह-निर्व्यूह-मठ-मणि-तरङ्ग-तुरङ्ग-गन्ध-स्कन्ध-मृदङ्ग-सङ्ग-समुद्र-पुङ्खाः । अयं पल्लवः ।

(१८) सारथ्य-अतिथि-कुक्षि-वस्ति-पाण्य-अञ्जलयः । रचितोऽञ्जलिर्वः ।

स्त्रीलिङ्गाः ।

६ । स्त्रियाम् ईद्-ऊद्-विरामैकाच् स-योनि प्राणिनाम तु ।
नाम विद्युन्-निशा-वल्ली-वाणी-दिग्-भू-नदी-ह्रियाम् ॥ १

७ । स्त्री-भावादाव् अनि-क्तिण्-ण्वुल्-णच्-ण्वुच्-क्यव्-युज्-इञ्-अङ्-नि-शाः ।
उणादिषु निर्-ऊर्-ईश्च ङ्याव् ऊङन्तं चलं स्थिरम् ॥ २

८ । तल्, द्वन्द्वे ये, नि-कच्य-त्रा, वैर-मैथुनिकादि-वुन् ॥
अदन्तो द्विगुरेकार्थो, न स पात्र-युगादिभिः ॥ ३

६ । ७ । ईकारान्त ऊकारान्तश्च एकाक्षरः शब्दः स्त्रीलिङ्गी भवति । योनियुक्त-प्राणिनां नामाऽपि स्त्रीलिङ्गं भवति । विद्युत्-प्रभृति-वाचक-शब्दाः स्त्रीलिङ्गा भवन्ति । स्त्रियाम् (३।३।९४) इति, भाववाच्ये कर्त्तृभिन्नवाच्ये च विहिता ये अनि-प्रभृत्येकादश-प्रत्यया, तदन्ताः शब्दाः, उणादिप्रत्ययान्ता नि-भागान्ताः ऊकारान्ता ईकारान्ताश्च शब्दाः, ङी-प्रत्ययान्ता आप्-ऊङ् प्रत्ययान्ताश्च शब्दाः स्त्रीलिङ्गा भवन्ति । **ई,** श्रीः धीः ह्रीः । **ऊ,** भ्रूः भूः । माता दुहिता स्त्री वनिता योषित् । **विद्युत्,** तड़ित्, **निशा** रात्रिः रजनी, **वल्ली** व्रतिः लता, **वाणी** वाक् गीः गौः (वीणेति पाठान्तरम्) **दिक्** आशा ककुप्, **भुः** पृथिवी धरा कुः, **नदी** स्रोतस्वती मन्दाकिनी, सरित् निम्नगा, **ह्रीः** लज्जा त्रपा व्रीड़ा । **अनि** (३।३।११२) अजीवनिः अजननिः अकरणिः । **क्तिन्,** कृतिः धृतिः नीतिः मतिः । **ण्वुल्** प्रवाहिका, प्रच्छर्दिका । **णच्** व्यावक्रोशी व्यात्युक्षी । **ण्वुच्** शायिका इक्षु-भक्षिका । **क्यप्** विद्या इज्या । स्त्रीभावादौ किम् ? भवीयम् ब्रह्मभूयम् **युच्** धारणा कामना । **इञ्,** कां त्वं कारिं गणिं वाऽकार्षीः ? **अङ्** पचा त्रपा भिदा छिदा; **अ,** पुत्रीया चिकीर्षा । ईहा ऊहा । 'ग्ला-म्ले ति,' **निः** ग्लानिः म्लानिः । **श,** क्रिया इच्छा । **नि,** श्रेणिः श्रोणिः द्रोणिः । अनिः इति पाठान्तरे, धरणिः धमनिः सरणिः । **ऊ,** चमूः । **ई,** कदली कन्दली । लक्ष्मीः अवीः तरीः । ङी = ङीन्ङीप्ङीष् । आप् = चाप्, डाप्, टाप् । ऊङ् ।

८ । **तल्,** सरलता मृदुता साधुता, ग्रामता जनता । द्वन्द्वे—**य,** पथ्या । **इनि,** शाकिनी, खलिनी । **कच्य,** रथ-कच्या, **त्र,** गोत्रा । वैरमैथुनिकयोः (४।३।१२५) **वुन्** काकोलूकिका, अत्रिभरद्वाजिका ।

---

५ । सीरार्थौदनाः पुंसि ।

६ । यादो नपुंसकम् । यादःशब्दः सरिद्वाचकोऽपि क्लीबं स्यात् ।

७ । वह्नि-वृष्ण्य-अग्नयः पुंसि ।

७ । श्रोणि-योन्य्-ऊर्म्मयः पुंसि च । इयम् अयं वा श्रोणिः

८ । द्विगुः स्त्रियाञ्च । व्यवस्थया त्रिलोकी, त्रिभुवनम् ।

९। आपः सुमनसो वर्षा अप्सरः-सिकता-समाः।
एते स्त्रियां बहुत्वे स्युर् एकत्वेऽ पुरुत्तरे त्रयः॥

१०। (१) ऋकारान्ता मातृ-दुहितृ-स्वसृ-ननान्दरः। ऋकारान्ता एते एव स्त्रीलिङ्गाः भवन्ति।

(२) विंशत्यादिर् आ नवतेः। इयं विंशतिः। त्रिंशत् चत्वारिंशत्, पञ्चाशत् षष्टिः सप्ततिः अशीतिः नवतिः।

(३) दुन्दुभिर् अक्षेषु। इयं दुन्दुभिः। अक्षेषु किम्? अयं दुन्दुभिर्वाद्य-विशेषः असुरो वा। अन्यत्र पुंस्येव।

(४) नाभिर् अ-क्षत्रिये। इयं नाभिः। नाभिः क्षत्रियः।

(५) भाः-स्रुक्-स्रग्-दिग्-दृग्-उष्णिग्-उपानहः। एते स्त्रीलिङ्गा भवन्ति।

(६) दर्व्वि-विदि-वेदि-खनि-शान्य्- अश्रि-वेशि- कृष्-ओषधि-कट्य-अङ्गलयः। एते स्त्रियां स्युः।

(७) प्रावृड्-विप्रुड्-रुट्-त्वड्-विट्-त्विषः। एते स्त्रियां स्युः।

(८) तिथि-नाड़ि-रुचि-वीचि-नालि-धूलि-किकि-केलि-च्छवि-रात्र्यादयः।

(९) प्रतिपद्-आपद्-विपत्-सम्पच्-छरत्-संसत्-परिषद्-उषः-संवित्-क्षुत्-पुन्-मुत्-समिधः। स्त्रियां स्युः। इयं प्रतिपत्।

(१०) शष्कुलि-राजि-कुट्य-अशनि-वर्त्ति-भ्रुकुटि-त्रुटि-वलि-पङ्क्तयः। एते स्त्रियां स्युः।

(११) आशी-धूः-पूर्-गीर्-द्वारः। इयम् आशीः।

(१२) स्रक्-त्वग्-ज्योग्-वाग्-यवागू-नौ-स्फिचः। इयं स्रक्, इयं त्वक्, इयं स्फिक्।

(१३) त्रुटि-सीमा-संबध्याः। इयं त्रुटिः

(१४) चुल्लि-वेणि-खार्य्यश्च। स्त्रियां स्युः।

(१५) तारा-धारा-ज्योत्स्नादयश्च।

आदि-शब्द-ग्रहणात् द्विपदिकां ददाति, द्विपदिकां दण्डितः। वुञोऽपि ग्रहणम् उपलक्षितम्। शैष्योपाध्यायिका गार्गिकया श्लाघते। द्विगुः पाः २।४।१ द्रष्टव्यम्।

९। अप्-प्रभृति-षट्-शब्दाः स्त्रीलिङ्गा नित्यं बहुवचनान्ताश्च भवन्ति। अप्सरः-प्रभृतयः क्वचित् एकत्वेऽपि भवन्ति। इमा आपः। भूम्नि स्त्रियां सुमनसः (पुष्पम् इत्यर्थः)। देववाची सुमनःशब्दस्तु पुंलिङ्गएव, सुपर्व्वाणः सुमनसः। वर्षासु वृष्टि र्भवति। शाश्वतीः समाः, समां समां (समायां समायां वा) विजायते।

(१६) शलाका स्त्रियां नित्यम् । -नित्य-शब्दोल्लेखः अन्येषां क्वचिद् व्यभिचारं ज्ञापयति ।

क्लीवलिङ्गाः ।

११ । द्वि-हीने ऽन्यच्च खा‍ऽरण्य-पर्ण-श्वभ्र-हिमो-दकम् ।
शीतोष्ण-मांस-रुधिर-मुखाक्षि-द्रविणं बलम् ॥ १

१२ । फल हेम-शुल्व-लोहं सुख-दुःख-शुभा-ऽशुभम् ।
जल-पुष्पाणि लवणं व्यञ्जनान्य् अनुलेपनम् ॥ २

१३ । कोट्याः शतादिः संख्याऽन्या, वा लक्षा नियुतञ्च तत् । ३

१४ । द्व्यच्कम् अस्-इस-उस् अन् अन्तं यद् अना-ऽन्तम् अ-कर्त्तरि ।
त्रान्तं स-लोपधं शिष्टं, रात्रं प्राक् संख्ययाऽन्वितम् । ४

११ । १२ । १३ । अन्यत् (पूर्व्वोक्त-संग्रहात् अवशिष्टम्) आकाश-वन-प्रभृत्यर्थकं ःपदम् द्विहीने (स्त्री-पुंसाभ्यां भिन्ने लिङ्गे) क्लीवे भवति । कोटी-शब्द-भिन्ना शतादिः संख्या क्लीवे भवति । **ख,** अभ्रं व्योम पुष्करम् अम्बरम । नभोऽन्तरिक्षं गगनम् अनन्तं सुरवर्त्म **खम्** । वियद् विष्णुपदं वा तु पुंस्य् आकाश-विहायसी । **अरण्यं** विपिनं, गहनं काननं वनम् । पत्रं पलाशं छदनं दलं **पर्णं** छदः पुमान् । कुहरं, शुषिरं विवरं विलम् । छिद्रं निर्व्यथनं रोकं रन्ध्रम् । प्रालेयं तुहिनं **हिमम्** । कबन्धम् **उदकं** पाथः पुष्करं सर्व्वतोमुखम् । अम्भो-ऽर्णस्तोय-पानीयम् । **शीतं** हिम-गुणे क्लीवम् । **उष्णम्** । उष्णो ग्रीष्मे पुमान् । पिशितं तरसं **मांसं** पललं क्रव्यम् आमिषम् । **रुधिरम्** असृक् लोहितम् अस्रं रक्तं क्षतजं शोणितम् । वक्त्रास्ये वदनं तुण्डम् आननं लपनं **मुखम्** । लोचनं नयनं नेत्रम् ईक्षणं चक्षुरक्षिणी । द्रव्यं वित्तं स्वापतेयं रिक्थम् ऋक्थं धनं वसु । हिरण्यं **द्रविणं** द्युम्नम् । वीर्य्यम् द्रविणं तरः-सहो-**बल**-शौर्य्याणि स्थाम शुष्मञ्च । आम्रम् आमलकं **फलम्** । स्वर्णं सुवर्णं कनकं हिरण्यं **हेम** हाटकम् । ताम्रकं **शुल्वम्** । लोहोऽस्त्री शस्त्रकं **लोहम्** । **सुखं** शर्म्म । **दुःखं** कष्टम् । श्वः-श्रेयसं शिवं भद्रं कल्याणं मङ्गलं **शुभम्** । **अशुभम्** । वारि, **पुष्पं** कुसुमम् । जलज-पुष्पं वा । **व्यञ्जनम्** अन्नम् अशनम् । शतं सहस्रम् अयुतं नियुतं प्रयुतं मतम् ।

१४ । कर्त्तृभिन्न-वाच्ये विहितः, अस्-भागान्तः इसभागान्तः उस्-भागान्तः अन्-भागान्तः शब्दश्च, द्व्यचश्चेत्.

---

११ । वक्त्र-नेत्राऽरण्य-गाण्डीवानि पुंसि च । वक्त्रो वक्त्रम्, नेत्रो नेत्रम् ।
अरण्यः अरण्यम् । गाण्डीवो गाण्डीवम् ।

११ । अटवी स्त्रियाम् ।

१४ । अर्चिः स्त्रियाञ्च । इस्-अन्तत्वेऽपि अर्चिः स्त्रियां नपुंसके च स्यात् ।

१४ । छदिः स्त्रियाम् एव । इयं छदिः । पटलं छदिरित्यमरः ।

१४ । रात्राह्नाहाः पुंसि । पूर्व्वाह्णः, अपराह्णः ।

१७ । तूलोपल-ताल-कुसूल-तरल-कम्बल-देवल-वृषलाः पुंसि । अयं तूलः ।

१५। भावे न-ण-क-चिद्भ्योऽन्ये समूहे भाव-कर्म्मणोः।
अदन्त-प्रत्ययाः पुण्य-सुदिनाभ्यां त्वहः परः॥

१६। द्वन्द्व कत्वा-ऽव्ययीभावौ पथः संख्या-ऽव्ययात् परः।
षष्ठ्याश्छाया बहूनां चेद् विच्छायं, संहतौ सभा॥

१७। शालार्थापि परा, राजाऽमनुष्यार्थाद् अ-राजकात्।
दासी-सभं नृप-सभं रक्षः-सभम् इमा दिशः॥

१८। उपज्ञोपक्रमान्तश्च तदादित्व-प्रकाशने।
कोपज्ञ-कोपक्रमादि कन्थोशीनर-नामसु॥

क्लीवलिङ्गो भवति। कर्त्तृभिन्न-वाच्ये विहितः अन-भागान्तः शब्दः क्लीवे भवति। त्र-शब्दान्तः, सकारोपधः लकारोपधश्च शब्दः, शिष्टः अबाधितश्चेत्, क्लीवलिङ्गो भवति। संख्यापूर्व्वं रात्रं क्लीवलिङ्गं भवति। **अस्,** यशः मनः तपः पयः तेजः। **इस्,** सर्पिः हविः **उस्,** धनुः वपुः यजुः। **अन्,** वर्म्म चर्म्म कर्म्म नाम रोम। अकर्त्तरि किम्? ददाति इति दाता। **अन** (ल्युट्) गमनं पचनं मारणं हसनम्। **त्र,** दात्रं मात्रं गात्रं पात्रं वस्त्रम् अस्त्रं शस्त्रं पत्रं छत्रं मित्रम्। **सोपधः,** विसं, वुसम्। **लोपधः,** कुलं कूलम् स्थूलम् स्थलम् हलं लाङ्गलम्। अबाधितः किम्? पुत्रः छात्रः छत्रः मन्त्रः, हंसः कंसः, शालः कालः। संख्यापूर्व्वं रात्रं क्लीवम्, द्विरात्रं त्रिरात्रं पञ्चरात्रम्।

१५। न-प्रत्ययात् ण-प्रत्ययात् क-प्रत्ययात् चकार-लोपि-प्रत्ययाच्च भिन्नाः, भाव-वाच्य-विहिताः कृत्-प्रत्ययाः ये सन्ति तदन्ताः, समूहार्थे भावार्थे कर्म्मार्थे च ये तद्धितप्रत्ययाः सन्ति तदन्ताश्च अकारान्त-शब्दाः क्लीवलिङ्गा भवन्ति। पुण्याह-सुदिनाह-शब्दौ च क्लीवलिङ्गौ भवतः। क्त, पा ३।३।११४, हसितं गीतम् भूतं भुक्तं गतम्; भवितव्यं भवनीयम् पा ३।४।७०। ब्रह्मभूयम् ३।१।१०७, ल्युट् छेदनं भेदनं कारणम्। मन् कर्म्म, चर्म्म। समूहे ४।२।३८ भैक्षम् औपगवकं काकम्। भाव-कर्म्मणोः ब्राह्मणादिगुणवचनेभ्यश्च त्व-ष्यञौ तद्धितौ— पाण्डित्यं ब्राह्मणत्वम् मौनं मार्द्दवं मृदुत्वम्। एवं यद्-य-ढग्-यग्-अञ्-अण्-वुञ्। पुण्यञ्च तद् अहश्चेति पुण्याहम्। सुदिन-शब्दः प्रशस्तवाची, सुदिनञ्च तद् अहश्चेति सुदिनाहम्।

१६—१८। समाहार-द्वन्द्वः अव्ययीभावश्च क्लीवे स्यात् (२।४।१७—१८)। कृत-समासान्तः संख्या-पूर्व्वकः अव्यय-पूर्व्वकश्च पथिन्-शब्दः, छाया-शब्दान्तः षष्ठी-तत्पुरुषः (सा चेत् छाया बहूनां भवति), समूहार्थक-सभा-शब्दान्तः षष्ठी-तत्पुरुषश्च क्लीवे भवति। द्विपथं त्रिपथं विपथं कापथम्। छाया पा २।४।२२, समूहे २।४।२४ द्रष्टव्यम्। संहतौ किम्? धर्म्मसभा (धर्म्मशाला)।

तत्पुरुष-समासे राजन्-शब्द-भिन्नात् नृप-वाचकशब्दात् राक्षस-पिशाचादि-वाचकाच्च शब्दात् परवर्त्ती गृहार्थक-सभा-शब्दः क्लीवे भवति। प्रभु-सभम्, पिशाच-सभम्। राज-सभा। राज-नाम्नः निषेधात्, नेह, चन्द्रगुप्त-सभा। चन्द्रगुप्तः राज-विशेष इत्यर्थः। उपज्ञा उपक्रमः। पा २।४।२१ द्रष्टव्यम्। कस्य (प्रजापतेः) उपज्ञा उपक्रमश्च कोपज्ञं कोपक्रमम्। कन्था २।४।२० द्रष्टव्यम्।

१९। क्रियाऽव्ययानां भेदकान्य् एकत्वेऽ प्युक्थ-तोटके।
राजसूयं वाजपेयं गद्य-पद्ये कृती कवेः ॥

१९। क्रियाविशेषणम् अव्ययस्य विशेषणञ्च क्लीवलिङ्गं भवति। उक्थं साम-विशेषः, तोटकं द्वादशाक्षर पादविशिष्टं छन्दः। राजसूयं वाजपेयं च (यज्ञनाम) क्लीवे भवति। गद्यं पद्यञ्च काव्यं क्लीवे भवति।

२०। नाम-रोमणी नपुंसके।

(१) वियद्-जगत्-सकृत्-पृषत्-शकृद्-यकृद्-उदश्वितः। एते क्लीवाः स्युः।

(२) नवनीता-ऽवताना-ऽनृता-ऽमृत-निमित्त-वित्त-चित्त-पित्त-व्रत-रजत-वृत्त-पलितानि।

(३) श्राद्ध-कुलिश-दैव-पीठ-कुण्डा-ऽङ्का-ऽङ्ग-दधि-सक्थ्य-अक्ष्य-अस्थ्या-ऽऽस्पदा-ऽऽकाश-कण्व-बीजानि। एतानि क्लीवानि स्युः।

(४) धान्या-ऽऽज्य-सस्य-रूप्य-पण्य-वर्ण्य-धिष्ण्य-हव्य-कव्य-काव्य-सत्याऽ-पत्य-मूल्य-शिक्य-कुड्य-मद्य-हर्म्य-तूर्य-सैन्यानि। इदं धान्यम्।

(५) द्वन्द्व-बर्ह-दुःख-बडिश-पिच्छ-बिम्ब-कुटुम्ब-कवच-कवर-वृन्दारकाणि। अक्षम् इन्द्रिये। एतानि क्लीवानि स्युः।

(६) अपथं नपुंसकम्।

(७) कार्मुक-पत्तन-रण-हला-ऽस्त्राभिधानानि। एतानि क्लीवानि स्युः।

२०। स्त्री पुंसयोः।

(१) अपत्यार्थ स्त्रद्धिते।

(२) गो-मणि यष्टि-मुष्टि-पाटलि-वस्ति-शाल्मलि-त्रुटि-मसि मरीचयः।

(३) मत्य-सीधु-कर्कन्धु-सिन्धु-कण्डु-रेणवः।

१४। शील-मूल-मङ्गल-साल-कमल-तल-मूसल-कुण्डल-पलल-मृणाल-बाल-निगल-पलाल विड़ाल-खिल-शूलाः पुंसि च। चात् क्लीवे च। शीलं शीलः।

१३। शता-ऽयुत-प्रयुताः पुंसि च। अयं शतः, इदं शतम्।

१३। लक्षकोटी स्त्रियाम्। इयं लक्षा, इयं कोटिः।

१३। सहस्रः क्वचित्। इदं सहस्रम्, अयं सहस्रः।

१४। ब्रह्मन् पुंसि च। अयं ब्रह्मा, इदं ब्रह्म। शङ्कुः पुंसि।

१४। यात्रा-मात्रा-भस्त्रा-दंष्ट्रा-वरत्राः स्त्रियामेव।
भृत्याऽमित्र-छात्र-पुत्त्र-मन्त्र-वृत्र-मेढ्रो-ष्ट्राः पुंसि। अयं भृत्यः, न मित्रम् अमित्रः।
पत्र-पात्र-पवित्र-सूत्र-च्छत्राः पुंसि च।

१२। पद्म-कमलोत्पलानि पुंसि च।

२०। आहव-संग्रामौ पुंसि। आजिः स्त्रियामेव।

२२। पुं-नपुंसकयोः—

(१) घृत-भूत-मुस्त-क्ष्वेलितै-रावत-पुस्त-बुस्त-लोहिताः।

(२) शृङ्गा-र्घ-निदाघो-द्यम-शल्य-दृढाः।

(३) व्रज-कुञ्ज-कुथ-कूर्च-प्रस्थ-दर्पा-ऽर्भा-ऽर्द्धर्च-पुच्छाः।

(४) कबन्धौ-षधायुधान्ताः।

(५) दण्ड-मण्ड-खण्ड-शद-सैन्धव-पार्श्वा-ऽऽकाश-कुश-काशा-ऽङ्कुश-कुलिशाः।

(६) गृह-मेह-देह-पट्ट-पटहा-ऽष्टापदा-ऽर्बुद-ककुदाश्च।

२३। अवशिष्ट-लिङ्गम्—

(१) अव्ययं कति-युष्मद्-अस्मदः।

(२) ष्णान्ता संख्या।

(३) गुणवचनं च।

(४) कृत्याश्च।

(५) करणा-ऽधिकरणयोर्ल्युट्।

(६) सर्व्वादीनि सर्व्वनामानि।

२४। (१) परवल्लिङ्गं द्वन्द्व-तत्पुरुषयोः।

(२) पूर्व्ववद् अश्ववडवौ।

———

अथ शब्दरूप-प्रकरणम् ।

तत्र विभक्तयः (सुप्)

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	सु	—	अम्	टा	ङे	ङसि	ङस्	ङि
द्विवचने	औः	औ	औट्	भ्याम्	भ्याम्	भ्याम्	ओस्	ओस्
बहुवचने	जस्	जस्	शस्	भिस्	भ्यस्	भ्यस्	आम्	सुप्

अथ शब्दरूपाणि ।

अ

एकवचने	अः	अ	अम्	एन	आय	आत्	अस्य	ए
द्विवचने	औ	औ	औ	आभ्याम्	आभ्याम्	आभ्याम्	अयोः	अयोः
बहुवचने	आः	आः	आन्	ऐः	एभ्यः	एभ्यः	आनाम्	एषु

* राम

एकवचने	रामः	राम	रामम्	रामेण	रामाय	रामात्	रामस्य	रामे
द्विवचने	रामौ	रामौ	रामौ	रामाभ्याम्	रामाभ्याम्	रामाभ्याम्	रामयोः	रामयोः
बहुवचने	रामाः	रामाः	रामान्	रामैः	रामेभ्यः	रामेभ्यः	रामाणाम्	रामेषु

* कृष्ण

एकवचने	कृष्णः	कृष्ण	कृष्णम्	कृष्णेन	कृष्णाय	कृष्णात्	कृष्णस्य	कृष्णे
द्विवचने	कृष्णौ	कृष्णौ	कृष्णौ	कृष्णाभ्याम्	कृष्णाभ्याम्	कृष्णाभ्याम्	कृष्णयोः	कृष्णयोः
बहुवचने	कृष्णाः	कृष्णाः	कृष्णान्	कृष्णैः	कृष्णेभ्यः	कृष्णेभ्यः	कृष्णानाम्	कृष्णेषु

सर्व्वनाम

* सर्व्व — अकारान्त-पुंलिङ्ग-शब्दरूपाणि

एकवचने	सर्व्वः	सर्व्व	सर्व्वम्	सर्व्वेण	सर्व्वस्मै	सर्व्वस्मात्	सर्व्वस्य	सर्व्वस्मिन्
द्विवचने	सर्व्वौ	सर्व्वौ	सर्व्वौ	सर्व्वाभ्याम्	सर्व्वाभ्याम्	सर्व्वाभ्याम्	सर्व्वयोः	सर्व्वयोः
बहुवचने	सर्व्वे	सर्व्वे	सर्व्वान्	सर्व्वैः	सर्व्वेभ्यः	सर्व्वेभ्यः	सर्व्वेषाम्	सर्व्वेषु

एवं—विश्व अन्य अन्यतर इतर त्वत् त्व सम सिम कतर कतम—एते शब्दाः ।

द्रष्टव्यम् १।१।२७ ; विभक्ति-संज्ञक-तद्धिताः ५।३।१—२६ ।

प्रातिपदिक १।२।४५, ४६ ; सुप् ४।१।१, २ ; प्रत्यय ३।१।१, २ ; एकवचन द्विवचन बहुवचन १।४।२१, २२, १०२ ; राम राम=रामौ, राम राम राम=रामाः १।२।६४, रामौ ६।१।८८ ; जस्=अस १।३।७, ४ ; विभक्ति १।४।१०४ ; अन्त्य-हल्लोप-निषेध १।३।४ ; संबुद्धि २।३।४९ ; हे राम ६।१।६९, रामम् ६।१।१०७, शस्=अस् (१।३।८)=आन् ६।१।१०२ ; रामान् (८।४।३७) रामेण कृष्णेन, रामाणां

* पूर्व्व

	कर्त्तरि	संबोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	पूर्व्वः	पूर्व्व	पूर्व्वम्	पूर्व्वेण	पूर्व्वस्मै	पूर्व्वस्मात् } पूर्व्वात् }	पूर्व्वस्य	पूर्व्वस्मिन् } पूर्व्वे }
द्विवचने	पूर्व्वौ	पूर्व्वौ	पूर्व्वौ	पूर्व्वाभ्याम्	पूर्व्वाभ्याम्	पूर्व्वाभ्याम्	पूर्व्वयोः	पूर्व्वयोः
बहुवचने	पूर्व्वे } पूर्व्वाः }	पूर्व्वे } पूर्व्वाः }	पूर्व्वान्	पूर्व्वैः	पूर्व्वेभ्यः	पूर्व्वेभ्यः	पूर्व्वेषाम्	पूर्व्वेषु

एवम्—पर अवर दक्षिण उत्तर अपर अधर एते शब्दाः १।१।३४, ७।१।१६

* स्व=आत्मा, आत्मीय १।१।३५

एकवचने	स्वः	स्व	स्वम्	स्वेन	स्वस्मै	स्वस्मात् स्वात्	स्वस्य	स्वस्मिन् स्वे
द्विवचने	स्वौ	स्वौ	स्वौ	स्वाभ्याम्	स्वाभ्याम्	स्वाभ्याम्	स्वयोः	स्वयोः
बहुवचने	स्वे स्वाः	स्वे स्वाः	स्वान्	स्वैः	स्वेभ्यः	स्वेभ्यः	स्वेषाम्	स्वेषु

एवम्—'अन्तर' (=बाह्य, परिधानीय) एष शब्दः १।१।३६ ।

उभ ५।३।७१, ५।२।४४

द्विवचने	उभौ	उभौ	उभौ	उभाभ्याम्	उभाभ्याम्	उभाभ्याम्	उभयोः	उभयोः

* प्रथम १।१।३३

एकवचने	प्रथमः	प्रथम	प्रथमम्	प्रथमेन	प्रथमाय	प्रथमात्	प्रथमस्य	प्रथमे
द्विवचने	प्रथमौ	प्रथमौ	प्रथमौ	प्रथमाभ्याम्	प्रथमाभ्याम्	प्रथमाभ्याम्	प्रथमयोः	प्रथमयोः
बहुवचने	प्रथमे } प्रथमाः }	प्रथमे } प्रथमाः }	प्रथमान्	प्रथमैः	प्रथमेभ्यः	प्रथमेभ्यः	प्रथमानाम्	प्रथमेषु

एवम्—चरम, द्वितय, त्रितय चतुष्टय, अल्प अर्ध कतिपय नेम—एते शब्दाः

द्वितीय * तीयस्य ङित्सु वा

एकवचने	द्वितीयः	द्वितीय	द्वितीयम्	द्वितीयेन	द्वितीयस्मै } द्वितीयाय }	द्वितीयस्मात् } द्वितीयात् }	द्वितीयस्य	द्वितीयस्मिन् } द्वितीये }
द्विवचने	द्वितीयौ	द्वितीयौ	द्वितीयौ	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीययोः	द्वितीययोः
बहुवचने	द्वितीयाः	द्वितीयाः	द्वितीयान्	द्वितीयैः	द्वितीयेभ्यः	द्वितीयेभ्यः	द्वितीयानाम्	द्वितीयेषु

एवं 'तृतीय'

अणानाम् ८।४।२ ; टा=इन्, ङसि=आत्, ङस्=स्य ७।१।१२ ; रामाभ्याम् ७।३।१०२ ; भिस्=ऐस् ७।१।९, ङे=य ७।१।१३ ; रामेभ्यः ७।३।१०३ ; रामात् रामाद् ८।४।५६ ; रामयोः ७।३।१०४ । रामाणाम् ६।४।३ ; रामेषु ८।३।५९ ।

जस् १।१।३४, स्मात् स्मिन् ७।१।१६, १४ ।

जस्=शी=ई ७।१।१७, १।३।८ ; ङे=स्मै ७।१।१४ ; ङसि=स्मात्, ङि=स्मिन् ७।१।१५ ; आम्=साम् ७।१।२५ ।

निर्जर ७।२।१०१ (जराया: निष्क्रान्त:)

अकारान्त-पुंलिङ्गशब्द-रूपाणि

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	निर्जरः	निर्जर	निर्जरम्	निर्जरेण	निर्जराय	निर्जरात्	निर्जरस्य	निर्जरे
द्विवचने	निर्जरौ	निर्जरौ	निर्जरौ	निर्जराभ्याम्	निर्जराभ्याम्	निर्जराभ्याम्	निर्जरयोः	निर्जरयोः
बहुवचने	निर्जराः	निर्जराः	निर्जरान्	निर्जरैः	निर्जरेभ्यः	निर्जरेभ्यः	निर्जराणाम्	निर्जरेषु

अथवा

एकवचने	निर्जरः	निर्जर	निर्जरसम्	निर्जरसा	निर्जरसे	निर्जरसः	निर्जरसः	निर्जरसि
द्विवचने	निर्जरसौ	निर्जरसौ	निर्जरसौ	निर्जराभ्याम्	निर्जराभ्याम्	निर्जराभ्याम्	निर्जरसोः	निर्जरसोः
बहुवचने	निर्जरसः	निर्जरसः	निर्जरसः	निर्जरैः	निर्जरेभ्यः	निर्जरेभ्यः	निर्जरसाम्	निर्जरेषु

"पदाङ्गाधिकारे तस्य तदन्तस्य च" ग्रहणं भवति। एकदेश-विकृतम् अनन्यवत् ।

पाद ६।१।६३

एकवचने	पादः	पाद	पादम्	पादेन	पादाय	पादात्	पादस्य	पादे
द्विवचने	पादौ	पादौ	पादौ	पादाभ्याम्	पादाभ्याम्	पादाभ्याम्	पादयोः	पादयोः
बहुवचने	पादाः	पादाः	पादान्	पादैः	पादेभ्यः	पादेभ्यः	पादानाम्	पादेषु

अथवा

एकवचने	पादः	पाद	पादम्	पदा	पदे	पदः	पदः	पदि
द्विवचने	पादौ	पादौ	पादौ	पद्भ्याम्	पद्भ्याम्	पद्भ्याम्	पदोः	पदोः
बहुवचने	पादाः	पादाः	पदः	पद्भिः	पद्भ्यः	पद्भ्यः	पदाम्	पत्सु

दन्त ६।१।६३

एकवचने	दन्तः	दन्त	दन्तम्	दन्तेन	दन्ताय	दन्तात्	दन्तस्य	दन्ते
द्विवचने	दन्तौ	दन्तौ	दन्तौ	दन्ताभ्याम्	दन्ताभ्याम्	दन्ताभ्याम्	दन्तयोः	दन्तयोः
बहुवचने	दन्ताः	दन्ताः	दन्तान्	दन्तैः	दन्तेभ्यः	दन्तेभ्यः	दन्तानाम्	दन्तेषु

अथवा

एकवचने	दन्तः	दन्त	दन्तम्	दता	दते	दतः	दतः	दति
द्विवचने	दन्तौ	दन्तौ	दन्तौ	दद्भ्याम्	दद्भ्याम्	दद्भ्याम्	दतोः	दतोः
बहुवचने	दन्ताः	दन्ताः	दतः	दद्भिः	दद्भ्यः	दद्भ्यः	दताम्	दत्सु

मास ६।१।६३

एकवचने	मासः	मास	मासम्	मासेन	मासाय	मासात्	मासस्य	मासे
द्विवचने	मासौ	मासौ	मासौ	मासाभ्याम्	मासाभ्याम्	मासाभ्याम्	मासयोः	मासयोः
बहुवचने	मासाः	मासाः	मासान्	मासैः	मासेभ्यः	मासेभ्यः	मासानाम्	मासेषु

अथवा

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	मासः	मास	मासम्	मासा	मासे	मासः	मासः	मासि
द्विवचने	मासौ	मासौ	मासौ	माभ्याम्	माभ्याम्	माभ्याम्	मासोः	मासोः
बहुवचने	मासाः	मासाः	मासः	माभिः	माभ्यः	माभ्यः	मासाम्	माःसु

एवं 'यूष' शब्दः

'यूष'—एकं रूपं 'नर'वत्, अपरं यथा

एकवचने	यूषः	यूष	यूषम्	यूष्णा	यूष्णे	यूष्णः	यूष्णः	यूष्णि
द्विवचने	यूषौ	यूषौ	यूषौ	षभ्याम्	यूषभ्याम्	यूषभ्याम्	यूष्णोः	यूष्णोः
बहुवचने	यूषाः	यषाः	यष्णः	यूषभिः	यूषभ्यः	यषभ्यः	यष्णाम्	यषसु

'द्व्यह्न' (द्वयोः अह्नोः समाहारः)—६।२।११०

एकवचने	द्व्यह्नः	द्व्यह्न	द्व्यह्नम्	द्व्यह्नेन	द्व्यह्नाय	द्व्यह्नात्	द्वह्नस्य	द्व्यह्ने, द्व्यह्नि, द्व्यहनि
द्विवचने	द्व्यह्नौ	द्व्यह्नौ	द्व्यह्नौ	द्व्यह्नाभ्याम्	द्व्यह्नाभ्याम्	द्व्यह्नाभ्याम्	द्व्यह्नयोः	द्व्यह्नयोः
बहुवचने	द्व्यह्नाः	द्व्यह्नाः	द्वह्नान्	द्वह्नैः	द्वह्नेभ्यः	द्व्यह्नेभ्यः	द्व्यह्नानाम्	द्व्यह्नेषु

एवं—त्र्यह्न व्यह्न सायाह्न इतिशब्दाः ।

अथ आकारान्ताः पुंलिङ्गशब्दाः

* विश्वपा ६।४।१४०, ६।१।१०५,

एकवचने	विश्वपाः	विश्वपाः	विश्वपाम्	विश्वपा	विश्वपे	विश्वपः	विश्वपः	विश्वपि
द्विवचने	विश्वपौ	विश्वपौ	विश्वपौ	विश्वपाभ्याम्	विश्वपाभ्याम्	विश्वपाभ्याम्	विश्वपोः	विश्वपोः
बहुवचने	विश्वपाः	विश्वपाः	विश्वपः	विश्वपाभिः	विश्वपाभ्यः	विश्वपाभ्यः	विश्वपाम्	विश्वपासु

'क्त्वा' ७।१।३७

एकवचने	क्त्वाः	क्त्वाः	क्त्वाम्	क्त्वा	क्त्वे	क्त्वः	क्त्वः	क्त्वि
द्विवचने	क्त्वौ	क्त्वौ	क्त्वौ	क्त्वाभ्याम्	क्त्वाभ्याम्	क्त्वाभ्याम्	क्त्वोः	क्त्वोः
बहुवचने	क्त्वाः	क्त्वाः	क्त्वः	क्त्वाभिः	क्त्वाभ्यः	क्त्वाभ्यः	क्त्वाम्	क्त्वासु

'श्ना' ३।१।८३

एकवचने	श्नाः	श्नाः	श्नाम्	श्ना	श्ने	श्नः	श्नः	श्नि
द्विवचने	श्नौ	श्नौ	श्नौ	श्नाभ्याम्	श्नाभ्यां	श्नाभ्याम्	श्नोः	श्नोः
बहुवचने	श्नाः	श्नाः	श्नः	श्नाभिः	श्नाभ्यः	श्नाभ्यः	श्नाम्	श्नासु

'हाहा' कस्यचित् गन्धर्व्वस्य नाम

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	हाहा:	हाहा:	हाहाम्	हाहा	हाहै	हाहा:	हाहा:	हाहे
द्विवचने	हाहौ	हाहौ	हाहौ	हाहाभ्याम्	हाहाभ्याम्	हाहाभ्याम्	हाहौ:	हाहौ:
बहुवचने	हाहा:	हाहा:	हाहान्	हाहाभि:	हाहाभ्य:	हाहाभ्य:	हाहाम्	हाहासु

'इ' एः ३।३।५६,

एकवचने	इ:	ए	इम्	इना	अये	ए:	ए:	औ
द्विवचने	ई	ई	ई	इभ्याम्	इभ्याम्	इभ्याम्	यो:	यो:
बहुवचने	अय:	अय:	ईन्	इभि:	इभ्य:	इभ्य:	ईनाम्	इषु

'हरि' हरिम् ६।१।१०७, हरीणाम् ६।४।३

एकवचने	हरि:	हरे	हरिम्	हरिणा	हरये	हरे:	हरे:	हरौ
द्विवचने	हरी	हरी	हरी	हरिभ्याम्	हरिभ्याम्	हरिभ्याम्	हर्यो:	हर्यो:
बहुवचने	हरय:	हरय:	हरीन्	हरिभि:	हरिभ्य:	हरिभ्य:	हरीणाम्	हरिषु

'मुनि'

एकवचने	मुनि:	मुने	मुनिम्	मुनिना	मुनये	मुने:	मुने:	मुनौ
द्विवचने	मुनी	मुनी	मुनी	मुनिभ्याम्	मुनिभ्याम्	मुनिभ्याम्	मुन्यो:	मुन्यो:
बहुवचने	मुनय:	मुनय:	मुनीन्	मुनिभि:	मुनिभ्य:	मुनिभ्य:	मुनीनाम्	मुनिषु

एवं विधि जलधि मुरारि कवि अति-द्वि प्रभृतय: शब्दा:

* 'सखि' ६।१।११२, ८।२।७, ७।१।९२-९३

एकवचने	सखा	सखे	सखायम्	सख्या	सख्ये	सख्यु:	सख्यु:	सख्यौ
द्विवचने	सखायौ	सखायौ	सखायौ	सखिभ्याम्	सखिभ्याम्	सखिभ्याम्	सख्यो:	सख्यो:
बहुवचने	सखाय:	सखाय:	सखीन्	सखिभि:	सखिभ्य:	सखिभ्य:	सखीनाम्	सखिषु

* 'पति' ६।१।११२, १।४।८

एकवचने	पति:	पते	पतिम्	पत्या	पत्ये	पत्यु:	पत्यु:	पत्यौ
द्विवचने	पती	पती	पती	पतिभ्याम्	पतिभ्याम्	पतिभ्याम्	पत्यो:	पत्यो:
बहुवचने	पतय:	पतय:	पतीन्	पतिभि:	पतिभ्य:	पतिभ्य:	पतीनाम्	पतिषु

हरी ६।१।१०२, हरय: ७।३।१०९, हरे ७।३।१०८, घि १।४।७, टा=ना ७।३।१२०, हरे: ७।३।११०, १११ ; हरौ ७।३।११९ ; सखा ७।१।९३, ६।४।८, ६।१।६८ ; सखायौ ७।१।९२, ७।२।११५ ; सख्यु: ६।१।११२, सख्यौ ७।३।११८, भूपतिना १।४।८ ; शोभन: सखा सुसखा (५।४।६९) सुसखायौ सुसखाय:, सुसखिना सुसखये, सुसखे: सुसखौ । एवं परम: सखा यस्य स परमसखा, सखीम् अतिक्रान्त: अतिसखि: । गार्ग्य: गार्ग्यौ गर्गा: २।४।६२-६६, ४।१।१०५ ।

* 'भूपति'

	कर्त्तरि प्रथमा	सम्बोधने प्रथमा	कर्म्मणि द्वितीया	करणे तृतीया	सम्प्रदाने चतुर्थी	अपादाने पञ्चमी	सम्बन्धे षष्ठी	अधिकरणे सप्तमी
एकवचने	भूपतिः	भूपते	भूपतिम्	भूपतिना	भूपतये	भूपतेः	भूपतेः	भूपतौ
द्विवचने	भूपती	भूपती	भूपती	भूपतिभ्याम्	भूपतिभ्याम्	भूपतिभ्याम्	भूपत्योः	भूपत्योः
बहुवचने	भूपतयः	भूपतयः	भूपतीन्	भूपतिभिः	भूपतिभ्यः	भूपतिभ्यः	भूपतीनाम्	भूपतिषु

'औडुलोमि' लोम्नोऽपत्येषु बहुषु अकारो वक्तव्यः ६।४।१४४

एकवचने	औडुलोमिः	औडुलोमे	०लोमिम्	०लोमिना	०लोमये	०लोमेः	०लोमेः	०लोमौ
द्विवचने	औडुलोमी	०लोमी	०लोमी	०लोमिभ्याम्	०लोमिभ्याम्	०लोमिभ्याम्	०लोम्योः	०लोम्योः
बहुवचने	औडुलोमाः	०लोमाः	०लोमान्	०लोमैः	०लोमेभ्यः	०लोमेभ्यः	०लोमानाम्	०लोमेषु

* 'द्वि' ७।२।१०२

द्विवचन	द्वौ	द्वौ	द्वौ	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वयोः	द्वयोः

* कति १।१।२५, ७।१।२२

बहुवचने	कति	कति	कति	कतिभिः	कतिभ्यः	कतिभ्यः	कतीनाम्	कतिषु

* 'त्रि' ७।१।५३

बहुवचने	त्रयः	त्रयः	त्रीन्	त्रिभिः	त्रिभ्यः	त्रिभ्यः	त्रयाणाम्	त्रिषु

अतिस्त्रि (स्त्रियम् अतिक्रान्तः) ६।४।७९, ८०

एकवचने	अतिस्त्रिः	अतिस्त्रे	अतिस्त्रियम् / अतिस्त्रिम्	अतिस्त्रिणा	अतिस्त्रये	अतिस्त्रेः	अतिस्त्रेः	अतिस्त्रौ
द्विवचने	अतिस्त्रियौ	अतिस्त्रियौ	अतिस्त्रियौ	अतिस्त्रिभ्याम्	०स्त्रिभ्याम्	०स्त्रिभ्याम्	०स्त्रियोः	अतिस्त्रियोः
बहुवचने	अतिस्त्रियः	अतिस्त्रियः	अतिस्त्रियः / अतिस्त्रीन्	अतिस्त्रिभिः	०स्त्रिभ्यः	०स्त्रिभ्यः	०स्त्रीणाम्	अतिस्त्रिषु

बहुश्रेयसी (५।४।१५६) बह्व्यः श्रेयस्यः यस्य सः ।

एकवचने	बहुश्रेयसी	०श्रेयसि	०श्रेयसीम्	०श्रेयस्या	०श्रेयस्यै	०श्रेयस्याः	०श्रेयस्याः	०श्रेयस्याम्
द्विवचने	०श्रेयस्यौ	०श्रेयस्यौ	०श्रेयस्यौ	०श्रेयसीभ्याम्	०श्रेयसीभ्याम्	०श्रेयसीभ्याम्	०श्रेयस्योः	०श्रेयस्योः
बहुवचने	०श्रेयस्यः	०श्रेयस्यः	०श्रेयसीन्	०श्रेयसीभिः	०श्रेयसीभ्यः	०श्रेयसीभ्यः	०श्रेयसीनाम्	०श्रेयसीषु

ङे ङसि ङस्—७।३।११२, ६।१।९० ; ङि=७।३।११६ ; सम्बोधन ७।३।१०७ एवम् अतिलक्ष्मी ।

कुमारी (क्यच्) (विवाहेच्छुः) ६।४।८२

एकवचने	कुमारी	कुमारि	कुमार्यम्	कुमार्या	कुमार्ये	कुमार्याः	कुमार्याः	कुमार्याम्
द्विवचने	कुमार्यौ	कुमार्यौ	कुमार्यौ	कुमारीभ्याम्	कुमारीभ्याम्	कुमारीभ्याम्	कुमार्योः	कुमार्योः
बहुवचने	कुमार्यः	कुमार्यः	कुमार्यः	कुमारीभिः	कुमारीभ्यः	कुमारीभ्यः	कुमारीणाम्	कुमारीषु

* 'सुश्री' ६।४।७७

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	सुश्रीः	सुश्रीः	सुश्रियम्	सुश्रिया	सुश्रियै	सुश्रियः	सुश्रियः	सुश्रियि
द्विवचने	सुश्रियौ	सुश्रियौ	सुश्रियौ	सुश्रीभ्याम्	सुश्रीभ्याम्	सुश्रीभ्याम्	सुश्रियोः	सुश्रियोः
बहुवचने	सुश्रियः	सुश्रियः	सुश्रियः	सुश्रीभिः	सुश्रीभ्यः	सुश्रीभ्यः	सुश्रियाम्	सुश्रीषु

एवं नी, यवक्री, सुधी, शुद्धधी, परमधी, दुर्धी, पक्की, शुष्की, एते शब्दाः ३।४।८५

* सेनानी ६।४।८२ (एवं 'ग्रामणी' 'उन्नी' अग्रणी)

एकवचने	सेनानीः	सेनानीः	सेनान्यम्	सेनान्या	सेनान्ये	सेनान्यः	सेनान्यः	सेनान्याम्
द्विवचने	सेनान्यौ	सेनान्यौ	सेनान्यौ	सेनानीभ्याम्	सेनानीभ्याम्	सेनानीभ्याम्	सेनान्योः	सेनान्योः
बहुवचने	सेनान्यः	सेनान्यः	सेनान्यः	सेनानीभिः	सेनानीभ्यः	सेनानीभ्यः	सेनान्याम्	सेनानीषु

'पपी' (सूर्य्यः), (एवं ययी ६।४।८२

एकवचने	पपीः	पपीः	पपीम्	पप्या	पप्ये	पप्यः	पप्यः	पपी
द्विवचने	पप्यौ	पप्यौ	पप्यौ	पपीभ्याम्	पपीभ्याम्	पपीभ्याम्	पप्योः	पप्योः
बहुवचने	पप्यः	पप्यः	पपीन्	पपीभिः	पपीभ्यः	पपीभ्यः	पप्याम्	पपीषु

धातुनिष्पन्नश्चेत्—पप्यम्, पप्यः, पप्यि इति विशेषः ।

'प्रधी' ६।४।८२ (बुद्धिमान्)

एकवचने	प्रधीः	प्रधीः	प्रध्यम्	प्रध्या	प्रध्ये	प्रध्यः	प्रध्यः	प्रध्यि
द्विवचने	प्रध्यौ	प्रध्यौ	प्रध्यौ	प्रधीभ्याम्	प्रधीभ्याम्	प्रधीभ्याम्	प्रध्योः	प्रध्योः
बहुवचने	प्रध्यः	प्रध्यः	प्रध्यः	प्रधीभिः	प्रधीभ्यः	प्रधीभ्यः	प्रध्याम्	प्रधीषु

'वातप्रमी' (मृगविशेषः)

एकवचने	वातप्रमीः	०प्रमीः	०प्रमीम्	०प्रम्या	०प्रम्ये	०प्रम्यः	०प्रम्यः	०प्रमी
द्विवचने	वातप्रम्यौ	०प्रम्यौ	०प्रम्यौ	०प्रमीभ्याम्	०प्रमीभ्याम्	०प्रमीभ्याम्	०प्रम्योः	०प्रम्योः
बहुवचने	वातप्रम्यः	०प्रम्यः	०प्रमीन्	०प्रमीभिः	०प्रमीभ्यः	०प्रमीभ्यः	०प्रम्याम्	०प्रमीषु

(धातुनिष्पन्नश्चेत् ० प्रम्यम् ० प्रम्यौ ० प्रम्यः, ० प्रम्यि ० प्रमग्रोः ० प्रमीषु इति विशेषः)

'सखी' (क्यच्), मित्रेच्छुः

एकवचने	सखीः	सखीः	सख्यम्	सख्या	सख्ये	सख्युः	सख्युः	सख्यि
द्विवचने	सख्यौ	सख्यौ	सख्यौ	सखीभ्याम्	सखीभ्याम्	सखीभ्याम्	सख्योः	सख्योः
बहुवचने	सख्यः	सख्यः	सख्यः	सखीभिः	सखीभ्यः	सखीभ्यः	सख्याम्	सखीषु

एवं 'सुखी' 'पती' 'सुती, 'लूनी' 'पूनी' 'क्षामी' 'प्रस्तीमी' ६।१।११२ ; नत्वमत्वे ८।२।१

'उ' ६।४।१४६

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	उः	ओ	उम्	उना	अवे	ओः	ओः	औ
द्विवचने	ऊ	ऊ	ऊ	उभ्याम्	उभ्याम्	उभ्याम्	वोः	वोः
बहुवचने	अवः	अवः	ऊन्	उभिः	उभ्यः	उभ्यः	ऊनाम्	उषु

* 'विष्णु'

एकवचने	विष्णुः	विष्णो	विष्णुम्	विष्णुना	विष्णवे	विष्णोः	विष्णोः	विष्णौ
द्विवचने	विष्णू	विष्णू	विष्णू	विष्णुभ्याम्	विष्णुभ्याम्	विष्णुभ्याम्	विष्ण्वोः	विष्ण्वोः
बहुवचने	विष्णवः	विष्णवः	विष्णून्	विष्णुभिः	विष्णुभ्यः	विष्णुभ्यः	विष्णूनाम्	विष्णुषु

एवं साधु विभु प्रभु गुरु विधु शम्भु प्रभृतयः

'क्रोष्टु' (शृगालः) ७।१।९५,९७

एकवचने	क्रोष्टा	क्रोष्टो	क्रोष्टारम्	क्रोष्टुना	क्रोष्टवे	क्रोष्टोः	क्रोष्टोः	क्रोष्टौ
द्विवचने	क्रोष्टारौ	क्रोष्टारौ	क्रोष्टारौ	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभ्याम्	०भ्याम्	क्रोष्ट्वोः	क्रोष्ट्वोः
बहुवचने	क्रोष्टारः	क्रोष्टारः	क्रोष्टून्	क्रोष्टुभिः	क्रोष्टुभ्यः	०भ्यः	क्रोष्टूनाम्	क्रोष्टुषु

अथवा

एकवचने	क्रोष्टा	क्रोष्टो	क्रोष्टारम्	क्रोष्ट्रा	क्रोष्ट्रे	क्रोष्टुः	क्रोष्टुः	क्रोष्टरि
द्विवचने	क्रोष्टारौ	क्रोष्टारौ	क्रोष्टारौ	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभ्याम्	क्रो. ष्ट्रोः	क्रोष्ट्रोः
बहुवचने	क्रोष्टारः	क्रोष्टारः	क्रोष्टून्	क्रोष्टुभिः	क्रोष्टुभ्यः	क्रोष्टुभ्यः	क्रोष्टूनाम्	क्रोष्टुषु

'हूहू' (कस्यचित् गन्धर्व्वस्य नाम)

एकवचने	हूहूः	हूहूः	हूहूम्	हूह्वा	हूह्वे	हूह्वः	हूह्वः	हूह्वि
द्विवचने	हूह्वौ	हूह्वौ	हूह्वौ	हूहूभ्याम्	हूहूभ्याम्	हूहूभ्याम्	हूह्वोः	हूह्वोः
बहुवचने	हूह्वः	हूह्वः	हूहून्	हूहूभिः	हूहूभ्यः	हूहूभ्यः	हूह्वाम्	हूहूषु

'सुलू' (६।४।८३)

एकवचने	सुलूः	सुलूः	सुल्वम्	सुल्वा	सुल्वे	सुल्वः	सुल्वः	सुल्वि
द्विवचने	सुल्वौ	सुल्वौ	सुल्वौ	सुलूभ्याम्	सुलूभ्याम्	सुलूभ्याम्	सुल्वोः	सुल्वोः
बहुवचने	सुल्वः	सुल्वः	सुल्वः	सुलूभिः	सुलूभ्यः	सुलूभ्यः	सुल्वाम्	सुलूषु

एवं 'खलपू' 'उल्लू' 'वर्षाभू' 'करभू'।

'अतिचमू' ६।१।९०, ७।३।१०७, ७।३।११२, ७।३।११६,

एकवचने	अतिचमूः	०चमु	०चमूम्	०चम्वा	०चम्वै	०चम्वाः	०चम्वाः	०चम्वाम्
द्विवचने	०चम्वौ	०चम्वौ	०चम्वौ	०चमूभ्याम्	०चमूभ्याम्	०चमूभ्याम्	०चम्वोः	०चम्वोः
बहुवचने	०चम्वः	०चम्वः	०चमून्	०चमूभिः	०चमूभ्यः	०चमूभ्यः	०चमूनाम्	०चमूषु

'लू' ६।४।७७

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	लूः	लूः	लुवम्	लुवा	लुवे	लुवः	लुवः	लुवि
द्विवचने	लुवौ	लुवौ	लुवौ	लूभ्याम्	लूभ्याम्	लूभ्याम्	लुवोः	लुवोः
	लुवः	लुवः	लुवः	लूभिः	लूभ्यः	लूभ्यः	लुवाम्	लूषु

एवं—कटप्रू, परमलू, स्वयम्भू, स्वभू ६।४।८५

'ऋ' १।१।५१

एकवचने	आ	अः	आरम्	रा	रे	उः	उः	अरि
द्विवचने	आरौ	आरौ	आरौ	ऋभ्याम्	ऋभ्याम्	ऋभ्याम्	रोः	रोः
बहुवचने	आरः	आरः	ॠन्	ऋभिः	ऋभ्यः	ऋभ्यः	ॠणाम्	ऋषु

'ॠ' ७।३।११०, ७।१।९४, ६।४।११, ६।१।१११, ८।२।२४

* 'दातृ'

एकवचने	दाता	दातः	दातारम्	दात्रा	दात्रे	दातुः	दातुः	दातरि
द्विवचने	दातारौ	दातारौ	दातारौ	दातृभ्याम्	दातृभ्याम्	दातृभ्याम्	दात्रोः	दात्रोः
बहुवचने	दातारः	दातारः	दातॄन्	दातृभिः	दातृभ्यः	दातृभ्यः	दातॄणाम्	दातृषु

एवं धातृ वातृ गन्तृ वक्तृ उद्गातृ प्रभृतयः शब्दाः।

* 'पितृ'

एकवचने	पिता	पितः	पितरम्	पित्रा	पित्रे	पितुः	पितुः	पितरि
द्विवचने	पितरौ	पितरौ	पितरौ	पितृभ्याम्	पितृभ्याम्	पितृभ्याम्	पित्रोः	पित्रोः
बहुवचने	पितरः	पितरः	पितॄन्	पितृभिः	पितृभ्यः	पितृभ्यः	पितॄणाम्	पितृषु

एवं (६।४।११ सूत्रोक्तभिन्नाः उणादि-प्रत्ययनिष्पन्नाः) जामातृ-भ्रातृ-देवृ-सव्येष्टृ-नप्तृ-प्रभृतयः शब्दाः।

* 'नृ' (नर)

एकवचने	ना	नः	नरम्	न्रा	न्रे	नुः	नुः	नरि
द्विवचने	नरौ	नरौ	नरौ	नृभ्याम्	नृभ्याम्	नृभ्याम्	न्रोः	न्रोः
बहुवचने	नरः	नरः	नॄन्	नृभिः	नृभ्यः	नृभ्यः	नॄणाम् नृणाम्	नृषु

'कॄ' ३।१।१३५, एवं तॄशब्दः

एकवचने	कीः	कीः	किरम्	किरा	किरे	किरः	किरः	किरि
द्विवचने	किरौ	किरौ	किरौ	कीर्भ्याम्	कीर्भ्याम्	कीर्भ्याम्	किरोः	किरोः
बहुवचने	किरः	किरः	किरः	कीर्भिः	कीर्भ्यः	कीर्भ्यः	किराम्	कीर्षु

अथवा

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	कॄः	कॄः	कॄम्	क्रा	क्रे	क्रः	क्रः	क्रि
द्विवचने	क्रौ	क्रौ	क्रौ	कॄभ्याम्	कॄभ्याम्	कॄभ्याम्	क्रोः	क्रोः
बहुवचने	क्रः	क्रः	क्रॄन्	कॄभिः	कॄभ्यः	कॄभ्यः	क्राम्	कॄषु

गम्लृ एवं शक्लॄ, (लृकारस्य दीर्घोनास्ति)

एकवचने	गमा	गमल्	गमलम्	गम्ला	गम्ले	गमुल्	गमुल्	गमलि
द्विवचने	गमलौ	गमलौ	गमलौ	गम्लृभ्याम्	गम्लृभ्याम्	गमलृभ्याम्	गम्लोः	गम्लोः
बहुवचने	गमलः	गमलः	गमॄन्	गम्लृभिः	गमॄभ्यः	गम्लृभ्यः	गमॄणाम्	गम्लृषु

एकारान्त 'से' शब्दः (स+इः), एवं 'स्मृते' शब्दः।

एकवचने	सेः	सेः	सयम्	सया	सये	सेः	सेः	सयि
द्विवचने	सयौ	सयौ	सयौ	सेभ्याम्	सेभ्याम्	सेभ्याम्	सयोः	सयोः
बहुवचने	सयः	सयः	सयः	सेभिः	सेभ्यः	सेभ्यः	सयाम्	सेषु

* 'गो'

एकवचने	गौः	गौः	गाम्	गवा	गवे	गोः	गोः	गवि
द्विवचने	गावौ	गावौ	गावौ	गोभ्याम्	गोभ्याम्	गोभ्याम्	गवोः	गवोः
बहुवचने	गावः	गावः	गाः	गोभिः	गोभ्यः	गोभ्यः	गवाम्	गोषु

७।१।९०, ६।१।९३, एवं 'स्मृतो' सु-द्यो प्रभृति शब्दाः।

'रै' (धनम्) ७।२।८५, एवं 'सु-रै'।

एकवचने	राः	राः	रायम्	राया	राये	रायः	रायः	रायि
द्विवचने	रायौ	रायौ	रायौ	राभ्याम्	राभ्याम्	राभ्याम्	रायोः	रायोः
बहुवचने	रायः	रायः	रायः	राभिः	राभ्यः	राभ्यः	रायाम्	रासु

'ग्लौ' (चन्द्रः)।

एकवचने	ग्लौः	ग्लौः	ग्लावम्	ग्लावा	ग्लावे	ग्लावः	ग्लावः	ग्लावि
द्विवचने	ग्लावौ	ग्लावौ	ग्लावौ	ग्लौभ्याम्	ग्लौभ्याम्	ग्लौभ्याम्	ग्लावोः	ग्लावोः
बहुवचने	ग्लावः	ग्लावः	ग्लावः	ग्लौभिः	ग्लौभ्यः	ग्लौभ्यः	ग्लावाम्	ग्लौषु

स्त्रीलिङ्ग 'आ' शब्दः

एकवचने	आ	ए	आम्	अया	आयै	आयाः	आयाः	आयाम्
द्विवचने	ए	ए	ए	आभ्याम्	आभ्याम्	आभ्याम्	अयोः	अयोः
बहुवचने	आः	आः	आः	आभिः	आभ्यः	आभ्यः	आनाम्	आसु

औ=शी-७।१।१८ ; सम्बोधन ७।३।१०६, ६।१।६९ ; रमया ७।३।१०५ रमायै ७।३।११३,

* 'रमा'

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	रमा	रमे	रमाम्	रमया	रमायै	रमायाः	रमायाः	रमायाम्
द्विवचने	रमे	रमे	रमे	रमाभ्याम्	रमाभ्याम्	रमाभ्याम्	रमयोः	रमयोः
बहुवचने	रमाः	रमाः	रमाः	रमाभिः	रमाभ्यः	रमाभ्यः	रमाणाम्	रमासु

एवं लता विद्या दुर्गा प्रभृतयः

'अम्बा' एवम् 'अक्का' 'अल्ला' (माता) ७।३।१०७

एकवचने	अम्बा	अम्ब	अम्बाम्	अम्बया	अम्बायै	अम्बायाः	अम्बायाः	अम्बायाम्
द्विवचने	अम्बे	अम्बे	अम्बे	अम्बाभ्याम्	अम्बाभ्याम्	अम्बाभ्याम्	अम्बयोः	अम्बयोः
बहुवचने	अम्बाः	अम्बाः	अम्बाः	अम्बाभिः	अम्बाभ्यः	अम्बाभ्यः	अम्बानाम्	अम्बासु

* 'जरा' ७।२।१०१

एकवचने	जरा	जरे	जराम्	जरया	जरायै	जरायाः	जरायाः	जरायाम्
द्विवचने	जरे	जरे	जरे	जराभ्याम्	जराभ्याम्	जराभ्याम्	जरयोः	जरयोः
बहुवचने	जराः	जराः	जराः	जराभिः	जराभ्यः	जराभ्यः	जराणाम्	जरासु

अथवा

एकवचने	जरा	जरे	जरसम्	जरसा	जरसे	जरसः	जरसः	जरसि
द्विवचने	जरसौ	जरसौ	जरसौ	जराभ्याम्	जराभ्याम्	जराभ्याम्	जरसोः	जरसोः
बहुवचने	जरसः	जरसः	जरसः	जराभिः	जराभ्यः	जराभ्यः	जरसाम्	जरासु

* नासिका ६।१।६३

एकवचने	नासिका	नासिके	नासिकाम्	नासिकया	नासिकायै	नासिकायाः	नासिकायाः	०कायाम्
द्विवचने	नासिके	नासिके	नासिके	नासिकाभ्याम्	नासिकाभ्याम्	नासिकाभ्याम्	०कयोः	०कयोः
बहुवचने	नासिकाः	नासिकाः	नासिकाः	नासिकाभिः	नासिकाभ्यः	नासिकाभ्यः	०कानाम्	०कासु

अथवा

एकवचने	नासिका	नासिके	नासिकाम्	नसा	नसे	नसः	नसः	नसि
द्विवचने	नासिके	नासिके	नासिके	नोभ्याम्	नोभ्याम्	नोभ्याम्	नसोः	नसोः
बहुवचने	नासिकाः	नासिकाः	नसः	नोभिः	नोभ्यः	नोभ्यः	नसाम्	नःसु

* निशा (६।१।६३)

एकवचने	निशा	निशे	निशाम्	निशया	निशायै	निशायाः	निशायाः	निशायाम्
द्विवचने	निशे	निशे	निशे	निशाभ्याम्	निशाभ्याम्	निशाभ्याम्	निशयोः	निशयोः
बहुवचने	निशाः	निशाः	निशाः	निशाभिः	निशाभ्यः	निशाभ्यः	निशानाम्	निशासु

रमे ७।१।१८, सम्बोधने ७।३।१०६, ६।१।६९, रमया ७।३।१०५, रमायै ७।३।११३, रमाणाम् ७।१।५४, ८।४।२, टाप् ४।१।४, डाप् ४।१।१३, चाप् ४।१।७४,

अथवा

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	निशा	निशे	निशाम्	निशा	निशे	निशः	निशः	निशि
द्विवचने	निशे	निशे	निशे	निड्भ्याम्	निड्भ्याम्	निड्भ्याम्	निशोः	निशोः
बहुवचने	निशाः	निशाः	निशः	निड्भिः	निड्भ्यः	निड्भ्यः	निशाम्	निट्सु

'पृतना' (सेना)

एकवचने	पृतना	पृतने	पृतनाम्	पृतनया	पृतनायै	पृतनायाः	पृतनायाः	पृतनायाम्
द्विवचने	पृतने	पृतने	पृतने	पृतनाभ्याम्	पृतनाभ्याम्	पृतनाभ्याम्	पृतनयोः	पृतनयोः
बहुवचने	पृतनाः	पृतनाः	पृतनाः	पृतनाभिः	पृतनाभ्यः	पृतनाभ्यः	पृतनानाम्	पृतनासु

अथवा * मांस-पृतना-सानूनां मांस्-पृत्-स्नवो वाच्याः शसादौ वा ।

एकवचने	पृतना	पृतने	पृतनाम्	पृता	पृते	पृतः	पृतः	पृति
द्विवचने	पृतने	पृतने	पृतने	पृद्भ्याम्	पृद्भ्याम्	पृद्भ्याम्	पृतोः	पृतोः
बहुवचने	पृतनाः	पृतनाः	पृतः	पृद्भिः	पृद्भ्यः	पृद्भ्यः	पृताम्	पृत्सु

'गोपा' (स्त्री)

पुंलिङ्ग 'विश्वपा' वत्

* सर्व्वनाम 'सर्व्वा'

एकवचने	सर्व्वा	सर्व्वे	सर्व्वाम्	सर्व्वया	सर्व्वस्यै	सर्व्वस्याः	सर्व्वस्याः	सर्व्वस्याम्
द्विवचने	सर्व्वे	सर्व्वे	सर्व्वे	सर्व्वाभ्याम्	सर्व्वाभ्याम्	सर्व्वाभ्याम्	सर्व्वयोः	सर्व्वयोः
बहुवचने	सर्व्वाः	सर्व्वाः	सर्व्वाः	सर्व्वाभिः	सर्व्वाभ्यः	सर्व्वाभ्यः	सर्व्वासाम्	सर्व्वासु

एवं विश्वा पूर्व्वा परा अपरा कतरा कतमा एकतरा एकतमा अन्या अन्यतरा इतरा समा सिमा नेमा प्रभृतयः शब्दाः । टा ७।३।१०५, ङित् ७।३।११३, ११४

उत्तरपूर्व्वा १।१।२८

एकवचने	उत्तरपूर्व्वा	०पूर्व्वे	०पूर्व्वाम्	०पूर्व्वया	०पूर्व्वस्यै / ०पूर्व्वायै	०पूर्व्वस्याः / ०पूर्व्वायाः	०पूर्व्वस्याः / ०पूर्व्वायाः	०पूर्व्वस्याम् / पूर्व्वायाम्
द्विवचने	०पूर्व्वे	०पूर्व्वे	०पूर्व्वे	०पूर्व्वाभ्याम्	०पूर्व्वाभ्याम्	०पूर्व्वाभ्याम्	०पूर्व्वयोः	०पूर्व्वयोः
बहुवचने	०पूर्व्वाः	०पूर्व्वाः	०पूर्व्वाः	०पूर्व्वाभिः	०पूर्व्वाभ्यः	०पूर्व्वाभ्यः	०पूर्व्वासाम् / ०पूर्व्वाणाम्	०पूर्व्वासु

द्वितीया ७।३।११५, एवं तृतीया

एकवचने	द्वितीया	द्वितीये	द्वितीयाम्	द्वितीयया	द्वितीयस्यै / द्वितीयायै	द्वितीयस्याः / द्वितीयायाः	द्वितीयस्याः / द्वितीयायाः	द्वितीयस्याम् / द्वितीयायाम्
द्विवचने	द्वितीये	द्वितीये	द्वितीये	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीययोः	द्वितीययोः
बहुवचने	द्वितीयाः	द्वितीयाः	द्वितीयाः	द्वितीयाभिः	द्वितीयाभ्यः	द्वितीयाभ्यः	द्वितीयानाम्	द्वितीयासु

* 'मति' १।४।६, ७।३।११७

	कर्तरि	सम्बोधने	कर्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	मतिः	मते	मतिम्	मत्या	मत्यै मतये	मत्याः मतेः	मत्याः मतेः	मत्याम्, मतौ
द्विवचने	मती	मती	मती	मतिभ्याम्	मतिभ्याम्	मतिभ्याम्	मत्योः	मत्योः
बहुवचने	मतयः	मतयः	मतीः	मतिभिः	मतिभ्यः	मतिभ्यः	मतीनाम्	मतिषु

एवं श्रुति स्मृति धृति बुद्धि कृति प्रभृतयः शब्दाः। एवं प्रिय-त्रि (प्रिया स्त्रय स्त्रीणि वा यस्य सः) आम्, प्रियत्रयाणाम् प्रियत्रीणाम् इतिविशेषः।

* द्वि ७।२।१०२

द्विवचने	द्वे	द्वे	द्वे	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वयोः	द्वयोः

* त्रि ७।२।९९, १०० ; ६।४।४

बहुवचने	तिस्रः	तिस्रः	तिस्रः	तिसृभिः	तिसृभ्यः	तिसृभ्यः	तिसृणाम्	तिसृषु

* चतुर् ७।२।९९, १०० ; ६।४।४

बहुवचने	चतस्रः	चतस्रः	चतस्रः	चतसृभिः	चतसृभ्यः	चतसृभ्यः	चतसृणाम्	चतसृषु

'प्रियत्रि' प्रियाः तिस्रः यस्याः सा प्रियतिस्रा

एकवचने	प्रियतिस्रा	०तिस्रः	०तिस्रम्	०तिस्रा	०तिस्रे	०तिस्रः	०तिस्रः	तिस्रि
द्विवचने	०तिस्रौ	०तिस्रौ	०तिस्रौ	०तिसृभ्याम्	०तिसृभ्याम्	०तिसृभ्याम्	०तिस्रोः	तिस्रोः
बहुवचने	०तिस्रः	०तिस्रः	०तिस्रः	०तिसृभिः	०तिसृभ्यः	०तिसृभ्यः	०तिसृणाम्	०तिसृषु

'ई'

एकवचने	ई	इ	ईम्	या	यै	याः	याः	याम्
द्विवचने	यौ	यौ	यौ	ईभ्याम्	ईभ्याम्	ईभ्याम्	योः	योः
बहुवचने	यः	यः	ईः	ईभिः	ईभ्यः	ईभ्यः	ईनाम्	ईषु

* 'देवी'

एकवचने	देवी	देवि	देवीम्	देव्या	देव्यै	देव्याः	देव्याः	देव्याम्
द्विवचने	देव्यौ	देव्यौ	देव्यौ	देवीभ्याम्	देवीभ्याम्	देवीभ्याम्	देव्योः	देव्योः
बहुवचने	देव्यः	देव्यः	देवीः	देवीभिः	देवीभ्यः	देवीभ्यः	देवीनाम्	देवीषु

एवं नदी वाणी कल्याणी सखी ६।१।६८,

* 'लक्ष्मी'

एकवचने	लक्ष्मीः	लक्ष्मि	लक्ष्मीम्	लक्ष्म्या	लक्ष्म्यै	लक्ष्म्याः	लक्ष्म्याः	लक्ष्म्याम्
द्विवचने	लक्ष्म्यौ	लक्ष्म्यौ	लक्ष्म्यौ	लक्ष्मीभ्याम्	लक्ष्मीभ्याम्	लक्ष्मीभ्याम्	लक्ष्म्योः	लक्ष्म्योः
बहुवचने	लक्ष्म्यः	लक्ष्म्यः	लक्ष्मीः	लक्ष्मीभिः	लक्ष्मीभ्यः	लक्ष्मीभ्यः	लक्ष्मीणाम्	लक्ष्मीषु

'लक्ष्+ई' एवं तरी तन्त्री प्रभृतयः।

अवी लक्ष्मी तरी तन्त्री श्री ह्री धी ध्याम् उणादितः।
स्त्रीलिङ्गानाम् अमीषां तु न सुलोपः कदाचन॥

* 'स्त्री' (स्त्यै + ड्रट् + ई)

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	स्त्री	स्त्रि	स्त्रियम् स्त्रीम्	स्त्रिया	स्त्रियै	स्त्रियाः	स्त्रियाः	स्त्रियाम्
द्विवचने	स्त्रियौ	स्त्रियौ	स्त्रियौ	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभ्याम्	स्त्रियोः	स्त्रियोः
बहुवचने	स्त्रियः	स्त्रियः	स्त्रियः स्त्रीः	स्त्रीभिः	स्त्रीभ्यः	स्त्रीभ्यः	स्त्रीणाम्	स्त्रीषु

६।४.७९, ८० ; १।४।४

'अति-स्त्रि'

एकवचने	अतिस्त्रिः	०स्त्रे	०स्त्रियम् ०स्त्रिम्	०स्त्रिया	०स्त्रिये ०स्त्रियै	अतिस्त्रेः ०स्त्रियाः	अतिस्त्रेः ०स्त्रियाः	अतिस्त्रौ ०स्त्रियाम्
द्विवचने	०स्त्रियौ	०स्त्रियौ	स्त्रियौ	०स्त्रिभ्याम्	०स्त्रिभ्याम्	स्त्रिभ्याम्	अतिस्त्रियोः	अतिस्त्रियोः
बहुवचने	०स्त्रियः	०स्त्रियः	०स्त्रियः:०स्त्रीः	०स्त्रिभिः	०भ्यः	स्त्रिभ्यः	अतिस्त्रीणाम्	अतिस्त्रिषु

* 'श्री' १।४।६५

एकवचने	श्रीः	श्रीः	श्रियम्	श्रिया	श्रियै श्रिये	श्रियाः श्रियः	श्रियाः श्रियः	श्रियाम् श्रियि
द्विवचने	श्रियौ	श्रियौ	श्रियौ	श्रीभ्याम्	श्रीभ्याम्	श्रीभ्याम्	श्रियोः	श्रियोः
बहुवचने	श्रियः	श्रियः	श्रियः	श्रीभिः	श्रीभ्यः	श्रीभ्यः	श्रीणाम् श्रियाम्	श्रीषु

एवं भी ह्री धी सुधी प्रभृतयः

'प्रधी'

एकवचने	प्रधीः	प्रधि	प्रध्यम्	प्रध्या	प्रध्यै	प्रध्याः	प्रध्याः	प्रध्याम्
द्विवचने	प्रध्यौ	प्रध्यौ	प्रध्यौ	प्रधीभ्याम्	प्रधीभ्याम्	प्रधीभ्याम्	प्रध्योः	प्रध्योः
बहुवचने	प्रध्यः	प्रध्यः	प्रध्यः	प्रधीभिः	प्रधीभ्यः	प्रधीभ्यः	प्रधीनाम्	प्रधीषु

ग्रामणी—पुंवत्,

'सेनानी' शब्दः द्रष्टव्यः ।

* 'धेनु' १।४।७।

एकवचने	धेनुः	धेनो	धेनुम्	धेन्वा	धेन्वै धेनवे	धेन्वाः धेनोः	धेन्वाः धेनोः	धेन्वाम् धेनौ
द्विवचने	धेनू	धेनू	धेनू	धेनुभ्याम्	धेनुभ्याम्	धेनुभ्याम्	धेन्वोः	धेन्वोः
बहुवचने	धेनवः	धेनवः	धेनूः	धेनुभिः	धेनुभ्यः	धेनुभ्यः	धेनूनाम्	धेनुषु

'क्रोष्टु' ७।१।९६,४।१।५=क्रोष्ट्री 'देवी' शब्दवत्

'बधू'

एकवचने	बधूः	बधु	बधूम्	बध्वा	बध्वै	बध्वाः	बध्वाः	बध्वाम्
द्विवचने	बध्वौ	बध्वौ	बध्वौ	बधूभ्याम्	बधूभ्याम्	बधूभ्याम्	बध्वोः	बध्वोः
बहुवचने	बध्वः	बध्वः	बधूः	बधूभिः	बधूभ्यः	बधूभ्यः	बधूनाम्	बधूषु

एवं 'तनू' 'चमू' 'चञ्चू' श्वश्रू—प्रभृतयः शब्दाः ।

(२५) अकारान्त-क्लीवलिङ्ग-शब्दरूप-प्रकरणम् ।

* 'भ्रू'

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	भ्रूः	भ्रूः	भ्रुवम्	भ्रुवा	भ्रुवै भ्रुवे	भ्रुवाः भ्रुवः	भ्रुवाः भ्रुवः	भ्रुवाम् भ्रुवि
द्विवचने	भ्रुवौ	भ्रुवौ	भ्रुवौ	भ्रूभ्याम्	भ्रूभ्याम्	भ्रूभ्याम्	भ्रुवोः	भ्रुवोः
बहुवचने	भ्रुवः	भ्रुवः	भ्रुवः	भ्रूभिः	भ्रूभ्यः	भ्रूभ्यः	भ्रूणाम् भ्रुवाम्	भ्रूषु

६।४।७७, १।४।५, ६ ;' एवं 'सुभ्रू'

'खलपू' 'सुलू' 'कारभू'' कारभू'

एकवचने	खलप्वः	खलपूः	खलप्वम्	खलप्वा	खलप्वै	खलप्वाः	खलप्वाः	खलप्वाम्
द्विवचने	खलप्वौ	खलप्वौ	खलप्वौ	खलपूभ्याम्	खलपूभ्याम्	खलपूभ्याम्	खलप्वोः	खलप्वोः
बहुवचने	खलप्वः	खलप्वः	खलप्वः	खलपूभिः	खलपूभ्यः	खलपूभ्यः	खलपूनाम्	खलपूषु

'वर्षाभू' (मण्डूकी)

एकवचने	वर्षाभूः	वर्षाभूः	वर्षाभ्वम्	वर्षाभ्वा	वर्षाभ्वै	वर्षाभ्वाः	वर्षाभ्वाः	वर्षाभ्वाम्
द्विवचने	वर्षाभ्वौ	वर्षाभ्वौ	वर्षाभ्वौ	वर्षाभूभ्याम्	वर्षाभूभ्याम्	वर्षाभूभ्याम्	वर्षाभ्वोः	वर्षाभ्वोः
बहुवचने	वर्षाभ्वः	वर्षाभ्वः	वर्षाभ्वः	वर्षाभूभिः	वर्षाभूभ्यः	वर्षाभूभ्यः	वर्षाभूणाम्	वर्षाभूषु

एवं पुनर्भू, प्रभू, वीरसू प्रभृतयः शब्दाः

'स्वयम्भू' पुंवत्, १।४।६ इति केचित् ।

* 'स्वसृ' ४।१।१०, ६।४।११

एकवचने	स्वसा	स्वसः	स्वसारम्	स्वस्रा	स्वस्रे	स्वसुः	स्वसुः	स्वसरि
द्विवचने	स्वसारौ	स्वसारौ	स्वसारौ	स्वसृभ्याम्	स्वसृभ्याम्	स्वसृभ्याम्	स्वस्रोः	स्वस्रोः
बहुवचने	स्वसारः	स्वसारः	स्वसॄः	स्वसृभिः	स्वसृभ्यः	स्वसृभ्यः	स्वसॄणाम्	स्वसृषु

* 'मातृ'

एकवचने	माता	मातः	मातरम्	मात्रा	मात्रे	मातुः	मातुः	मातरि
द्विवचने	मातरौ	मातरौ	मातरौ	मातृभ्याम्	मातृभ्याम्	मातृभ्याम्	मात्रोः	मात्रोः
बहुवचने	मातरः	मातरः	मातॄः	मातृभिः	मातृभ्यः	मातृभ्यः	मातॄणाम्	मातृषु

एवं 'यातृ' 'ननान्दृ' 'दुहितृ' प्रभृतयः

'रै'—पुंसि-वत् 'गो' पुंवत्, एवं 'द्यो'

'नौ'—पुंग्लौवत् 'रै'—पुंवत्

---

* 'फल'

एकवचने	फलम्	फल	फलम्	फलेन	फलाय	फलात्	फलस्य	फले
द्विवचने	फले	फले	फले	फलाभ्याम्	फलाभ्याम्	फलाभ्याम्	फलयोः	फलयोः
बहुवचने	फलानि	फलानि	फलानि	फलैः	फलेभ्यः	फलेभ्यः	फलानाम्	फलेषु

फलम् ७।१।२४, फले ७।१।१९, फलानि ७।१।२०, ७२,

एवं ज्ञान-धन-वन-दर्शन-प्रभृतयः शब्दाः।

'कतर' किम्+डतर,

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	कतरत्	कतरत्	कतरत्	कतरेण	कतरस्मै	कतरस्मात्	कतरस्य	कतरस्मिन्
द्विवचने	कतरे	कतरे	कतरे	कतराभ्याम्	कतराभ्याम्	कतराभ्याम्	कतरयोः	कतरयोः
बहुवचने	कतराणि	कतराणि	कतराणि	कतरैः	कतरेभ्यः	कतरेभ्यः	कतरेषाम्	कतरेषु

'कतर' ७।१।२५, ६।४।१४३, ८।४।५६,

एवं किम्+डतम 'कतम' 'अन्य' 'अन्यतर' 'इतर' ७।१।२५

'अन्यतम'—(अन्य+तम) 'फल' शब्दवत्। 'एकतर' ५।३।९४

एकवचने	एकतरम्	एकतर	एकतरम्	०तरेण	०तरस्मै	०तरस्मात्	०तरस्य	०तरस्मिन्
द्विवचने	एकतरे	एकतरे	एकतरे	०तराभ्याम्	०तराभ्याम्	०तराभ्याम्	०तरयोः	०तरयोः
बहुवचने	एकतराणि	एकतराणि	एकतराणि	०तरैः	०तरेभ्यः	०तरेभ्यः	०तरेषाम्	०तरेषु

'अजर' ६।४।१०

एकवचने	अजरम्		अजर		अजरम्		शेषं
द्विवचने	अजरे	अजरसी	अजरे,	अजरसी	अजरे	अजरसी	पुंवत्
बहुवचने	अजराणि	अजरांसि	अजराणि	अजरांसि	अजराणि	अजरांसि	

* 'हृदय' ६।१।६३

एकवचने	हृदयम्	हृदय	हृदयम्	हृदयेन	हृदयाय	हृदयात्	हृदयस्य	हृदये
द्विवचने	हृदये	हृदये	हृदये	हृदयाभ्याम्	हृदयाभ्याम्	हृदयाभ्याम्	हृदययोः	हृदययोः
बहुवचने	हृदयानि	हृदयानि	हृदयानि	हृदयैः	हृदयेभ्यः	हृदयेभ्यः	हृदयानाम्	हृदयेषु

अथवा

एकवचने	हृदयम्	हृदय	हृदयम्	हृदा	हृदे	हृदः	हृदः	हृदि
द्विवचने	हृदये	हृदये	हृदये	हृद्भ्याम्	हृद्भ्याम्	हृद्भ्याम्	हृदोः	हृदोः
बहुवचने	हृदयानि	हृदयानि	हृन्दि	हृद्भिः	हृद्भ्यः	हृद्भ्यः	हृदाम्	हृत्सु

* 'उदक'—प्रथमं रूपं फलवत्। द्वितीयं यथा—६।१।६३

एकवचने	उदकम्	उदक	उदकम्	उद्ना	उद्ने	उद्नः	उद्नः	उद्नि उदनि
द्विवचने	उदके	उदके	उदके	उदभ्याम्	उदभ्याम्	उदभ्याम्	उद्नोः	उद्नोः
बहुवचने	उदकानि	उदकानि	उदानि	उदभिः	उदभ्यः	उदभ्यः	उद्नाम्	उदसु

'आस्य' एकं रूपं 'फल'वत् । अपरं यथा ६।१।६३

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	आस्यम्	आस्य	आस्यम्	आस्ना	आस्ने	आस्नः	आस्नः	आस्नि आसनि
द्विवचने	आस्ये	आस्ये	आस्ये	आसभ्याम्	आसभ्याम्	आसभ्याम्	आस्नोः	आस्नोः
बहुवचने	आस्यानि	आस्यानि	आसानि	आसभिः	आसभ्यः	आसभ्यः	आस्नाम्	आससु

'मांस'—(१) एकं रूपं 'फल'वत् । (२) अपरं यथा ६।१।६३

एकवचने	मांसम्	मांस	मांसम्	मांस्ना	मांस्ने	मांस्नः	मांस्नः	मांस्नि
द्विवचने	मांसे	मांसे	मांसे	मान्भ्याम्	मान्भ्याम्	मान्भ्याम्	मांस्नोः	मांस्नोः
बहुवचने	मांसानि	मांसानि	मांसि	मान्भिः	मान्भ्यः	मान्भ्यः	मांस्नाम्	मान्सु

श्रीपा=श्रीप=१।२।४७, ८।४।१२

एकवचने	श्रीपम्	श्रीप	श्रीपम्	श्रीपेण	श्रीपाय	श्रीपात्	श्रीपस्य	श्रीपे
द्विवचने	श्रीपे	श्रीपे	श्रीपे	श्रीपाभ्याम्	श्रीपाभ्याम्	श्रीपाभ्याम्	श्रीपयोः	श्रीपयोः
बहुवचने	श्रीपाणि	श्रीपाणि	श्रीपाणि	श्रीपैः	श्रीपेभ्यः	श्रीपेभ्यः	श्रीपाणाम्	श्रीपेषु

एवं विश्वपा=विश्वप, गोपा=गोप,

* 'वारि' ७।१।२३, ७।१।७३

एकवचने	वारि	वारे वारि	वारि	वारिणा	वारिणे	वारिणः	वारिणः	वारिणि
द्विवचने	वारिणी	वारिणी	वारिणी	वारिभ्याम्	वारिभ्याम्	वारिभ्याम्	वारिणोः	वारिणोः
बहुवचने	वारीणि	वारीणि	वारीणि	वारिभिः	वारिभ्यः	वारिभ्यः	वारीणाम्	वारिषु

'नलुमतेत्यस्य अनित्यत्वात् सम्बुद्धौ विकल्पः ।

* 'अनादि' ७।१।७४

एकवचने	अनादि	अनादे अनादि	अनादि	अनादिना	अनादये	अनादेः	अनादेः	अनादौ
द्विवचने	अनादिनी	अनादिनी	अनादिनी	अनादिभ्याम्	अनादिभ्याम्	०दिभ्याम्	अनाद्योः	अनाद्योः
बहुवचने	अनादीनि	अनादीनि	अनादीनि	अनादिभिः	अनादिभ्यः	०दिभ्यः	अनादीनाम्	अनादिषु

अथवा

एकवचने	अनादि	अनादे अनादि	अनादि	अनादिना	अनादिने	अनादिनः	अनादिनः	अनादिनि
द्विवचने	अनादिनी	अनादिनी	अनादिनी	अनादिभ्याम्	अनादिभ्याम्	अनादिभ्याम्	अनादिनोः	०दिनोः
बहुवचने	अनादीनि	अनादीनि	अनादीनि	अनादिभिः	अनादिभ्यः	अनादिभ्यः	अनादीनाम्	अनादिषु

* 'दधि'

एकवचने	दधि	दधे दधि	दधि	दध्ना	दध्ने	दध्नः	दध्नः	दध्नि दधनि
द्विवचने	दधिनी	दधिनी	दधिनी	दधिभ्याम्	दधिभ्याम्	दधिभ्याम्	दध्नोः	दध्नोः
बहुवचने	दधीनि	दधीनि	दधीनि	दधिभिः	दधिभ्यः	दधिभ्यः	दध्नाम्	दधिषु

७।१।७५, ६।४।१३६, एवम् 'अति-दधि' 'अस्थि' 'सक्थि' 'अक्षि'

* 'अक्षि'

	कर्त्तरि प्रथमा	सम्बोधने प्रथमा	कर्म्मणि द्वितीया	करणे तृतीया	सम्प्रदाने चतुर्थी	अपादाने पञ्चमी	सम्बन्धे षष्ठी	अधिकरणे सप्तमी
एकवचने	अक्षि	अक्षे अक्षि	अक्षि	अक्ष्णा	अक्ष्णे	अक्ष्णः	अक्ष्णः	अक्ष्णि अक्षणि
द्विवचने	अक्षिणी	अक्षिणी	अक्षिणी	अक्षिभ्याम्	अक्षिभ्याम्	अक्षिभ्याम्	अक्ष्णोः	अक्ष्णोः
बहुवचने	अक्षीणि	अक्षीणि	अक्षीणि	अक्षिभिः	अक्षिभ्यः	अक्षिभ्यः	अक्ष्णाम्	अक्षिषु

'सुधी'=सुधि १।२।४७

एकवचने	सुधि	सुधे सुधि	सुधि	सुधिना	सुधिने	सुधिनः	सुधिनः	सुधिनि
द्विवचने	सुधिनी	सुधिनी	सुधिनी	सुधिभ्याम्	सुधिभ्याम्	सुधिभ्याम्	सुधिनोः	सुधिनोः
बहुवचने	सुधीनि	सुधीनि	सुधीनि	सुधिभिः	सुधिभ्यः	सुधिभ्यः	सुधीनाम्	सुधिषु

अथवा ७।१।७४

एकवचने	सुधि	सुधे सुधि	सुधि	सुधिया	सुधिये	सुधियः	सुधियः	सुधियि
द्विवचने	सुधिनी	सुधिनी	सुधिनी	सुधिभ्याम्	सुधिभ्याम्	सुधिभ्याम्	सुधियोः	सुधियोः
बहुवचने	सुधीनि	सुधीनि	सुधीनि	सुधिभिः	सुधिभ्यः	सुधिभ्यः	सुधियाम्	सुधिषु

प्रधी=प्रधि १।२।४७, 'ययी'

एकवचने	प्रधि	प्रधे प्रधि	प्रधि	प्रधिना	प्रधिने	प्रधिनः	प्रधिनः	प्रधिनि
द्विवचने	प्रधिनी	प्रधिनी	प्रधिनी	प्रधिभ्याम	प्रधिभ्याम्	प्रधिभ्याम	प्रधिनोः	प्रधिनोः
बहुवचने	प्रधीनि	प्रधीनि	प्रधीनि	प्रधिभिः	प्रधिभ्यः	प्रधिभ्यः	प्रधीनाम	प्रधिषु

अथवा ७.१.७४

एकवचने	प्रधि	प्रधे प्रधि	प्रधि	प्रध्या	प्रध्ये	प्रध्यः	प्रध्यः	प्रध्यि
द्विवचने	प्रधिनी	प्रधिनी	प्रधिनी	प्रधिभ्याम	प्रधिभ्याम्	प्रधिभ्याम्	प्रध्योः	प्रध्योः
बहुवचने	प्रधीनि	प्रधीनि	प्रधीनि	प्रधिभिः	प्रधिभ्यः	प्रधिभ्यः	प्रध्याम्	प्रधिषु

* 'मधु' ७।१।७२

एकवचने	मधु	मधो मधु	मधु	मधुना	मधुने	मधुनः	मधुनः	मधुनि
द्विवचने	मधुनी	मधुनी	मधुनी	मधुभ्याम्	मधुभ्याम्	मधुभ्याम्	मधुनोः	मधुनोः
बहुवचने	मधूनि	मधूनि	मधूनि	मधुभिः	मधुभ्यः	मधुभ्यः	मधूनाम्	मधुषु

एवम् अम्बु-लघु-गुरु मद्दु-प्रभृतयः

'सानु' एकं रूपं 'मधु'वत्। अपरं यथा,

एकवचने	सानु	सानो सानु	सानु	स्नुना	स्नुने	स्नुनः	स्नुनः	स्नुनि
द्विवचने	सानुनी	सानुनी	सानुनी	स्नुभ्याम्	स्नुभ्याम्	स्नुभ्याम्	स्नुनोः	स्नुनोः
बहुवचने	सानूनि	सानूनि	स्नूनि	स्नुभिः	स्नुभ्यः	स्नुभ्यः	स्नूनाम्	स्नुषु

सानुशब्दस्य सुव्वा।

'प्रिय-क्रोष्टु'—एकं रूपं 'मधु'वत्, अपरं यथा

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	प्रियक्रोष्टु	०क्रोष्टो ०क्रोष्टु	०क्रोष्टु	०क्रोष्ट्रा ०क्रोष्टुना	०क्रोष्ट्रे ०क्रोष्टवे	०क्रोष्टुः ०क्रोष्टोः	०क्रोष्टुः ०क्रोष्टोः	०क्रोष्टरि ०क्रोष्टौ
द्विवचने	०क्रोष्टुनी	०क्रोष्टुनी	०क्रोष्टुनी	०क्रोष्टुभ्याम्	०क्रोष्टुभ्याम्	०क्रोष्टुभ्याम्	०क्रोष्ट्रोः ०क्रोष्ट्वोः,	०क्रोष्ट्रोः ०क्रोष्ट्वोः
बहुवचने	०क्रोष्टूनि	०क्रोष्टूनि	०क्रोष्टूनि	०क्रोष्टुभिः	०क्रोष्टुभ्यः	०क्रोष्टुभ्यः	०क्रोष्टूनाम्	०क्रोष्टुषु

सुलू=सुलु १।२।४७, एकं रूपं 'मधु'वत्। अपरं यथा

एकवचने	सुलु	सुलो सुलु	सुलु	सुल्वा	सुल्वे	सुल्वः	सुल्वः	सुल्वि
द्विवचने	सुलुनी	सुलुनी	सुलुनी	सुलुभ्याम्	सुलुभ्याम्	सुलुभ्याम्	सुल्वोः	सुल्वोः
बहुवचने	सुलूनि	सुलूनि	सुलूनि	सुलुभिः	सुलुभ्यः	सुलुभ्यः	सुलूनाम्	सुलुषु

* 'धातृ'

एकवचने	धातृ	धातः धातृ	धातृ	धातृणा	धातृणे	धातृणः	धातृणः	धातृणि
द्विवचने	धातृणी	धातृणी	धातृणी	धातृभ्याम्	धातृभ्याम्	धातृभ्याम्	धातृणोः	धातृणोः
बहुवचने	धातॄणि	धातॄणि	धातॄणि	धातृभिः	धातृभ्यः	धातृभ्यः	धातॄणाम्	धातृषु

अथवा ७।१।७४

एकवचने	धातृ	धातः धातृ	धातृ	धात्रा	धात्रे	धातुः	धातुः	धातरि
द्विवचने	धातृणी	धातृणी	धातृणी	धातृभ्याम्	धातृभ्याम्	धातृभ्याम्	धात्रोः	धात्रोः
बहुवचने	धातॄणि	धातॄणि	धातॄणि	धातृभिः	धातृभ्यः	धातृभ्यः	धातॄणाम्	धातृषु

एवं ज्ञातृ-गन्तृ-श्रोतृ-कर्तृ-विधातृ-दातृ-प्रभृतयः।

प्रद्यो=प्रद्यु १।१।४८ 'मधुवत्' (इह पुंवद्भावो नास्ति)

एवं विमल-द्यो।

प्ररै=प्ररि १।१।४८, ७।२।८५

एकवचने	प्ररि	प्ररि प्ररे	प्ररि	प्ररिणा	प्ररिणे	प्ररिणः	प्ररिणः	प्ररिणि
द्विवचने	प्ररिणी	प्ररिणी	प्ररिणी	प्रराभ्याम्	प्रराभ्याम्	प्रराभ्याम्	प्ररिणोः	प्ररिणोः
बहुवचने	प्ररीणि	प्ररीणि	प्ररीणि	प्रराभिः	प्रराभ्यः	प्रराभ्यः	प्रराणाम्	प्ररासु

'सुनौ'—सुनु १।१।४८, 'मधु'वत्, एवं सुग्लौ।

अथ व्यञ्जनान्ताः पुंलिङ्गशब्दाः ।

'लुक्' ४।१।२, ८।४।५६, ६।१।६८

	कर्त्तरि प्रथमा	सम्बोधने प्रथमा	कर्म्मणि द्वितीया	करणे तृतीया	सम्प्रदाने चतुर्थी	अपादाने पञ्चमी	सम्बन्धे षष्ठी	अधिकरणे सप्तमी
एकवचने	लुक् लुग्	लुक्	लुकम्	लुका	लुके	लुकः	लुकः	लुकि
द्विवचने	लुकौ	लुकौ	लुकौ	लुग्भ्याम्	लुग्भ्याम्	लुग्भ्याम्	लुकोः	लुकोः
बहुवचने	लुकः	लुकः	लुकः	लुग्भिः	लुग्भ्यः	लुग्भ्यः	लुकाम्	लुक्षु

'चित्र-लिख्'

एकवचने	चित्रलिक्	२	०लिखम्	०लिखा	०लिखे	०लिखः	०लिखः	०लिखि
द्विवचने	०लिखौ	२	०लिखौ	०लिग्भ्याम्	०लिग्भ्याम्	०लिग्भ्याम्	०लिखोः	०लिखोः
बहुवचने	०लिखः	२	०लिखः	०लिग्भिः	०लिग्भ्यः	०लिग्भ्यः	०लिखाम्	०लिक्षु

'अग्'—अक् अगौ अगः, अगम् अगौ अगः, अगा अग्भ्याम् इत्यादि

'अघ्'—अक् अघौ अघः, अघम् अघौ अघः, अघा अग्भ्याम् इत्यादि

'अङ्'—अङ् अङौ अङः, अङम् अङौ अङः, अङा अङ्भ्याम् अङ्षु इत्यादि

'अच्'—अच अचौ अचः अचम् अचौ अचः अचा अग्भ्याम् अक्षु इत्यादि

* 'पयोमुच्'

एकवचने	पयोमुक्० मुक्		पयोमुचम्	पयोमुचा	पयोमुचे	पयोमुचः	पयोमुचः	पयोमुचि
द्विवचने	पयोमुचौ	०मुचौ	पयोमुचौ	पयोमुग्भ्याम्	०मुग्भ्याम्	०मुग्भ्याम्	०मुचोः	०मुचोः
बहुवचने	पयोमुचः	०मुचः	पयोमुचः	पयोमुग्भिः	पयोमुग्भ्यः	पयोमुग्भ्यः	पयोमुचाम्	पयोमुक्षु

'प्राञ्च्' प्रकर्षेण अञ्चति गच्छति यः सः प्राङ् ।

एकवचने	प्राङ्	प्राङ्	प्राञ्चम्	प्राचा	प्राचे	प्राचः	प्राचः	प्राचि
द्विवचने	प्राञ्चौ	प्राञ्चौ	प्राञ्चौ	प्राग्भ्याम्	प्राग्भ्याम्	प्राग्भ्याम्	प्राचोः	प्राचोः
बहुवचने	प्राञ्चः	प्राञ्चः	प्राचः	प्राग्भिः	प्राग्भ्यः	प्राग्भ्यः	प्राचाम्	प्राक्षु

न्=०, ६।४।२४ ; नुम् ७।१।७०, प्राग्भ्याम् ८।२।६२

'प्राञ्च्' प्रकर्षेण अञ्चते पूज्यते यः स प्राङ्, ६।४।३०

च्=०, ८।२।२३ ;

एकवचने	प्राङ्	प्राङ्	प्राञ्चम्	प्राञ्चा	प्राञ्चे	प्राञ्चः	प्राञ्चः	प्राञ्चि
द्विवचने	प्राञ्चौ	प्राञ्चौ	प्राञ्चौ	प्राङ्भ्याम्	प्राङ्भ्याम्	प्राङ्भ्याम्	प्राञ्चोः	प्राञ्चोः
बहुवचने	प्राञ्चः	प्राञ्चः	प्राञ्चः	प्राङ्भिः	प्राङ्भ्यः	प्राङ्भ्यः	प्राञ्चाम्	प्राङ्क्षु

'उदञ्च्' (ऊर्ध्व-गमनकारी)

पूजायाम् ६।४।३०, अ=०, ६।४।१३८ ; दीर्घं ६।३।१३८

एकवचने	उदङ्	उदङ्	उदञ्चम्	उदञ्चा	उदञ्चे	उदञ्चः	उदञ्चः	उदञ्चि
द्विवचने	उदञ्चौ	उदञ्चौ	उदञ्चौ	उदङ्भ्याम्	उदङ्भ्याम्	उदङ्भ्याम्	उदञ्चोः	उदञ्चोः
बहुवचने	उदञ्चः	उदञ्चः	उदञ्चः	उदङ्भिः	उदङ्भ्यः	उदङ्भ्यः	उदञ्चाम्	उदङ्क्षु

अन्यत्र ६।४।१३९

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	उदङ्	उदङ्	उदञ्चम्	उदीचा	उदीचे	उदीचः	उदीचः	उदीचि
द्विवचने	उदञ्चौ	उदञ्चौ	उदञ्चौ	उदग्भ्याम्	उदग्भ्याम्	उदग्भ्याम्	उदीचोः	उदीचोः
बहुवचने	उदञ्चः	उदञ्चः	उदीचः	उदग्भिः	उदग्भ्यः	उदग्भ्यः	उदीचाम्	उदक्षु

एवं, प्रत्यङ् प्रत्यञ्चौ प्रत्यञ्चः, प्रत्यञ्चम् प्रत्यञ्चौ प्रत्यञ्चः प्रतीचः, प्रत्यञ्चा प्रतीचा इत्यादि 'उदच्' वत्।

अदद्र्यच् (अमुम् अञ्चति गच्छति) ६।३।९२

एकवचने	अदद्र्यङ्	०द्र्यङ्	०द्र्यञ्चम्	०द्रीचा	०द्रीचे	०द्रीचः	०द्रीचः	०द्रीचि
द्विवचने	०द्र्यञ्चौ	०द्र्यञ्चौ	०द्र्यञ्चौ	०द्र्यग्भ्याम्	०द्र्यग्भ्याम्	०द्र्यग्भ्याम्	०द्रीचोः	०द्रीचोः
बहुवचने	०द्र्यञ्चः	०द्र्यञ्चः	०द्रीचः	०द्र्यग्भिः	०द्र्यग्भ्यः	०द्र्यग्भ्यः	०द्रीचाम्	अदद्र्यक्षु

एवं (विष्वद्र्यच्) 'विष्वद्र्यङ्' ०द्र्यञ्चौ ०द्र्यञ्चः इत्यादि, ('देवद्र्यच्') देवद्र्यङ् देवद्र्यञ्चौ ०द्र्यञ्चः इत्यादि 'अदद्र्यच्'वत्। पूजार्थे ६।४।३०,

'अदद्र्यच्' शब्दस्य द्वे रूपान्तरे यथा,

अमुमुयङ्, अदमुयङ् च

एकवचने	अमुमुयङ्	०मुयङ्	०यञ्चम्	०अमुमुईचा	०ईचे	०ईचः	०ईचः	०ईचि
द्विवचने	०यञ्चौ	०मुयञ्चौ	०यञ्चौ	०यग्भ्याम्	०यग्भ्याम्	०यग्भ्याम्	०ईचोः	०ईचोः
बहुवचने	०यञ्चः	०यञ्चः	अमुमुईचः	०यग्भिः	०यग्भ्यः	०यग्भ्यः	०ईचाम्	०यक्षु

अदमु-यङ् अदमु-यञ्चौ ०यञ्चः, ०ईचा ०यग्भ्याम् यग्भिः इत्यादि अमुमु-यङ् १।१।१२

'सम्यच्' (सुगन्ता सुन्दरश्च) पूजायाम् ६।३।९३, ६।४।३०, ८।२।६२

एकवचने	सम्यङ्	सम्यङ्	सम्यञ्चम्	सम्यञ्चा	सम्यञ्चे	सम्यञ्चः	सम्यञ्चः	सम्यञ्चि
द्विवचने	सम्यञ्चौ	सम्यञ्चौ	सम्यञ्चौ	सम्यङ्भ्याम्	सम्यङ्भ्याम्	सम्यङ्भ्याम्	सम्यञ्चोः	सम्यञ्चोः
बहुवचने	सम्यञ्चः	सम्यञ्चः	सम्यञ्चः	सम्यङ्भिः	सम्यङ्भ्यः	सम्यङ्भ्यः	सम्यञ्चाम्	सम्यङ्क्षु

अन्यत्र ६।३।१३८

एकवचने	सम्यङ्	सम्यङ्	सम्यञ्चम्	समीचा	समीचे	समीचः	समीचः	समीचि
द्विवचने	सम्यञ्चौ	सम्यञ्चौ	सम्यञ्चौ	सम्यग्भ्याम्	सम्यग्भ्याम्	सम्यग्भ्याम्	समीचोः	समीचोः
बहुवचने	सम्यञ्चः	सम्यञ्चः	समीचः	सम्यग्भिः	सम्यग्भ्यः	सम्यग्भ्यः	समीचाम्	सम्यक्षु

एवं "सध्र्यच्" ६।३।९५, सध्र्यङ् सध्र्यञ्चौ सध्र्यञ्चः सध्र्यञ्चम् सध्र्यञ्चौ सध्र्यञ्चः सध्रीचः, सध्र्यञ्चा
सध्रीचा सध्र्यङ्भ्याम् सध्र्यग्भ्याम् इत्यादि "सम्यच्" वत्।

"तिर्य्यञ्च्" ६।२।९४, ६।४।३०, पूजायाम्

	कर्तरि सम्बोधने च	कर्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	तिर्य्यङ् २	तिर्य्यञ्चम्	तिर्य्यञ्चा	तिर्य्यञ्चे	तिर्य्यञ्चः	तिर्य्यञ्चः	तिर्य्यञ्चि
द्विवचने	तिर्य्यञ्चौ २	तिर्य्यञ्चौ	तिर्य्यङ्भ्याम्	तिर्य्यङ्भ्याम्	तिर्य्यङ्भ्याम्	तिर्य्यञ्चोः	तिर्य्यञ्चोः
बहुवचने	तिर्य्यञ्चः २	तिर्य्यञ्चः	तिर्य्यङ्भिः	तिर्य्यङ्भ्यः	तिर्य्यङ्भ्यः	तिर्य्यञ्चाम्	तिर्य्यङ्क्षु

अन्यत्र ६।४।१३८

एकवचने	तिर्य्यङ् २	तिर्य्यञ्चम्	तिरश्चा	तिरश्चे	तिरश्चः	तिरश्चः	तिरश्चि
द्विवचने	तिर्य्यञ्चौ २	तिर्य्यञ्चौ	तिर्य्यग्भ्याम्	तिर्य्यग्भ्याम्	तिर्य्यग्भ्याम्	तिरश्चोः	तिरश्चोः
बहुवचने	तिर्य्यञ्चः २	तिरश्चः	तिर्य्यग्भिः	तिर्य्यग्भ्यः	तिर्य्यग्भ्यः	तिरश्चाम्	तिर्य्यक्षु

"क्रुञ्च्" (हंसः)

एकवचने	क्रुङ् २	क्रुञ्चम्	क्रुञ्चा	क्रुञ्चे	क्रुञ्चः	क्रुञ्चः	क्रुञ्चि
द्विवचने	क्रुञ्चौ २	क्रुञ्चौ	क्रुङ्भ्याम्	क्रुङ्भ्याम्	क्रुङ्भ्याम्	क्रुञ्चोः	क्रुञ्चोः
बहुवचने	क्रुञ्चः २	क्रुञ्चः	क्रुङ्भिः	क्रुङ्भ्यः	क्रुङ्भ्यः	क्रुञ्चाम्	क्रुङ्क्षु

"सुवृश्च्" ८।२।३६, २९

एकवचने	सुवृट्	सुवृश्चम्	सुवृश्चा	सुवृश्चे	सुवृश्चः	सुवृश्चः	सुवृश्चि
द्विवचने	सुवृश्चौ	सुवृश्चौ	सुवृड्भ्याम्	सुवृड्भ्याम्	सुवृड्भ्याम्	सुवृश्चोः	सुवृश्चोः
बहुवचने	सुवृश्चः	सुवृश्चः	सुवृड्भिः	सुवृड्भ्यः	सुवृड्भ्यः	सुवृश्चाम्	सुवृट्सु

"शब्द-प्राच्छ्"

एकवचने	शब्दप्राट्	०प्राच्छम्	०प्राच्छा	०प्राच्छे	०प्राच्छः	०प्राच्छः	०प्राच्छि
द्विवचने	०प्राच्छौ	०प्राच्छौ	०प्राड्भ्याम्	०प्राड्भ्याम्	०प्राड्भ्याम्	०प्राच्छोः	०प्राच्छोः
बहुवचने	०प्राच्छः	०प्राच्छः	०प्राड्भिः	०प्राड्भ्यः	०प्राड्भ्यः	०प्राच्छाम्	०प्राट्सु

८।२।३६ ; एवं "गोविच्छ्" पुच्छ

अथवा ६।४।१९

एकवचने	शब्दप्राट्	०प्राशम्	०प्राशा	०प्राशे	०प्राशः	०प्राशः	०प्राशि
द्विवचने	शब्दप्राशौ	०प्राशौ	०प्राड्भ्याम्	०प्राड्भ्याम्	०प्राड्भ्याम्	०प्राशोः	०प्राशोः
बहुवचने	शब्दप्राशः	०प्राशः	०प्राड्भिः	०प्राड्भ्यः	०प्राड्भ्यः	०प्राशाम्	०प्राट्सु

युज् ७।१।७१ (युङ्क्ते)

एकवचने	युङ्	युञ्जम्	युजा	युजे	युजः	युजः	युजि
द्विवचने	युञ्जौ	युञ्जौ	युग्भ्याम्	युग्भ्याम्	युग्भ्याम्	युजोः	युजोः
बहुवचने	युञ्जः	युजः	युग्भिः	युग्भ्यः	युग्भ्यः	युजाम्	युक्षु

"सुयुज्"—सुयुक् सुयुजौ सुयुजः सुयुजं सुयुजौ सुयुजः सुयुजा सुयुग्भ्याम् इत्यादि

"युज्"(युज्यते) युक् युजौ युजः युजम् युजौ युजः युजा युग्भ्याम् युग्भिः इत्यादि

खञ्ज् (खजि) ८।२।२३

	कर्त्तरि सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	खन्	खञ्जम्	खञ्जा	खञ्जे	खञ्जः	खञ्जः	खञ्जि
द्विवचने	खञ्जौ	खञ्जौ	खन्भ्याम्	खन्भ्याम्	खन्भ्याम्	खञ्जोः	खञ्जोः
बहुवचने	खञ्जः	खञ्जः	खन्भिः	खन्भ्यः	खन्भ्यः	खञ्जाम्	खन्सु

"राज्"

एकवचने	राट्	राजम्	राजा	राजे	राजः	राजः	राजि
द्विवचने	राजौ	राजौ	राड्भ्याम्	राड्भ्याम्	राड्भ्याम्	राजोः	राजोः
बहुवचने	राजः	राजः	राड्भिः	राड्भ्यः	राड्भ्यः	राजाम्	राट्सु

एवं "सम्राज्" विराज, स्वराज्, 'परिव्राज्' (८।२।३६, ३९)

"विभ्राज्" ८।२।३६, ३९

एकवचने	विभ्राक्	विभ्राजम्	विभ्राजा	विभ्राजे	विभ्राजः	विभ्राजः	विभ्राजि
द्विवचने	विभ्राजौ	विभ्राजौ	विभ्राग्भ्याम्	विभ्राग्भ्याम्	विभ्राग्भ्याम्	विभ्राजोः	विभ्राजोः
बहुवचने	विभ्राजः	विभ्राजः	विभ्राग्भिः	विभ्राग्भ्यः	विभ्राग्भ्यः	विभ्राजाम्	विभ्राक्षु

अथवा

एकवचने	विभ्राट्	विभ्राजम्	विभ्राजा	विभ्राजे	विभ्राजः	विभ्राजः	विभ्राजि
द्विवचने	विभ्राजौ	विभ्राजौ	विभ्राड्भ्याम्	विभ्राड्भ्याम्	विभ्राड्भ्याम्	विभ्राजोः	विभ्राजोः
बहुवचने	विभ्राजः	विभ्राजः	विभ्राड्भिः	विभ्राड्भ्यः	विभ्राड्भ्यः	विभ्राजाम्	विभ्राट्सु

"देवेज्" ८।२।३६, ३९

एकवचने	देवेट्	देवेजम्	देवेजा	देवेजे	देवेजः	देवेजः	देवेजि
द्विवचने	देवेजौ	देवेजौ	देवेड्भ्याम्	देवेड्भ्याम्	देवेड्भ्याम्	देवेजोः	देवेजोः
बहुवचने	देवेजः	देवेजः	देवेड्भिः	देवेड्भ्यः	देवेड्भ्यः	देवेजाम्	देवेट्सु

"विश्वसृज्" ८।२।३६, ३९

एकवचने	विश्वसृट्	०सृजम्	०सृजा	०सृजे	०सृजः	०सृजः	०सृजि
द्विवचने	विश्वसृजौ	०सृजौ	०सृड्भ्याम्	०सृड्भ्याम्	०सृड्भ्याम्	०सृजोः	०सृजोः
बहुवचने	विश्वसृजः	०सृजः	०सृड्भिः	०सृड्भ्यः	०सृड्भ्यः	०सृजाम्	०सृट्सु

"विश्वराज्" ६।३।१२८

एकवचने	विश्वाराट्	०राजम्	विश्वराजा	विश्वराज	विश्वराजः	विश्वराजः	विश्वराजि
द्विवचने	विश्वराजौ	०राजौ	विश्वाराड्भ्याम्	विश्वाराड्भ्याम्	विश्वाराड्भ्याम्	०राजोः	०राजोः
बहुवचने	विश्वराजः	०राजः	विश्वाराड्भिः	विश्वाराड्भ्यः	विश्वाराड्भ्यः	०राजाम्	विश्वाराट्सु

भृस्ज् ८।२।२९, ३६, ३९

	कर्तरि सम्बोधने च प्रथमा	कर्मणि द्वितीया	करणे तृतीया	सम्प्रदाने चतुर्थी	अपादाने पञ्चमी	सम्बन्धे षष्ठी	अधिकरणे; सप्तमी
एकवचने	भृट्	भृज्जम्	भृज्जा	भृज्जे	भृज्जः	भृज्जः	भृज्जि
द्विवचने	भृज्जौ	भृज्जौ	भृड्भ्याम्	भृड्भ्याम्	भृड्भ्याम्	भृज्जोः	भृज्जोः
बहुवचने	भृज्जः	भृज्जः	भृड्भिः	भृड्भ्यः	भृड्भ्यः	भृज्जाम्	भृट्सु

ऋत्विज्

एकवचने	ऋत्विक्	ऋत्विजम्	ऋत्विजा	ऋत्विजे	ऋत्विजः	ऋत्विजः	ऋत्विजि
द्विवचने	ऋत्विजौ	ऋत्विजौ	ऋत्विग्भ्याम्	ऋत्विग्भ्याम्	ऋत्विग्भ्याम्	ऋत्विजोः	ऋत्विजोः
बहुवचने	ऋत्विजः	ऋत्विजः	ऋत्विग्भिः	ऋत्विग्भ्यः	ऋत्विग्भ्यः	ऋत्विजाम्	ऋत्विक्षु

८।२।६२, एवं 'ऊर्ज्' (ऊर्क् ऊर्जौ ऊर्जः) एवं वणिज्।

'अवयाज्' ८।२।६७, ३।२।७२

एकवचने	अवयाः अवयाः	०याजम्	०याजा	०याजे	०याजः	०याजः	०याजि
द्विवचने	अवयाजौ ०याजौ	०याजौ	०योभ्याम्	०योभ्याम्	०योभ्याम्	०याजोः	०याजोः
बहुवचने	अवयाजः ०याजः	०याजः	०योभिः	०योभ्यः	०योभ्यः	०याजाम्	०यःसु

समुज्भ् (समुज्भयतेः क्विप्) ८।२।३०, २३

एकवचने	समुक्	समुज्भम्	समुज्भा	समुज्भे	समुज्भः	समुज्भः	समुज्भि
द्विवचने	समुज्भौ	समुज्भौ	समुग्भ्याम्	समुग्भ्याम्	समुग्भ्याम्	समुज्भोः	समुज्भोः
बहुवचने	समुज्भः	समुज्भः	समुग्भिः	समुग्भ्यः	समुग्भ्यः	समुज्भाम्	समुक्षु

नञ्

एकवचने	नञ्	नञम्	नञा	नञे	नञः	नञः	नञि
द्विवचने	नञौ	नञौ	नञ्भ्याम्	नञ्भ्याम्	नञ्भ्याम्	नञोः	नञोः
बहुवचने	नञः	नञः	नञ्भिः	नञ्भ्यः	नञ्भ्यः	नञाम्	नञ्सु

अश्वाट्

एकवचने	अश्वाट्	अश्वाटम्	अश्वाटा	अश्वाटे	अश्वाटः	अश्वाटः	अश्वाटि
द्विवचने	अश्वाटौ	अश्वाटौ	अश्वाड्भ्याम्	अश्वाड्भ्याम्	अश्वाड्भ्याम्	अश्वाटोः	अश्वाटोः
बहुवचने	अश्वाटः	अश्वाटः	अश्वाड्भिः	अश्वाड्भ्यः	अश्वाड्भ्यः	अश्वाटाम्	अश्वाट्सु

'मन्त्रपाठ्'—(मन्त्रपाठि + क्विप्) ०पाट् ०पाठौ ०पाठः, ०पाठम् ०पाठौ ०पाठः, ०पाठा ०पाड्भ्याम् ०पाट्सु

'लगुड़'—(लगुड़ि + क्विप्) लगुट् लगुड़ौ लगुड़: लगुड़म् लगुड़ा लगुड्भ्याम् लगुट्सु

'यानारूढ़'—(यानारूढ़ि + क्विप्) यानारूट् ०रूढ़ौ ०रूढ़:, ०रूढ़ा ०रूड्भ्याम् ०रूट्सु

'अण'—अण् अणौ अण:, अणम् अणौ अण:, अणा अण्भ्याम् अण्भि: अणे अण्भ्याम् अण्भ्य:, अण: अण्भ्याम् अण्भ्य:, अण: अणो: अणाम्, अणि अणो: अण्ट्सु ८।३।२८

एवम् 'सुगण्' 'सुगाण्'

'भूभृत्' ४।१।२, ६।१।६८

	कर्त्तरि सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	भूभृत्	भूभृतम्	भूभृता	भूभृते	भूभृत:	भूभृत:	भूभृति
द्विवचने	भूभृतौ	भूभृतौ	भूभृद्भ्याम्	भूभृद्भ्याम्	भूभृद्भ्याम्	भूभृतो:	भूभृतो:
बहुवचने	भूभृत:	भूभृत:	भूभृद्भि:	भूभृद्भ्य:	भूभृद्भ्य:	भूभृताम्	भूभृत्सु

* 'बृहत्'

एकवचने	बृहन्	बृहन्तम्	बृहता	बृहते	बृहत:	बृहत:	बृहति
द्विवचने	बृहन्तौ	बृहन्तौ	बृहद्भ्याम्	बृहद्भ्याम्	बृहद्भ्याम्	बृहतो:	बृहतो:
बहुवचने	बृहन्त:	बृहत:	बृहद्भि:	बृहद्भ्य:	बृहद्भ्य:	बृहताम्	बृहत्सु

एवं शतृ-प्रत्ययान्ता: 'भवत्' 'गच्छत्' प्रभृतय: नुम् ७।१।७०

* 'महत्' दीर्घ ६।४।१०, नुम् ७।१।७०

एकवचने	महान् महन्	महान्तम्	महता	महते	महत:	महत:	महति
द्विवचने	महान्तौ महान्तौ	महान्तौ	महद्भ्याम्	महद्भ्याम्	महद्भ्याम्	महतो:	महतो:
बहुवचने	महान्त: महान्त:	महत:	महद्भि:	महद्भ्य:	महद्भ्य:	महताम्	महत्सु

'धीमत्'

एकवचने	धीमान् धीमन्	धीमन्तम्	धीमता	धीमते	धीमत:	धीमत:	धीमति
द्विवचने	धीमन्तौ धीमन्तौ	धीमन्तौ	धीमद्भ्याम्	धीमद्भ्याम्	धीमद्भ्याम्	धीमतो:	धीमतो:
बहुवचने	धीमन्त: धीमन्त:	धीमत:	धीमद्भि:	धीमद्भ्य:	धीमद्भ्य:	धीमताम्	धीमत्सु

धीमान् ६।४।१४, धीमन्तौ ७।१।७०

एवं बुद्धिमत् ज्ञानवत् धनवत् श्रीमत् आयुष्मत् 'अपत्यवत्' 'गोमत्' भवत् (भा + डवतु), 'तवभवत्' 'अत्रभवत्' 'मघवत्'

* 'ददत्' ७।१।७८

एकवचने	ददत् ददत्	ददतम्	ददता	ददते	ददत:	ददत:	ददति
द्विवचने	ददतौ ददतौ	ददतौ	ददद्भ्याम्	ददद्भ्याम्	ददद्भ्याम्	ददतो:	ददतो:
बहुवचने	ददत: ददत:	ददत:	ददद्भि:	ददद्भ्य:	ददद्भ्य:	ददताम्	ददत्सु

एवम् 'दधत्' 'जाग्रत्' 'जक्षत्' 'दरिद्रत्' 'शासत्' चकासत्।

'अग्निमथ्' ।

	कर्त्तरि	सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा		द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	अग्निमत्	०मत्	०मथम्	०मथा	०मथे	०मथः	०मथः	०मथि
द्विवचने	अग्निमथौ	०मथौ	०मथौ	०मद्भ्याम्	०मद्भ्याम्	०मद्भ्याम्	०मथोः	०मथोः
बहुवचने	अग्निमथः	०मथः	०मथः	०मद्भिः	०मद्भ्यः	०मद्भ्यः	०मथाम्	०मत्सु

'सुपाद्' ६।४।१३० ।

एकवचने	सुपात्	सुपात्	सुपादम्	०पदा	०पदे	०पदः	०पदः	०पदि
द्विवचने	सुपादौ	सुपादौ	सुपादौ	०पाद्भ्याम्	०पाद्भ्याम्	०पाद्भ्याम्	०पदोः	०पदोः
बहुवचने	सुपादः	सुपादः	सुपदः	०पाद्भिः	०पाद्भ्यः	०पाद्भ्यः	०पदाम्	०पात्सु

* 'तद्' ।

एकवचने	सः	तम्	तेन	तस्मै	तस्मात्	तस्य	तस्मिन्
द्विवचने	तौ	तौ	ताभ्याम्	ताभ्याम्	ताभ्याम्	तयोः	तयोः
बहुवचने	ते	तान्	तैः	तेभ्यः	तेभ्यः	तेषाम्	तेषु

स ७।२।१०६, अ ७।२।१०२, ६।१।९७ ; सर्व्वनाम्नां सम्बोधनं नास्ति ।
जस्—ई ७।१।१७, १३८, ङे=स्मै ७।१।१४, ङसि=स्मात्, ङि=स्मिन् ७।१।१५
आम्=साम् ७।१।५२, एवम् 'त्यद्', स्यः त्यौ त्ये, त्यम् त्यौ त्यान् इत्यादि ।

'परम-तद्' ।

एकवचने	परम-सः	०तम्	०तेन	०तस्मै	०तस्मात्	०तस्य	०तस्मिन्
द्विवचने	परम-तौ	०तौ	०ताभ्याम्	०ताभ्याम्	०ताभ्याम्	०तयोः	०तयोः
बहुवचने	परम-ते	०तान्	०तैः	०तेभ्यः	०तेभ्यः	०तेषाम्	०तेषु

* यद् ७।१।१७ ; अ ७।२।१०२, ६।१।९७

एकवचने	यः	यम्	येन	यस्मै	यस्मात्	यस्य	यस्मिन्
द्विवचने	यौ	यौ	याभ्याम्	याभ्याम्	याभ्याम्	ययोः	ययोः
बहुवचने	ये	यान्	यैः	येभ्यः	येभ्यः	येषाम्	येषु

'एतद्' एन २।४।३४

एकवचने	एषः	ए-तम् एनम्	एतेन एनेन	एतस्मै	एतस्मात्	एतस्य	एतस्मिन्
द्विवचने	एतौ	ए-तौ एनौ	एताभ्याम्	०भ्याम्	०भ्याम्	एतयोः एनयोः	एतयोः एनयोः
बहुवचने	ए-ते	ए-तान् एनान्	एतैः	एतेभ्यः	एतेभ्यः	एतेषाम्	एतेषु

* युष्मद् ।

	कर्त्तरि सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	त्वम्	त्वाम्, त्वा	त्वया	तुभ्यम्, ते	त्वत्	तव, ते	त्वयि
द्विवचने	युवाम्	युवाम्, वाम्	युवाभ्याम्	युवाभ्याम्, वाम्	युवाभ्याम्	युवयोः, वाम्	युवयोः
बहुवचने	यूयम्	युष्मान्, वः	युष्माभिः	युष्मभ्यम् वः	युष्मत्	युष्माकम्, वः	युष्मासु

प्रथमा द्वितीया ङे=अम् ७।१।२८। युष्मद्=त्व ; अस्मद्=अह ७।२।९४, टिलोपः ७।२।९० ; द्विवचने युव आव ७।२।९२, आ ७।२।८८ ; जस्—यूय वय ७।२।९३ ; एकवचने त्वाम् ९७ ; शस्=न ७।१।२९ ; टा=या ७.२।८९ ; युवाभ्याम् आवाभ्याम् युष्माभिः अस्माभिः—७।२।८६ ; ङे=तुभ्यमह्य ७.२।९५ ; भ्यस्=भ्यम् ७।१।३० ; त्वत्मत् ७।१।३१, ३२ ; तवमम ७.२.९६। आकम् ७.१।३३ ; वाम् नौ ८।१।२० ; वः नः ८।१।२१ ; तेमे ८।१।२२ ; त्वा मा ८।१।२३।

* 'अस्मद्'

एकवचने	अहम्	माम्, मा	मया	मह्यम्, मे	मत्	मम, मे	मयि
द्विवचने	आवाम्	आवाम्, नौ	आवाभ्याम्	आवाभ्याम्, नौ	आवाभ्याम्	आवयोः, नौ	आवयोः
बहुवचने	वयम्	अस्मान्, नः	अस्माभिः	अस्मभ्यम्, नः	अस्मत्	अस्माकम्, नः	अस्मासु

'अतियुष्मद्' त्वाम् अतिक्रान्तः, त्वाम् अतिक्रान्ता, त्वाम् अतिक्रान्तं वा 'अतित्वम्', त्रिषु लिङ्गेषु सदृशम् ।

एकवचने	अतित्वम्	०त्वाम्	०त्वया	०तुभ्यम्	०त्वत्	०तव	०त्वयि
द्विवचने	अतित्वाम्	०त्वाम्	०त्वाभ्याम्	०त्वाभ्याम्	०त्वाभ्याम्	०त्वयोः	०त्वयोः
बहुवचने	अतियूयम्	०त्वान्	०त्वाभिः	०त्वभ्यम्	०त्वत्	०त्वाकम्	०त्वासु

'अतियुष्मद्' युवाम् अतिक्रान्तः, युवाम् अतिक्रान्ता, युवाम् अतिक्रान्तं वा अतित्वम् । सु-जस्-ङे-ङस् । औ-अम्-औट् ।

एकवचने	अतित्वम्	०युवाम्	०युवया	०तुभ्यम्	०युवत्	०तव	०युवयि
द्विवचने	अतियुवाम्	०युवाम्	०युवाभ्याम्	०युवाभ्याम्	०युवाभ्याम्	०युवयोः	०युवयोः
बहुवचने	अतियूयम्	०युवान्	०युवाभिः	०युवभ्यम्	०युवत्	०युवाकम्	०युवासु

'अतियुष्मद्' युष्मान् अतिक्रान्तः, युष्मान् अतिक्रान्ता, युष्मान् अतिक्रान्तं वा अतित्वम् ।

एकवचने	अतित्वम्	०युष्माम्	०युष्मया	०तुभ्यम्	०युष्मत्	०तव	०युष्मयि
द्विवचने	अतियुष्माम्	०युष्माम्	०युष्माभ्याम्	०युष्माभ्याम्	०युष्माभ्याम्	०युष्मयोः	०युष्मयोः
बहुवचने	अतियूयम्	०युष्मान्	०युष्माभिः	०युष्मभ्यम्	०युष्मत्	०युष्माकम्	०युष्मासु

'अत्यस्मद्' माम् अतिक्रान्तः, माम् अतिक्रान्तं, माम् अतिक्रान्ता वा अत्यहम् (त्रिषु लिङ्गेषु सदृशम्)

	कर्त्तरि सम्बोधनेच प्रथमा	कर्म्मणि द्वितीया	करणे तृतीया	सम्प्रदाने चतुर्थी	अपादाने पञ्चमी	सम्बन्धे षष्ठी	अधिकरणे सप्तमी
एकवचने	अत्यहम्	अतिमाम्	अतिमया	अतिमह्यम्	अतिमत्	अतिमम	अतिमयि
द्विवचने	अतिमाम्	अतिमाम्	अतिमाभ्याम्	अतिमाभ्याम्	अतिमाभ्याम्	अतिमयोः	अतिमयोः
बहुवचने	अतिवयम्	अतिमान्	अतिमाभिः	अतिमभ्यम्	अतिमत्	अतिमाकम्	अतिमासु

'अत्यस्मद्' आवाम् अतिक्रान्तः, आवाम् अतिक्रान्तं अतिक्रान्ता वा अत्यहम

एकवचने	अत्यहम्	अत्यावाम्	अत्यावया	अतिमह्यम्	अत्यावत्	अतिमम	अत्यावयि
द्विवचने	अत्यावाम्	अत्यावाम्	अत्यावाभ्याम्	अत्यावाभ्याम्	अत्यावाभ्याम्	अत्यावयोः	अत्यावयोः
बहुवचने	अतिवयम्	अत्यावान्	अत्यावाभिः	अत्यावभ्यम्	अत्यावत्	अत्यावाकम्	अत्यावासु

'अत्यस्मद्' अस्मान् अतिक्रान्तः, अस्मान् अतिक्रान्ता, अस्मान् अतिक्रान्तं वा अत्यहम्

एकवचने	अत्यहम्	अत्यस्माम्	अत्यस्मया	अतिमह्यम्	अत्यस्मत्	अतिमम	अत्यस्मयि
द्विवचने	अत्यस्माम्	अत्यस्माम्	अत्यस्माभ्याम्	अत्यस्माभ्याम्	अत्यस्माभ्याम्	अत्यस्मयोः	अत्यस्मयोः
बहुवचने	अतिवयम्	अत्यस्मान्	अत्यस्माभिः	अत्यस्मभ्यम्	अत्यस्मत्	अत्यस्माकम्	अत्यस्मासु

'बुध्' ८।२।३७,

एकवचने	भुत् भुत्	बुधम्	बुधा	बुधे	बुधः	बुधः	बुधि
द्विवचने	बुधौ बुधौ	बुधौ	भुद्भ्याम्	भुद्भ्याम्	भुद्भ्याम्	बुधोः	बुधोः
बहुवचने	बुधः बुधः	बुधः	भुद्भिः	भुद्भ्यः	भुद्भ्यः	बुधाम्	भुत्सु

'वृत्रहन्'

एकवचने	वृत्रहा वृत्रहन्	वृत्रहणम्	वृत्रघ्ना	वृत्रघ्ने	वृत्रघ्नः	वृत्रघ्नः	वृत्रघ्नि ,वृत्रहणि
द्विवचने	वृत्रहणौ वृत्रहणौ	वृत्रहणौ	वृत्रहभ्याम्	वृत्रहभ्याम्	वृत्रहभ्याम्	वृत्रघ्नोः	वृत्रघ्नोः
बहुवचने	वृत्रहणः वृत्रहणः	वृत्रघ्नः	वृत्रहभिः	वृत्रहभ्यः	वृत्रहभ्यः	वृत्रघ्नाम्	वृत्रहसु

हा ६।४।१३ ; ७।८।४।१२ ; घ्न ७।३।५४, ६।४।१३४, ङि १२६

* 'पूषन्'

एकवचने	पूषा पूषन्	पूषणम्	पूष्णा	पूष्णे	पूष्णः	पूष्णः	पूष्णि, पूषणि
द्विवचने	पूषणौ पूषणौ	पूषणौ	पूषभ्याम्	पूषभ्याम्	पूषभ्याम्	पूष्णोः	पूष्णोः
बहुवचने	पूषणः पूषणः	पूष्णः	पूषभिः	पूषभ्यः	पूषभ्यः	पूष्णाम्	पूषसु

* यज्वन्

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	यज्वा	यज्वन्	यज्वानम्	यज्वना	यज्वने	यज्वनः	यज्वनः	यज्वनि
द्विवचने	यज्वानौ	यज्वानौ	यज्वानौ	यज्वभ्याम्	यज्वभ्याम्	यज्वभ्याम्	यज्वनोः	यज्वनोः
बहुवचने	यज्वानः	यज्वानः	यज्वनः	यज्वभिः	यज्वभ्यः	यज्वभ्यः	यज्वनाम्	यज्वसु

६।४।८, १३७, एवं 'सुत्वन्' 'आत्मन्' ब्रह्मन्, 'अनर्व्वन्'

* 'श्वन्' ६।४।१३३

एकवचने	श्वा	श्वन्	श्वानम्	शुना	शुने	शुनः	शुनः	शुनि
द्विवचने	श्वानौ	श्वानौ	श्वानौ	श्वभ्याम्	श्वभ्याम्	श्वभ्याम्	शुनोः	शुनोः
बहुवचने	श्वानः	श्वानः	शुनः	श्वभिः	श्वभ्यः	श्वभ्यः	शुनाम्	श्वसु

* 'युवन्'

एकवचने	युवा	युवन्	युवानम्	यूना	यूने	यूनः	यूनः	यूनि
द्विवचने	युवानौ	युवानौ	युवानौ	युवभ्याम्	युवभ्याम्	युवभ्याम्	यूनोः	यूनोः
बहुवचने	युवानः	युवानः	यूनः	युवभिः	युवभ्यः	युवभ्यः	यूनाम्	युवसु

युवानौ ६।४।८ ; यूना सम्प्रसारण ६।४।१३३, ६।१।१०८, १०१ ; युवभिः ८।२।७

* 'मघवन्' ६।४।१३३, ६।१।८७, ८।२।७

एकवचने	मघवा	मघवन्	मघवानम्	मघोना	मघोने	मघोनः	मघोनः	मघोनि
द्विवचने	मघवानौ	मघवानौ	मघवानौ	मघवभ्याम्	मघवभ्याम्	मघवभ्याम्	मघोनोः	मघोनोः
बहुवचने	मघवानः	मघवानः	मघोनः	मघवभिः	मघवभ्यः	मघवभ्यः	मघोनाम्	मघवसु

मघवन्=मघवत्, ६।४।१२८, एवं धीमत्

एकवचने	मघवान्	०वन्	०वन्तम्	०वता	०वते	०वतः	०वतः	०वति
द्विवचने	मघवन्तौ	०वन्तौ	०वन्तौ	०वद्भ्याम्	०वद्भ्याम्	०वद्भ्याम्	०वतोः	०वतोः
बहुवचने	मघवन्तः	०वन्तः	०वतः	०वद्भिः	०वद्भ्यः	०वद्भ्यः	०वताम्	०वत्सु

'अर्व्वन्' ६।४।१२७ ; 'अनर्व्वन्' 'यज्वन्'वत्

एकवचने	अर्व्वा	अर्व्वन्	अर्व्वन्तम्	अर्व्वता	अर्व्वते	अर्व्वतः	अर्व्वतः	अर्व्वति
द्विवचने	अर्व्वन्तौ	अर्व्वन्तौ	अर्व्वन्तौ	अर्व्वद्भ्याम्	अर्व्वद्भ्याम्	अर्व्वद्भ्याम्	अर्व्वतोः	अर्व्वतोः
बहुवचने	अर्व्वन्तः	अर्व्वन्तः	अर्व्वतः	अर्व्वद्भिः	अर्व्वद्भ्यः	अर्व्वद्भ्यः	अर्व्वताम्	अर्व्वत्सु

'दीर्घाहन्' ।

एकवचने	दीर्घाहाः	दीर्घाहः	०हानम्	दीर्घाह्ना	दीर्घाह्ने	दीर्घाह्नः	दीर्घाह्नः	दीर्घाह्नि दीर्घाहनि
द्विवचने	दीर्घाहानौ	०हानौ	०हानौ	दीर्घाहोभ्याम्	०होभ्याम्	०होभ्याम्	दीर्घाह्नोः	०ह्नोः
बहुवचने	दीर्घाहानः	०हानः	दीर्घाह्नः	दीर्घाहोभिः	०होभ्यः	०होभ्यः	दीर्घाह्नाम्	दीर्घाहःसु

* 'गुणिन्' ६।४।१२

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	गुणी	गुणिन्	गुणिनम्	गुणिना	गुणिने	गुणिनः	गुणिनः	गुणिनि
द्विवचने	गुणिनौ	गुणिनौ	गुणिनौ	गुणिभ्याम्	गुणिभ्याम्	गुणिभ्याम्	गुणिनोः	गुणिनोः
बहुवचने	गुणिनः	गुणिनः	गुणिनः	गुणिभिः	गुणिभ्यः	गुणिभ्यः	गुणिनाम्	गुणिषु

एवं धनिन् चक्रिन् करिन् हस्तिन् यशस्विन् मालिन् प्रभृतयः।

'प्रतिदिवन्' ८।२।७६, ६।४।१३४

एकवचने	प्रतिदिवा	०दिवन्	०दिवानम्	०दीव्ना	०दीव्ने	०दीव्नः	०दीव्नः	०दीव्नि ०दीवनि
द्विवचने	०दिवानौ	०दिवानौ	०दिवानौ	०दिवभ्याम्	०दिवभ्याम्	०दिवभ्याम्	०दीव्नोः	दीव्नोः
बहुवचने	०दिवानः	०दिवानः	०दीव्नः	०दिवभिः	०दिवभ्यः	०दिवभ्यः	०दीव्नाम्	दिवसु

'पथिन्'।

एकवचने	पन्थाः	पन्थाः	पन्थानम्	पथा	पथे	पथः	पथः	पथि
द्विवचने	पन्थानौ	पन्थानौ	पन्थानौ	पथिभ्याम्	पथिभ्याम्	पथिभ्याम्	पथोः	पथोः
बहुवचने	पन्थानः	पन्थानः	पथः	पथिभिः	पथिभ्यः	पथिभ्यः	पथाम्	पथिषु

'ऋभुक्षिन्'

एकवचने	ऋभुक्षाः	०क्षाः	०क्षाणम्	ऋभुक्षा	ऋभुक्षे	ऋभुक्षः	ऋभुक्षः	ऋभुक्षि
द्विवचने	ऋभुक्षाणौ	०क्षाणौ	०क्षाणौ	०क्षिभ्याम्	०क्षिभ्याम्	०क्षिभ्याम्	ऋभुक्षोः	ऋभुक्षोः
बहुवचने	ऋभुक्षाणः	०क्षाणः	०क्षः	०क्षिभिः	०क्षिभ्यः	०क्षिभ्यः	ऋभुक्षाम्	ऋभुक्षिषु

'पञ्चन्'

बहुवचने	पञ्च	पञ्च	पञ्च	पञ्चभिः	पञ्चभ्यः	पञ्चभ्यः	पञ्चानाम्	पञ्चसु

१।१।२४, ७।१।२२, ६।४।७; एवं 'परम-पञ्चन् कर्म्मधारयः, सप्तन् नवन् दशन् एकादशन् द्वादशन् त्रयोदशन् चतुर्द्दशन् पञ्चदशन् षोड़न् सप्तदशन् अष्टादशन्।

'प्रियपञ्चन्' (बहुव्रीहिः) एवं 'प्रियसप्तन्' प्रभृतयः।

एकवचने	प्रियपञ्चा	०पञ्चन्	०पञ्चानम्	०पञ्च्ञा	०पञ्च्ञे	०पञ्च्ञः	०पञ्च्ञः	०पञ्च्ञि
द्विवचने	०पञ्चानौ	०पञ्चानौ	०पञ्चानौ	०पञ्चभ्याम्	०पञ्चभ्याम्	०पञ्चभ्याम्	०पञ्च्ञोः	०पञ्च्ञोः
बहुवचने	०पञ्चानः	०पञ्चानः	०पञ्च्ञः	०पञ्चभिः	०पञ्चभ्यः	०पञ्चभ्यः	०पञ्च्ञाम्	०पञ्चसु

"अष्टन्" ७।२।८४, ७।१।२१।

बहुवचने	अष्ट	अष्ट	अष्ट	अष्टभिः	अष्टभ्यः	अष्टभ्यः	अष्टानाम्	अष्टसु
	अष्टौ	अष्टौ	अष्टौ	अष्टाभिः	अष्टाभ्यः	अष्टाभ्यः	अष्टानाम्	अष्टासु

'प्रियाष्टन्' 'प्रियाष्टो राजवत् सर्व्वं, हाहावच्चाऽपरं हलि'।

	कर्त्तरि प्रथमा	सम्बोधने प्रथमा	कर्म्मणि द्वितीया	करणे तृतीया	सम्प्रदाने चतुर्थी	अपादाने पञ्चमी	सम्बन्धे षष्ठी	अधिकरणे सप्तमी
एकवचने	प्रियाष्टा	प्रियाष्टन्	०ष्टानम्	०ष्ट्ना	०ष्ट्ने	०ष्ट्नः	०ष्ट्नः	०ष्ट्नि
द्विवचने	०ष्टानौ	०ष्टानौ	०ष्टानौ	०ष्टभ्याम्	०ष्टभ्याम्	०ष्टभ्याम्	०ष्ट्नोः	०ष्ट्नोः
बहुवचने	०ष्टानः	०ष्टानः	०ष्ट्नः	०ष्टभिः	०ष्टभ्यः	०ष्टभ्यः	०ष्टानाम्	०ष्टसु

अथवा

एकवचने	प्रियाष्टा	०ष्टन्	०ष्टानम्	०ष्ट्ना	०ष्ट्ने	०ष्ट्नः	०ष्ट्नः	०ष्टनि
द्विवचने	०ष्टानौ	०ष्टानौ	०ष्टानौ	०ष्टाभ्याम्	०ष्टाभ्याम्	०ष्टाभ्याम्	०ष्ट्नोः	०ष्ट्नोः
बहुवचने	०ष्टानः	०ष्टानः	०ष्ट्नः	०ष्टाभिः	०ष्टाभ्यः	०ष्टाभ्यः	०ष्टानाम्	०ष्टासु

'शप्'

एकवचने	शप्	शप्	शपम्	शपा	शपे	शपः	शपः	शपि
द्विवचने	शपौ	शपौ	शपौ	शब्भ्याम्	शब्भ्याम्	शब्भ्याम्	शपोः	शपोः
बहुवचने	शपः	शपः	शप	शब्भिः	शब्भ्यः	शब्भ्यः	शपाम्	शप्सु

एवं 'वप्' 'लुप्' 'लप्'।

'द्विरेफ्' (द्विरेफम् आचष्टे इति द्विरेप्)

एकवचने	द्विरेप्	०रेप्	०रेफम्	०रेफा	०रेफे	०रेफः	०रेफः	०रेफि
द्विवचने	०रेफौ	०रेफौ	०रेफौ	०रेब्भ्याम्	०रेब्भ्याम्	०रेब्भ्याम्	०रेफोः	०रेफोः
बहुवचने	०रेफः	०रेफः	०रेफः	०रेब्भिः	०रेब्भ्यः	०रेब्भ्यः	०रेफाम्	०रेप्सु

'क्लीव्'

एकवचने	क्लीप्	क्लीप्	क्लीवम्	क्लीवा	क्लीवे	क्लीवः	क्लीवः	क्लीवि
द्विवचने	क्लीवौ	क्लीवौ	क्लीवौ	क्लीव्भ्याम्	क्लीव्भ्याम्	क्लीव्भ्याम्	क्लीवोः	क्लीवोः
बहुवचने	क्लीवः	क्लीवः	क्लीवः	क्लीव्भिः	क्लीव्भ्यः	क्लीव्भ्यः	क्लीवाम्	क्लीप्सु

'गर्द्दभ्'

एकवचने	गर्द्दप्	गर्द्दप्	गर्द्दभम्	गर्द्दभा	गर्द्दभे	गर्द्दभः	गर्द्दभः	गर्द्दभि
द्विवचने	गर्द्दभौ	गर्द्दभौ	गर्द्दभौ	गर्द्दब्भ्याम्	गर्द्दब्भ्याम्	गर्द्दब्भ्याम्	गर्द्दभोः	गर्द्दभोः
बहुवचने	गर्द्दभः	गर्द्दभः	गर्द्दभः	गर्द्दब्भिः	गर्द्दब्भ्यः	गर्द्दब्भ्यः	गर्द्दभाम्	गर्द्दप्सु

'प्रशाम्' ८।२।६४

एकवचने	प्रशान्	प्रशान्	प्रशामम्	प्रशामा	प्रशामे	प्रशामः	प्रशामः	प्रशामि
द्विवचने	प्रशामौ	प्रशामौ	प्रशामौ	प्रशान्भ्याम्	प्रशान्भ्याम्	प्रशान्भ्याम्	प्रशामोः	प्रशामोः
बहुवचने	प्रशामः	प्रशामः	प्रशामः	प्रशान्भिः	प्रशान्भ्यः	प्रशान्भ्यः	प्रशामाम्	प्रशान्सु

* सर्वनाम 'किम्'=क ७।२।१०३

	कर्त्तरि सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	कः	कम्	केन	कस्मै	कस्मात्	कस्य	कस्मिन्
द्विवचने	कौ	कौ	काभ्याम्	काभ्याम्	काभ्याम्	कयोः	कयोः
बहुवचने	के	कान्	कैः	केभ्यः	केभ्यः	केषाम्	केषु

* 'इदम्'

एकवचने	अयम्	इमम् एनम्	अनेन एनेन	अस्मै	अस्मात्	अस्य	अस्मिन्
द्विवचने	इमौ	इमौ एनौ	आभ्याम्	आभ्याम्	आभ्याम्	अनयोः एनयोः	अनयोः एनयोः
बहुवचने	इमे	इमान् एनान्	एभिः	एभ्यः	एभ्यः	एषाम्	एषु

इदम्=इद ७।२।१०२=इम ७।२।१०८, अय् ७।२।१११, द=म ७।२।१०९; इद=अन ७।२।११२ भिस्=ऐस् ७।१।११, एन २।४।३४।

इदकम् ५।३।७१

एकवचने	अयकम्	इमकम्	इमकेन	इमकस्मै	इमकस्मात्	इमकस्य	इमकस्मिन्
द्विवचने	इमकौ	इमकौ	इमकाभ्याम्	इमकाभ्याम्	इमकाभ्याम्	इमकयोः	इमकयोः
बहुवचने	इमके	इमकान्	इमकैः	इमकेभ्यः	इमकेभ्यः	इमकेषाम्	इमकेषु

'अश्वय्' (अश्वयुजम् आचष्टे) ६।१।६६

एकवचने	अश्वय् अश्वय्	अश्वयम्	अश्वया	अश्वये	अश्वयः	अश्वयः	अश्वयि
द्विवचने	अश्वयौ अश्वयौ	अश्वयौ	अश्वभ्याम्	अश्वभ्याम्	अश्वभ्याम्	अश्वयोः	अश्वयोः
बहुवचने	अश्वयः अश्वयः	अश्वयः	अश्वभिः	अश्वभ्यः	अश्वभ्यः	अश्वयाम्	अश्वसु

* 'चतुर्' ७।१।९८, (एवम् परम-चतुर्)।

बहुवचने	चत्वारः	चत्वारः	चतुरः	चतुर्भिः	चतुर्भ्यः	चतुर्भ्यः	चतुर्णाम्	चतुर्षु
बहुवचने	परमचत्वारः	०चत्वारः	०चतुरः	०चतुर्भिः	०चतुर्भ्यः	०चतुर्भ्यः	०चतुर्णाम्	०चतुर्षु

'प्रियचतुर्' (बहुव्रीहिः)।

एकवचने	प्रियचत्वाः	०चत्वः	०चत्वारम्	०चतुरा	०चतुरे	०चतुरः	०चतुरः	०चतुरि
द्विवचने	०चत्वारौ	०चत्वारौ	०चत्वारौ	०चतुर्भ्याम्	०चतुर्भ्याम्	०चतुर्भ्याम्	०चतुरोः	०चतुरोः
बहुवचने	०चत्वारः	०चत्वारः	०चतुरः	०चतुर्भिः	०चतुर्भ्यः	०चतुर्भ्यः	०चतुराम्	०चतुर्षु

'कमल्' (कमलम् आचष्टे) एवम् 'हल्' हल्षु ।

एकवचने	कमल्	कमलम्	कमला	कमले	कमलः	कमलः	कमलि
द्विवचने	कमलौ	कमलौ	कमल्भ्याम्	कमल्भ्याम्	कमल्भ्याम्	कमलोः	कमलोः
बहुवचने	कमलः	कमलः	कमल्भिः	कमल्भ्यः	कमल्भ्यः	कमलाम्	कमल्षु

'सुदिव्' औ ७।१।८४, उ ६।१।१३१ ।

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	सुद्यौः	सुद्यौः	सुदिवम्	सुदिवा	सुदिवे	सुदिवः	सुदिवः	सुदिवि
द्विवचने	सुदिवौ	सुदिवौ	सुदिवौ	सुद्युभ्याम्	सुद्युभ्याम्	सुद्युभ्याम्	सुदिवोः	सुदिवोः
बहुवचने	सुदिवः	सुदिवः	सुदिवः	सुद्युभिः	सुद्युभ्यः	सुद्युभ्यः	सुदिवाम्	सुद्युषु

* 'ईदृश्' ।

एकवचने	ईदृक्	ईदृक्	ईदृशम्	ईदृशा	ईदृशे	ईदृशः	ईदृशः	ईदृशि
द्विवचने	ईदृशौ	ईदृशौ	ईदृशौ	ईदृग्भ्याम्	ईदृग्भ्याम्	ईदृग्भ्याम्	ईदृशोः	ईदृशोः
बहुवचने	ईदृशः	ईदृशः	ईदृशः	ईदृग्भिः	ईदृग्भ्यः	ईदृग्भ्यः	ईदृशाम्	ईदृक्षु

६।३।९०, ८।२।६२ ; एवम् 'तादृश्' 'त्वादृश्', ६।३।९१ 'मादृश्' 'एतादृश्' 'अन्यादृश्' 'भवादृश्,' 'स्पृश्' 'घृतस्पृश्' प्रभृतयः ।

'विश्' ८।२।३६, ३९ ।

एकवचने	विट्	विट्	विशम्	विशा	विशे	विशः	विशः	विशि
द्विवचने	विशौ	विशौ	विशौ	विड्भ्याम्	विड्भ्याम्	विड्भ्याम्	विशोः	विशोः
बहुवचने	विशः	विशः	विशः	विड्भिः	विड्भ्यः	विड्भ्यः	विशाम्	विट्सु

नश् ८।२।६३ ।

एकवचने	नट्	नट्	नशम्	नशा	नशे	नशः	नशः	नशि
द्विवचने	नशौ	नशौ	नशौ	नड्भ्याम्	नड्भ्याम्	नड्भ्याम्	नशोः	नशोः
बहुवचने	नशः	नशः	नशः	नड्भिः	नड्भ्यः	नड्भ्यः	नशाम्	नट्सु

अथवा

एकवचने	नक्	नक्	नशम्	नशा	नशे	नशः	नशः	नशि
द्विवचने	नशौ	नशौ	नशौ	नग्भ्याम्	नग्भ्याम्	नग्भ्याम्	नशोः	नशोः
बहुवचने	नशः	नशः	नशः	नग्भिः	नग्भ्यः	नग्भ्यः	नशाम्	नक्षु

'पुरोडाश्' ८।२।६७, ३।२।७१

एकवचने	पुरोडाः	पुरोडाः,	०डाशम्	०डाशा	०डाशे	०डाशः	०डाशः	०डाशि
द्विवचने	पुरोडाशौ	०डाशौ	०डाशौ	०डोभ्याम्	०डोभ्याम्	०डोभ्याम्	०डाशोः	०डाशोः
बहुवचने	पुरोडाशः	०डाशः	०डाशः	०डोभिः	०डोभ्यः	०डोभ्यः	०डाशाम्	०डःसु

* 'द्विष्'

एकवचने	द्विट्	द्विट्	द्विषम्	द्विषा	द्विषे	द्विषः	द्विषः	द्विषि
द्विवचने	द्विषौ	द्विषौ	द्विषौ	द्विड्भ्याम्	द्विड्भ्याम्	द्विड्भ्याम्	द्विषोः	द्विषोः
बहुवचने	द्विषः	द्विषः	द्विषः	द्विड्भिः	द्विड्भ्यः	द्विड्भ्यः	द्विषाम्	द्विट्सु

एवं 'ब्रह्मद्विष्' 'रत्नमुष'

दधृष् ३।२।५९, ८।२।६२,

	कर्त्तरि सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	दधृक्	दधृषम्	दधृषा	दधृषे	दधृषः	दधृषः	दधृषि
द्विवचने	दधृषौ	दधृषौ	दधृग्भ्याम्	दधृग्भ्याम्	दधृग्भ्याम्	दधृषोः	दधृषोः
बहुवचने	दधृषः	दधृषः	दधृग्भिः	दधृग्भ्यः	दधृग्भ्यः	दधृषाम्	दधृक्षु

'दोष्'

एकवचने	दोः	दोषम्	दोषा	दोषे	दोषः	दोषः	दोषि
द्विवचने	दोषौ	दोषौ	दोर्भ्याम्	दोर्भ्याम्	दोर्भ्याम्	दोषोः	दोषोः
बहुवचने	दोषः	दोषः	दोर्भिः	दोर्भ्यः	दोर्भ्यः	दोषाम्	दोःषु

अथवा ६ । १ । ६३, ८ । २ । ७, ६ । ४ । १३६

एकवचने	दोः	दोषम्	दोष्णा	दोष्णे	दोष्णः	दोष्णः	दोष्णि दोषणि
द्विवचने	दोषौ	दोषौ	दोषभ्याम्	दोषभ्याम्	दोषभ्याम्	दोष्णोः	दं ष्णोः
बहुवचने	दोषः	दोष्णः	दोषभिः	दोषभ्यः	दोषभ्यः	दोष्णाम्	दोषसु

* 'षष्' एवम् 'परम-षष्' १।१।२४, ७।१।२२

एकवचने	षट्	षट	षड्भिः	षड्भ्यः	षड्भ्यः	षण्णां	षट्सु

प्रिय-षष् (बहुव्रीहिः)

एकवचने	प्रियषट्	०षषम्	०षषा	०षषे	०षषः	०षषः	०षषि
द्विवचने	०षषौ	०षषौ	०षड्भ्याम्	०षड्भ्याम्	०षड्भ्याम्	०षषोः	०षषोः
बहुवचने	०षषः	०षषः	०षड्भिः	०षड्भ्यः	०षड्भ्यः	०षषाम्	०षट्सु

'पिपठिष्' ३।१।७ (क्विप्)

एकवचने	पिपठीः	०ठिषम्	०ठिषा	०ठिषे	०ठिषः	०ठिषः	०ठिषि
द्विवचने	पिठठिषौ	०ठिषौ	०ठीर्भ्याम्	०ठीर्भ्याम्	०ठीर्भ्याम्	०ठिषोः	०ठिषोः
बहुवचने	पिपठिषः	०ठिषः	०ठीर्भिः	०ठीर्भ्यः	०ठीर्भ्यः	०ठिषाम्	०ठीःषु

'पिपठीः' रुत्वं प्रति षत्वम् असिद्धम् ८ । २ । १, ८ । २ । ६६, ८ । ३ । १५ ; पिपठीर्भ्याम ८ । २ । ७६

'चिकीर्ष' ८।२।२३, एवं 'जिहीर्ष्'

एकवचने	चिकीः	चिकीर्षम्	चिकीर्षा	चिकीर्षे	चिकीर्षः	चिकीर्षः	चिकीर्षि
द्विवचने	चिकीर्षौ	चिकीर्षौ	चिकीर्भ्याम्	चिकीर्भ्याम्	चिकीर्भ्याम्	चिकीर्षोः	चिकीर्षोः
बहुवचने	चिकीर्षः	चिकीर्षः	चिकीर्भिः	चिकीर्भ्यः	चिकीर्भ्यः	चिकीर्षाम्	चिकीःषु

'विवच्'।

	कर्त्तरि	सम्बोधन	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	विवक्	विवक्	विवचम्	विवचा	विवचे	विवचः	विवचः	विवचि
द्विवचने	विवचौ	विवचौ	विवचौ	विवग्भ्याम्	विवग्भ्याम्	विवग्भ्याम्	विवचोः	विवचोः
बहुवचने	विवचः	विवचः	विवचः	विवग्भिः	विवग्भ्यः	विवग्भ्यः	विवचाम्	विवक्षु

८।२।२३, ३० एवं 'पिपच्' 'दिवच्' ३।१।७, ८।२।७२।

'विविच्' ८।२।३६, ३९, वेष्टुम् इच्छुः।

एकवचने	विविट्	विविट्	विविचम्	विविचा	विविचे	विविचः	विविचः	विविचि
द्विवचने	विविचौ	विविचौ	विविचौ	विविड्भ्याम्	विविड्भ्याम्	विविड्भ्याम्	विविचोः	विविचोः
बहुवचने	विविचः	विविचः	विविचः	विविड्भिः	विविड्भ्यः	विविड्भ्यः	विविचाम्	विविट्सु

'तच्'।

एकवचने	तक् तट्	तक् तट्	तचम्	तचा	तचे	तचः	तचः	तचि
द्विवचने	तचौ	तचौ	तचौ	तग्भ्याम् तड्०	तग्भ्याम् तड्०	तग्भ्याम् तड्०	तचोः	तचोः
बहुवचने	तचः	तचः	तचः	तग्भिः तड्०	तग्भ्यः तड्भ्यः	तग्भ्यः तड्भ्यः	तचाम्	तक्षु तट्सु

एवं 'गोरच्' गोरट् गोरक्, गोरग्भ्याम् गोरड्भ्याम् गोरक्षु गोरट्सु।

* वेधस् ६।४।१४।

एकवचने	वेधाः	वेधः	वेधसम्	वेधसा	वेधसे	वेधसः	वेधसः	वेधसि
द्विवचने	वेधसौ	वेधसौ	वेधसौ	वेधोभ्याम्	वेधोभ्याम्	वेधोभ्याम्	वेधसोः	वेधसोः
बहुवचने	वेधसः	वेधसः	वेधसः	वेधोभिः	वेधोभ्यः	वेधोभ्यः	वेधसाम्	वेधःसु

एवं 'दुर्व्वासस्' 'दुर्मेधस्' 'सुमेधस्' चन्द्रमस् सुयशस् सुचेतस् सुमनस् विमनस् सुवासस् 'अनेहस्' 'उशनस्' (अस्य सम्बुद्धौ—उशनन् उशनः उशन इति पदत्रयं भवति)।

* 'पुंस्' ७।१।८९।

एकवचने	पुमान्	पुमन्	पुमांसम्	पुंसा	पुंसे	पुंसः	पुंसः	पुंसि
द्विवचने	पुमांसौ	पुमांसौ	पुमांसौ	पुम्भ्याम्	पुम्भ्याम्	पुम्भ्याम्	पुंसोः	पुंसोः
बहुवचने	पुमांसः	पुमांसः	पुंसः	पुम्भिः	पुम्भ्यः	पुम्भ्यः	पुंसाम्	पुंसु

* 'विद्वस्'।

एकवचने	विद्वान्	विद्वन्	विद्वांसम्	विदुषा	विदुषे	विदुषः	विदुषः	विदुषि
द्विवचने	विद्वांसौ	विद्वांसौ	विद्वांसौ	विद्वद्भ्याम्	विद्वद्भ्याम्	विद्वद्भ्याम्	विदुषोः	विदुषोः
बहुवचने	विद्वांसः	विद्वांसः	विदुषः	विद्वद्भिः	विद्वद्भ्यः	विद्वद्भ्यः	विदुषाम्	विद्वत्सु

द ८।२।७२, आ ६।४।१४, न ७।१।७०, उ ६।४।१३१, एवं 'जगन्वस्' 'दाश्वस्' 'साह्वस्' 'मीढ्वस्' प्रभृतयः।

* 'जग्मिवस्' ६।४।१३१,

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरण
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	जग्मिवान्	०वन्	०वांसम्	जग्मुषा	जग्मुषे	जग्मुषः	जग्मुषः	जग्मुषि
द्विवचने	जग्मिवांसौ	०वांसौ	०वांसौ	जग्मिवद्भ्याम्	०वद्भ्याम्	०वद्भ्याम्	जग्मुषोः	जग्मुषोः
बहुवचने	०वांसः	०वांसः	जग्मुषः	जग्मिवद्भिः	०वद्भ्यः	०वद्भ्यः	जग्मुषाम्	जग्मिवत्सु

एवं 'सेदिवस्' तस्थिवस्' 'उपेयिवस्' संप्रसारणे न इडागमः।

* 'शुश्रुवस्' ८।२।७२, ६।४।७७, ८।३।५७,

एकवचने	शुश्रुवान्	०वन्	शुश्रुवांसम्	शुश्रुवुषा	शुश्रुवुषे	शुश्रुवुषः	शुश्रुवुषः	शुश्रुवुषि
द्विवचने	शुश्रुवांसौ	०वांसौ	शुश्रुवांसौ	शुश्रुवद्भ्याम्	०वद्भ्याम्	०वद्भ्याम्	शुश्रुवुषोः	०वुषोः
बहुवचने	शुश्रुवांसः	०वांसः	शुश्रुवुषः	शुश्रुवद्भिः	०वद्भ्यः	०वद्भ्यः	शुश्रुवुषाम्	०वत्सु

"स्रंस्"

एकवचने	स्रत्	स्रत्	स्रसम्	स्रसा	स्रसे	स्रसः	स्रसः	स्रसि
द्विवचने	स्रसौ	स्रसौ	स्रसौ	स्रद्भ्याम्	स्रद्भ्याम्	स्रद्भ्याम्	स्रसोः	स्रसोः
बहुवचने	स्रसः	स्रसः	स्रसः	स्रद्भिः	स्रद्भ्यः	स्रद्भ्यः	स्रसाम्	स्रत्सु

न=०, ६।४।२४ स=द ८।२।७२ एवं 'ध्वंस्' ध्वत् ध्वसौ ध्वसः ध्वद्भ्याम् ध्वद्भिः ध्वद्भ्यः ध्वत्सु।

"सुतुस्" सु-खण्डकः

एकवचने	सुतुः	सुतुः	सुतुसम्	सुतुसा	सुतुसे	सुतुसः	सुतुसः	सुतुषि
द्विवचने	सुतुसौ	सुतुसौ	सुतुसौ	सुतूर्भ्याम्	सुतूर्भ्याम्	सुतूर्भ्याम्	सुतुसोः	सुतुसोः
बहुवचने	सुतुसः	सुतुसः	सुतुसः	सुतूर्भिः	सुतूर्भ्यः	सुतूर्भ्यः	सुतुसाम्	सुतु सु

एवं 'सुपिस्' ८।३।५९, ८।२।७६,

"सुहिंस्" ८।२।२३

एकवचने	सुहिन्	सुहिन्	सुहिंसम्	सुहिंसा	सुहिंसे	सुहिंसः	सुहिंसः	सुहिंसि
द्विवचने	सुहिंसौ	सुहिंसौ	सुहिंसौ	सुहिन्भ्याम्	सुहिन्भ्याम्	सुहिन्भ्याम्	सुहिंसोः	सुहिंसोः
बहुवचने	सुहिंसः	सुहिंसः	सुहिंसः	सुहिन्भिः	सुहिन्भ्यः	सुहिन्भ्यः	सुहिंसाम्	सुहिन्सु

"सुवस्"

एकवचने	सुवः	सुवः	सुवसम्	सुवसा	सुवसे	सुवसः	सुवसः	सुवसि
द्विवचने	सुवसौ	सुवसौ	सुवसौ	सुवोभ्याम्	सुवोभ्याम्	सुवोभ्याम्	सुवसोः	सुवसोः
बहुवचने	सुवसः	सुवसः	सुवसः	सुवोभिः	सुवोभ्यः	सुवोभ्यः	सुवसाम्	सुवःसु

६।४।१४, एवं 'पिण्डग्रस्' 'पिण्डग्लस्' 'चीवर-वस्'

[अदस् शब्दस्य रूपोत्पत्ति-क्रमः।

एकवचने	अद+सु		अदम्	अमुना	अदस्मै	अदस्मात्	अदस्य	अदस्मिन्
द्विवचने	अद+औ		अमु+औ	अदाभ्याम्	अदाभ्याम्	अदाभ्याम्	अदयोः	अदयोः
बहुवचने	अदे		अदान्	अदेभिः	अदेभ्यः	अदेभ्यः	अदेषाम्	अदेषु

'अदस्'।

	कर्तरि सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	असौ	अमुम्	अमुना	अमुष्मै	अमुष्मात्	अमुष्य	अमुष्मिन्
द्विवचने	अमू	अमू	अमूभ्याम्	अमूभ्याम्	अमूभ्याम्	अमुयोः	अमुयोः
बहुवचने	अमी	अमून्	अमीभिः	अमीभ्यः	अमीभ्यः	अमीषाम्	अमीषु

* 'अदस्'=अद ७।२।१०२ अद=अमू ८।२।८०, अदा=अमू ८।२ ८०,

अद=अमी ८।२।८१; ना ८।२।३

अदकस् ५।३।७१

एकवचने	असकौ	अमुकम्	अमुकेन	अमुकस्मै	अमुकस्मात्	अमुकस्य	अमुकस्मिन्
द्विवचने	अमुकौ	अमुकौ	अमुकाभ्याम्	अमुकाभ्याम्	अमुकाभ्याम्	अमुकयोः	अमुकयोः
बहुवचने	अमुके	अमुकान्	अमुकैः	अमुकेभ्यः	अमुकेभ्यः	अमुकेषाम्	अमुकेषु

'लिह्'

एकवचने	लिट् लिड्	लिहम्	लिहा	लिहे	लिहः	लिहः	लिहि
द्विवचने	लिहौ लिहौ	लिहौ	लिड्भ्याम्	लिड्भ्याम्	लिड्भ्याम्	लिहोः	लिहोः
बहुवचने	लिहः लिहः	लिहः	लिड्भिः	लिड्भ्यः	लिड्भ्यः	लिहाम्	लिट्सु

ह=ड ८।२।३१, एवं 'मधुलिह्' 'दामलिह्'

'दुह्'

एकवचने	धुक् धुग्	दुहम्	दुहा	दुहे	दुहः	दुहः	दुहि
द्विवचने	दुहौ दुहौ	दुहौ	धुग्भ्याम्	धुग्भ्याम्	धुग्भ्याम्	दुहोः	दुहोः
बहुवचने	दुहः दुहः	दुहः	धुग्भिः	धुग्भ्यः	धुग्भ्यः	दुहाम्	धुक्षु

८।२।३२, ३७; एवं 'गो-दुह्'

'द्रुह्'

एकवचने	ध्रुक्ध्रुट् ध्रुक्ध्रुट्	द्रुहम्	द्रुहा	द्रुहे	द्रुहः	द्रुहः	द्रुहि
द्विवचने	द्रुहौ द्रुहौ	द्रुहौ	ध्रुग्भ्याम् ध्रुड्भ्याम्	ध्रुग्० ध्रुड्०	ध्रुग०ध्रुड्०	द्रुहोः	द्रुहोः
बहुवचने	द्रुहः द्रुहः	द्रुहः	ध्रुग्भिः ध्रुड्भिः	ध्रुग्० ध्रुड्०	ध्रुग्० ध्रुड्०	द्रुहाम्	ध्रुक्षु ध्रुट्सु

'मुह्' 'स्नुह्,' 'स्निह्' ८।२।३३, ६।१।६४ एवम् 'मुह्' 'मुक् मुट्' 'स्निह्' 'स्निक् स्निट् इत्यादि

'विश्ववाह्' ६।४ १३२, ६।१।१०८, ८।२।३१

एकवचने	विश्ववाट् ०वाड्	०वाहम्	विश्वौहा	विश्वौहे	विश्वौहः	विश्वौहः	विश्वौहि
द्विवचने	विश्ववाहौ ०वाहौ	०वाहौ	विश्ववाड्भ्याम्	०वाड्भ्याम्	०वाड्भ्याम्	विश्वौहोः	विश्वौहोः
बहुवचने	विश्ववाहः ०वाहः	विश्वौहः	०वाड्भिः	०वाड्भ्यः	वाड्भ्यः	विश्वौहाम्	विश्ववाट्सु

'अनडुह' ७।१।९८, ८२, ९९ ; ८।२।७२

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्ध	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	अनड्वान्	०ड्वन्	०ड्वाहम्	अनडुहा	अनडुहे	०डुहः	०डुहः	०डुहि
द्विवचने	अनड्वाहौ	०ड्वाहौ	०ड्वाहौ	अनडुद्भ्याम्	०डुद्भ्याम्	०डुद्भ्याम्	०डुहोः	०डुहोः
बहुवचने	अनड्वाहः	०ड्वाहः	०डुहः	अनडुद्भिः	०डुद्भ्यः	०डुद्भ्यः	०डुहाम्	०डुत्सु

'तुरासाह् (इन्द्र) ८।३।५६

एकवचने	तुराषाट्	०षाट्	०साहम्	०साहा	०साहे	०साहः	०साहः	०साहि
द्विवचने	तुरासाहौ	०साहौ	०साहौ	०षाड्भ्याम्	०षाड्भ्याम्	०षाड्भ्याम्	०साहोः	०साहोः
बहुवचने	तुरासाहः	०साहः	०साहः	०षाड्भिः	०षाड्भ्यः	०षाड्भ्यः	०साहाम्	०षाट्सु

अथ हलन्ताः स्त्रीलिङ्ग-शब्दविशेषाः । इतरे तु पुंवदेव ।

* 'वाच्' शब्दः ८।२।३० ।

एकवचने	वाक्	वाक्	वाचम्	वाचा	वाचे	वाचः	वाचः	वाचि
द्विवचने	वाचौ	वाचौ	वाचौ	वाग्भ्याम्	वाग्भ्याम्	वाग्भ्याम्	वाचोः	वाचोः
बहुवचने	वाचः	वाचः	वाचः	वाग्भिः	वाग्भ्यः	वाग्भ्यः	वाचाम्	वाक्षु

एवं मुच् रुच् शुच् प्रभृतयः शब्दाः ।

* स्रज् ८।२।३० ।

एकवचने	स्रक्	स्रक्	स्रजम्	स्रजा	स्रजे	स्रजः	स्रजः	स्रजि
द्विवचने	स्रजौ	स्रजौ	स्रजौ	स्रग्भ्याम्	स्रग्भ्याम्	स्रग्भ्याम्	स्रजोः	स्रजोः
बहुवचने	स्रजः	स्रजः	स्रजः	स्रग्भिः	स्रग्भ्यः	स्रग्भ्यः	स्रजाम्	स्रक्षु

* सर्व्वनाम 'तद्'

एकवचने	सा		ताम्	तया	तस्यै	तस्याः	तस्याः	तस्याम्
द्विवचने	ते		ते	ताभ्याम्	ताभ्याम्	ताभ्याम्	तयोः	तयोः
बहुवचने	ताः		ताः	ताभिः	ताभ्यः	ताभ्यः	तासाम्	तासु

* आपद्

एकवचने	आपत्	आपत्	आपदम्	आपदा	आपदे	आपदः	आपदः	आपदि
द्विवचने	आपदौ	आपदौ	आपदौ	आपद्भ्याम्	आपद्भ्याम्	आपद्भ्याम्	आपदोः	आपदोः
बहुवचने	आपदः	आपदः	आपदः	आपद्भिः	आपद्भ्यः	आपद्भ्यः	आपदाम्	आपत्सु

* सर्व्वनाम 'यद्'।

	कर्त्तरि सम्बोधने च	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	या	याम्	यया	यस्यै	यस्याः	यस्याः	यस्याम्
द्विवचने	ये	ये	याभ्याम्	याभ्याम्	याभ्याम्	ययोः	ययोः
बहुवचने	याः	याः	याभिः	याभ्यः	याभ्यः	यासाम्	यासु

७।३।१०२, ४।१।४, शेषं 'सर्व्वा'वत्।

* सर्व्वनाम 'एतद्'।

एकवचने	एषा	एताम् एनाम्	एतया एनया	एतस्यै	एतस्याः	एतस्याः	एतस्याम्
द्विवचने	एते	एते एने	एताभ्याम्	एताभ्याम्	एताभ्याम्	एतयोः एनयोः	एतयोः एनयोः
बहुवचने	एताः	एताः एनाः	एताभिः	एताभ्यः	एताभ्यः	एतासाम्	एतासु

* अप् ७।४।४८

बहुवचने	आपः आवः	अपः	अद्भिः	अद्भ्यः	अद्भ्यः	अपाम्	अप्सु

* सर्व्वनाम 'इदम्' ७।२।११०

एकवचने	इयम्	इमाम् एनाम्	अनया एनया	अस्यै	अस्याः	अस्याः	अस्याम्
द्विवचने	इमे	इमे एने	आभ्याम्	आभ्याम्	आभ्याम्	अनयोः एनयोः	अनयोः एनयोः
बहुवचने	इमाः	इमाः एनाः	आभिः	आभ्यः	आभ्यः	आसाम्	आसु

* सर्व्वनाम 'किम्'

एकवचने	का	काम्	कया	कस्यै	कस्याः	कस्याः	कस्याम्
द्विवचने	के	के	काभ्याम्	काभ्याम्	काभ्याम्	कयोः	कयोः
बहुवचने	काः	काः	काभिः	काभ्यः	काभ्यः	कासाम्	कासु

* गिर्

एकवचने	गीः गीः	गिरम्	गिरा	गिरे	गिरः	गिरः	गिरि
द्विवचने	गिरौ गिरौ	गिरौ	गीर्भ्याम्	गीर्भ्याम्	गीर्भ्याम्	गिरोः	गिरोः
बहुवचने	गिरः गिरः	गिरः	गीर्भिः	गीर्भ्यः	गीर्भ्यः	गिराम्	गीर्षु

८।२।७६ एवं 'पुर्'

* 'दिव्' ६।१।१३१, ७।१।८४

एकवचने	द्यौः द्यौः	दिवम् द्याम्	दिवा	दिवे	दिवः	दिवः	दिवि
द्विवचने	दिवौ दिवौ	दिवौ	द्युभ्याम्	द्युभ्याम्	द्युभ्याम्	दिवोः	दिवोः
बहुवचने	दिवः दिवः	दिवः	द्युभिः	द्युभ्यः	द्युभ्यः	दिवाम्	द्युषु

* 'दिश्' (एवं 'दृश्')

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	दिक्	दिक्	दिशम्	दिशा	दिशे	दिशः	दिशः	दिशि
द्विवचने	दिशौ	दिशौ	दिशौ	दिग्भ्याम्	दिग्भ्याम्	दिग्भ्याम्	दिशोः	दिशोः
ब_वचने	दिशः	दिशः	दिशः	दिगभिः	दिग्भ्यः	दिग्भ्यः	दिशाम्	दिच्च

* 'त्विष्' (एवं 'द्विष्' 'सुरद्विष्')

एकवचने	त्विट्	त्विट्	त्विषम्	त्विषा	त्विषे	त्विषः	त्विषः	त्विषि
िवचने	त्विषौ	त्विषौ	त्विषौ	त्विड्भ्याम्	त्विड्भ्याम्	त्विड्भ्याम्	त्विषोः	त्विषोः
बहुवचने	त्विषः	त्विषः	त्विषः	त्विड्भिः	त्विड्भ्यः	त्विड्भ्यः	त्विषाम्	त्विट्सु

* 'आशिष्'।

एकवचने	आशीः	आशीः	आशिषम्	आशिषा	आशिषे	आशिषः	आशिषः	आशिषि
द्विवचने	आशिषौ	आशिषौ	आशिषौ	आशीर्भ्याम्	आशीर्भ्याम्	आशीर्भ्याम्	आशिषोः	आशिषोः
बहुवचने	आशिषः	आशिषः	आशिषः	आशीर्भिः	आशीर्भ्यः	आशीर्भ्यः	आशिषाम्	आशीःषु

सजुष् (सखा) ८।२।६६

एकवचने	सजूः	सजूः	सजुषम्	सजुषा	सजुषे	सजुषः	सजुषः	सजुषि
द्विवचने	सजुषौ	सजुषौ	सजुषौ	सजूर्भ्याम्	सजूर्भ्याम्	सजूर्भ्याम्	सजुषोः	सजुषोः
बहुवचने	सजुषः	सजुषः	सजुषः	सजूर्भिः	सजूर्भ्यः	सजूर्भ्यः	सजुषाम्	सजूःषु

* सर्व्वनाम 'अदस्' ७।२।१०७, ८।२।८०, ८१ *

एकवचने	असौ	०	अमूम्	अमुया	अमुष्मै	अमुष्मात्	अमुष्य	अमुष्मिन्
द्विवचने	अमू	०	अमू	अमूभ्याम्	अमूभ्याम्	अमूभ्याम्	अमुयोः	अमुयोः
बहुवचने	अमूः	०	अमूः	अमूभिः	अमूभ्यः	अमूभ्यः	अमूषाम्	अमूषु

उपानह् ६।३।११६ (चर्म्मपादुका), ८।२।३४

एकवचने	उपानत्	०नत्	०नहम्	०नहा	०नहे	०नहः	०नहः	०नहि
द्विवचने	उपानहौ	०नहौ	०नहौ	०नद्भ्याम्	०नद्भ्याम्	०नद्भ्याम्	०नहोः	०नहोः
बहुवचने	उपानहः	०नहः	०नहः	०नद्भिः	०नद्भ्यः	०नद्भ्यः	०नहाम्	०नत्सु

---

* अदस् शब्दस्य रूपसाधनक्रमः' ततः ७।२।१०७, ८।२।८०, ८१,

एकवचने	अदा+औ	अदाम्	अदया	अदस्मै	अदस्याः	अदस्याः	अदस्याम्
द्विवचने	अदे	अदे	अदाभ्याम्	अदाभ्याम्	अदाभ्याम्	अदयोः	अदयोः
बहुवचने	अदाः	अदाः	अदाभिः	अदाभ्यः	अदाभ्यः	अदासाम्	अदासु

उष्णिह् (यवागू) ३।२।५९, ८।२।६२,

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	उष्णिक्	उष्णिक्	उष्णिहम्	उष्णिहा	उष्णिहे	उष्णिहः	उष्णिहः	उष्णिहि
द्विवचने	उष्णिहौ	उष्णिहौ	उष्णिहौ	उष्णिग्भ्याम्	उष्णिग्भ्याम्	उष्णिग्भ्याम्	उष्णिहोः	उष्णिहोः
बहुवचने	उष्णिहः	उष्णिहः	उष्णिहः	उष्णिग्भिः	उष्णिग्भ्यः	उष्णिग्भ्यः	उष्णिहाम्	उष्णिक्षु

एतद्भिन्नाः सर्व्वएव व्यञ्जनवर्णान्ताः स्त्रीलिङ्गशब्दाः पुंलिङ्गवद् भवन्ति।

---

* क्लीवलिङ्गः 'प्राञ्च्' शब्दः ७।१।१९, २०।७२।

एकवचने	प्राक्	प्राक्	प्राक्	प्राचा	प्राचे	प्राचः	प्राचः	प्राचि
द्विवचने	प्राची	प्राची	प्राची	प्राग्भ्याम्	प्राग्भ्याम्	प्राग्भ्याम्	प्राचोः	प्राचोः
बहुवचने	प्राञ्चि	प्राञ्चि	प्राञ्चि	प्राग्भिः	प्राग्भ्यः	प्राग्भ्यः	प्राचाम्	प्राक्षु

पूजायाम् ६।४।३०

एकवचने	प्राङ्	प्राङ्	प्राङ्	प्राञ्चा	प्राञ्चे	प्राञ्चः	प्राञ्चः	प्राञ्चि
द्विवचने	प्राञ्ची	प्राञ्ची	प्राञ्ची	प्राङ्भ्याम्	प्राङ्भ्याम्	प्राङ्भ्याम्	प्राञ्चोः	प्राञ्चोः
बहुवचने	प्राञ्चि	प्राञ्चि	प्राञ्चि	प्राङ्भिः	प्राङ्भ्यः	प्राङ्भ्यः	प्राञ्चाम्	प्राङ्क्षु

'सम्यञ्च्' एवं 'प्रत्यञ्च्' 'उदञ्च्' ६।३।१३८, ४।१०९।

एकवचने	सम्यक्	सम्यक्	सम्यक्	समीचा	समीचे	समीचः	समीचः	समीचि
द्विवचने	समीची	समीची	समीची	सम्यग्भ्याम्	०भ्याम्	०भ्याम्	समीचोः	समीचोः
बहुवचने	सम्यञ्चि	सम्यञ्चि	सम्यञ्चि	सम्यग्भिः	०भ्यः	०भ्यः	समीचाम्	सम्यक्षु

पूजायाम्—

एकवचने	सम्यङ्	सम्यङ्	सम्यङ्	सम्यञ्चा	सम्यञ्चे	सम्यञ्चः	सम्यञ्चः	सम्यञ्चि
द्विवचने	सम्यञ्ची	सम्यञ्ची	सम्यञ्ची	सम्यङ्भ्याम्	सम्यङ्भ्याम्	०भ्याम्	सम्यञ्चोः	सम्यञ्चोः
बहुवचने	सम्यञ्चि	सम्यञ्चि	सम्यञ्चि	सम्यङ्भिः	सम्यङ्भ्यः	०भ्यः	सम्यञ्चाम्	सम्यङ्क्षु

तिर्य्यञ्च् ६।४।१३८।

एकवचने	तिर्य्यक्	तिर्य्यक्	तिर्य्यक्	तिरश्चा	तिरश्चे	तिरश्चः	तिरश्चः	तिरश्चि
द्विवचने	तिरश्ची	तिरश्ची	तिरश्ची	तिर्य्यग्भ्याम्	०भ्याम्	०भ्याम्	तिरश्चोः	तिरश्चोः
बहुवचने	तिर्य्यञ्चि	तिर्य्यञ्चि	तिर्य्यञ्चि	तिर्य्यग्भिः	तिर्य्यग्भ्यः	०भ्यः	तिरश्चाम्	तिर्य्यक्षु

पूजायाम्—

एकवचने	तिर्य्यङ्	तिर्य्यङ्	तिर्य्यङ्	तिर्य्यञ्चा	तिर्य्यञ्चे	तिर्य्यञ्चः	तिर्य्यञ्चः	तिर्य्यञ्चि
द्विवचने	तिर्य्यञ्ची	तिर्य्यञ्ची	तिर्य्यञ्ची	तिर्य्यङ्भ्याम्	तिर्य्यङ्भ्याम्	०भ्याम्	तिर्य्यञ्चोः	तिर्य्यञ्चोः
बहुवचने	तिर्य्यञ्चि	तिर्य्यञ्चि	तिर्य्यञ्चि	तिर्य्यङ्भिः	तिर्य्यङ्भ्यः	०भ्यः	तिर्य्यञ्चाम्	तिर्य्यङ्क्षु

'अदद्र्यञ्च्'।

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	अमुमुयक्	०यक्	अमुमुयक्	अमुमुईचा	०ईचे	०ईचः	अमुमुईचः	अमुमुईचि
द्विवचने	अमुमुईचौ	०ईचौ	अमुमुईचौ	अमुमुयग्भ्याम्	०यग्भ्याम्	०यग्भ्याम्	अमुमुईचोः	अमुमुईचोः
बहुवचने	अमुमुयञ्चि	०यञ्चि	अमुमुयञ्चि	अमुमुयग्भिः	०यग्भ्यः	०यग्भ्यः	अमुमुईचाम्	अमुमुयक्षु

पूजायाम्—

एकवचने	अमुमुयङ्	०यङ्	०यङ्	अमुमुयञ्चा	अमुमुयञ्चे	अमुमुयञ्चः	अमुमुयञ्चः	अमुमुयञ्चि
द्विवचने	अमुमुयञ्चौ	०यञ्चौ	०यञ्चौ	अमुमुयङ्भ्याम्	०यङ्भ्याम्	०यङ्भ्याम्	०यञ्चोः	अमुमुयञ्चोः
बहुवचने	अमुमुयञ्चि	०यञ्चि	०यञ्चि	अमुमुयङ्भिः	०यङ्भ्यः	०यङ्भ्यः	०यञ्चाम्	अमुमुयङ्क्षु

'गवाञ्च्' ६।१।१२३।

एकवचने	गवाक्	गवाक्	गवाक्	गोचा	गोचे	गोचः	गोचः	गोचि
द्विवचने	गोचौ	गोचौ	गोचौ	गवाग्भ्याम्	गवाग्भ्याम्	गवाग्भ्याम्	गोचोः	गोचोः
बहुवचने	गवाञ्चि	गवाञ्चि	गवाञ्चि	गवाग्भिः	गवाग्भ्यः	गवाग्भ्यः	गोचाम्	गवाक्षु

पूजायाम्—

एकवचने	गवाङ्	गवाङ्	गवाङ्	गवाञ्चा	गवाञ्चे	गवाञ्चः	गवाञ्चः	गवाञ्चि
द्विवचने	गवाञ्चौ	गवाञ्चौ	गवाञ्चौ	गवाङ्भ्याम्	गवाङ्भ्याम्	गवाङ्भ्याम्	गवाञ्चोः	गवाञ्चोः
बहुवचने	गवाञ्चि	गवाञ्चि	गवाञ्चि	गवाङ्भिः	गवाङ्भ्यः	गवाङ्भ्यः	गवाञ्चाम्	गवाङ्क्षु

अथवा 'गो-अञ्च्' ६।१।१२२।

एकवचने	गोअक्	गोअक्	गोअक्	गोचा	गोचे	गोचः	गोचः	गोचि
द्विवचने	गोचौ	गोचौ	गोचौ	गोअग्भ्याम्	०भ्याम्	०भ्याम्	गोचोः	गोचोः
बहुवचने	गोअञ्चि	गोअञ्चि	गोअञ्चि	गोअग्भिः	०भ्यः	०भ्यः	गोचाम्	गोअक्षु

पूजायाम्—

एकवचने	गोअङ्	गोअङ्	गोअङ्	गोअञ्चा	गोअञ्चे	गोअञ्चः	गोअञ्चः	गोअञ्चि
द्विवचने	गोअञ्चौ	गोअञ्चौ	गोअञ्चौ	गोअङ्भ्याम्	०भ्याम्	०भ्याम्	०अञ्चोः	गोअञ्चोः
बहुवचने	गोअञ्चि	गोअञ्चि	गोअञ्चि	गोअङ्भिः	गोअङ्भ्यः	गोअङ्भ्यः	गोअञ्चाम्	गोअङ्क्षु

अथवा 'गोञ्च्' ६।१।१०९।

एकवचने	गोक्	गोक्	गोक्	गोचा	गोचे	गोचः	गोचः	गोचि
द्विवचने	गोचौ	गोचौ	गोचौ	गोग्भ्याम्	गोग्भ्याम्	गोग्भ्याम्	गोचोः	गोचोः
बहुवचने	गोञ्चि	गोञ्चि	गोञ्चि	गोग्भिः	गोग्भ्यः	गोग्भ्यः	गोचाम्	गोक्षु

पूजायाम्—

एकवचने	गोङ्	गोङ्	गोङ्	गोञ्चा	गोञ्चे	गोञ्चः	गोञ्चः	गोञ्चि
द्विवचने	गोञ्चौ	गोञ्चौ	गोञ्चौ	गोङ्भ्याम्	गोङ्भ्याम्	गोङ्भ्याम्	गोञ्चोः	गोञ्चोः
बहुवचने	गोञ्चि	गोञ्चि	गोञ्चि	गोङ्भिः	गोङ्भ्यः	गोङ्भ्यः	गोञ्चाम्	गोङ्क्षु

* 'असृज्' (रक्तम्)

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	असृक्	असृक्	असृक्	असृजा	असृजे	असृजः	असृजः	असृजि
द्विवचने	असृजी	असृजी	असृजी	असृग्भ्याम्	असृग्भ्याम्	असृग्भ्याम्	असृजोः	असृजोः
बहुवचने	असृञ्जि	असृञ्जि	असृञ्जि	असृग्भिः	असृग्भ्यः	असृग्भ्यः	असृजाम्	असृक्षु

अथवा ६।१।६३

एकवचने	असृक्	असृक्	असृक्	अस्ना	अस्ने	अस्नः	अस्नः	अस्नि असनि
द्विवचने	असृजी	असृजी	असृजी	असभ्याम्	असभ्याम्	असभ्याम्	अस्नोः	अस्नोः
बहुवचने	असृञ्जि	असृञ्जि	असानि	असभिः	असभ्यः	असभ्यः	अस्नाम्	अससु

'ऊर्ज्' (अन्नम्)।

एकवचने	ऊर्क्	ऊर्क्	ऊर्क्	ऊर्जा	ऊर्जे	ऊर्जः	ऊर्जः	ऊर्जि
द्विवचने	ऊर्जी	ऊर्जी	ऊर्जी	ऊर्ग्भ्याम्	ऊर्ग्भ्याम्	ऊर्ग्भ्याम्	ऊर्जोः	ऊर्जोः
बहुवचने	ऊन्र्जि	ऊन्र्जि	ऊन्र्जि	ऊर्ग्भिः	ऊर्ग्भ्यः	ऊर्ग्भ्यः	ऊर्जाम्	ऊर्क्षु

'बहूर्ज्'

एकवचने	बहूर्क्	बहूर्क्	बहूर्क्	बहूर्जा	बहूर्जे	बहूर्जः	बहूर्जः	बहूर्जि
द्विवचने	बहूर्जी	बहूर्जी	बहूर्जी	बहूर्ग्भ्याम्	बहूर्ग्भ्याम्	बहूर्ग्भ्याम्	बहूर्जोः	बहूर्जोः
बहुवचने	बहून्र्जि ०र्ञ्जि	०र्जि ०हूर्ञ्जि	०र्जि ०र्ञ्जि	बहूर्ग्भिः	बहूर्ग्भ्यः	बहूर्ग्भ्यः	बहूर्जाम्	बहूर्क्षु

* 'गच्छत्'।

एकवचने	गच्छत्	गच्छत्	गच्छत्	गच्छता	गच्छते	गच्छतः	गच्छतः	गच्छति
द्विवचने	गच्छन्ती	गच्छन्ती	गच्छन्ती	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भ्याम्	गच्छतोः	गच्छतोः
बहुवचने	गच्छन्ति	गच्छन्ति	गच्छन्ति	गच्छद्भिः	गच्छद्भ्यः	गच्छद्भ्यः	गच्छताम्	गच्छत्सु

एवं 'पचत्' 'भवत्' 'चलत्' दीव्यत् 'भ्राम्यत्' 'शाम्यत्' ७।१।८१

* 'तुदत्' ७।१।८०, (एवं "करिष्यत्" "भविष्यत्")

एकवचने	तुदत्	तुदत्	तुदत्	तुदता	तुदते	तुदतः	तुदतः	तुदति
द्विवचने	तुदती तुदन्ती	०ती ०न्ती	०ती ०न्ती	तुदद्भ्याम्	तुदद्भ्याम्	तुदद्भ्याम्	तुदतोः	तुदतोः
बहुवचने	तुदन्ति	तुदन्ति	तुदन्ति	तुदद्भिः	तुदद्भ्यः	तुदद्भ्यः	तुदताम्	तुदत्सु

* 'भात्' ७।१।८०

एकवचने	भात्	भात्	भात्	भाता	भाते	भातः	भातः	भाति
द्विवचने	भाती भान्ती	भाती भान्ती	भाती भान्ती	भाद्भ्याम्	भाद्भ्याम्	भाद्भ्याम्	भातोः	भातोः
बहुवचने	भान्ति	भान्ति	भान्ति	भाद्भिः	भाद्भ्यः	भाद्भ्यः	भाताम्	भात्सु

* महत् ६।३।१०, ७।१।१९।२०।७२।

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	महत्	महत्	महत्	महता	महते	महतः	महतः	महति
द्विवचने	महती	महती	महती	महद्भ्याम्	महद्भ्याम्	महद्भ्याम्	महतोः	महतोः
बहुवचने	महान्ति	महान्ति	महान्ति	महद्भिः	महद्भ्यः	महद्भ्यः	महताम्	महत्सु

* 'जगत्' (एवं 'श्रीमत्')

एकवचने	जगत्	जगत्	जगत्	जगता	जगते	जगतः	जगतः	जगति
द्विवचने	जगती	जगती	जगती	जगद्भ्याम्	जगद्भ्याम्	जगद्भ्याम्	जगतोः	जगतोः
बहुवचने	जगन्ति	जगन्ति	जगन्ति	जगद्भिः	जगद्भ्यः	जगद्भ्यः	जगताम्	जगत्सु

* 'ददत्' ७।१।७८, ७९

एकवचने	ददत्	ददत्	ददत्	ददता	ददते	ददतः	ददतः	ददति
द्विवचने	ददती	ददती	ददती	ददद्भ्याम्	ददद्भ्याम्	ददद्भ्याम्	ददतोः	ददतोः
बहुवचने	ददन्ति ददति	ददन्ति ददति	ददन्ति ददति	ददद्भिः	ददद्भ्यः	ददद्भ्यः	ददताम्	ददत्सु

'यकृत्'

एकवचने	यकृत्	यकृत्	यकृत्	यकृता	यकृते	यकृतः	यकृतः	यकृति
द्विवचने	यकृती	यकृती	यकृती	यकृद्भ्याम्	यकृद्भ्याम्	यकृद्भ्याम्	यकृतोः	यकृतोः
बहुवचने	यकृन्ति	यकृन्ति	यकृन्ति	यकृद्भिः	यकृद्भ्यः	यकृद्भ्यः	यकृताम्	यकृत्सु

अथवा ६।१।६३, ६।२।८

एकवचने	यकृत्	यकृत्	यकृत्	यक्ना	यक्ने	यक्नः	यक्नः	यक्नि यकनि
द्विवचने	यकृती	यकृती	यकृती	यकभ्याम्	यकभ्याम्	यकभ्याम्	यक्नोः	यक्नोः
बहुवचने	यकृन्ति	यकन्त्	यकानि	यकभिः	यकभ्यः	यकभ्यः	यक्नाम	यकसु

'शकृत्' (विष्ठा)

एकवचने	शकृत्	शकृत्	शकृत्	शकृता	शकृते	शकृतः	शकृतः	शकृति
द्विवचने	शकृती	शकृती	शकृती	शकृद्भ्याम्	शकृद्भ्याम्	शकृद्भ्याम्	शकृतोः	शकृतोः
बहुवचने	शकृन्ति	शकृन्ति	शकृन्ति	शकृद्भिः	शकृद्भ्यः	शकृद्भ्यः	शकृताम्	शकृत्सु

अथवा ६।१।६३, ६।२।८

एकवचने	शकृत्	शकृद्	शकृत्	शक्ना	शक्ने	शक्नः	शक्नः	शक्नि शकनि
द्विवचने	शकृती	शकृती	शकृती	शकभ्याम्	शकभ्याम्	शकभ्याम्	शक्नोः	शक्नोः
बहुवचने	शकृन्ति	शकृन्ति	शकानि	शकभिः	शकभ्यः	शकभ्यः	शक्नाम्	शकसु

'बेभिद्' (एवम् 'चेच्छिद्')

	कर्त्तरि प्रथमा	सम्बोधने प्रथमा	कर्म्मणि द्वितीया	करणे तृतीया	सम्प्रदाने चतुर्थी	अपादाने पञ्चमी	सम्बन्धे षष्ठी	अधिकरणे सप्तमी
एकवचने	बेभित्	बेभित्	बेभित्	बेभिदा	बेभिदे	बेभिदः	बेभिदः	बेभिदि
द्विवचने	बेभिदी	बेभिदी	बेभिदी	बेभिद्भ्याम्	बेभिद्भ्याम्	बेभिद्भ्याम्	बेभिदोः	बेभिदोः
बहुवचने	बेभिन्दि	बेभिन्दि	बेभिन्दि	बेभिद्भिः	बेभिद्भ्यः	बेभिद्भ्यः	बेभिदाम्	बेभित्सु

* सर्व्वनाम 'तद्' ७।२।१०२

एकवचने	तत्	०	तत्	तेन	तस्मै	तस्मात्	तस्य	तस्मिन्
द्विवचने	ते	०	ते	ताभ्याम्	ताभ्याम्	ताभ्याम्	तयोः	तयोः
बहुवचने	तानि	०	तानि	तैः	तेभ्यः	तेभ्यः	तेषाम्	तेषु

* सर्व्वनाम 'यद्' ७।२।१०२

एकवचने	यत्	०	यत्	येन	यस्मै	यस्मात्	यस्य	यस्मिन्
द्विवचने	ये	०	ये	याभ्याम्	याभ्याम्	याभ्याम्	ययोः	ययोः
बहुवचने	यानि	०	यानि	यैः	येभ्यः	येभ्यः	येषाम्	येषु

* सर्व्वनाम 'एतद्' ७।२।१०२

एकवचने	एतत्	०	एतत् एनत्	एतेन एनेन	एतस्मै	एतस्मात्	एतस्य	एतस्मिन्
द्विवचने	एते	०	एते एने	एताभ्याम्	एताभ्याम्	एताभ्याम्	एतयोः एनयोः	एतयोः एनयोः
बहुवचने	एतानि	०	एतानि एनानि	एतैः	एतेभ्यः	एतेभ्यः	एतेषाम्	एतेषु

* सर्व्वनाम् 'त्यद्' ७।२।१०२

एकवचने	त्यत्	०	त्यत्	त्येन	त्यस्मै	त्यस्मात्	त्यस्य	त्यस्मिन्
द्विवचने	त्ये	०	त्ये	त्याभ्याम्	त्याभ्याम्	त्याभ्याम्	त्ययोः	त्ययोः
बहुवचने	त्यानि	०	त्यानि	त्यैः	त्येभ्यः	त्येभ्यः	त्येषाम्	त्येषु

* 'नामन्'

एकवचने	नाम	नाम, नामन्	नाम	नाम्ना	नाम्ने	नाम्नः	नाम्नः	नाम्नि नामनि
द्विवचने	नाम्नी नामनी	नाम्नी नामनी	नाम्नी नामनी	नामभ्याम्	नामभ्याम्	नामभ्याम्	नाम्नोः	नाम्नोः
बहुवचने	नामानि	नामानि	नामानि	नामभिः	नामभ्यः	नामभ्यः	नाम्नाम्	नामसु

एवं 'लोमन्' 'धामन्' ६।४।१२६, ८।२।८, ६।४।८

ब्रह्मन्

एकवचने	ब्रह्म	ब्रह्मन् ब्रह्म	ब्रह्म	ब्रह्मणा	ब्रह्मणे	ब्रह्मणः	ब्रह्मणः	ब्रह्मणि
द्विवचने	ब्रह्मणी	ब्रह्मणी	ब्रह्मणी	ब्रह्मभ्याम्	ब्रह्मभ्याम्	ब्रह्मभ्याम्	ब्रह्मणोः	ब्रह्मणोः
बहुवचने	ब्रह्माणि	ब्रह्माणि	ब्रह्माणि	ब्रह्मभिः	ब्रह्मभ्यः	ब्रह्मभ्यः	ब्रह्मणाम्	ब्रह्मसु

६।४।८, ६।४।१३७, ८।२।८, एवं 'वर्म्मन्' 'कर्म्मन्'

'दण्डिन्'

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	दण्डि	दण्डिन् दण्डि	दण्डि	दण्डिना	दण्डिने	दण्डिन:	दण्डिन:	दण्डिनि
द्विवचने	दण्डिनौ	दण्डिनौ	दण्डिनौ	दण्डिभ्याम्	दण्डिभ्याम्	दण्डिभ्याम्	दण्डिनो:	दण्डिनो:
बहुवचने	दण्डीनि	दण्डीनि	दण्डीनि	दण्डिभि:	दण्डिभ्य:	दण्डिभ्य:	दण्डिनाम्	दण्डिषु

एवं 'स्थायिन्' शोभिन् 'गुणिन्' 'स्रग्विन्' 'वाग्मिन्' 'हारिन्'

अतिमथिन्—अतिमथि अतिमथी अतिमन्थानि ; सुपथिन्…सुपथी सुपन्थानि ; अत्यभुक्षिन्—अत्यभुक्षि अत्यभुक्षी अत्यभुक्षाणि इत्यादि। ६।२।८

* अहन् ८।२।६८, ६।४।१३६, ६।४।८

एकवचने	अह:	अह:	अह:	अह्ना	अह्ने	अह्न:	अह्न:	अह्नि अहनि
द्विवचने	अह्नी अहनी	अह्नी अहनी	अह्नी अहनी	अहोभ्याम्	अहोभ्याम्	अहोभ्याम्	अह्नो:	अह्नो:
बहुवचने	अहानि	अहानि	अहानि	अहोभि:	अहोभ्य:	अहोभ्य:	अह्नाम्	अह:सु

'बहुवृत्रहन्' (बहुव्रीहि),

एकवचने	बहुवृत्रह	०वृत्रहन् ०वृत्रह	०वृत्रह	बहुवृत्रघ्ना	०घ्ने	०घ्न:	०घ्न:	०घ्नि
द्विवचने	०वृत्रघ्नी ०हणी	०वृत्रघ्नी ०हणी	०घ्नी ०हणी	बहुवृत्रहभ्याम्	०हभ्याम्	०हभ्याम्	०घ्नो:	०घ्नो:
बहुवचने	बहुवृत्रहाणि	बहुवृत्रहाणि	०वृत्रहाणि	बहुवृत्रहभि:	०हभ्य:	०हभ्य:	०घ्नाम्	बहुवृत्रहसु

'बहुपूषन्' (एवम् 'बह्वर्य्यमन्')

एकवचने	बहुपूष	०पूषन् ०पूष	बहुपूष	बहुपूष्णा	०पूष्णे	०पूष्ण:	०पूष्ण:	०पूष्णि ०पूषणि
द्विवचने	बहुपूष्णी ०पूषणी	०पूष्णी ०पूषणी	०पूष्णी ०पूषणी	०पूषभ्याम्	०पूषभ्याम्	०पूषभ्याम्	०पूष्णो:	०पूष्णो:
बहुवचने	बहुपूषाणि	बहुपूषाणि	बहुपूषाणि	०पूषभि:	०पूषभ्य:	०पूषभ्य:	०पूष्णाम्	०पूषसु

'स्वप्' (सर:) ७।४।४८,

एकवचने	स्वप्	स्वप्	स्वप्	स्वपा	स्वपे	स्वप:	स्वप:	स्वपि
द्विवचने	स्वपौ	स्वपौ	स्वपौ	स्वद्भ्याम्	स्वद्भ्याम्	स्वद्भ्याम्	स्वपो:	स्वपो:
बहुवचने	स्वम्पि स्वाम्पि	स्वम्पि स्वाम्पि	स्वम्पि स्वाम्पि	स्वद्भि:	स्वद्भ्य:	स्वद्भ्य:	स्वपाम्	स्वप्सु

सर्व्वनाम 'किम्'

एकवचने	किम्	०	किम्	केन	कस्मै	कस्मात्	कस्य	कस्मिन्
द्विवचने	के	०	के	काभ्याम्	काभ्याम्	काभ्याम्	कयो:	कयो:
बहुवचने	कानि	०	कानि	कै:	केभ्य:	केभ्य:	केषाम्	केषु

सर्व्वनाम 'इदम्'।

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	इदम्	०	इदम् एनत्	अनेन एनेन	अस्मै	अस्मात्	अस्य	अस्मिन्
द्विवचने	इमे	०	इमे एने	आभ्याम्	आभ्याम्	आभ्याम्	अनयोः } एनयोः }	अनयोः } एनयोः }
बहुवचने	इमानि	०	इमानि एनानि	एभिः	एभ्यः	एभ्यः	एषाम्	एषु

'वार्' (जलम्)

एकवचने	वाः	वाः	वाः	वारा	वारे	वारः	वारः	वारि
द्विवचने	वारी	वारी	वारी	वार्भ्याम्	वार्भ्याम्	वार्भ्याम्	वारोः	वारोः
बहुवचने	वारि	वारि	वारि	वार्भिः	वार्भ्यः	वार्भ्यः	वाराम्	वार्षु

* 'चतुर्'

बहुवचने	चत्वारि	चत्वारि	चत्वारि	चतुर्भिः	चतुर्भ्यः	चतुर्भ्यः	चतुर्णाम्	चतुर्षु

'परम-चतुर्'

बहुवचने	परमचत्वारि	०चत्वारि	०चत्वारि	परमचतुर्भिः	परमचतुर्भ्यः	परमचतुर्भ्यः	०चतुर्णाम्	०चतुर्षु

'प्रिय-चतुर्' गौणत्वे नुट् न।

एकवचने	प्रियचतुः	०चतुः	०चतुः	प्रियचतुरा	प्रियचतुरे	०चतुरः	०चतुरः	०चतुरि
द्विवचने	प्रियचतुरी	०चतुरी	०चतुरी	प्रियचतुर्भ्याम्	प्रियचतुर्भ्याम्	०चतुर्भ्याम्	०चतुरोः	०तुरोः
बहुवचने	प्रियचत्वारि	०चत्वारि	०चत्वारि	प्रियचतुर्भिः	०चतुर्भ्यः	०चतुर्भ्यः	०चतुराम्	०चतुर्षु

* 'विमलदिव् (न नुम्)

एकवचने	विमलद्यु	०द्यु	०द्यु	०दिवा	०दिवे	०दिवः	०दिवः	०दिवि
द्विवचने	विमलदिवी	०दिवी	०दिवी	०द्युभ्याम्	०द्युभ्याम्	०द्युभ्याम्	०दिवोः	०दिवोः
बहुवचने	विमलदिवि	०दिवि	०दिवि	०द्युभिः	०द्युभ्यः	०द्युभ्यः	०दिवाम्	०द्युषु

* 'धनुष्' एवं 'वपुष्'

एकवचने	धनुः	धनुः	धनुः	धनुषा	धनुषे	धनुषः	धनुषः	धनुषि
द्विवचने	धनुषी	धनुषी	धनुषी	धनुर्भ्याम्	धनुर्भ्याम्	धनुर्भ्याम्	धनुषोः	धनुषोः
बहुवचने	धनूंषि	धनूंषि	धनूंषि	धनुर्भिः	धनुर्भ्यः	धनुर्भ्यः	धनुषाम्	धनुःषु

* 'चक्षुष्'

एकवचने	चक्षुः	चक्षुः	चक्षुः	चक्षुषा	चक्षुषे	चक्षुषः	चक्षुषः	चक्षुषि
द्विवचने	चक्षुषी	चक्षुषी	चक्षुषी	चक्षुर्भ्याम्	चक्षुर्भ्याम्	चक्षुर्भ्याम्	चक्षुषोः	चक्षुषोः
बहुवचने	चक्षूंषि	चक्षूंषि	चक्षूंषि	चक्षुर्भिः	चक्षुर्भ्यः	चक्षुर्भ्यः	चक्षुषाम्	चक्षुःषु

* 'हविष्' (एवं सर्पिष्)

	कर्त्तरि	सम्बोधने	कर्म्मणि	करणे	सम्प्रदाने	अपादाने	सम्बन्धे	अधिकरणे
	प्रथमा	प्रथमा	द्वितीया	तृतीया	चतुर्थी	पञ्चमी	षष्ठी	सप्तमी
एकवचने	हविः	हविः	हविः	हविषा	हविषे	हविषः	हविषः	हविषि
द्विवचने	हविषी	हविषी	हविषी	हविर्भ्याम्	हविर्भ्याम्	हविर्भ्याम्	हविषोः	हविषोः
बहुवचने	हवींषि	हवींषि	हवींषि	हविर्भिः	हविर्भ्यः	हविर्भ्यः	हविषाम्	हविःषु

'पिपठिष्' एवं चिकीर्ष् (न नुम्)

एकवचने	पिपठीः	पिपठीः	पिपठीः	पिपठिषा	पिपठिषे	पिपठिषः	०ठिषः	पिपठिषि
द्विवचने	पिपठिषी	पिपठिषी	पिपठिषी	पिपठीर्भ्याम्	पिपठीर्भ्याम्	०र्भ्याम्	पिपठिषोः	पिपठिषोः
बहुवचने	पिपठिषि	पिपठिषि	पिपठिषि	पिपठीर्भिः	पिपठीर्भ्यः	पिपठीर्भ्यः	पिपठिषाम्	पिपठिःषु

* 'पयस्' (एवं 'मनस्' 'यशस्)

एकवचने	पयः	पयः	पयः	पयसा	पयसे	पयसः	पयसः	पयसि
द्विवचने	पयसी	पयसी	पयसी	पयोभ्याम्	पयोभ्याम्	पयोभ्याम्	पयसोः	पयसोः
बहुवचने	पयांसि	पयांसि	पयांसि	पयोभिः	पयोभ्यः	पयोभ्यः	पयसाम्	पयःसु

विद्वस्—विद्वत् विदुषी विद्वांसि; तस्थिवस्—तस्थिवत् तस्थुषी तस्थिवांसि; गरीयस्—गरीयः गरीयसी गरीयांसि।

"सुपंस्" (बहुव्रीहिः)

एकवचने	सुपुम्	सुपुम्	सुपुम्	सुपुंसा	सुपुंसे	सुपुंसः	सुपुंसः	सुपुंसि
द्विवचने	सुपुंसी	सुपुंसी	सुपुंसी	सुपुम्भ्याम्	सुपुम्भ्याम्	सुपुम्भ्याम्	सुपुंसोः	सुपुंसोः
बहुवचने	सुपुमांसि	सुपुमांसि	सुपुमांसि	सुपुम्भिः	सुपुम्भ्यः	सुपुम्भ्यः	सुपुंसाम्	सुपुंसु

* अदस् ८।२।३, ८०, ८१

एकवचने	अदः	०	अदः	अमुना	अमुष्मै	अमुष्मात्	अमुष्य	अमुष्मिन्
द्विवचने	अमू	०	अमू	अमूभ्याम्	अमूभ्याम्	अमूभ्याम्	अमुयोः	अमुयोः
बहुवचने	अमूनि	०	अमूनि	अमीभिः	अमीभ्यः	अमीभ्यः	अमीषाम्	अमीषु

'स्वनडुह्' (बहुव्रीहिः

एकवचने	स्वनडुत्	०डुत्	०डुत्	स्वनडुहा	स्वनडुहे	स्वनडुहः	स्वनडुहः	स्वनडुहि
द्विवचने	स्वनडुही	०डुही	०डुही	स्वनडुद्भ्याम्	स्वनडुद्भ्याम्	स्वनडुद्भ्याम्	स्वनडुहोः	स्वनडुहोः
बहुवचने	स्वनड्वांहि	०ड्वांहि	०ड्वांहि	स्वनडुद्भिः	स्वनडुद्भ्यः	स्वनडुद्भ्यः	स्वनडुहाम्	स्वनडुत्सु

एतद्भिन्नाः सर्व्वे व्यञ्जनवर्णान्ताः क्लीवलिङ्गशब्दाः पुंवद् भवन्ति, प्रथमा-विभक्तौ द्वितीयाविभक्तौ च ७।१।२३ सूत्रम्, ७।१।१९ सूत्रम्, ७।१।७२ सूत्रम् ७।१।२० सूत्रञ्च प्रयोज्यम्।

इति शब्द-खण्डं सम्पूर्णम्

---

* अदस्-शब्दस्य रूपसाधनक्रमः, प्रथमं सर्व्व-वत् ततः ८।२।३, ८०, ८१

एकवचने	अदः	अदः	अदेन	अदस्मै	अदस्मात्	अदस्य	अदस्मिन्
द्विवचने	अदे	अदे	अदाभ्याम्	अदाभ्याम्	अदाभ्याम्	अदयोः	अदयोः
बहुवचने	अदानि	अदानि	अदेभिः	अदेभ्यः	अदेभ्यः	अदेषाम्	अदेषु

अथ पाणिनि-परिशिष्टे धातु-खण्डम्।

पाणिनीयो धातुपाठः

तत्र भ्वादयः।

* 'भू' सत्तायाम् १ (भवति
उदात्तः परस्मैभाषः

अथ तवर्गीयान्ताः।

उदात्ता अनुदात्तेत
आत्मने-पदिनः ३६

* 'एध' वृद्धौ २ (एधते
* 'स्पर्द्ध' संघर्षे ३ (स्पर्द्धते
'गाधृ' प्रतिष्ठा-लिप्सयो-र्ग्रन्थे च ४
* 'बाधृ' लोड़ने ५ (वाधते
* 'नाधृ' } याच्ञोपतापैश्वर्याशीःषु (नाथते
'नाधृ' }
'दध' धारणे (दधते
'स्कुदि' आप्रवणे
'श्विदि' श्वैत्ये १०
* 'वदि' अभिवादन-स्तुत्योः (वन्दते
'भदि कल्याणे सुखे च
'मदि' स्तुति-मोद-मद-स्वप्न-कान्ति-गतिषु (मन्दते
* 'स्पदि' किञ्चिच्चलने (स्पन्दते
'क्लिदि' परिदेवने १५
* 'मुद' हर्षे (मोदते
* 'दद' दाने (ददते
* 'ष्वद' } आस्वादने (स्वदते
'स्वर्द' }

'उर्द' माने क्रीड़ायाञ्च
'कुर्द' } क्रीड़ायामेव
'खुर्द' }
'गुर्द' }
'गुद' }
'षूद' चरणे २५
* 'ह्राद' अव्यक्त-शब्दे (ह्रादते
* 'ह्लादी' सुखे च (ह्लादते
* 'स्वाद' आस्वादने (स्वादते
* 'पर्द' कुत्सित-शब्दे
* 'यती' प्रयत्ने ३० (यतते
'युतृ' } भासने
'जुतृ' }
'विथृ' } याचने
'वेथृ' }
'श्रथि' शैथिल्ये ३५
'ग्रथि' कौटिल्ये
* 'कत्थ' श्लाघायाम् ३७ (कत्थते

अथ उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः

* 'अत' सातत्यगमने (अतति
* 'चिती' संज्ञाने ३९ (चेतति
'च्युतिर्' आसेचने ४०

'श्चुतिर्' क्षरणे
'श्चुतिर्' च इत्येके
'मन्थ' विलोड़ने (मन्थति
'कुथि' } हिंसा-संक्लेशनयोः
'पुथि' }
'लुथि' }
'मथि' }
'षिध' गत्याम् (सेधति
'षिधू' शास्त्रे माङ्गल्ये च (सेधति
* 'खाद' भक्षणे (खादति
'खद' स्थैर्य्ये हिंसायाञ्च
'बद' स्थैर्य्ये
* 'गद' व्यक्तायां वाचि (गदति
'रद' विलेखने
'णद' अव्यक्तशब्दे (नदति
'अर्द्द' गतौ याचने च ५५
'नर्द' } शब्दे (नर्दति, गर्दति
'गर्द' }
'तर्द' हिंसायाम् (तर्दति
* 'कर्द' कुत्सित-शब्दे (कर्दति
'खर्द' दन्दशूके ६० (खर्दति
'अति' } बन्धने (अन्तति, अन्दति
'अदि' }
* 'इदि' परमैश्वर्य्ये (इन्दति
'विदि' अवयवे (विन्दति
'भिदि' इति पाठान्तरम्

---

* इत्प्रकरणम् १।३।२—९, १२, ७२ ; ञि ३।२।१८७ ; टु ३।३।८९ ; डु ३।३।८८, अनिदित् ६।४।२४ षित् ३।३।१०४, इदित् ७।१।५८ इरित् ३।१।५७, ष = स ६।१।६४ ण = न ६।१।६५, ओदित् ८।२।४५, उदित् ७।२।५६, ऋदित् ७।२।६२, आदित् ७।२।१६, ईदित् ७।२।१४, एज ६।१।४५, लृ दित् ३।१।५५, ऋदित् ७।४।२, ऊदित् ७।२।४४

* 'णिदि' कुत्सायाम् ६५ (निन्दति
* 'टु नदि'—समृद्धौ (नन्दति
* 'चदि'—आह्लादे (चन्दति
'वदि'—चेष्टायाम्
* 'कदि' / 'क्रदि' / 'क्लदि' } आह्वाने रोदने च (क्रन्दति
'क्लिदि'—परिदेवने
'शुन्ध'—शुद्धौ ७३

अथ कवर्गीयान्ताः

तत्र उदात्ता अनुदात्तेत आत्मनेपदिनः ४१
'शीकृ'—सेचने ७४
(अयं दन्त्यादिरित्यन्ये)
'लोकृ' दर्शने ७५ (लोकते
'श्लोकृ'—संघाते
'द्रेकृ' / 'ध्रेकृ' } शब्दोत्साहयोः
'रेकृ'—शङ्कायाम्
'सेकृ' / 'स्रेकृ' / 'स्रकि' / 'श्रकि' / 'श्लकि' } गतौ
* 'शकि'—शङ्कायाम् ८५ (शङ्कते
'अकि'—लक्षणे (अङ्कते
* 'वकि'—कौटिल्ये (वङ्कते
'मकि'—मण्डने
'कक'—लौल्ये
'कुक' / 'वृक' } आदाने
'चक'—तृप्तौ प्रतिघाते च (चकते

'ककि' / 'वकि' / 'श्वकि' / 'त्रकि' / 'ढौकृ' / 'त्रौकृ' / 'ष्वष्क' / 'वस्क' / 'मस्क' / 'टिकृ' / 'टीकृ' / 'तिकृ' / 'तीकृ' / 'रघि' / 'लघि' } गत्यर्थाः (कङ्कते लङ्घते
तृतीयो दन्त्यादिः इत्येके
'लघि' भोजन-निवृत्तावपि
'अघि' / 'वघि' / 'मघि' } गत्याक्षेपे ११०
'मघि' कैतवे च
'राघृ' / 'लाघृ' / 'द्राघृ' } सामर्थ्ये
'ध्राघृ' इत्यपि केचित्
'द्राघृ' आयामे च
'श्लाघृ'—कत्थने (श्लाघते ११४

अथ उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः
'फक्क'—नीचैर्गतौ (फक्कति ११५
'तक'—हसने (तकति
'तकि'—कृच्छ्रजीवने (तङ्कति
'बुक्क'—भषणे (भषणं श्वरवः बुक्कति,
'कख'—हसने
'ओखृ' / 'राखृ' / 'लाखृ' / 'द्राखृ' / 'ध्राखृ' } शोषणालमर्थयोः (ओखति
'शाखृ' / 'श्लाखृ' } व्याप्तौ (शाखति
'उख' / 'उखि' / 'वख' / 'वखि' / 'मख' / 'मखि' / 'णख' / 'णखि' / 'रख' / 'रखि' / 'लख' / 'लखि' / 'इख' / 'इखि' / 'ईखि' / 'वल्ग' / 'रगि' / 'लगि' / 'अगि' / 'वगि' / 'मगि' / 'तगि' / 'त्वगि' / 'श्रगि' / 'श्लगि' 'इगि' / 'रिगि' 'लिगि' } गत्यर्थाः (उङ्खति इङ्खति, वल्गति, इङ्गति लिङ्गति
'रिख' / 'त्रख' / 'त्रिखि' / 'शिखि' } इत्यपि केचित् (शिङ्खति

'त्वगि'—कम्पने च

'युगि' / 'जुगि' / 'बुगि' } वर्जने

'घघ'—हसने १५८

'मघि'—मण्डने

'शिघि'—आघ्राणे १६०

——

अथ चवर्गीयान्ताः

तत्र अनुदात्तेतः उदात्ता आत्मनेपदिनः २१

'वर्च'—दीप्तौ (वर्चते

* 'षच'—सेचने सेवने च (सचते

* 'लोचृ'—दर्शने (लोचते

'शच'—व्यक्तायां वाचि

'श्वच' / 'श्वचि' } गतौ

'कच'—बन्धने (कचते

'कचि' / 'काचि' } दीप्ति-बन्धनयोः

'मच' / 'मुचि' } कल्कने *

* कल्कनं दम्भः शाठ्यञ्च

'मचि'—धारणोच्छ्राय-पूजनेषु (मञ्चते

* 'पचि'—व्यक्तीकरणे (पञ्चते

'ष्टुच'—प्रसादे

'ऋज'—गति-स्थानार्जनोपार्जनेषु

* 'ऋजि' / 'भृजी' } भर्जने (भर्जते

'एजृ' / 'भ्रेजृ' / 'भ्राज' } दीप्तौ (एजते भ्राजते

'ईज'—गति-कुत्सनयोः १८१

——

अथ उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः ७१ त्विस्त्वनुदात्तः

* 'शुच'—शोके (शोचति

'कुच'—शब्दे तारे

'कुञ्च' / 'क्रुञ्च' } कौटिल्याल्पीभावयोः

'लुञ्च'—अपनयने

* 'अञ्चु'—गति-पूजनयोः (अञ्चति

'वञ्चु' / 'चञ्चु' / 'तञ्चु' / 'त्वञ्चु' / 'म्रुञ्चु' / 'म्लुञ्चु' / 'म्रुचु' / 'म्लुचु' } गत्यर्थाः

'ग्रुचु' / 'ग्लुचु' / 'कुजु' / 'खुजु' } स्तेयकरणे

'ग्लुञ्चु' / 'षस्ज' } गतौ

* 'गुजि'—अव्यक्तशब्दे (गुञ्जति

* 'अर्च'—पूजायाम् (अर्चति

* 'म्लेच्छ'—अव्यक्तशब्दे (म्लेच्छति

'लच्छ' / 'लाछि' } लक्षणे (लाञ्छति

* 'वाछि'—इच्छायाम् (वाञ्छति

'आछि'—आयामे

'ह्रीच्छ'—लज्जायाम्

'हुर्च्छा'—कौटिल्ये २१०

* 'मुर्च्छा'—मोह-समुच्छ्राययोः (मुर्च्छति

'स्फुर्च्छा'—विस्तृतौ

'युच्छ'—प्रमादे

'उछि'—उञ्छे (उञ्छति

'उच्छी'—विवासे २१५ (व्युच्छति

'ध्रज' / 'ध्रजि' / 'धृज' / 'धृजि' / 'ध्वज' / 'ध्वजि' } गतौ (ध्वजति

* 'कूज'—अव्यक्तशब्दे (कूजति

* 'अर्ज' / 'षर्ज' } अर्जने (अर्जति

* 'गर्ज'—शब्दे २२५ (गर्जति

* 'तर्ज'—भर्त्सने (तर्जति

'कर्ज'—व्यथने

'खर्ज'—पूजने च (खर्जति

जर्ज / चर्च / झर्झ } परिभाषण-हिंसा-तर्जनेषु (७१६—७१८) चर्चति

* 'अज'—गति-क्षेपणयोः (अजति

'तेज'—पालने २३०

'खज'—मन्थे

* 'खजि'—गति-वैकल्ये (खञ्जति

'एजृ'—कम्पने (एजति

'टुओस्फूर्जा'—वज्रनिर्घोषे (स्फूर्जति

* 'चि'—चये २३५ (चयतिः अकर्म्मकः)
'चीज'—अव्यक्तशब्दे
'लज' / 'लजि' } भर्ज्जने (लजति
'लाज' / 'लाजि' } भर्त्सने च २४०
'जज' / 'जजि' } युद्धे (जजति
'तुज'—हिंसायाम्
'तुजि'—पालने (तुञ्जति
'गज' / 'गजि' / 'गृज' / 'गृजि' / 'मुज' / 'मुजि' } शब्दार्थाः २५०
'गज'—मदने च
* 'वज' / 'व्रज' } गतौ (व्रजति २५२

———

अथ टवर्गीयान्ताः

तत्र उदात्ता अनुदात्तेतः आत्मनेपदिनः ३६
'अट्ट'—अतिक्रम-हिंसनयोः (अट्टते २५३
* 'वेष्ट'—वेष्टने (वेष्टते
* 'चेष्ट'—चेष्टायाम् २५५ (चेष्टते
'गोष्ट' / 'लोष्ट' } संघाते
* 'घट्ट'—चलने (घट्टते
* 'स्फुट'—विकसने (स्फोटते
* 'अठि'—गतौ २६०
'वठि'—एक-चर्य्यायाम्
'मठि' / 'कठि' } शोके
'मुठि'—पालने
'हेठ'—विबाधायाम्
'एठ'—च
* 'हिडि'—गत्यनादरयोः (हिण्डते
'हुडि'—संघाते
* 'कुडि'—दाहे (कुण्डते
'वडि'—विभाजने
'मडि'—च
'भडि'—परिभाषणे (भण्डते
* 'पिडि'—संघाते (पिण्डते
* 'मुडि'—मार्ज्जने (मुण्डते
'तुडि'—तोड़ने (तुण्डते
'हुडि'—वरणे हरणे इत्येके (हुण्डते
* 'चडि'—कोपे (चण्डते
'शडि'—रुजायां संघाते च
'तडि'—ताड़ने (तण्डते
'पडि'—गतौ २८० (पण्डते
'कडि'—मदे (कण्डते
* 'खडि'—मन्थे (खण्डते
'हेडृ' / 'होडृ' } अनादरे च
'वाडृ'—आप्लाव्ये (वाड़ते
'द्राडृ' / 'ध्राडृ' } विशरणे
'शाडृ'—श्लाघायाम् २८८ (शाड़ते

———

अथ टवर्गीयान्ताः

उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः ७२
'शौटृ'—गर्व्वे २८९ (शौटति
'यौटृ'—बन्धे (यौटति
'म्लेटृ' / 'म्रेडृ' } उन्मादे
'कटे'—वर्षावरणयोः
'चटे'—इत्येके
* 'अट' / 'पट' } गतौ २९५ (अटति
* 'रट'—परिभाषणे (रटति
'लट—बाल्ये
'शट'—रुजा-विशरण,गत्यवसादनेषु
'वट'—वेष्टने ३००
'किट' / 'खिट' } त्रासे (खेटति
'शिट' / 'षिट' } अनादरे:
* 'जट' / 'झट' } संघाते (जटति
* 'भट'—भृतौ (भटति
'तट'—उच्छ्राये (तटति
'खट—काङ्क्षायाम्
* 'नट'—नृत्तौ ३१० (नटति
'पिट'—शब्द-संघातयोः
* 'हट'—दीप्तौ (हटति
'षट'—अवयवे
* 'लुट'—विलोड़ने (लोटति
डान्तोऽयम् इत्येके
* 'चिट'—पर-प्रेष्ये (चेटति
'विट'—शब्दे
'बिट'—आक्रोशे
'हिट'—इत्येके

'इट'
'किट' } गतौ ३२०
'कटी'

'कटिइ' इति केचित्

* 'मड़ि'—भूषायाम् (मण्डति

'कुड़ि'—वैकल्ये (कुण्डति

'मुड़'
'प्रुड़' } मर्द्दने

'चुड़ि'—अल्पीभावे

'मुड़ि'—खण्डने ३२६ (मुण्डति

'पुड़ि' च इत्येके

'रुटि'
'लुटि' } स्तेये

रुठि'
* 'लुठि' } इत्येके

'रुड़ि'
'लुड़ि' } इत्यपरे

'स्फुटिर्'—विशरणे

'स्फु टि'—इत्यपि केचित्

* 'पठ'—व्यक्तायां वाचि (पठति

'वठ'—स्थौल्ये

'मठ'—मद-निवासयोः

'कठ'—कृच्छ्र-जीवने

'रठ'—परिभाषणे

'हठ'—प्लुति-शठत्वयोः (हठति

बलात्कारे—इत्यन्ये

'रुठ'
'लुठ' } उपघाते (रोटति
'उठ'

ऊठ—इत्येके (ऊठति

'पिठ'—हिंसा-संक्लेशनयोः

* 'शठ'—कैतवे च ३४०(शठति

'शुठ'—प्रतिघाते (शोठति

'शुठि'—इति स्वामी (शुण्ठति

'कुठि'—च (कुण्ठति

* 'लुठि'—आलस्ये प्रतिघाते च (लुण्ठति

'शुठि—शोषणे (शुण्ठति

'रुठि'
'लुठि' } गतौ

'चुड्ड'—भावकरणे (चुड्डति

'अड्ड'—अभियोगे (अड्डति

'कड्ड'—कार्कश्ये (कड्डति

(चुड्डादयस्त्रयः दोपधाः)

* 'क्रीड़ृ'—विहारे ३५० (क्रीड़ति

'तुड़ृ'—तोड़ने (तोड़ति

'तूड़ृ'—इत्येके

'हुड़ृ'
'हूड़ृ' } गतौ
होड़ृ

'रौड़ृ—अनादरे

'रोड़ृ'
'लोड़ृ' } उन्मादे

'अड'—उद्यमे (अडति

'लड'—विलासे (लडति

('लल' इत्येके डलयोरभेदात्

'कड़'—मदे ३६० (कड़ति

'कड़ि'—इत्येके (कण्डति

'गड़ि'—वदनैकदेशे ३६१ (गण्डति

अथ पवर्गीयान्ताः ।

उदात्ता अनुदात्तेत ७५

आत्मनेपदिनः ३२ तिपिस्त्वनुदात्तः

'तिपृ'
'तेपृ'
'ष्टिपृ' } क्षरणार्थाः ३६५ (तेपते
'ष्टेपृ'

'तेपृ'—कम्पने च

'ग्लेपृ'—दैन्ये (ग्लेपते

'टुवेपृ'—कम्पने (वेपते

'केपृ'
'गेपृ' } च
'ग्लेपृ'

'मेपृ'
'रेपृ' } गतौ
'लेपृ'

* 'त्रपूष्'—लज्जायाम् (त्रपते

'कपि'—चलने ३०५ (कम्पते

'रबि'
'लबि' } शब्दे
'अबि'

'लबि'—अवस्रंसने च

'कबृ'—वर्णे

'क्लीबृ'—अधार्ष्ट्ये (क्लीबते

'चीबृ'—मदे (चीबते

'शीभृ'—कत्थने (शीभते

'चीभृ' च

'रेभृ'—शब्दे ३८५

'अभि'
'रभि' } इति केचित् (अम्भते

'ष्टभि'
'स्कभि' } प्रतिबन्धे (स्तम्भते ष्टम्भते

'जभी'
'जृभि' } गात्रविनामे (जृम्भते

'शल्भ'—कत्थने ३९०

'वल्भ'—भोजने

'गल्भ'—धार्ष्ट्ये (गल्भते

'श्रम्भु'—प्रमादे (श्रम्भते

'ष्टुभु'—स्तम्भे (स्तोभते

अथ पवर्गीयान्ता

उदात्ता उदात्तेत: परस्मैपदिन:

* 'गुपू'—रक्षणे ३९५ (गोपायति
'धूप'—सन्तापे (धूपायति
* 'जप' 'जल्प' } व्यक्तायां वाचि (जपति, जल्पति
'जप'—मानसे च
'चप'—सान्त्वने
'षप'—समवाये ४०० (सपति
* 'रप' 'लप' } व्यक्तायां वाचि (लपति
* 'चुप'—मन्दायां गतौ (चोपति
'तुप' 'तुम्प' 'त्रुप' 'त्रुम्प' 'तुफ' 'तुम्फ' 'त्रुफ' 'त्रुम्फ' } हिंसार्था: (तापति तुम्पति
'पर्प' 'रफ' 'रफि' 'अर्ब्ब' 'पर्ब्ब' 'लर्ब्ब' 'बर्ब्ब' 'मर्ब्ब' 'कर्ब्ब' 'खर्ब्ब' 'गर्ब्ब' 'शर्ब्ब' 'षर्ब्ब' 'चर्ब्ब' } गतौ ४२५ (अर्ब्बति, पर्ब्बति कर्ब्बति, खर्ब्बति गर्ब्बति, चर्ब्बति

'कुबि'—आच्छादने (कुम्बति
'लुबि' 'तुबि' } अर्दने (लुम्बति तुम्बति
* 'चुबि'—वक्त्रसंयोगे (चुम्बति
'षृभु' 'षृम्भु' } हिंसार्थौ
'षिभु' 'षिम्भु' } इत्येके
* 'शुभ' 'शुम्भ' } भाषणे, भासने इत्येके, हिंसायाम् इत्यन्ये (शोभते

—

अथ अनुनासिकान्ता:

अनुदात्तेत उदात्ता

आत्मने पदिन: १०

'घिणि' 'घुणि' 'घृणि' } ग्रहणे घिणते घुणते, घृणते
'घुणि' 'घुर्ण' } भ्रमणे (घोणते घूर्णते
* 'पण'—व्यवहारे स्तुतौ च (पणते
'पन'—च ४४०
* 'भाम'—क्रोधे (भामते
* 'क्षमूष्'—सहने (क्षमते
* 'कमु'—कान्तौ (कामयते

—

अथ अनुनासिकान्ता:

उदात्ता उदात्तेत: परस्मै-पदिन: ३०

'अण' 'रण' 'वण' 'भण' 'मण' 'कण' 'क्वण' 'व्रण' 'भ्रण' 'ध्वण' } शब्दार्था: (रणति, भणति क्वणति,
'धण' इत्यपि
'ओणृ' अपनयने
'शोणृ'—वर्ण-गत्यो:
'श्रोणृ'—संघाते
'श्लोणृ'—च
'पैणृ'—गति-प्रेरण-श्लेषणेषु
'प्रैणृ'—इति केचित्
'ध्रण'—शब्दे
'कनी'—दीप्ति-कान्ति-गतिषु
'ष्टन' 'वन' } शब्दे (स्तनति
'वन' 'षण' } सम्भक्तौ (सनति
'अम'—गत्यादिषु (अमति
'द्रम' 'हम्म' 'मीमृ' } गतौ (द्रमति
'चमु' 'छमु' 'जमु' 'झमु' } अदने (चमति आचामति
'क्रमु'—पादविक्षेपे

अथ अन्तःस्थवर्णान्ताः

उदात्ता अनुदात्तेतः

तत्र आत्मनेपदिनः ३४

* 'अय' 'वय' 'पय' 'मय' 'चय' 'तय' 'णय' } गतौ (अयते

* 'दय' दान-गति-रक्षण-हिंसा-दानेषु (दयते

* 'रय' गतौ (रयते

'ऊयी' तन्तु-सन्ताने

* 'पूयी' विशरणे दुर्गन्धे च (पूयते

'क्नूयी' शब्दे उन्दे च

'क्ष्मायी' विधूनने

'स्फायी' 'ओ प्यायी' } वृद्धौ (स्फायते प्यायते

'ताय्ृ' सन्तान-पालनयोः

* 'शल' चलन-संवरणयोः (शलते

'वल' 'वल्ल' } संवरणे सञ्चरणे च (वलते, वल्लते

'मल' 'मल्ल' } धारणे (मलते, मल्लते

'भल' 'भल्ल' } परिभाषण-हिंसा-दानेषु (भलते, भल्लते

'कल' शब्द-संख्यानयोः (कलते

'कल्ल' अव्यक्ते शब्दे (कल्लते
अशब्दे इति स्वामी

'तेवृ' 'देवृ' } देवने ५००

* 'षेवृ' 'गेवृ' 'ग्लेवृ' 'पेवृ' 'मेवृ' 'म्लेवृ' } सेवने (सेवते,

'शेवृ' 'खेवृ' 'क्लेवृ' } इत्येके

'रेवृ' प्लव-गतौ (रेवते

अथ उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः जिस्त्वनुदात्तः ९३

'मव्य बन्धने

'सूर्क्ष्य' 'ईर्क्ष्य' * 'ईर्ष्य' } ईर्ष्यार्थाः ईर्ष्यति

'हय'—गतौ (हयति

'शुच्य'—अभिषवे

'चुच्य'—इत्येके

'हर्य'—गति-कान्त्योः

* 'अल'—भूषण-पर्याप्ति-वारणेषु (अलति
अयं स्वरितेत् इत्येके ५१५

* 'ञि फला'—विशरणे (फलति

* 'मील' 'श्मील' 'स्मील' 'क्ष्मील' } निमेषणे (मीलति

'पील'—प्रतिष्टम्भे

'नील'—वर्णे

* 'शील'—समाधौ (शीलति

* 'कील'—बन्धने (कीलति

* 'कूल' आवरणे (कूलति

* 'शूल'—रुजायां संघोषे च (शूलति

* 'तूल'—निष्कर्षे (तूलति

* 'पूल'—सङ्घाते (पूलति

* 'मूल'—प्रतिष्ठायाम् (मूलति

* 'फल'—निष्पत्तौ (फलति

'चुल्ल'—भावकरणे

'फुल्ल'—विकसने (फुल्लति

'चिल्ल'—शैथिल्ये भावकरणे च

'तिल'—गतौ (तेलति

'तिल्ल'—इत्येके (तिल्लति

'वेलृ' 'चेलृ' 'केलृ' 'खेलृ' 'क्ष्वेलृ' 'वेल्लृ' } चलने ५४० (केलति, खेलति वेलति, वेल्लति

'पेलृ' 'फेलृ' 'शेलृ' } गतौ

'षेलृ'—इत्येके

* 'स्खल'—सञ्चलने (स्खलति

'खल'—सञ्चये

* 'गल'—अदने (गलति

'षल'—गतौ

'दल'—विशरणे (दलति

'श्वल' 'श्वल्ल' } आशुगमने ५५०

'खोलृ' 'खोर्ऋ' } गति-प्रतिघाते

'धोर्ऋ'—गति-चातुर्य्ये

'त्सर'—छद्म-गतौ

'क्मर'—हूर्छने

'अम' 'वम' 'मम' 'चर' } गत्यार्थाः (चरति चरति भक्षणेऽपि

* 'ष्ठिवु—निरसने ५६७ (ष्ठीवति

* 'जि'—जये (जयति

* 'जीव'—प्राणधारणे (जीवति

* 'पीव' 'मीव' 'तीव' 'नीव' } स्थौल्ये

* 'चीवु' 'चेवु' } निरसने (चीवति

'उर्व्वी' 'तुर्व्वी' 'थुर्व्वी' 'दुर्व्वी' 'धुर्व्वी' } हिंसार्थाः

* 'गुर्व्वी'—उद्यमने (गूर्व्वति

'मुर्व्वी'—बन्धने

'पूर्व्व' 'पर्व्व' 'मर्व्व' } पूरणे

* 'चर्व्व'—अदने (चर्व्वति

'भर्व्व'—हिंसायाम् ५८०

* 'कर्व्व' 'खर्व्व' 'गर्व्व' } दर्पे (कर्व्वति खर्व्वति गर्व्वति

'अर्व्व' 'शर्व्व' 'षर्व्व' } हिंसायाम् (अर्व्वति शर्व्वति, सर्व्वति

'इवि'—व्याप्तौ (इन्वति

'पिवि' 'मिवि' 'णिवि' } सेचने, (पिन्वति सेवने इत्येके

'हिवि' 'दिवि' 'धिवि' 'जिवि' } प्रीणनार्थाः (हिन्वति दिन्वति, धिनोति ३।१.८०

'रिवि' 'रवि' 'धवि' } गत्यर्थाः (रिण्वति रण्वति धन्वति

'कृवि'—हिंसा-करणयोश्च (कृणोति

'मव'—बन्धने (मवति

* 'अव'—रक्षण-गति-कान्ति-प्रीति-तृप्त्य-वगम-प्रवेश-श्रवण-स्वाम्यर्थ-याचन-क्रियेच्छादीप्त्य-वाप्त्यालिङ्गन-हिंसा-दान-भाग-वृद्धिषु ६०० (अवति

* 'धावु'—गति-शुद्ध्योः (धावति (धावते

अयम् उदात्तः स्वरितेद् उभयतो भाषः ६०१

———

अथ उष्मवर्णान्ताः

तत्र उदात्ता अनुदात्तेत

आत्मनेपदिनः ५१

* 'धुक्ष' 'धिक्ष' } सन्दीपन-क्लेशन-जीवनेषु (धुक्षते, (धिक्षते

'वृक्ष'—वरणे (वृक्षते

* 'शिक्ष'—विद्योपादाने (शिक्षते

* 'भिक्ष'—भिक्षायाम् अलाभे लाभे च (भिक्षते

'क्लिश'—अव्यक्तायां वाचि, बाधने इति दुर्गः (क्लेशते

* 'दक्ष —वृद्धौ शीघ्रार्थे च (दक्षते

* 'दीक्ष'—मौण्ड्येज्यो-पनयन-नियम-व्रतादेशेषु (दीक्षते

* 'ईक्ष'—दर्शने ६१० (ईक्षते

* 'ईष'—गति-हिंसा-दर्शनेषु (ईषते

* 'भाष' व्यक्तायां वाचि (भाषते

'वर्ष'—स्नेहने

'गेषृ'—अन्विच्छायाम्

'ग्लेषृ'—इत्येके

'येषृ'—प्रयत्ने ६१५

'जेषृ' 'णेषृ' 'एषृ' 'प्रेषृ' } गतौ

'रेषृ' 'हेषृ' 'ह्रेषृ' } अव्यक्ते शब्दे (रेषते, हेषते, ह्रेषते

'कासृ' शब्द-कुत्सायाम् (कासते

* 'भासृ'—दीप्तौ (भासते

'णासृ' 'रासृ' } शब्दे (नासते, रासते

'णस'—कौटिल्ये

'भ्यस'—भये

* 'आङः शसि'—इच्छायाम् (आशंसते

* 'ग्रसु' 'ग्लसु' } अदने (ग्रसते

* 'ईह'—चेष्टायाम् (ईहते

'वहि' 'महि' } वृद्धौ (वंहते मंहते

'अहि'—गतौ ६२६ (अंहते

* 'गर्ह'
'गल्ह' } कुत्सायाम् (गर्हते

'बर्ह'
'वल्ह' } प्राधान्ये

'वर्ह'
'वल्ह' } परिभाषण-हिंसा-च्छादनेषु

'प्लिह'—गतौ

'वेह्'
'जेह्'
'वाह्' } प्रयत्ने,

'जेह्'—गतावपि

'द्राह्'—निद्रा-क्षये निक्षेपे इति केचित्

* 'काश्'—दीप्तौ (काशते

* 'ऊह'—वितर्के (ऊहते

* 'गाह्'—ग्रहणे ६५० (गर्हते

'ग्लह'—च (ग्लहते

'घुषि'—कान्ति-करणे

'घष'—इति केचित्

———

उदात्ता उदात्तेत:

परस्मैपदिन: ८८

घसिस्त्वनुदात्त:

'घुषिर्'—अविशब्दने शब्दे इत्यन्ये (घोषति

'अक्ष'—व्याप्तौ (अक्षति

'तक्ष्'
'त्वक्ष' } तनूकरणे (तक्षति

* 'उक्ष'—सेचने (उक्षति

* 'रक्ष'—पालने (रक्षति

'णिक्ष'—चुम्बने (प्रणिक्षति

'तृक्ष'
'स्तृक्ष'
'णक्ष' } गतौ

'वक्ष'—रोषे संघाते इत्येके

'मृक्ष'—संघाते

'मक्ष'—इत्येके

* 'तक्ष'—त्वचने ६६५ (तक्षति

'सूर्क्ष'—आदरे

'काक्षि'
'वाक्षि'
'माक्षि' } काङ्क्षायाम् (काङ्क्षति

'द्राक्षि'
'ध्राक्षि'
'ध्वाक्षि' } घोर-वासिते च

* 'चूष'—पाने (चूषति

'तूष'—तुष्टौ (तूषति

'पूष'—वृद्धौ ६७५ (पूषति

'मूष'—स्तेये (मूषति

'लूष'
'रूष' } भूषायाम् (रूषति

'शूष'—प्रसवे

'यूष'—हिंसायाम्

'जूष'—च

* 'भूष'—अलङ्कारे (भूषति

'ऊष'—रुजायाम्

'ईष'—उञ्छे (ईषति

'कष'
'खष'
'शिष'
'जष'
'झष'
'शष'
'वष'
'मष'
'रुष'
'रिष' } हिंसार्था: (कषति खषति, जषति, रेषति

'भष'—भर्त्सने (भषति

* 'उष'—दाहे (ओषति

'जिषु'
'विषु'
'मिषु' } सेचने

* 'पुष'—पुष्टौ ७०० (पोषति

'श्रिषु'
'श्लिषु'
'प्रुषु'
'प्लुषु' } दाहे (श्रेषति प्लोषति

* 'पृषु'
'वृषु'
'मृषु' } सेचने (पर्षति वर्षति, मर्षति

* 'मृषु—सहने च, इतरौ हिंसा-संक्लेशनयोश्च

* 'घृषु'—संघर्षे (घर्षति

'हृषु'—अलीके

* 'तुस'
'ह्रस'
'ह्लस'
* 'रस' } शब्दे (तोषति रसति

* 'लस'—श्लेषण-क्रीडनयो: ६३ (लसति

* 'घस्लृ'—अदने ७१५ (घसति

* 'जर्ज'
'चर्च'
'झर्झ' } परिभाषण-हिंसा-तर्जनेषु (जर्जति २२८-२२९

'पिस्'
'पेस्' } गतौ

* 'हसे'—हसने (हसति

* 'णिश'—समाधौ (नेशति

'मिश'
'मश' } शब्दे रोषकृते च

'शव'—गतौ ७२५

* 'शश'—प्लुतगतौ (शशति

'शसु'—हिंसायाम्

* 'शंसु'—स्तुतौ, दुर्गतौ इत्येके (शंसति
'चह'—परिकल्कने
'मह'—पूजायाम् (महति
'रह'—त्यागे (रहति
'रहि'—गतौ (रंहति
* 'दृह' 'दृहि' 'बृह' 'बृहि' } वृद्धौ (दर्हति, दृंहति बर्हति बृंहति
'बृहि'—शब्दे च बृहिर् इत्येके
'तुहिर्' 'दुहिर्' 'उहिर्' } अर्दने
* 'अर्ह'—पूजायाम् ७४० (अर्हति

———

अथ द्युतादयः उदात्ताः २२ अनुदात्तेतः

आत्मनेपदिनः १।३।९१, २२ ; ३।१।५५ ; ७।२।५९

* 'द्युत'—दीप्तौ (द्योतते
* 'श्विता'—वर्णे (श्वेतते
* 'ञि मिदा'—स्नेहने (मेदते
* 'ञि ष्विदा'—स्नेहन-मोचनयं स्नेहन-मोहनयोः इति केचित् (स्वेदते
'ञि क्ष्विदा'—च इत्येके
* 'रुच'—दीप्तौ अभिप्रीतौ च (रोचते
'घुट'—परिवर्त्तने (घोटते
* 'रुट' 'लुट' 'लुठ' } प्रतिघाते (रोटते
* 'शुभ'—दीप्तौ ७५० (शोभते
'क्षुभ'—सञ्चलने (क्षोभते
'णभ' 'तुभ' } हिंसायाम्
* 'स्रंसु' 'ध्वंसु' 'भ्रंसु' } अवस्रंसने (स्रंसते ध्वंसते भ्रंसते
'ध्वंसु'—गतौ च
'भ्रंशु'—इत्यपि केचित् (भ्रंशते
* 'भ्रशु' 'भ्रंशु' } अधः पतने इति दिवादौ
'स्रम्भु'—विश्वासे, श्रम्भु इत्येके (विस्रम्भते, विश्रम्भते
* 'वृतु'—वर्त्तने (वर्तते
* 'वृधु'—वृद्धौ (वर्द्धते
'शृधु'—कुत्सायाम् ७७०
* 'स्यन्दू'—प्रस्रवणे (स्यन्दते
* 'कृपू'—सामर्थ्ये (कल्पते

——

अथ घटादयः मितः। तत्र उदात्ता अनुदात्तेतः

आत्मनेपदिनः मितः १३

* 'घट'—चेष्टायाम् (घटते
'व्यथ'—भय-सञ्चलनयोः (व्यथते
* 'प्रथ'—प्रख्याने ७६५ (प्रथते
* 'प्रस'—विस्तारे (प्रसते
'म्रद'—मर्दने (म्रदते
'स्खद'—स्खदने
'क्षजि'—गति-दानयोः (क्षञ्जते
* 'दक्ष'—गति-हिंसनयोः (दक्षते
* 'क्रप'—कृपायां गतौ
* 'कदि' 'क्रदि' 'क्लदि' } वैक्लव्ये (क्रन्दति
'वैकल्ये'—इत्येके
[त्रयोऽपि अनिदित इति नन्दी। इदित इति स्वामी। 'कदि क्रदी' इदितौ, 'क्रद' 'क्लद' इति च अनिदितौ इति मैत्रेयः]
* 'ञि त्वरा'—सम्भ्रमे ७७५ (त्वरते

——

अथ उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः ४८

'ज्वर'—रोगे (ज्वरति
'गड'—सेचने (गडति
'हेड'—वेष्टने (हेडति
'वट' 'भट' } परिभाषणे
* 'णट'—नृत्तौ, गतौ इत्यन्ये (नटति
'ष्टक'—प्रतिघाते (स्तकति
'चक'—तृप्तौ (चकति
'कखे'—हसने (कखति
'रगे'—शङ्कायाम् ७८५ (रगति
* 'लगे'—सङ्गे (लगति
'ह्रगे' 'ह्लगे' 'षगे' 'ष्टगे' } संवरणे
'कगे'—अनेकार्थः
'अक' 'अग' } कुटिलायां गतौ (अकति, अगति
'कण' 'रण' } गतौ ७९५
'चण' 'शण' 'श्रण' } दाने च (चणति, श्रणति
'शण'—गतौ इत्यन्ये

'श्रथ'
'श्नथ'
* 'क्रथ'
'क्लथ' } हिंसार्थाः (श्रथति क्रथति

'वन'—च

'वनु'—च क्रियासामान्ये

* 'ज्वल'—दीप्तौ (ज्वलति

'ह्वल'
'ह्मल' } चलने (ह्वलति

* 'स्मृ'—आध्याने (स्मरति

'दृ'—भये (दरति

'नॄ'—नये (नृणाति

'श्रा'—पाके ८१० (श्राति

'ज्ञा'—मारण-तोषण-निशा-मनेषु (जानाति

* 'चलि'—कम्पने (चलति

'छदिर'—ऊर्जने

'लडि'—जिह्वोन्मथने

* 'मदी—हर्ष-ग्लेपनयोः ८५१ (मादयति

'ध्वन'—शब्दे (ध्वनति

'दलि'—विशरणे (दलति, दलयति

'स्खलि'—सञ्चलने (स्खलति

'स्रणि'—गतौ

'ध्वनि'—शब्दे(ध्वनति ध्वनयति

'त्रपि'—लज्जायाम् ८२० (त्रपते

'चपि'—चये (चपयति

'स्वन'—अवतंसने (स्वनति

| अत्र गण-सूत्राणि अष्ट

(घटादयो मितः) (क)

जनी-जॄष्-क्नसु

रञ्जो-मन्ताश्च (ख)

ज्वल-ह्वल-ह्मल-नमाम्

अनुपसर्गाद्वा (ग)

ग्ला-स्ना-वनु-वमाश्च (घ)

न कम्यमिचमाम् (ङ)

शमो दर्शने (च)

यमो परिवेषणे (छ)

खदिर् अव-परिभ्याञ्च | (ज)

'फण'—गतौ ६।४।१२५ (फणति

इति घटादयः

---

* 'राजृ'—दीप्तौ १ (राजति राजते

उदात्तः स्वरितेद् उभयतो भावः

'टुभ्राजृ'
'टुभ्राशृ'
'टुभ्लाशृ' } दीप्तौ (भ्राजते अनुदात्तेतः ४

अथ स्यमादयः

उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः २६

'स्यमु'
'स्वन'
'ध्वन' } शब्दे ८३० (स्वनति, ध्वनति

'षम'
'ष्टम' } अवैकल्ये (समति

अथ ज्वलादयः ३०

* 'ज्वल'—दीप्तौ (ज्वलति

* 'चल'—कम्पने (चलति

'जल'—घातने ८३५ (जलति

'टल'
'ट्वल' } वैक्लव्ये (टलति

* 'स्थल'—स्थाने (स्थलति

'ष्ठल द्रव्ये के

* 'हल'—विलेखने (हलति

'णल'—गन्धे, बन्धने द्रव्ये के (नलति

'पल'—गतौ (पलति

'बल'—प्राणने (बलति धान्यावरोधने च

'पुल'—महत्त्वे (पोलति

'कुल'—संस्थाने (कोलति

* 'शल'
'हुल'
'पत्लृ' } गतौ (शलति, पतति

'क्वथे'—निष्पाके (क्वथति

'पथ'—गतौ

* 'मथे'—विलोडने ८५० (मथति

* 'टुवम'—उद्गिरणे (वमति

* 'भ्रमु'—चलने (भ्रमति

* 'चर'—सञ्चलने (चरति

---

* 'षह' मर्षणे १ (सहते

उदात्तः अनुदात्तेत् आत्मनेभावः

* 'रमु'—क्रीडायाम् (रमते

अनुदात्तः अनुदात्तेत् आत्मनेभावः

अथ षद्लादयः

अनुदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः ३

* 'षद्लृ'—विशरण-गत्यवसाद-नेषु १ (सीदति

* 'शद्लृ'—शातने २ (शीयते, १।३।६०

* 'क्रुश'—आह्वाने रोदने च (क्रोशति

अथ कुचादय

उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिन ४। रुहि स्त्वनुदात्तः

* 'कुच'—सम्पर्चन-कौटिल्य-प्रतिष्टम्भ-विलेखनेषु १ (कोचति

* 'बुध'—अवगमने ८६० (बोधति

* 'रुह'—बीज-जन्मनि प्रादुर्भावे च (रोहति

* 'कस'—गतौ (कसति

इति ज्वलादिर्गणः ।

———

अथ उभयपदिनः ४३

अथ व्यञ्जनान्ताः हिक्कादय उदात्ताः स्वरितेतः १६

* 'हिक्क'—अव्यक्ते शब्दे (हिक्कति हिक्कते

* 'अञ्चु'—गतौ याचने च (अञ्चति अञ्चते

'अचु'—इत्येके (अचति

'अचि'—इत्यपरे

* 'टु याट्ट'—याच्ञायाम् ८६५ (याचति याचते

'रेटृ'—परिभाषणे (रेटति, रेटते

* 'चते' }
'चदे' } याचने (चतति चतते

'प्रोथृ'—पर्य्याप्तौ (प्रोथति, प्रोथते

'मिदृ' }
'मेदृ' } मेधा-हिंसनयोः

इमौ थान्तौ इति स्वामी धान्तौ इति न्यासः

* 'मेधृ'—सङ्गमे च (मेधति मेधते

'णिदृ' }
'णेदृ' } कुत्सा-सन्निकर्षयोः

'शृधु' }
'मृधु' } उन्दने (शर्धति, ०ते, मर्धति ०ते

* बुधिर्—बोधने (बोधति बोधते

'उबुन्दिर्'—निशामने

'वेणृ'—गति-ज्ञान-चिन्ता-निशामन-वादित्र-ग्रहणेषु (वेणति, वेणते

नान्तोऽप्ययम्

* 'खनु'—अवदारणे ८८०

(खनति खनते

'चीवृ'—आदान-संवरणयोः

'चायृ'—पूजा-निशामनयोः

* 'व्यय'—गतौ (व्ययति व्ययते

* 'दाशृ'—दाने (दाशति ०ते

'भेषृ'—भये, गतौ इत्येके

'भ्रेषृ' }
'भ्लेषृ' } गतौ

रलयोरभेदात् एकएवायम्

* 'अस'—गति-दीप्त्यादानेषु (असति असते

'अष'—इत्येके

'स्पश'—बाधन-स्पर्शनयोः (स्पशति स्पशते

* 'लष'—कान्तौ ८९० (लषति लषते

'चष'—भक्षणे

'छष'—हिंसायाम्

'झष'—आदान-संवरणयोः (झषति झषते

'भ्रक्ष' }
'भ्लक्ष' } अदने

* 'दासृ'—दाने

'भक्ष'—इति मैत्रेयः

'माहृ'—माने

* 'गुहू'—संवरणे (गूहति ०ते

———

अथ स्वरान्ताः

उभयपदिनः ५

* 'श्रिञ्'—सेवायाम् (श्रयति ०ते

उदात्त उभयतोभावः

अथ भृञादयश्चत्वारः अनुदात्ताः

* 'भृञ्'—भरणे ९०० (भरति भरते

* 'हृञ्'—हरणे (हरति हरते

* 'धृञ्'—धारणे (धरति धरते

* 'णीञ्—प्रापणे (नयति नयते

———

अथ स्वरान्ताः अनुदात्ताः

परस्मैपदिनः ४६

* 'धेट्'—पाने (धयति

* 'ग्लै' }
'म्लै' } हर्षक्षये (ग्लायति म्लायति

'द्यै'—न्यक्करणे (द्यायति

'द्रै'—स्वप्ने (द्रायति

'ध्रै'—तृप्तौ ध्रायति

'ध्यै'—चिन्तायाम् ९१० (ध्यायति

* 'रै'—शब्दे (रायति

* 'स्त्यै' }
'ष्ट्यै' } शब्द-संघातयोः (स्त्यायति

'खै'—खदने

'क्षै' }
'जै' }
'षै' } क्षये (क्षायति

* 'कै' }
'गै' } शब्दे (कायति गायति

'शै' }
'श्रै' } पाके (शायति श्रायति

* 'पै' }
'ओवै' } शोषणे (पायति

'ष्टै'—वेष्टने (स्तायति

'ष्णै'—वेष्टने शोभायाञ्च इत्येके ९२५ (स्नायति

'दैप्'—शोधने (दायति
* 'पा'—पाने (पिबति
* 'घ्रा'—गन्धोपादाने (जिघ्रति
* 'ध्मा'—शब्दा-ऽग्निसंयोगयोः (धमति
* 'ष्ठा'—गति-निवृत्तौ (तिष्ठति
* 'म्ना'—अभ्यासे (मनति
* 'दाण्'—दाने (यच्छति
'ह्वृ'—कौटिल्ये (ह्वरति
'स्वृ'—शब्दोपतापयोः (स्वरति
'स्मृ'—चिन्तायाम् ९३५ (स्मरति
'ह्वृ'—संवरणे
* 'सृ'—गतौ (सरति
* 'ऋ'—गति-प्रापणयोः (ऋच्छति
'गृ' } सेचने (गरति
'घृ'
'ध्वृ'—हूर्च्छने (ध्वरति
'स्रु'—गतौ (स्रवति
* 'षु'—प्रसवैश्वर्य्ययोः (सवति
* 'श्रु'—श्रवण (शृणोति
* 'ध्रु'—स्थैर्य्ये (ध्रवति
'दु' } गतौ (दवति, द्रवति
'द्रु'
* 'जि' } अभिभवे (जयति
'ज्रि' } १००८

अथ स्वरान्ताः अनुदात्ताः

ङित आत्मने पदिनः २१
* 'ष्मिङ्'—ईषद्धसने ९५० (स्मयते
* 'गुङ्'—अव्यक्ते शब्दे (गवते
'गाङ्'—गतौ (गाते

'कुङ्' } शब्दे (कवते घवते अवते
'घुङ्'
'उङ्'
'ङुङ्'
'उङ्' } इत्यनेग
'कुङ्'
* 'खुङ्'
'गुङ्'
'घुङ्'
'ङुङ्'
'च्युङ्' } गतौ ९६०
'ज्युङ्'
'प्रुङ्'
'प्लुङ्'
'क्लुङ्'—इतोरके
'रुङ्'—गति-रेषणयोः
'धृङ्'—अवबन्धने (धरते
* 'मेङ्'—प्रणिदाने (मयते
'देङ्'—रक्षणे (दयते
'श्यैङ्'—गतौ ९६५ (श्यायते
* 'प्यैङ्'—वृद्धौ (प्यायते
* 'त्रैङ्'—पालने (त्रायते

अथ उदात्ताः

पूङ्'—पवने (पवते
'मूङ्'—बन्धने (मवते
* 'डीङ्'—विहायसा गतौ (डयते
* 'तॄ'—प्लवन तरणयोः (तरति
उदात्तः परस्मैभाषः

अथ हलन्ता अनुदात्तेत उदात्ताः

आत्मनेपदिनः ८
* 'गुप'—गोपने (जुगुप्सते
* 'तिज'—निशाने (तितिक्षते
* 'मान'—पूजायाम् (मीमांसते
'बध'—बन्धने ९७४ (बीभत्सते

* 'रभ'—राभस्ये (आरभते
* 'डु लभष्'—प्राप्तौ (लभते
* 'ष्वञ्ज'—परिष्वङ्गे (स्वजते
* 'हद'—पुरीषोत्सर्गे (हदते

अथ उदात्तेतः

परस्मैपदिनः १६
'ञि ष्विदा—अव्यक्ते शब्दे ९८०
अयम् उदात्तः
* 'स्कन्दिर्'—गति-शोषणयोः (स्कन्दति
* 'यभ'—मैथुने (यभति
'णम'—प्रह्वत्वे शब्दे च (नमति
* 'गम्लृ' } गतौ (गच्छति, सर्पति
'सृप्लृ'
* 'यम'—उपरमे (यच्छति
* 'तप'—सन्तापे (तपति
* 'त्यज'—हानौ (त्यजति
* 'षञ्ज'—सङ्गे (सजति
* 'दृशिर्'—प्रेक्षणे ९९० (पश्यति
* 'दंश'—दशने (दशति
* 'कृष'—विलेखने (कर्षति
* 'दह'—भस्मीकरणे (दहति
* 'मिह'—सेचने (मेहति
इति स्कन्दादयः अनुदात्ताः
* 'कित'—निवासे रोगापनयने च (केतयति चिकित्सति

अथ स्वरितेत

उभयपदिनः ११
'दान'—खण्डने (दीदांसति ०ते
'शान'—तेजने (शीशांसति ०ते
एतौ उदात्तौ
* 'डु पचष्'—पाके (पचति पचते
* 'षच'—समवाये (सचति ०ते

'भज'—सेवायाम् १००० (भजति भजते

* 'रञ्ज'—रागे (रजति रजते

* 'शप'—आक्रोशे (शपति शपते

'त्विष'—दीप्तौ (त्वेषति त्वेषते

* 'यज'—देवपूजा-सङ्गति-करण-दानेषु (यजति यजते

* 'डु वप'—बीजसन्ताने (वपति वपते । छेदनेऽपि

* 'वह'—प्रापणे (वहति वहते

इति पचादयः अनुदात्ताः पचिस्तु उदात्तः ।

---

* 'वस'—निवासे (वसति अयम् अनुदात्त उदात्तेत् परस्मैभाषः । १

अथ अनुदात्ताः

उभयपदिनः ३

* 'वेञ्'—तन्तु-सन्ताने (वयति वयते

* 'व्येञ्'—संवरणे (व्ययति ०ते

* 'ह्वेञ्'—स्पर्द्धायां शब्दे च १०१० (ह्वयति ह्वयते

अथ उदात्तौ

परस्मैपदिनौ २

* 'वद'—व्यक्तायां वाचि १०११ (वदति

* 'टुओश्वि'—गति-वृद्ध्योः१०१२ (श्वयति

इति शव्-विकरणा भ्वादयः

भ्वादिस्त्वाकृतिगणः ।

अथ अदादि-गणीया धातवः २।४।७२

अथ अनुदात्तौ उदात्तेत्तौ

परस्मैपदिनौ

* 'अद'—भक्षणे १०१३ (अत्ति

* 'हन'—हिंसा-गत्योः १०१४ (हन्ति

अथ अनुदात्ताः स्वरितेतः

उभयपदिनः द्विषादयः

* 'द्विष'—अप्रीतौ (द्वेष्टि द्विष्टे

* 'दुह'—प्रपूरणे (दोग्धि दुग्धे,

* 'दिह'—उपचये (देग्धि दिग्धे

* 'लिह'—आस्वादने १०१८ (लेढि लीढे

अथ आत्मनेपदिनः १६

* 'चक्षिङ्'—व्यक्तायां वाचि दर्शनेऽपि (चष्टे अयम् उदात्तः अनुदात्तेद्

अथ उदात्ता अनुदात्तेतः

ईरादयः

* 'ईर'—गतौ कम्पने च (ईर्ते

* 'ईड'—स्तुतौ (ईट्टे

'ईश'—ऐश्वर्ये (ईष्टे

* 'आस'—उपवेशने (आस्ते

* 'आङः शासु'—इच्छायाम् (आशास्ते

* 'वस'—आच्छादने १०२५(वस्ते

* 'कसि'—गति-शासनयोः (कंस्ते कस इत्येके (कस्ते काश इत्यपि (काष्टे

'णिसि'—चुम्बने (निंस्ते

'णिजि'—शुद्धौ (निङ्क्ते

* 'शिजि'—अव्यक्ते शब्दे (शिङ्क्ते

'पिजि'—वर्णे (पिङ्क्ते सम्पर्चने इत्येके अवयवे इत्यन्ये अव्यक्तशब्दे इतीतरे

'पृजि'—इत्यपरे १०३० (पृङ्क्ते

'वृजी'—वर्जने (वृक्ते

'वृजि' इत्यन्ये (वृङ्क्ते

'पृची'—सम्पर्चने (पृक्ते

---

* 'षूङ्'—प्राणिगर्भ-विमोचने (सूते

* 'शीङ्'—स्वप्ने (शेते इमौ उदात्तौ

अथ उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः ६

* 'यु'—मिश्रणेऽमिश्रणे च १०३५ (यौति

* 'रु'—शब्दे (रौति

* 'णु'—स्तुतौ (नौति

'टुक्षु'—शब्दे (क्षौति

'क्ष्णु'—तेजने (क्ष्णौति

'ष्णु'—प्रस्रवणे १०४० (स्नौति

'ऊर्णुञ्'—आच्छादने
उदात्त उभयतोभाषः

अथ उदात्ताः

तत्र परस्मैपदिनः

'द्यु'—अभिगमने (द्यौति
* 'षु'—प्रसवैश्वर्ययोः (सौति
* 'कु'—शब्दे (कौति

अथ उभय-पदिनौ

* 'ष्टुञ्'—स्तुतौ (स्तौति
* 'ब्रूञ्'—व्यक्तायां वाचि (ब्रवीति

अथ परस्मैपदिनः ३१
(इङ् तु आत्मनेपदी)

तत्र अनुदात्ताः

* 'इण्'—गतौ (एति
* इङ्'—अध्ययने (अधीते
* 'इक्'—स्मरणे (अध्येति
* 'वी'—गति-व्याप्ति प्रजन-कान्त्यसन-खादनेषु १०५० (वेति
* 'या'—प्रापणे (याति
* 'वा'—गति-गन्धनयोः (वाति
* 'भा'—दीप्तौ (भाति
* 'ष्णा'—शौचे (स्नाति
* 'श्रा'—पाके (श्राति
* 'द्रा'—कुत्सायां गतौ (द्राति

'प्सा'—भक्षणे

* 'पा'—रक्षणे (पाति
* 'रा'—दाने (राति
* 'ला'—आदाने १०६० (लाति

द्वावपि दाने इति चन्द्रः

* 'दाप्'—लवने (दाति
* 'ख्या'—प्रकथने (ख्याति
* 'प्रा'—पूरणे (प्राति
* 'मा'—माने (माति
* 'वच'—परिभाषणे (वक्ति

अथ उदात्ता उदात्तेतः

* 'विद'—ज्ञाने (वेत्ति
* 'अस'—भुवि (अस्ति
* 'मृजू'—शुद्धौ (मार्ष्टि
* 'रुदिर्'—अश्रुविमोचने (रोदिति
* 'ञि ष्वप्'—शये (स्वपिति

उदात्तेद् अनुदात्तः

परस्मैपदिनः

* 'श्वस'—प्राणने (श्वसिति
* 'अन'—च (अनिति
* 'जक्ष'—भक्ष-हसनयोः (जक्षिति

इति रुदादयः पञ्च ७।३।९८

* 'जागृ'—निद्राक्षये (जागर्त्ति
* 'दरिद्रा'—दुर्गतौ १०७५ (दरिद्राति
* 'चकास्ट' —दीप्तौ (चकास्ति
* 'शासु'—अनुशिष्टौ (शास्ति

अथ उदात्तौ

आत्मनेपदिनौ

'दीधीङ्'—दीप्ति-देवनयोः
'वेवीङ्'—वेतिना तुल्ये

अथ उदात्ता उदात्तेतः

परस्मैपदिनः

'षस'
'षस्ति' } स्वप्ने

* 'वश'—कान्तौ (वष्टि

चर्करीतञ्च—(यङ्लुक्
(इदं गणसूत्रम्)

* 'ह्नुङ्'—अपनयने १०८३ (ह्नुते, अनुदात्त आत्मनेपदी

इति अदादयः ७१

अथ ह्वादि-गणः २।४।७५

तत्र अनुदात्ताः परस्मैपदिनः

* 'हु'—दानादनयोः (जुहोति
* 'ञिभी'—भये १०८५ (बिभेति
* 'ह्री'—लज्जायाम् (जिह्रेति
* 'पॄ'—पालन-पूरणयोः (पिपर्त्ति

'पृ'—इत्येके
(अयम् उदात्तः)

* 'डुभृञ्'—धारण-पोषणयोः (बिभर्त्ति

अयम् अनुदात्त उभयपदी।

* 'माङ्'—माने शब्दे च (मिमीते
* 'ओहाङ्'—गतौ १०९० (जिहीते

अनुदात्तौ आत्मनेपदिनौ

* 'ओहाक्'—त्यागे (जहाति

अनुदात्तः परस्मैपदी

अथ उभयपदिनः

* 'डुदाञ्'—दाने (ददाति
* 'डुधाञ्'—धारण-पोषणयोः दानेऽपि इत्येके (दधाति

इमौ अनुदात्तौ

* 'णिजिर्'—शौच-पोषणयोः (नेनेक्ति
* 'विजिर्'—पृथग्भावे १०९५ (वेवेक्ति

* 'विषॢ'—व्याप्तौ (वेवेष्टि
णिजिरादयः अनुदात्ताः
स्वरितेतः

अथ छान्दसाः
परस्मैपदिनः ११

* 'घृ'—क्षरण-प्रदीप्त्योः (जिघर्त्ति
'हृ'—प्रसह्य-करणे
'ऋ' } गतौ ११०० (इयर्त्ति
'सृ' }
घृ-प्रभृतय उदात्ताः
'भस'—भर्त्सन-प्रदीप्त्योः
उदात्त उदात्तेत् (बभस्ति
'कित,—ज्ञाने (चिकेत्ति
अनुदात्तः
'तुर'—त्वरणे (तुतोर्त्ति
'धिष'—शब्दे (दिधेष्टि,
'धन'—धान्ये ११०५ (दधन्ति
'जन'—जनने (जजन्ति
तुरादयउदात्ता उदात्तेतः
* 'गा'—स्तुतौ ११०७
अनुदात्तः (जिगाति
इयर्त्ति र्भाषायामपि
इति जुहोत्यादयः २४

अथ दिवादिः ३।१।६९

तत्र उदात्ता उदात्तेतः
परस्मैपदिनः २५
चिपिस्त्वनुदात्तः
* 'दिवु —क्रीड़ा-विजिगीषा-व्यवहार-द्युति-स्तुति-मोद-मद-स्वप्न-कान्ति-गतिषु (दीव्यति
* 'षिवु—तन्तु-सन्ताने (सीव्यति
स्रिवु'—गति-शोषणयोः १११०

* 'ष्ठिवु'—निरसने (ष्ठीव्यति
'ष्णुसु'—अदने (स्नुस्यति
आदाने इत्येके
अदर्शने इत्यपरे
'ष्णसु'—निरसने (स्नस्यति
'क्नसु'—ह्वरण-दीप्त्योः
'व्युष'—दाहे १११५ (व्युष्यति
* 'प्लुष'—च (प्लुष्यति
* 'नृती'—गात्रविक्षेपे (नृत्यति
* 'त्रसी'—उद्वेगे (त्रस्यति
'कुथ'—पूतीभावे
'पुथ'—हिंसायाम् ११२०
'गुध'—परिवेष्टने
* 'क्षिप'—प्रेरणे (क्षिप्यति
* 'पुष्प'—विकसने (पुष्प्यति
'तिम' } आर्द्रीभावे
'ष्टिम' } तिम्यति, स्तिम्यति
'ष्टीम' } स्तीम्यति
* 'व्रीड़'—चोदने लज्जायाञ्च
(व्रीड्यति
* 'इष —गतौ (इष्यति
* 'षह' } चक्यर्थे (सह्यति
'षुह' } (तृप्त्यर्थे)
* 'जॄष्' } वयोहानौ (जीर्य्यति
'झॄष्' }

अथ आत्मनेपदिनः १२
तत्र उदात्तौ
'षूङ्'—प्राणि-प्रसवे (सूयते
* 'दूङ्'—परितापे (दूयते

अथ अनुदात्ताः डीङ्तु
उदात्तः ।
* 'दीङ्'—क्षये ११२५ (दीयते

* 'डीङ्'—विहायसा गतौ
(डीयते
* 'धीङ्'—आधारे (धीयते
* 'मीङ्'—हिंसायाम् (मीयते
'रीङ्'—श्रवणे (रीयते
'लीङ्'—श्लेषणे ११४० (लीयते
'व्रीङ्'—वृणोत्यर्थे (व्रीयते
स्वादय ओदितः ८।२।४५
* 'पीङ्'—पाने (पीयते
* माङ्'—माने (मायते
'ईङ्'—गतौ
* 'प्रीङ्'—प्रीतौ (प्रीयते

अथ अनुदात्ताः
परस्मैपदिनः
* शो'—तनूकरणे (श्यति
* 'छो'—छेदने (छ्यति
* 'षो'—अन्तकर्म्मणि (स्यति
* 'दो'—अवखण्डने (द्यति

अथ उदात्ता अनुदात्तेतः
आत्मनेपदिनः
(तपिस्त्वनुदात्तः)
* जनी'—प्रादुर्भावे ११५५
(जायते
* 'दीपी'—दीप्तौ (दीप्यते
* 'पूरी'—आप्यायने (पूर्य्यते
* तूरी'—गति-त्वरण-हिंसनयोः
(तूर्य्यते
धूरी' } हिंसा-गत्योः
गूरी' } धूर्य्यते, गूर्य्यते
घरी' } हिंसा-वयोहान्योः
'जूरी' }
'शूरी'—हिंसा-स्तम्भनयोः
'चूरी —दाहे

* 'तप'—ऐश्वर्य्ये वा ११६०
(तप्यते
'वृतु'—वरणे (वृत्यते
* 'क्लिश'—उपतापे (क्लिश्यते
* 'काश्ट'—दीप्तौ (काश्यते
* 'वाश्ट'—शब्दे (वाश्यते

अथ उभयपदिनः ५
तत्र द्वौ उदात्तौ स्वरितेतौ
* 'मृष'—तितिक्षायाम् ११६५
(मृष्यति, मृष्यते
* 'ई शुचिर्'—पूतीभावे (शुच्यति
शुच्यते
त्रयः अनुदात्ताः स्वरितेतः
*'णह'—बन्धने (नह्यति, नह्यते
* 'रञ्ज'—रागे (रज्यति, रज्यते
* 'शप'—अक्रोशे (शप्यति,
शप्यते

अथ अनुदात्तेतः आत्मने-पदिनः ११
* 'पद'—गतौ ११७० (पद्यते
* 'खिद'—दैन्ये (खिद्यते
* 'विद'—सत्तायाम् (विद्यते
* 'बुध'—अवगमने (बुध्यते
* 'युध'—सम्प्रहारे (युध्यते
* 'अनो रुध'—कामे ११७५
(अनुरुध्यते
'अण'—प्राणने
'अन'—इत्येके
* 'मन'—ज्ञाने (मन्यते
* 'युज'—समाधौ (युज्यते
* 'सृज'—विसर्गे (सृज्यते
* 'लिश'—अल्पीभावे ११८०
(लिश्यते

अथ परस्मैपदिनः ३८
तत्र अनुदात्ता उदात्तेतः
* 'राधोऽकर्म्मकाद्' वृद्धौ एव
(राध्यति
* 'व्यध'—ताड़ने (विध्यति
* 'पुष'—पुष्टौ पुष्यति
* 'शुष'—शोषणे (शुष्यति
* 'तुष'—प्रीतौ ११८५ (तुष्यति
* 'दुष'—वैकृत्ये (दुष्यति
* 'श्लिष'—आलिङ्गने (श्लिष्यति
* 'शक'—विभाषितो मर्षणे
(शक्यति, शक्यते
* 'ष्विदा'—गात्रप्रक्षरणे (स्विद्यति
* क्रुध'—क्रोधे ११९० (क्रुध्यति
* 'क्षुध'—बुभुक्षायाम् (क्षुध्यति
* 'शुध'—शौचे (शुध्यति
* 'षिधु'—संराद्धौ (सिध्यति

अथ उदात्ता उदात्तेतः
'रध'—हिंसा-संराध्योः
* 'णश'—अदर्शने (नश्यति
* 'तृप'—प्रीणने (तृप्यति
* 'दृप'—हर्षण-मोहनयोः (दृप्यति
* 'द्रुह'—जिघांसायाम् (द्रुह्यति
* 'मुह'—वैचित्ये (मुह्यति
'ष्णुह'—उद्गिरणे १२००
(स्नुह्यति
* 'ष्णिह'—प्रीतौ (स्निह्यति

अथ उदात्तेतः परस्मैपदिनः
* 'शमु'—उपशमे ७।३।७४
(शाम्यति
* 'तमु'—काङ्क्षायाम् (ताम्यति
* 'दमु'—उपशमे (दाम्यति
* 'श्रमु'—तपसि खेदे च (श्राम्यति
* 'भ्रमु'—अनवस्थाने (भ्राम्यति
* 'क्षमू'—सहने (क्षाम्यति
* 'क्लमु'—ग्लानौ (क्लाम्यति
* 'मदी'—हर्षे (माद्यति
* 'असु'—क्षेपणे १२१० (अस्यति
* 'यसु'—प्रयत्ने (यस्यति
'जसु—मोक्षणे (जस्यति
'तसु'—उपक्षये (तस्यति
'दसु'—च (दस्यति
'वसु'—स्तम्भे १२१५ (वस्यति
'व्युष'—विभागे
'प्लुस'—इत्यन्ये
'बुस'—इत्यपरे
* 'प्लुष'—दाहे (प्लुष्यति
'बिस'—प्रेरणे बिस्यति
'कुस'—संश्लेषणे
'बुस'—उत्सर्गे १२२०
'मुस'—खण्डने
'मसी'—परिणामे
'समी'—इत्येके
* 'लुट'—विलोड़ने (लुट्यति
'उच'—समवाये (उच्यति
'भ्रंशु' } अधःपतने (भ्रश्यति
* 'भ्रंसु' }
'वृश'—वरणे (वृश्यति
* 'कृश'—तनूकरणे (कृश्यति
* 'ञितृषा'—पिपासायाम् (तृष्यति
* 'हृष'—तुष्टौ १२३० (हृष्यति
* 'रुष' } हिंसायाम् (रुष्यति,
* 'रिष' } रिष्यति
* 'डिप'—क्षेपे (डिप्यति
* 'कुप'—क्रोधे (कुप्यति
'गुप'—व्याकुलत्वे

'गुपु'
'रुपु' } विमोहने
'लुपु'
* 'लुभ'—गार्ध्ये (लुभ्यति
* 'क्षुभ'—सञ्चलने १२०४
(क्षुभ्यति
'णभ' } हिंसायाम्
'तुभ'
[क्षुभि-नभि-तुभयो द्युतादौ क्र्यादौ च पठ्यन्ते]
* 'क्लिदू'—आर्द्रीभावे (क्लिद्यति
* 'ञिमिदा'—स्नेहने (मेद्यति
७।३।८२
'ञिक्ष्विदा'—स्नेहन-मोचनयोः
* 'ऋधु'—वृद्धौ (ऋध्यति
* 'गृधु'—अभिकाङ्क्षायाम् (गृध्यति
इति दिवादयः १४०
दिवादिराकृतिगणः

अथ स्वादिः ३।१।७३

तत्र उभयपदिनः ९
अनुदात्ताः, 'वृञ्' तु उदात्तः
* 'षुञ्'—अभिषवे (सुनोति, सुनुते
* 'षिञ्'—बन्धने (सिनोति, सिनुते
* 'शिञ्'—निशाने १२५०
* डुमिञ्—प्रक्षेपणे (मिनोति, मिनुते
* 'चिञ्'—चयने (चिनोति, ०ते
* 'स्तृञ्'—आच्छादने (स्तृणोति, स्तृणुते
* 'कृञ्'—हिंसायाम् (कृणोति, कृणुते
* 'वृञ्'—वरणे (वृणोति, वृणुते
* 'धुञ्'—कम्पने (धुनोति, धुनुते
धूञ्—इत्येके

अथ अनुदात्ताः परस्मैपदिनः ९
* 'टुदु'—उपतापे (दुनोति
* 'हि'—गतौ वृद्धौ च (हिनोति
* 'पृ'—प्रीतौ (पृणोति
'स्पृ'—प्रीति-पालनयोः (स्पृणोति
प्रीति-चलनयोरित्यन्ये
'स्मृ'—इत्येके १२६० (स्मृणोति
* 'आप्लृ'—व्याप्तौ (आप्नोति
* 'शक्लृ'—शक्तौ (शक्नोति
* 'राध' } संसिद्धौ (राध्नोति
'साध'

अथ उदात्तौ आत्मनेपदिनौ अनुदात्तेतौ
* 'अशू'—व्याप्तौ संघाते च (अश्नुते
'ष्टिघ'—आस्कन्दने (स्तिघ्नुते

अथ उदात्ता उदात्तेतः परस्मैपदिनः १५
'तिक' } गतौ च (तिक्नोति
'तिग' तिग्नोति
'षघ'—हिंसायाम् (सघ्नोति
* ञिधृषा'—प्रागल्भ्ये १२७० (धृष्णोति
* 'दम्भु'—दम्भने (दभ्नोति
* 'ऋधु'—वृद्धौ (ऋध्नोति

तत्र छन्दसि ९
'तृप'—प्रीणने इत्येके (तृप्नोति
'अह'—व्याप्तौ (अह्नोति
'दघ'—घातने पालने च (दघ्नोति
'चमु'—भक्षणे (चम्नोति
* 'रि'
'क्षि'
'चिरि'
'जिरि'
'दाश'
'दृ' } हिंसायाम् १२८१ (रिणोति, क्षिणोति चिरिणोति जिरिणोति
चिर्भाषायाम् इत्येके ऋचौ इत्येक एव अजादिः इत्येके। रेफवान् इत्यन्ये। वृत्।
इति स्वादयः ३४

अथ तुदादिः ३।१।७७

तत्र अनुदात्ताः स्वरितेतः उभयपदिनः ६
* 'तुद'—व्यथने (तुदति, तुदते
* 'णुद'—प्रेरणे (नुदति, नुदते
* 'दिश'—अतिसर्जने (दिशति, दिशते
* 'भ्रस्ज'—पाके १२८५ (भृज्जति, भृज्जते
* 'क्षिप'—प्रेरणे (क्षिपति, क्षिपते
* 'कृष'—विलेखने (कृषति, कृषते

'ऋषी'—गतौ (ऋषति

उदात्त उदात्तेत्

परस्मैपदी

अथ उदात्ता अनुदात्तेत:

आत्मनेपदिन:

'जुषी'—प्रीति-सेवनयो: (जुषते

* 'ओ विजी'—भयचलनयो: (उद्विजते

* 'ओलजी' 'ओलस्जी' } व्रीड़ने (लजते, लज्जते

अथ परस्मैपदिन:

उदात्ता: १०५

* 'ओ व्रश्चू'—छेदने (वृश्चति
* 'व्यच'—व्याजीकरणे (विचति
* 'उछि'—उञ्छे १२९५ (उञ्छति

'उछी'—विवासे (उच्छति

* 'ऋच्छ'—गतीन्द्रिय-प्रलय-मूर्त्ति-भावेषु (ऋच्छति

'मिच्छ'—उत्क्लेशे

'जर्ज' 'चर्च' 'झर्झ' } परिभाषण भर्त्सनयो:

* 'त्वच'—संवरणे (त्वचति
* 'ऋच'—स्तुतौ (ऋचति
* 'उब्ज'—आर्जवे (उब्जति
* 'उज्झ'—उत्सर्गे १३०५ (उज्झति
* 'लुभ'—विमोहने (लुभति

'रिफ'—कत्थन-युद्ध-निन्दा-हिंसादानेषु (रिफति

'रिह'—इत्येके

'तृप' 'तृम्फ' } तृप्तौ (तृपति तृम्फति

द्वावपि फान्तौ इत्येके

'तुप' 'तुम्प' 'तुफ' 'तुम्फ' } हिंसायाम् (तुपति तुम्पति तुफति तुम्फति

'दृप' 'दृम्फ' } उत्क्लेशे (दृपति

प्रथमोऽपि द्वितीयान्त इत्येके

'ऋफ' 'ऋम्फ' } हिंसायाम् (ऋफति ऋम्फति

'गुफ' 'गुम्फ' } ग्रन्थे (गुफति गुम्फति

'उभ' 'उम्भ' } पूरणे (उभति उम्भति

'शुभ' 'शुम्भ' } शोभार्थे (शुभति शुम्भति

* 'दृभी'—ग्रन्थे (दृभति

'चृती'—हिंसा-ग्रन्थनयो: १३२५

'विध'—विधाने (विधति

'जुड़'—गतौ (जुड़ति

'जुन'—इत्येके (जुनति

'मृड़'—सुखने (मृड़ति

'पृड़'—च (पृड़ति

'पृण'—प्रीणने १३३० (पृणति

'वृण'—च (वृणति

'मृण'—हिंसायाम्

'तुण'—कौटिल्ये

'पुण'—कर्म्मणि शुभे.

'मुण'—प्रतिज्ञाने १३३५

'कुण'—शब्दोपकरणयो:

'शुन'—गतौ

'द्रुण'—हिंसा-गति-कौटिल्येषु

'घुण' 'घूर्ण' } भ्रमणे १३४०

'षुर'—ऐश्वर्य्य-दीप्त्यो: (सुरति

'कुर'—शब्दे (कुरति

'खुर'—छेदने (खुरति

* 'मुर'—संवेष्टने

'क्षुर'—विलेखने १३४५ (क्षुरति

* 'घुर'—भीमार्थ-शब्दयो: (घुरति
* 'पुर'—अग्रगमने

'वृह'—उद्यमने

वृह इत्यन्ये

'तृहू' 'स्तृहू' 'तृंहू' } हिंसायां:

* 'इष'—इच्छायाम् (इच्छति

'मिष'—स्पर्द्धायाम् (मिषति

'किल'—श्वैत्य-क्रीड़नयो: (किलति

* 'तिल'—स्नेहे (तिलति
* 'चिल'—वसने (चिलति

'चल'—विलसने

'इल'—स्वप्न-क्षेपणयो:

'विल'—संवरणे

'बिल'—भेदने १३६०

'णिल'—गहने

'हिल'—भाव-करणे

'शिल' 'षिल' } उञ्छे (शिलति

* 'मिल'—श्लेषणे (मिलति
* 'लिख'—अक्षर-विन्यासे (लिखति
* 'कुट'—कौटिल्ये (कुटति
* 'पुट'—संश्लेषणे (पुटति
* 'कुच'—संकोचने (कुचति
* 'गुज'—शब्दे १३७०

'गुड़'—रक्षायाम्

* 'छिप'—चेपे (छिपति

* 'कुर्'—छेदने (कुरति

* 'स्फुट'—विकसने (स्फुटति

'मुट'—आक्षेप-मर्द्दनयो:

* 'त्रुट'—छेदने (त्रुटति

'तुट'—कलह-कर्म्मणि (तुटति

'चुट' } छेदने
'छुट'

'जुड़'—बन्धने १३८० (जुड़ति

'कड़'—मदे

'लुठ'—संश्लेषणे (लुठति

'क्रड'—घनत्वे

'कुड'—बाल्ये

'पुड'—उत्सर्गे १३८५

'घुट'—प्रतिघाते (घुटति

'तुड़'—तोड़ने

'थुड़' } संवरणे
'स्थुड'

'खुड़' } इत्येके
'कुड'

* 'स्फुर' } सञ्चलने (स्फुरति
'फुल'

'स्फुर'—स्फुरणे (स्फरति

'स्फुल'—सञ्चलने इत्येके

'स्फर'—इत्यन्ये

'स्फुड' } संवरणे
'चुड़'
'व्रुड'

'क्रुड' } निमज्जने इत्येके
'भृड'

'गुरी'—उद्यमने १३९५
(गुरते

उदात्त: अनुदात्तेद आत्मनेपदी

———

अथ परस्मैपदिन: ४

तत्र उदात्तौ

* 'णू'—स्तवने (नुवति

* 'धू'—विधूनने (धुवति

अथ अनुदात्तौ

* 'गु'—पुरीषोत्सर्गे (गुवति

* 'ध्रु'—गति-स्थैर्य्ययो: (ध्रुवति

'ध्रुव'—इत्येके (ध्रुवति

* 'कुङ्'—शब्दे १४०० (कुवते

उदात्त आत्मनेपदी। दीर्घान्त-इति कैय्यटादय:। ह्रस्वान्त इति न्यास:। इत्।

———

अथ अनुदात्तौ
आत्मनेपदिनौ

* 'पृङ्'—व्यायामे (व्याप्रियते

* 'मृङ्'—प्राण-त्यागे (म्रियते

———

अथ परस्मैपदिन: ७

तत्र अनुदात्ता:

'रि' } गतौ (रियति
'पि' } पियति

'धि'—धारणे

'चि'—निवास-गत्यो: (चियति

———

अथ उदात्ता:

* 'षु'—पूरणे (सुवति

* 'कॄ'—विक्षेपे (किरति

* 'गॄ'—निगरणे (गिरति

———

अथ अनुदात्तौ आत्मनेपदिनौ

* 'दृङ्'—आदरे १४१० (द्रियते

* 'धृङ्'—अवस्थाने (ध्रियते

अथ परस्मैपदिन: १६

अनुदात्ता उदात्तेत:।

विच्छिस्तु उदात्त:

* 'प्रच्छ'—ज्ञीप्सायाम्
इत्। (पृच्छति

* 'सृज'—विसर्गे (सृजति

* 'टुमस्जो'—शुद्धौ (मज्जति

* 'रुजो'—भङ्गे (रुजति

* 'भुजो'—कौटिल्ये (भुजति

* 'छुप'—स्पर्शे (छुपति

* 'रुश' } हिंसायाम् (रुशति
'रिश' } रिशति

* 'लिश'—गतौ १४२० (लिशति

* 'स्पृश'—संस्पर्शने (स्पृशति

'विच्छ'—गतौ (विच्छति

* 'विश'—प्रवेशने (विशति

* 'मृश'—आमर्शने (मृशति

* 'णुद'—प्रेरणे १४२५ (नुदति

* 'षद्लृ'—विशरण-गत्यव-सादनेषु (सीदति

अप् अनुदात्त:, शत्लूदात्त:

* 'शद्लृ'—शातने। शीयते

———

अथ उभय-पदिन: ६

* 'मिल'—सङ्गमे (मिलति, मिलते

उदात्त: स्वरितेद

अथ अनुदात्ता: स्वरितेत:

विन्दतिस्तु उदात्त:।

* 'मुच्लृ'—मोचणे (मुञ्चति, ०ते

* 'लुप्लृ'—छेदने १४३०
(लुम्पति, ०ते
* 'विद्लृ'—लाभे (विन्दति
विन्दते
* 'लिप'—उपदेहे (लिम्पति
लिम्पते
* 'षिच'—क्षरणे (सिञ्चति,
०ते

———

अथ परस्मैपदिनः ७
उदात्त त:
* 'कृती'—छेदने (कृन्तति
उदात्तः
* 'खिद'—प्रतिघाते १४३५
(खिन्दति
अनुदात्तः
* 'पिश'—अवयवे (पिंशति
उदात्तः
वृत् ।
इति तुदादयः १५५

———

अथ रुधादिः
३।१।७८
तत्र अनुदात्ताः स्वरितेतः
उभयपदिनः ९
* 'रुधिर्'—आवरणे
(रुणद्धि, रुन्धे
* 'भिदिर्'—विदारणे
(भिनत्ति, भिन्ते
* 'छिदिर्'—द्वैधीकरणे
(छिनत्ति छिन्ते
* 'रिचिर्'—विरेचने १४४०
(रिणक्ति, रिङ्क्ते
* 'विचिर्'—पृथग्भावे
(विनक्ति, विङ्क्ते

* 'क्षुदिर्'—संपेषणे
(क्षुणत्ति क्षुन्ते
* 'युजिर्'—योगे (युनक्ति
युङ्क्ते

———

अथ उदात्तौ
'उच्छृदिर्'—दीप्ति-देवनयोः
(छृणत्ति छृन्ते
'उतृदिर्'—हिंसानादरयोः
१४४५

———

'कृती'—वेष्टने (कृणत्ति
उदात्त उदात्तेत् परस्मैपदी
* 'ञिइन्धी'—दीप्तौ (इन्धे,
उदात्तः
अनुदात्तेद आत्मनेपदी

———

अथ अनुदात्तौ अनुदात्तेतौ
आत्मनेपदिनौ ।
* 'खिद'—दैन्ये (खिन्ते
* 'विद'—विचारणे (विन्ते

———

अथ उदात्तेतः
परस्मैपदिनः ११। तत्र अनुदात्ताः
* 'शिष्लृ'—विशेषणे १४५०
(शिनष्टि
* 'पिष्लृ'—सञ्चूर्णने
(पिनष्टि
* 'भञ्जो'—आमर्दने (भनक्ति
* 'भुज'—पालनाभ्यवहा-
रयोः (भुनक्ति

———

अथ उदात्ताः
* 'तृह' } हिंसायाम्
* 'हिसि' } (तृणेढि, हिनस्ति
* 'उन्दी'—क्लेदने (उनत्ति
'अञ्जू'—व्यक्ति-म्रक्षण-
कान्ति गतिषु (अनक्ति
'तञ्चू'—संकोचने (तनक्ति
* 'ओविजी'—भय-चलनयोः
(विनक्ति
* 'वृजी'—वर्जने १४६०
(वृणक्ति
* 'पृची—सम्पर्के १४६१
(पृणक्ति
इति रुधादयः २५

———

अथ तनादि ३।१।७९
तत्र स्वरितेत उदात्ता
उभयपदिनः ७
* 'तनु'—विस्तारे (तनोति,
तनुते
* 'षनु'—दाने (सनोति,
सनुते
* 'क्षणु'—हिंसायाम्
(क्षणोति, क्षणुते
* 'क्षिणु'—च १४६५
(क्षिणोति, क्षेणोति, ०ते
'ऋणु'—गतौ (ऋणोति,
(अर्णोति, ०ते
'तृणु'—अदने (तृणोति,
तर्णोति, ०ते
* 'घृणु'—दीप्तौ (घर्णोति,
घृणोति ०ते

———

अथ उदात्तौ अनुदात्तेतौ
आत्मनेपदिनौ
* 'वनु'—याचने (वनुते
* 'मनु'—अवबोधने १४७०
(मनुते

* 'डुकृञ्'—करणे १४७१
(करोति, कुरुते
अनुदात्त उभयपदी
इति तनादयः १०

अथ क्र्यादिः ३।१।८१

तत्र उभयपदिनः १५
अथ अनुदात्ताः
* 'डुक्रीञ्'—द्रव्य-विनिमये
(क्रीणाति, क्रीणीते
* 'प्रीञ्'—तर्पणे कान्तौ च
(प्रीणाति, प्रीणीते
'श्रीञ्'—पाके
* 'मीञ्'—हिंसायाम्
(मीनाति, मीनीते
* 'षिञ्'—बन्धने (सिनाति,
सिनीते
'स्कुञ्'—आप्रवणे
'युञ्'—बन्धने (युनाति युनीते

अथ उदात्ताः
'क्नूञ्'—शब्दे (क्नूनाति,
क्नूनीते
'द्रूञ्'—हिंसायाम् १४८०
(द्रूणाति, द्रूणीते
* 'पूञ्'—पवने (पुनाति पुनीते
* 'लूञ्'—छेदने (लुनाति
लुनीते
* 'स्तॄञ्'—आच्छादने
(स्तृणाति, स्तृणीते

'कॄञ्'—हिंसायाम् (कृणाति,
कृणीते
* 'वॄञ्'—वरणे (वृणाति,
वृणीते
* 'धूञ्'—कम्पने (धुनाति,
(धुनीते

अथ परस्मैपदिनः २४
तत्र उदात्ता उदात्तेतः
* 'शॄ'—हिंसायाम् (शृणाति
* 'पॄ'—पालन-पूरणयोः
(पृणाति
* 'वॄ'—वरणे (वृणाति,
भरणे इत्येके
'भॄ'—भर्त्सने १४९०
(भृणाति
'मॄ'—हिंसायाम् (मृणाति
* 'दॄ'—विदारणे (दृणाति
* 'जॄ'—वयोहानौ
'झॄ'—इत्येके
'धॄ'—इत्यन्ये
* 'नॄ'—नये (नृणाति
'कॄ'—हिंसायाम् (कृणाति
* 'ऋ'—गतौ (ऋणाति
* 'गॄ'—शब्दे (गृणाति

अथ ज्यादयः
* 'ज्या'—वयोहानौ (जिनाति
* 'री'—गति-रेषणयोः
(रिणाति
'ली'—श्लेषणे १५००
(लिनाति
'व्ली'—वरणे (व्लिनाति
'प्ली'—गतौ
वृत् । इति प्वादयः ।

'व्री'—वरणे
'भ्री'—भये
भरे इत्येके
'क्षीष्'—हिंसायाम्
* 'ज्ञा'—अवबोधने (जानाति
* 'बन्ध'—बन्धने (बध्नाति
* 'वृङ्'—संभक्तौ (वृणीते
उदात्त आत्मनेपदी

अथ उदात्ता उदात्तेतः
परस्मैपदिनः २५
विषिवर्जम् ।
'श्रन्थ'—विमोचन-प्रति-
हर्षयोः (श्रथ्नाति
* 'मन्थ'—विलोडने १५१०
(मथ्नाति
* 'श्रन्थ' } सन्दर्भे (श्रथ्नाति
'ग्रन्थ' } ग्रथ्नाति
'कुन्थ'—संश्लेषणे
संक्लेशे इत्येके
'कुथ'—इति दुर्गः (कुथ्नाति
* 'मृद'—क्षोदे (मृद्नाति
* 'मृड'—च (मृड्णाति
अयं सुखेऽपि
'गुध'—रोषे (गुध्नाति
* 'कुष'—निष्कर्षे (कुष्णाति)
* 'क्षुभ'—सञ्चलने (क्षुभ्नाति
'णभ' } हिंसायाम्
'तुभ' } (नभ्नाति, तुभ्नाति
* 'क्लिशू'—विबाधने (क्लिश्नाति
* 'अश'—भोजने (अश्नाति
'उध्रस'—उञ्छे (उध्रस्नाति)
'इष'—आभीक्ष्ण्ये (इष्णाति

* 'विष'—विप्रयोगे १५२५
(विषाति
'प्रुष' } स्नेहन-सेचन-पूरणेष
'प्लुष' } (प्रुष्णाति प्लुष्णाति
* 'पुष'—पुष्टौ (पुष्णाति
* 'मुष'—स्तेये (मुष्णाति
'खच'—भूत-प्रादुर्भावे
(खच्नाति वान्तोऽयम्
इतीत्रके (खौनाति
'हिठ'—च (हिट्णाति

——*——

'ग्रह'—उपादाने (गृह्णाति
गृह्णीते, उदात्तः स्वरितेद
उभयपदी

——*——

अथ चुरादिः ३।१।२५

तत्र परस्मैपदिनः १६४

* 'चुर'—स्तेये (चोरयति
चोरयते
* 'चिति'—स्मृत्याम् (चिन्तति
(चिन्तयति
* 'यत्रि'—संकोचे (यन्त्रयति
* 'स्फुडि'—परिहासे (स्फुण्डयति
स्फुटि इत्यपि (स्फुण्टयति
* 'लक्ष'—दर्शनाऽङ्कनयोः
(लक्षयति
'कुद्रि'—अनृत-भाषणे
(कुन्द्रयति
'लड'—उपसेवायाम् (लाडयति
'मिदि'—स्नेहने १५४०
(मिन्दयति मिन्दति
'ओलडि'—उत्क्षेपणे (लण्डयति
लण्डति, ओकारो धात्ववयव
इतीत्रके, न इत्यपरे

'उलडि'—इत्यन्ये (उलण्डयति
'जल'—अपवारणे
'लज'—इतीत्रके
* 'पीड'—अवगाहने (पीडयति
'नट'—अवस्कन्दने (नाटयति
'श्रथ'—प्रयत्ने
प्रस्थाने इतीत्रके
'बध'—संयमने (बाधयति
बन्ध इति चान्द्राः
* 'पॄ'—पूरणे (पारयति
* 'ऊर्ज्ज'—बल-प्राणनयोः
(ऊर्ज्जयति
* 'पक्ष'—परिग्रहे
* 'वर्ण' } प्रेरणे
चूर्ण }
'वर्ण—वर्णने इतीत्रके
'प्रथ'—प्रख्याने (प्राथयति
'पृथ'—प्रक्षेपे (पर्थयति
'पथ'—इत्येके (पाथयति
'षम्ब'—सम्बन्धने (सम्बयति
'शम्ब'—च १५५५
'साम्ब'—इतीत्रके
* 'भक्ष'—अदने (भक्षयति
* 'कुट्ट'—छेदन-भर्त्सनयोः
पूरणे इतीत्रके (कुट्टयति
'पुट्ट' } अल्पीभावे
'चुट्ट' }
'अट्ट' } अनादरे (अट्टयति
'षुट्ट' }
* 'लुण्ठ'—स्तेये (लुण्ठयति
'शठ' } असंस्कार-गत्योः
'श्वठ' }
'श्वठि'—इतीत्रके

'तुजि' } हिंसा-बलादान-
'पिजि' } निकेतनेषु
(तुञ्जयति पिञ्जयति
'तुज' } इति केचित्
'पिज' }
'लजि' } इतीत्रके
'लुजि' }
'पिस'—गतौ (पेसयति
* 'षान्त्व'—साम-प्रयोगे
(सान्त्वयति
'श्वल्क' } परिभाषणे १५७०
'वल्क' }
'ष्णिह'—स्नेहने (स्नेहयति
'स्फिट'—इतीत्रके
'स्मिट'—अनादरे
'ष्मिङ्'—इतीत्रके (स्माययते
'श्लिष'—श्लेषणे (श्लेषयति
* 'पथि'—गतौ (पन्थयति
'पिच्छ'—कुट्टने १५७५
* 'छदि'—संवरणे (छन्दयति
* 'श्रण'—दाने (विश्राणयति
* 'तड'—आघाते (ताडयति
'खड' } भेदने
* 'खडि' } (खाडयति, खण्डयति
* 'कडि' } कण्डयति
* 'कुडि'—रक्षणे
* 'गुडि'—वेष्टने
रक्षणे इतीत्रके
* 'कुठि'—इत्यन्ये (अवकुण्ठयति
* 'गुठि'—इत्यपरे (गुण्ठयति
'खुडि'—खण्डने
* 'वटि —विभाजने
(वण्टयति १५८५
'वडि'—इति केचित्

* 'मडि'—भूषायां हर्षे च (मण्डयति
* 'भडि'—कल्याणे (भण्डयति
* 'छर्द'—वमने (छर्दयति
'पुस्त' 'बुस्त' } आदराऽनादरयोः
* 'चुद'—सञ्चोदने (चोदयति
'नक्क' 'धक्क' } नाशने (नक्कयति
'चक्क' 'चुक्क' } व्यथने
* 'क्षल'—शौच-कर्म्मणि (क्षालयति
* 'तल'—प्रतिष्ठायाम् (तालयति
* 'तुल'—उन्माने (तोलयति
* 'दुल'—उत्क्षेपे (दोलयति
'पुल'—महत्त्वे १६०० (पोलयति
'चुल'—समुच्छ्राये (चोलयति
* 'मूल'—रोहणे (मूलयति
* 'कल' 'विल' } क्षेपे (कालयति
'बिल'—भेदने
'तिल'—स्नेहने (तेलयति
'चल'—भृतौ
* 'पाल'—रक्षणे (पालयति
'लूष'—हिंसायाम्
'शुल्ब'—माने १६१०
'शूर्प'—च
'चुट'—छेदने (चोटयति
'मुट'—सञ्चूर्णने (मोटयति
'पडि' 'पंस' } नाशने (पण्डयति पंसयति
'व्रज' 'मार्ग' } संस्कारगत्योः
'शुल्क'—अतिस्पर्शने

* 'चपि'—गत्याम् (चम्पयति
'चपि'—चान्त्याम् (चम्पयति
'क्षजि'—कृच्छ्रजीवने (क्षञ्जयति
'श्वर्त'—गत्याम्
'श्वभ्र'—च
'ज्ञप'—ज्ञान-ज्ञापन-मारण-तोषण-निशान-निशामनेषु मिच्च (ज्ञपयति
'यम'—च परिवेषणे (यमयति
'चह'—परिकल्कने (चहयति
'चप'—इत्येके (चपयति
'रह'—त्यागे (रहयति
'बल'—प्राणने (बलयति
'चिञ्'—चयने (चपयति, चययति
* 'नान्ये मितः अहेतौ
[अहेतौ स्वार्थे णिचि, ज्ञपादिभ्यः अन्ये मितो न भवन्ति । तेन, शमादीनाम् अमन्तत्वं, मित्त्वं न]
* 'घट्ट'—चलने (घट्टयति
* मुस्त'—संघाते १६३०
* खट्ट'—संवरणे (खट्टयति
'षट्ट' 'स्फिट्ट' 'चुबि' } हिंसायाम्
'पूल'—संघाते
'पूर्ण'—इत्येके
'पुण'—इत्यन्ये
'पुंस'—अभिवर्द्धने
* 'टकि'—बन्धने (टङ्कयति
'धूस'—कान्ति-करणे (धूसयति
'धूष'—इत्येके
'धूश'—इत्यन्ये
'कीट'—वर्णे

'चूर्ण'—संकोचने १६४० चूर्णयति
* 'पूज'—पूजायाम् (पूजयति
* 'अर्क'—स्तवने (अर्कयति तपने इत्येके
'शुठ'—आलस्ये
'शुठि'—शोषणे (शुण्ठयति
'जुड'—प्रेरणे १६४५ (जोडयति
'गज' 'मार्ज' } शब्दार्थौ (गाजयति मार्जयति
'मर्च'—च (मर्चयति
* 'घृ'—प्रस्रवणे स्रावणे इत्येके
* 'पचि'—विस्तार-वचने (पञ्चयति
* 'तिज'—निशाने (तेजयति
* 'कृत'—संशब्दने (कीर्त्तयति ७।१।१०१
* 'वर्द्ध'—छेदन-पूरणयोः (वर्द्धयति
'कुबि'—आच्छादने (कुम्बयति
* 'कुभि'—इत्येके (कुम्भयति
'लुबि' 'तुबि' } अदर्शने अर्दने इत्येके
'ह्रप'—व्यक्तायां वाचि
'क्लप'—इत्येके
'चुटि'—छेदने
'इल'—प्रेरणे (एलयति
* 'म्रच'—म्लेच्छने १६६० (म्रचयति
* 'म्लेच्छ'—अव्यक्तायां वाचि (म्लेच्छयति
'ब्रूस' 'बर्ह' } हिंसायाम्

केचिदत्र इह—

'गर्ध' } शब्दे
'गर्द'

'गर्ध'—अभिकाङ्क्षायाम्
इति पठन्ति

'गुर्द' } निकेतने (गूर्दयति
'पूर्व' } पूर्वयति

'जसि'—रक्षणे (जंसयति
मोक्षणे इति केचित्

* 'ईड'—स्तुतौ (ईड़यति
* 'जसु'—हिंसायाम् (जासयति
* 'पिडि'—संघाते (पिण्डयति
* 'रुष'—रोष
'रुठ'—इत्येके
* 'डिप'—क्षेपे १६७· (डेपयति
* 'ष्टुप'—समुच्छ्राये

———

अथ आकुस्मीया आत्मने पदिनः ।

'चित'—सञ्चेतने (चेतयते
'दशि'—दंशने (दंशयते
'दसि'—दर्शन-दंशनयोः
दंसयते

'डप' } संघाते
'डिप'

* 'तत्रि'—कुटुम्ब-धारणे (तन्त्रयते
* 'मत्रि'—गुप्त-परिभाषणे मन्त्रयते

'स्पश'—ग्रहण-संश्लेषणयोः

* 'तर्ज' } तर्जने (तर्जयते
* 'भर्त्स' } भर्त्सयते

'बस्त' } अर्दने (बस्तयते
'गन्ध' } गन्धयते

'विष्क'—हिंसायाम्
'हिष्क'—इत्येके
'निष्क'—परिमाणे १६८५
* 'लल'—ईप्सायाम् लालयते
'कूण'—संकोचे
'तूण'—पूरणे
'भ्रूण'—आशा-विशङ्कयोः
'शठ'—श्लाघायाम् (शाठयते
'यक्ष'—पूजायाम् (यक्षयते
'स्यम'—वितर्के
'गूर'—उद्यमने

'शम' } आलोचने शामयते
* 'लक्ष'

* 'कुत्स' अवक्षेपणे
(कुत्सयते
* 'त्रुट'—छेदने (त्रोटयते
'कुट'—इत्येके
'गल'—स्रवणे
'भल'—आभण्डने
'कूट'—आप्रदाने १७००
अवसादने इत्येके
'कुट्ट'—प्रतापने
'वञ्चु'—प्रलम्भने (वञ्चयते
'वृष'—शक्तिबन्धने (वर्षयते
'मद'—तृप्तियोगे (मदयते
'दिव'—परिकूजने
'गृ'—विज्ञाने (गारयते
'विद'—चेतना ख्यान निवासेषु
(वेदयते
'मान'—स्तम्भे (मानयते
'यु'—जुगुप्सायाम् (यावयते
'कुस्म'—नाम्नो वा १७१०
कुत्सित स्मयने (कुस्मयते

———

* 'चर्च'—अध्ययने (चर्चयति
'बुक्क'—भषणे (बुक्कयति
'शब्द'—उपसर्गाद्
आविष्कारे च
(शब्दयति उपशब्दयति
'कण'—निमीलने (काणयति
'जभि'—नाशने १७१५
(जम्भयति
'षूद'—क्षरणे (सूदयति
'जसु'—ताड़ने (जासयति
'पश'—बन्धने (पाशयति
'अम'—रोगे (आमयति

'चट' } भेदने (चाटयति
'स्फुट' } स्फोटयति

'घट'—संघाते (घाटयति
हन्त्यर्थाश्च
दिवु'—मर्दने
'अर्ज'—प्रतियत्ने (अर्जयति
'घुषिर्'—विशब्दने (घोषयति
'आङः क्रन्द'—सातत्ये
आक्रन्दयति
'लस'—शिल्पयोगे

* 'तसि' } अलङ्करणे (तंसयति, भूषयति
* 'भूष'

'मोक्ष'—असने (मोक्षयति
'अर्ह'—पूजायाम् १७२०
अर्हयति
'ज्ञा'—नियोगे (आज्ञापयति
'भज'—विश्राणने (भाजयति
'शृधु'—प्रसहने (शर्धयति
'यत'—निकारोपस्कारयोः
यातयति

'रक' } आस्वादने
'लग'

'रघ'
'रग' } इत्यन्ये

'अञ्चु—विशेषणे (अञ्चयति

'लिगि'—चित्रीकरणे (लिङ्गयति

'मुद'—संसर्गे (मोदयति

'वस'—धारणे १७४०

ग्रहणे इत्येके

वारणे इत्यन्ये

'उध्रस'—उञ्छे (ध्रासयति

उकारो धात्ववयव इत्येके

न इत्यन्ये

* 'मुच'—प्रमोचने (मोचयति

मोदने च

'वस'—स्नेह-च्छेदा-ऽपहरणेषु (वासयति

'चर'—संशये

'च्यु'—सहने (च्यावयति

हसने इत्येके

'च्युस'—इत्येके (च्योसयति

'भुवो'—ऽवकल्कने (भावयति

* 'क्रपेश'—(कल्पयति

———

आ स्वदः सकर्मकात्

* 'ग्रस'—ग्रहणे (ग्रासयति

फलम्

* 'पुष'—धारणे (पोषयत्या-

भरणम्

'दल'—विदारणे १७५०

(दालयति

'पट'
'पुट'
'लुट'
'तुजि'
'मिजि'
'पिजि'
'लुजि'
'भजि'
'लघि'
'त्रसि'
'पिसि'
'कुसि'
'दशि'
'कुशि'
'घट'
'घटि'
'बृह'
'बर्ह'
'बल्ह'
'गुप'
'धूप'
'विच्छ'
'चीव'
'पुथ'
'लोकृ'
'लोचृ'
'णद'
'कुप'
'तर्क'
'वृतु'
'वृधु' } भाषार्थाः

पाटयति
पोटयति
लोटयति
तुञ्जयति
घाटयति घण्टयति
तर्कयति
कुंसयति

'रुट'
'लजि'
'अजि'
'दसि'
'भृशि'
'रुशि'
'शीक'
'नट'
'पुटि'
'जिवि'
'रघि'
'लघि'
'अहि'
'रहि'
'महि' } च

'लडि'
'तड'
'नल' } च

'पूरी'—आप्यायने १८०२

(पूरयति

'रुज'—हिंसायाम् १८०३

(रोजयति

* 'स्वद'—आस्वादने १८०४

(स्वादयति

* 'स्वाद'—इत्येके

———

अथ आ-धृषीयाः ५०

आधृषाद् वा (णिच्)

* 'युज'
'पृच' } संयमने (योजयति पर्चयति योजति पर्चति

* 'अर्च'—पूजायाम् (अर्चयति अर्चति

* 'षह'—मर्षणे (साहयति सहति
* 'ईर'—क्षेपे (ईरयति
* 'ली'—द्रवीकरणे (लापयति लयति
* 'वृजी'—वर्जने (वर्जयति वर्जति
'वृञ्'—आवरणे (वारयति वरति
* 'जॄ'—वयोहानौ (जारयति जरति
'चि'—च (चाययति चयति
'रिच'—वियोजन-सम्पर्चनयोः (रेचयति रेचति
'शिष'—असर्व्वोपयोगे (शेषयति, शेषति
'तप'—दाहे (तापयति, तपति
* 'तृप'—तृप्तौ (तर्पयति, तर्पति सन्दीपने इत्येके
'छृदी'—सन्दीपने (छर्दयति छर्दति
'चृप' 'छृप' 'तृप' 'दृप' } सन्दीपने इत्येके (चर्पयति छर्पयति
'दृभी'—भये १८२० (दर्भयति दर्भति
* 'दृभ'—सन्दर्भे (दर्भयति
'श्रथ'—मोक्षणे (श्राथयति हिंसायाम् इत्येके
'मी'—गतौ (माययति, मयति
* 'ग्रन्थ'—बन्धने (ग्रन्थयति ग्रन्थति
'शीक'—आमर्षणे १८२५
'चीक'—च

* 'अर्द्द'—हिंसायाम् (अर्द्दयति अर्द्दति, स्वरितेत्
* 'हिसि'—हिंसायाम् (हिंसयति
* 'अर्ह'—पूजायाम् (अर्हयति
'आङः षद'—पद्यर्थे १८३० (आसीदति आसादयति
'शुन्ध'—शौच-कर्म्मणि (शुन्धयति
* 'छद'—अपवारणे (छादयति स्वरितेत्
'जुष'—परितर्कणे (जोषयति जोषति परितर्पणे इत्यन्ये
'धूञ्'—कम्पने (धूनयति धवति
* 'प्रीञ्'—तर्पणे (प्रीणयति प्रयति
'श्रन्थ' 'ग्रन्थ' } सन्दर्भे (श्रन्थयति ग्रन्थयति
* 'आपॢ'—लम्भने (आपयति आपति स्वरितेद् अयम् इत्येके
'तनु'—श्रद्धोपकरणयोः (तानयति तनति
'चन'—श्रद्धोपहननयोरित्येके (चानयति चनति
* 'वद'—सन्देश-वचने (वादयति वदति वदते स्वरितेत्, अनुदात्तेद् इत्येके
* 'वच'—परिभाषणे (वाचयति वचति
* 'मान'—पूजायाम् (मानयति मानति
* 'भू'—प्राप्तौ (भावयते भवति भवते आत्मनेपदी

* 'गर्ह'—विनिन्दने (गर्हयति
* 'मार्ग'—अन्वेषणे (मार्गयति
'कठि'—शोके (उत्कण्ठयति
* 'मृजू'—शौचालङ्कारयोः (मार्जयति मार्जति
* 'मृष'—तितिक्षायाम् (मर्षयति मर्षति, स्वरितेत्
* 'धृष'—प्रसहने (धर्षयति धर्षति

अथ अदन्ताः ६७

* 'कथ'—वाक्य-प्रबन्धे १८५० (कथयति
* 'वर'—ईप्सायाम् (वरयति
* 'गण'—संख्याने (गणयति
'शठ' 'श्वठ' } सम्यग् अवभाषणे
'पट' 'वट' } ग्रन्थे
* 'रह'—त्यागे (रहयति
'स्तन' 'गदी' } देवशब्दे (स्तनयति गदयति
'पत'—गतौ वा १८६० वा अदन्त इत्येके पतयति, पतति, पातयति
'पष'—अनुपसर्गात् (पषयति
'स्वर'—आक्षेपे (स्वरयति
'रच'—प्रतियत्ने (रचयति
* 'कल'—गतौ संख्याने च (कलयति
'चह'—परिकल्कने
'मह'—पूजायाम् (महयति
'सार' 'कृप' 'श्रथ' } दौर्बल्ये (सारयति, कृपयति श्रथयति

* 'स्पृह'—ईप्सायाम् १८७०
(स्पृहयति
* 'भाम'—क्रोध
* 'सूच'—पैशुन्ये (सूचयति
* खेट'—भक्षणे (खेटयति
'खेड'—इत्येके (खेडयति
'खोट'—इत्यन्ये
'चोट'—क्षेपे
'गोम'—उपलेपने
गोमयति स्थानम्
* 'कुमार'—क्रीड़ायाम्
(कुमारयति
'शील'—उपधारणे (शीलयति
* 'साम'—सान्त्वप्रयोगे (सामयति
'वेल'—कालोपदेशे (वेलयति
* 'काल'—इति पृथग्धातुरित्येके
'पल्यूल'—लवन-पवनयोः
'वात'—सुख-सेवनयोः
गति-सुख-सेवनेषु
इत्येके (वातयति
* 'गवेष'—मार्गणे (गवेषयति
'वास'—उपसेवायाम् (वासयति
'निवास'—आच्छादने
'भाज'—पृथक् कर्म्मणि
'सभाज'—प्रीतिदर्शनयोः
प्रीतिसेवनयोरित्येके
(सभाजयति
* 'ऊन'—परिहाणे (ऊनयति
* 'ध्वन'—शब्दे (ध्वनयति
'कूट'—परितापे
परिदाहे इत्यन्ये
'सङ्केत' 'ग्राम' 'कुण' 'गुण' च } आमन्त्रणे (सङ्केतयति ग्रामयति, कुणयति गुणयति

'केत'—श्रावणे (केतयति
निमन्त्रणे च
कूण'—सङ्कोचनेऽपि १८९५
'स्तेन'—चौर्य्ये

———

आगर्व्वाद् आत्मनेपदिनः

'पद'—गतौ (पदयते
'गृह'—ग्रहणे (गृहयते
* 'मृग'—अन्वेषणे (मृगयते
'कुह'—विस्मापने १९००
'शूर' 'वीर' } विक्रान्तौ (शूरयते वीरयते
'स्थूल'—परिवृंहणे
* 'अर्थ'—उपयाच्ञायाम्
(अर्थयते
'सत्र'—सन्तान-क्रियायाम्
१९०५
* 'गर्व्व'—माने (गर्व्वयते

———

* 'सूत्र'—वेष्टने (सूत्रयति
* 'मूत्र'—प्रस्रवणे (मूत्रयति
मूत्रति
'रूक्ष'—पारुष्ये
* 'पार' 'तीर' } कर्म्मसमाप्तौ (पारयति, तीरयति
'पुट'—संसर्गे (पुटयति
'धेक'—दर्शने इत्येके
'कत्र'—शैथिल्ये १९१४
(कत्रयति, कत्रति
'कर्त्त'—इत्यप्येके (कर्त्तयति
कर्त्तति

———

प्रातिपदिकाद् धात्वर्थे बहुलम्, इष्ठवच्च (क) तत्करोति तदाचष्टे (ख) तेनातिक्रामति (ग) धातुरूपञ्च (घ) [च-शब्दः अनुक्त-समुच्चयार्थः। तथाच वार्त्तिकं—आख्यानात् कृतस्तद् आचष्टे कृल्लुक् प्रत्यापत्तिः प्रकृतिवच्च कारकम् (कंसवधम् आचष्टे इति कंसं घातयति) कर्त्तृकरणाद् धात्वर्थे—(असिना हन्ति असयति)

———

'बष्क'—दर्शने १९१५
* 'चित्र'—चित्रीकरणे (चित्रयति
कदाचिद् दर्शने
'अंस'—समाघाते
'वट'—विभाजने
'लज'—प्रकाशने
'वटि' 'लजि' } इत्येके (वण्टयति लञ्जयति
'मिश्र'—सम्पर्के (मिश्रयति
'संग्राम'—युद्धे (संग्रामयते
अनुदात्तेत्
'स्तोम'—श्लाघायाम्
'छिद्र—कर्ण-भेदने (छिद्रयति
करण भेदने इत्येके
'कर्ण'—इति धात्वन्तरम्
इत्यपरे (कर्णयति
* 'अन्ध'—दृष्ट्युपघाते उपसंहारे
इत्यन्ये (अन्धयति
* 'दण्ड'—दण्ड-निपातने १९१५
(दण्डयति
* 'अङ्क'—पदे, लक्षणे च
(अङ्कयति

'अङ्क'—च (अङ्कयति

'सुख' } तत्क्रियायाम्.
'दुःख' } सुखयति, दुःखयति

'रस'—आस्वादन-स्नेहनयोः
(रसयति

'व्यय'—वित्त समुत्सर्ग
(व्याययति

* 'रूप'—रूप-क्रियायाम्
(रूपयति

'छेद'—द्वैधीकरणे

* 'छद'—अपवारणे (छादयति

'लाभ'—प्रेरणे १९३५

'व्रण'—गात्र-विचूर्णने (व्रणयति

* 'वर्ण'—वर्णक्रिया-विस्तार-गुण
वचनेषु (वर्णयति

[बाहुलकाद् अन्येऽपि
बोध्याः यथा]

'पर्ण'—हरितभावे

'विष्क'—दर्शने

'चप'—प्रेरणे १०४०

'वस'—निवासे १९४१

'तुत्थ'—आवरणे १९४२

———*———

णिङ्'—अङ्गाद् निरसने (क)
[हस्तौ निरस्यति, हस्तयते]

श्वेताश्वाश्वतर-गालोड़िताह्वर-
काणाम् अश्व-तरे-त-क-लोपश्च
(श्वेतयते, अश्वयते, गालोड़यते,
आह्वरयते

केचित् तु णिचम् एव अनु-
वर्त्तयन्ति, तन्मते परस्मैपदमपि (ख)

पुच्छादिषु प्रातिपदिकाद् धात्वर्थे
इत्येव सिद्धम् (ग)

इति स्वार्थे ण्यन्ताश्चुरादयः ४१०

———

अथ कण्ड्वादयः

* 'कण्डूञ्'—गात्र-विघर्षणे
(कण्डूयति कण्डूयते

'मन्तु'—अपराधे (मन्तूयति ०ते

'वल्गु'—पूजा-माधुर्य्ययोः
वल्गूयति

'असु'—उपतापे

'असू' } इत्येके
'असूञ्' } (असूयति ०ते

'लिट्' } धौर्त्ये पूर्व्वभावे
'लोट्' } स्वप्ने च, दीप्तौ
इत्येके (लिट्यति
लोट्यति

'लेला'—दीप्तौ (लेलायति

'इरस्' } ईर्ष्यायाम् (इरस्यति
'इरज्' } इरज्यति ईर्ष्यति
'इरञ्' } ०ते

'उषस्'—प्रभातीभावे
(उषस्यति

वेद'—धौर्त्ये स्वप्ने च

'मेधा'—आशुग्रहणे (मेधायति

'कुषुभ'—क्षेपे (कुषुभ्यति

'मगध'—परिवेष्टने १५
नीचदास्ये इत्यन्ये

'तन्तस्' } दुःखे
'पम्पस्' }

* 'सुख' } तत्क्रियायाम्
'दुःख' } (सुख्यति दुःख्यति

* 'सपर'—पूजायाम् (सपर्य्यति

'अरर'—आराकर्म्मणि

* 'भिषज्'—चिकित्सायाम्
भिषज्यति

'भिष्णज्'—उपसेवायाम्

'इषुध'—शरधारणे

'चरण' } गतौ
'वरण' }

'चुरण'—चौर्य्ये

'तुरण'—त्वरायाम्

'भुरण'—धारण-पोषणयोः

'गद्गद'—वाक्-स्खलने ३०
(गद्गदयति

'एला' } विलासे
'केला' } (खेलायति
'खेला' }

'इला'—इत्यन्ये

'लेखा'—स्खलने च
अदन्तोयम् इत्यन्ये
(लेखायति, लेख्यति

'लिट'—अल्प-कुत्सनयोः

'लाट'—जीवने

* 'हृणीङ्'—रोषणे लज्जायाञ्च
हृणीयते

* 'महीङ्'—पूजायाम् (महीयते

'रेखा'—श्लाघा-सादनयोः

'द्रवस्'—परिताप-परिचरणयोः

'तिरस्'—अन्तर्द्धौ (तिरस्यति

'अगद'—नीरोगत्वे (अगदयति

'उरस्'—बलार्थः (उरस्यति

'तरण'—गतौ

'पयस्'—प्रसृतौ

'सम्भूयस्'—प्रभूत-भावे

'अम्बर' } संभरणे ४८
'संवर' }

आकृति-गणोऽयम्

इति श्रीमद्भगवन्महर्षि-
पाणिनि-प्रणीतो धातु-पाठः

सम्पूर्णः

———

अथ दश-लकारेषु विभक्तयः ३।४।७७, ७८

लट् ३।२।१२३, २४, ३।३।१३१, ३।२।११८, ३।३।४

	परस्मैपदम्			आत्मनेपदम्		
	प्रथमपुरुषस्य	मध्यमपुरुषस्य	उत्तमपुरुषस्य	प्रथमपुरुषस्य	मध्यमपुरुषस्य	उत्तमपुरुषस्य
एकवचने	तिप्	सिप्	मिप्	ते	से	इ
द्विवचने	तस्	थस्	वस्	इते	इथे	वहे
बहुवचने	अन्ति	थ	मस्	अन्ते	ध्वे	महे

लोट् ३।३।१६२, ३।४।८५, ३।३।१५७, १६५, १६८, १७३

एकवचने	तु	हि	आनि	ताम्	स्व	ऐ
द्विवचने	ताम्	तम्	आव	इताम्	इथाम्	आवहै
बहुवचने	अन्तु	त	आम	अन्ताम्	ध्वम्	आमहै

लङ् ३।२।१११, ३।३।१७६

एकवचने	द्	स्	अम्	त	थास्	इ
द्विवचने	ताम्	तम्	व	इताम्	इथाम्	वहि
बहुवचने	अन्	त	म	अन्त	ध्वम्	महि

विधिलिङ् ३।३।१३४, १५६, १५७, १५९, १६१

एकवचने	ईत्	ईस्	ईयम्	ईत	ईथास्	ईय
द्विवचने	ईताम्	ईतम्	ईव	ईयाताम्	ईयाथाम्	ईवहि
बहुवचने	ईयुस्	ईत	ईम्	ईरन्	ईध्वम्	ईमहि

लृट् ३।३।१३, १४, ३।२।११२

एकवचने	स्यति	स्यसि	स्यामि	स्यते	स्यसे	स्ये
द्विवचने	स्यतस्	स्यथस्	स्यावस्	स्येते	स्येथे	स्यावहे
बहुवचने	स्यन्ति	स्यथ	स्यामस्	स्यन्ते	स्यध्वे	स्यामहे

लृङ् ३।३।१३९

एकवचने	स्यत्	स्यस्	स्यम्	स्यत	स्यथास्	स्ये
द्विवचने	स्यताम्	स्यतम्	स्याव	स्येताम्	स्येथाम्	स्यावहि
बहुवचने	स्यन्	स्यत	स्याम	स्यन्त	स्यध्वम्	स्यामहि

लुङ् ३।२।११०, ३।३।१७५

	परस्मैपदम्			आत्मनेपदम्		
	प्रथमपुरुषस्य	मध्यमपुरुषस्य	उत्तमपुरुषस्य	प्रथमपुरुषस्य	मध्यमपुरुषस्य	उत्तमपुरुषस्य
एकवचने	सीत्	सीस्	सम्	स	स्थास्	सि
द्विवचने	स्ताम्	स्तम्	स्व	साताम्	साथाम्	स्वहि
बहुवचने	सुस्	स्त	स्म	सत	ध्वम्	स्महि

लिट् ३।२।११५, ३।२।१०६

एकवचने	णल्	थल्	णल	ए	से	ए
द्विवचने	अतुस्	अथुस्	व	आते	आथे	वहे
बहुवचने	उस्	अ	म	इरे	ध्वे	महे

लुट् ३।३।१५

एकचवने	ता	तासि	तास्मि	ता	तासे	ताहे
द्विवचने	तारौ	तास्थस्	तास्वस्	तारौ	तासाथे	तास्वहे
बहुवचने	तारस्	तास्थ	तास्मस्	तारस्	ताध्वे	तास्महे

आशीर्लिङ् ३।३।१७३

एकवचने	यात्	यास्	यासम्	सीष्ट	सीष्ठास्	सीय
द्विवचने	यास्ताम्	यास्तम्	यास्व	सीयास्ताम्	सीयास्थाम्	सीवहि
बहुवचने	यासुस्	यास्त	यास्म	सीरन्	सीध्वम्	सीमहि

लकारादेशा: ३।४।७७—११२

टित्—टि=ए, ३।४।७९, थास्=से, ३।४।८०

लट्—झ=अन्त ७।१।३, इते इथे ७।२।८१, भवामि ७।३।१०१

लिट्—णल् ३।४।८२, त=ए ३।४।८१, झ=इरे ३।४।८१

लुट्—डा ३।४।८५, तासि ३।१।३३, ताहे ७।४।५२, तास=ता ७।४।५०, ५१

लृट्—स्य ३।१।३३

लेट्—छान्दस:

लोट—टि=ऐ ३।४।९३, थास्=स्व ३।४।९१, इ=उ ३।४।८६, तातङ् ७।१।३५, लङ्वत् ३।४।८५, तस्=ताम्, थस्=तम्, थ=त, मिप्=अम् ३।४।१०१, सि=हि ३।४।८७, सि=०, ६।४।१०५, मि=आनि, ३।४।८९, ९२ ; इताम् इथाम् ७।२।८१, ३।४।९०

ङित्—म्=०, ३।४।९९, इ=०, ३।४।१००, लङ् अट् ६।४.७१, आट् ६।४.७२

विधिलिङ् ३।३।१६१, स्=०, ७।२।७९, याम् ३।४।१०३, यास्=ईय् ७.२।८०, य्=०, ६।१।६६, झि=जुस् ३।४।१०८, झ=रन् ३।४।१०५, ईय् ३।४।१०६

आशीर्लिंङ्—३।४।११६, १०४, अगुण ३।४।१०४, यास् ३।४।१०३, झ=रन् ३।४।१०५, सीय ३।४।१०६, सीष्ट सीयास्ताम् सीष्ठास् सीयास्थाम् ३।४।१०२, १०७ तु हि=तातङ् ७।१।३५

लुङ्—च्लि ३।१।४३, झि=जुस् ३।४।१०९

लृङ् ३।३।१३९, स्य ३।१।३३

धातुरूपाणि—भ्वादिः (परस्मैपदम्) ।

‘भू’ भो (गुण) ७।३।८४, शप् (अ) ३।१।६८, भवामः (आ) ७।३।१०१, अभवत्

६।४।७१, ७४, षत्व ८।३।५९, भव ६।४।१०५, भवन्ति ६।१।९७

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते,	त्वम्	युवाम्	यूयम्,	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	भवति	भवतः	भवन्ति,	भवसि	भवथः	भवथ,	भवामि	भवावः	भवामः
लोट्	भवतु	भवताम्	भवन्तु,	भव	भवतम्	भवत,	भवानि	भवाव	भवाम
लङ्	अभवत्	अभवताम्	अभवन्,	अभवः	अभवतम्	अभवत,	अभवम्	अभवाव	अभवाम
विधिलिङ्	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः,	भवेः	भवेतम्	भवेत,	भवेयम्	भवेव	भवेम
लृट्	भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति,	भविष्यसि	भविष्यथः	भविष्यथ,	भविष्यामि	भविष्यावः	भविष्यामः
लृङ्	अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्,	अभविष्यः	०विष्यतम्	०विष्यत,	अभविष्यम्	०विष्याव	०विष्याम

‘स्था’ ७।३।७८

लट्	तिष्ठति	तिष्ठतः	तिष्ठन्ति,	तिष्ठसि	तिष्ठथः	तिष्ठथ,	तिष्ठामि	तिष्ठावः	तिष्ठामः
लोट्	तिष्ठतु	तिष्ठताम्	तिष्ठन्तु,	तिष्ठ	तिष्ठतम्	तिष्ठत,	तिष्ठानि	तिष्ठाव	तिष्ठाम
लङ्	अतिष्ठत्	अतिष्ठताम्	अतिष्ठन्,	अतिष्ठः	अतिष्ठतम्	अतिष्ठत,	अतिष्ठम्	अतिष्ठाव	अतिष्ठाम
विधिलिङ्	तिष्ठेत्	तिष्ठेताम्	तिष्ठेयुः,	तिष्ठेः	तिष्ठेतम्	तिष्ठेत,	तिष्ठेयम्	तिष्ठेव	तिष्ठेम
लृट्	स्थास्यति	स्थास्यतः	स्थास्यन्ति,	स्थास्यसि	स्थास्यथः	स्थास्यथ,	स्थास्यामि	स्थास्यावः	स्थास्यामः
लृङ्	अस्थास्यत्	अस्थास्यताम्	अस्थास्यन्,	अस्थास्यः	अस्थास्यतम्	अस्थास्यत,	अस्थास्यम्	अस्थास्याव	अस्थास्याम

‘गम’ ७।३।७७, ७।२।५८

लट्	गच्छति	गच्छतः	गच्छन्ति,	गच्छसि	गच्छथः	गच्छथ,	गच्छामि	गच्छावः	गच्छामः
लोट्	गच्छतु	गच्छताम्	गच्छन्तु,	गच्छ	गच्छतम्	गच्छत,	गच्छानि	गच्छाव	गच्छाम
लङ्	अगच्छत्	अगच्छताम्	अगच्छन्,	अगच्छः	अगच्छतम्	अगच्छत,	अगच्छम्	अगच्छाव	अगच्छाम
विधिलिङ्	गच्छेत्	गच्छेताम्	गच्छेयुः,	गच्छेः	गच्छेतम्	गच्छेत,	गच्छेयम्	गच्छेव	गच्छेम
लृट्	गमिष्यति	गमिष्यतः	गमिष्यन्ति,	गमिष्यसि	गमिष्यथः	गमिष्यथ,	गमिष्यामि	गमिष्यावः	गमिष्यामः
लृङ्	अगमिष्यत्	०मिष्यताम्	०मिष्यन्,	अगमिष्यः	अगमिष्यतम्	०मिष्यत,	अगमिष्यम्	अगमिष्याव	अगमिष्याम

'स्मृ' ७।२।७०

लट्	स्मरति	स्मरतः	स्मरन्ति,	स्मरसि	स्मरथः	स्मरथ,	स्मरामि	स्मरावः	स्मरामः
लोट्	स्मरतु	स्मरताम्	स्मरन्तु,	स्मर	स्मरतम्	स्मरत,	स्मराणि	स्मराव	स्मराम
लङ्	अस्मरत्	अस्मरताम्	अस्मरन्,	अस्मरः	अस्मरतम्	अस्मरत,	अस्मरम्	अस्मराव	अस्मराम
लिङ्	स्मरेत्	स्मरेताम्	स्मरेयुः,	स्मरेः	स्मरेतम्	स्मरेत,	स्मरेयम्	स्मरेव	स्मरेम
लृट्	स्मरिष्यति	स्मरिष्यतः	स्मरिष्यन्ति,	स्मरिष्यसि	स्मरिष्यथः	स्मरिष्यथ,	स्मरिष्यामि	०ष्यावः	०ष्यामः
लृङ्	अस्मरिष्यत्	अस्मरिष्यताम्	अस्मरिष्यन्,	अस्मरिष्यः	०ष्यतम्	अस्मरिष्यत,	अस्मरिष्यम्	०ष्याव	०ष्याम

'गै (=गा) ६।१।४५

लट्	गायति	गायतः	गायन्ति,	गायसि	गायथः	गायथ,	गायामि	गायावः	गायामः
लोट्	गायतु	गायताम्	गायन्तु,	गाय	गायतम्	गायत,	गायानि	गायाव	गायाम
लङ्	अगायत्	अगायताम्	अगायन्,	अगायः	अगायतम्	अगायत,	अगायम्	अगायाव	अगायाम
लिङ्	गायेत्	गायेताम्	गायेयुः	गायेः	गायेतम्	गायेत,	गायेयम्	गायेव	गायेम
लृट्	गास्यति	गास्यतः	गास्यन्ति,	गास्यसि	गास्यथः	गास्यथ,	गास्यामि	गास्यावः	गास्यामः
लृङ्	अगास्यत्	अगास्यताम्	अगास्यन्,	अगास्यः	अगास्यतम्	अगास्यत,	अगास्यम्	अगास्याव	अगास्याम

वृत्—१।३।९२, ७।२।५९ (आत्मनेपदी)

लट्	वर्त्तते	वर्त्तेते	वर्त्तन्ते,	वर्त्तसे	वर्त्तेथे	वर्त्तध्वे,	वर्त्ते	वर्त्तावहे	वर्त्तामहे
लोट्	वर्त्तताम्	वर्त्तेताम्	वर्त्तन्ताम्,	वर्त्तस्व	वर्त्तेथाम्	वर्त्तध्वम्	वर्त्तै	वर्त्तावहै	वर्त्तामहै
लङ्	अवर्त्तत	अवर्त्तेताम्	अवर्त्तन्त,	अवर्त्तथाः	अवर्त्तेथाम्	अवर्त्तध्वम्,	अवर्त्ते	अवर्त्तावहि	अवर्त्तामहि
लिङ्	वर्त्तेत	वर्त्तेयाताम्	वर्त्तेरन्,	वर्त्तेथाः	वर्त्तेयाथाम्	वर्त्तेध्वम्,	वर्त्तेय	वर्त्तेवहि	वर्त्तेमहि
लृट्	वर्त्तिष्यते	वर्त्तिष्येते	वर्त्तिष्यन्ते,	वर्त्तिष्यसे	वर्त्तिष्येथे	वर्त्तिष्यध्वे,	वर्त्तिष्ये	वर्त्तिष्यावहे	वर्त्तिष्यामहे
	वर्त्स्यति	वर्त्स्यतः	वर्त्स्यन्ति,	वर्त्स्यसि	वर्त्स्यथः	वर्त्स्यथ,	वर्त्स्यामि	वर्त्स्यावः	वर्त्स्यामः
लृङ्	अवर्त्तिष्यत	अवर्त्तिष्येताम्	अवर्त्तिष्यन्त,	अवर्त्तिष्यथाः	०ष्येथाम्	०ष्यध्वम्,	अवर्त्तिष्ये	०ष्यावहि	०ष्यामहि
	अवर्त्स्यत	अवर्त्स्यताम्	अवर्त्स्यन्	अवर्त्स्यः	अवर्त्स्यतम्	०र्त्स्यत,	०र्त्स्यम्	अवर्त्स्याव	०र्त्स्याम

धावु (उभयपदी)—परस्मै यथा

लट्	धावति	धावतः	धावन्ति,	धावसि	धावथः	धावथ,	धावामि	धावावः	धावामः
लोट्	धावतु	धावताम्	धावन्तु,	धाव	धावतम्	धावत,	धावानि	धावाव	धावाम
लङ्	अधावत्	अधावताम्	अधावन्,	अधावः	अधावतम्	अधावत,	अधावम्	अधावाव	अधावाम
लिङ्	धावेत्	धावेताम्	धावेयुः,	धावेः	धावेतम्	धावेत,	धावेयम्	धावेव	धावेम
लृट्	धाविष्यति	धाविष्यतः	धाविष्यन्ति,	धाविष्यसि	धाविष्यथः	धाविष्यथ,	धाविष्यामि	०ष्यावः	०ष्यामः
लृङ्	अधाविष्यत्	अधाविष्यताम्	०ष्यन्,	अधाविष्यः	०ष्यतम्,	अधाविष्यत,	अधाविष्यम्	०ष्याव	०ष्याम

आत्मने यथा,

लट्	धावते	धावेते	धावन्ते,	धावसे	धावेथे	धावध्वे,	धावे	धावावहे	धावामहे
लोट्	धावताम्	धावेताम्	धावन्ताम्	धावस्व	धावेथाम्	धावध्वम्,	धावै	धावावहै	धावामहै
लङ्	अधावत	अधावेताम्	अधावन्त	अधावथा:	अधावेथाम्	अधावध्वम्,	अधावे	अधावावहि	०महि
लिङ्	धावेत	धावेयाताम्	धावेरन्,	धावेथा:	धावेयाथाम्	धावेध्वम्,	धावेय	धावेवहि	धावेमहि
लृट्	धाविष्यते	धाविषेते	०ष्यन्ते,	धाविष्यसे	धाविषेथे	धाविष्यध्वे,	धाविष्ये	धाविष्यावहे	०ष्यामहे
लृङ्	अधाविष्यत	०षेताम्	०ष्यन्त,	अधाविष्यथा:	०षेथाम्	०ष्यध्वम्,	अधाविषे	०ष्यावहि	०ष्यामहि

अर्च—अर्चति अर्चत: अर्चन्ति, अर्चिष्यति
अर्ज—अर्जति अर्जत: अर्जन्ति, अर्जिष्यति
अर्ह—अर्हति अर्हत: अर्हन्ति, अर्हिष्यति
ईच—ईचते ईचेते ईचन्ते, ईचिष्यते
कम—कामयते कामयेते कामयन्ते,
कामयिष्यते ३।१।३०
कम्प—कम्पते कम्पेते कम्पन्ते, कम्पिष्यते
कृष—कर्षति कर्षत: कर्षन्ति, कर्च्यति
क्रच्यति ६।१।५९
कृप—कल्पते कल्पेते कल्पन्ते, कल्पिष्यते
कल्प्स्यते ८।२।१८, ७।२।६०
क्रम—क्रामति क्रामत: क्रामन्ति, क्रमिष्यति
७।३।७६
क्रीड़—क्रीड़ति क्रीड़त: क्रीड़न्ति, क्रीड़िष्यति
चम—चमते चमेते चमन्ते, चमिष्यते
चि—चयति चयत: चयन्ति, चेष्यति
चुभ—चोभते चोभेते चोभन्ते, चोभिष्यते
खन { खनति खनत: खनन्ति, खनिष्यति
खनते खनेते खनन्ते, खनिष्यते }
खाद—खादति खादत: खादन्ति, खादिष्यति
गाह—गाहते गाहेते गाहन्ते गाहिष्यते, घास्यते
गुप—गोपायति गोपायत: गोपायन्ति गोप्स्यति
३।१।२८, ३१

गुह { गूहति गूहत: गूहन्ति, घोच्यति गूहिष्यति,
गूहते गूहेते, गूहिष्यते
घोच्यते ६।४।८९, ८।२।३०, ४१ }
घृष—घर्षति घर्षत: घर्षन्ति, घर्षिष्यति
घ्रा—जिघ्रति जिघ्रत: जिघ्रन्ति, घ्रास्यति ७।३।७८
चम् (आ) आचामति आचामत:, आचामन्ति
आचमिष्यति ७।३।७५
चर—चरति चरत: चरन्ति, चरिष्यति
चल—चलति चलत: चलन्ति, चलिष्यति
जि—जयति जयत: जयन्ति, जेष्यति
ज्वल—ज्वलति ज्वलत: ज्वलन्ति, ज्वलिष्यति
तप—तपति तपत: तपन्ति, तप्स्यति
तॄ—तरति तरत: तरन्ति, तरिष्यति तरीष्यति
त्यज—त्यजति त्यजत: त्यजन्ति, त्यच्यति
त्रै—त्रायते त्रायेते त्रायन्ते, त्रास्यते
त्वर—त्वरते त्वरेते त्वरन्ते, त्वरिष्यते
दन्श—दशति दशत: दशन्ति, दङ्क्ष्यति ८।२।३६
६।४।२५
दह—दहति दहत: दहन्ति, धच्यति, ८।२।३२
दाण—यच्छति यच्छत: यच्छन्ति, दास्यति ७।३।७८
दृश—पश्यति पश्यत: पश्यन्ति, द्रच्यति ७।३।८८
६।१।५८
द्युत—द्योतते द्योतेते द्योतन्ते, द्योतिष्यते

धृ—धरति, धरतः धरन्ति, धरिष्यति
ध्मा—धमति धमतः धमन्ति, ध्मास्यति ७।३।७८
ध्यै—ध्यायति ध्यायतः ध्यायन्ति, ध्यास्यति
नम—नमति नमतः नमन्ति, नंस्यति
निन्द—निन्दति निन्दतः निन्दन्ति, निन्दिष्यति

नी— { नयति नयतः नयन्ति, नेष्यति
नयते नयेते नयन्ते, नेष्यते }

पच— { पचति पचतः पचन्ति, पक्ष्यति
पचते पचेते पचन्ते, पक्ष्यते }

पठ—पठति पठतः पठन्ति, पठिष्यति
पत—पतति पततः पतन्ति, पतिष्यति
पा—पिबति पिबतः पिबन्ति, पास्यति ७.३।७८
बाध—बाधते बाधेते बाधन्ते, बाधिष्यते
बुध—बोधति बोधतः बोधन्ति, बोधिष्यति
भज—भजति भजतः भजन्ति, भक्ष्यति
भाष—भाषते भाषेते भाषन्ते, भाषिष्यते
भास—भासते भासेते भासन्ते, भासिष्यते
भ्रम—भ्रमति भ्रमतः भ्रमन्ति, भ्रमिष्यति
मुद—मोदते मोदेते मोदन्ते मोदिष्यते
मृष—मर्षति मर्षतः मर्षन्ति, मक्ष्यति मर्च्यति
म्ना—मनति मनतः मनन्ति, म्नास्यति ७।३।७८

यज— { यजति यजतः यजन्ति, यक्ष्यति
यजते यजेते यजन्ते, यक्ष्यते }

यत—यतते यतेते यतन्ते, यतिष्यते
यम—यच्छति यच्छतः यच्छन्ति, यंस्यति ७।३।७८

याच— { याचति याचतः याचन्ति, याचिष्यति
याचते याचेते याचन्ते, याचिष्यते }

रच—रचति रचतः रचन्ति, रचिष्यति
रभ—रभते रभेते रभन्ते, रप्स्यते
रम—रमते रमेते रमन्ते, रंस्यते

राज— { राजति राजतः राजन्ति, राजिष्यति
राजते राजेते राजन्ते, राजिष्यते }

रुच—रोचते रोचेते रोचन्ते, रोचिष्यते
रुह—रोहति रोहतः रोहन्ति, रोक्ष्यति

लङ्घ— { लङ्घति लङ्घतः लङ्घिष्यति
लङ्घते लङ्घेते लङ्घिष्यते }

लभ—लभते लभेते लभन्ते लप्स्यते
लोक—लोकते लोकेते लोकिष्यते
वद—वदति वदतः वदन्ति वदिष्यति
वन्द—वन्दते वन्देते वन्दिष्यते
वम—वमति वमतः वमन्ति, वमिष्यति
वस—वसति वसतः वसन्ति वत्स्यति, ७।४।४९

वह— { वहति वहतः वहन्ति वक्ष्यति
वहते वहेते वहन्ते वक्ष्यते }

वृध—वर्द्धते वर्द्धेते वर्द्धन्ते वर्द्धिष्यते
वृष—वर्षति वर्षतः वर्षन्ति वर्षिष्यति
व्यथ—व्यथते व्यथेते व्यथन्ते व्यथिष्यते
शङ्क—शङ्कते शङ्केते शङ्कन्ते शङ्किष्यते
शंस—शंसति शंसतः शंसन्ति, शंसिष्यति

शप— { शपति शपतः शपन्ति शप्स्यति
शपते शपेते शपन्ते शप्स्यते }

शुच—शोचति शोचतः शोचन्ति, शोचिष्यति
शुभ—शोभते शोभेते शोभन्ते शोभिष्यते

श्रि— { श्रयति श्रयतः श्रयन्ति श्रयिष्यति
श्रयते श्रयेते श्रयन्ते श्रयिष्यते }

श्लाघ—श्लाघते श्लाघेते श्लाघन्ते श्लाघिष्यते
ष्ठिव—ष्ठीवति ष्ठीवतः ष्ठीवन्ति, ष्ठेविष्यति ७।३।७५
सद—सीदति सीदतः सीदन्ति, सत्स्यति ७।३।७८
सह—सहते सहेते सहन्ते सहिष्यते
सृ—सरति सरतः सरन्ति, सरिष्यति
सेव—सेवते सेवेते सेवन्ते सेविष्यते
स्पर्द्ध—स्पर्द्धते स्पर्द्धेते स्पर्द्धिष्यते
स्वञ्ज—स्वजते स्वजेते स्वजन्ते स्वङ्क्ष्यते
हस—हसति हसतः हसन्ति हसिष्यति

हृ— { हरति हरतः हरन्ति हरिष्यति
हरते हरेते हरन्ते हरिष्यते }

ह्वे— { ह्वयति ह्वयतः ह्वयन्ति ह्वास्यति
ह्वयते ह्वयेते ह्वयन्ते ह्वास्यते }

अदादिः २।४।७२—'अद' ६।४।१०१, ७।३।१००

गुणः ७।३।८४, गुणाभावः १।१।५, १।२।४, ६।४।१०१

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	अत्ति	अत्तः	अदन्ति,	अत्सि	अत्थः	अत्थ,	अद्मि	अद्वः	अद्मः
लोट्	अत्तु	अत्ताम्	अदन्तु,	अद्धि	अत्तम्	अत्त,	अदानि	अदाव	अदाम
लङ्	आदत्	आत्ताम्	आदन्,	आदः	आत्तम्	आत्त,	आदम्	आद्व	आद्म
लिङ्	अद्यात्	अद्याताम्	अद्युः,	अद्याः	अद्यातम्	अद्यात,	अद्याम्	अद्याव	अद्याम
लृट्	अत्स्यति	अत्स्यतः	अत्स्यन्ति,	अत्स्यसि	अत्स्यथः	अत्स्यथ,	अत्स्यामि	अत्स्यावः	अत्स्यामः
लृङ्	आत्स्यत्	आत्स्यताम्	आत्स्यन्,	आत्स्यः	आत्स्यतम्	आत्स्यत,	आत्स्यम्	आत्स्याव	आत्स्याम

'इण्' ६।४।७२,८१, ६।१।९०

लट्	एति	इतः	यन्ति,	एषि	इथः	इथ,	एमि	इवः	इमः
लोट्	एतु	इताम्	यन्तु,	इहि	इतम्	इत,	अयानि	अयाव	अयाम
लङ्	ऐत्	ऐताम्	आयन्,	ऐः	ऐतम्	ऐत,	आयम्	ऐव	ऐम
लिङ्	इयात्	इयाताम्	इयुः,	इयाः	इयातम्	इयात,	इयाम्	इयाव	इयाम
लृट्	एष्यति	एष्यतः	एष्यन्ति,	एष्यसि	एष्यथः	एष्यथ,	एष्यामि	एष्यावः	एष्यामः
लृङ्	ऐष्यत्	ऐष्यताम्	ऐष्यन्,	ऐष्यः	ऐष्यतम्	ऐष्यत,	ऐष्यम्	ऐष्याव	ऐष्याम

'जागृ' ७।३।८३, ८५, ७।२।४, ६।१।६, ६।४।११२

लट्	जागर्ति	जागृतः	जाग्रति,	जागर्षि	जागृथः	जागृथ,	जागर्म्मि	जागृवः	जागृमः
लोट्	जागर्त्तु	जागृताम्	जाग्रतु,	जागृहि	जागृतम्	जागृत,	जागराणि	जागराव	जागराम
लङ्	अजागः	अजागृताम्	अजागरुः,	अजागः	अजागृतम्	अजागृत,	अजागरम्	अजागृव	अजागृम
लिङ्	जागृयात्	जागृयाताम्	जागृयुः,	जागृयाः	जागृयातम्	जागृयात,	जागृयाम्	जागृयाव	जागृयाम

लृट् जागरिष्यति जागरिष्यतः जागरिष्यन्ति। लृङ् अजागरिष्यत् अजागरिष्यताम् अजागरिष्यन्

'रुद्' ७।३।९८, ९९, ७।२।७६

लट्	रोदिति	रुदितः	रुदन्ति,	रोदिषि	रुदिथः	रुदिथ,	रोदिमि	रुदिवः	रुदिमः
लोट्	रोदितु	रुदिताम्	रुदन्तु,	रुदिहि	रुदितम्	रुदित,	रोदानि	रोदाव	रोदाम
लङ्	अरोदीत् / अरोदत्	अरुदिताम्	अरुदन्,	अरोदीः / अरोदः	अरुदितम्	अरुदित,	अरोदम्	अरुदिव	अरुदिम
लिङ्	रुद्यात्	रुद्याताम्	रुद्युः,	रुद्याः	रुद्यातम्	रुद्यात,	रुद्याम्	रुद्याव	रुद्याम
लृट्	रोदिष्यति	रोदिष्यतः	रोदिष्यन्ति। लृङ्	अरोदिष्यत्	अरोदिष्यताम्	अरोदिष्यन्			

'विद' ३।१।४१, ३।४।८३, ८।२।७३, ७४

लट्	वेत्ति	वित्तः	विदन्ति,	वेत्सि	वित्थः	वित्थ,	वेद्मि	विद्वः	विद्मः
	वेद	विदतुः	विदुः,	वेत्थ	विदथुः	विद,	वेद	विद्व	विद्म
लोट्	वेत्तु	वित्ताम्	विदन्तु,	विद्धि	वित्तम्	वित्त,	वेदानि	वेदाव	वेदाम
	विदांकरोतु	०कुरुताम्	०कुर्वन्तु,	०कुरु	०कुरुतम्	०कुरुत,	०करवाणि	०करवाव	०करवाम
लङ्	अवेत्	अवित्ताम्	अविदन्,	अवेत् अवेः	अवित्तम्	अवित्त,	अवेदम्	अविद्व	अविद्म
लिङ्	विद्यात्	विद्याताम्	विद्युः,	विद्याः	विद्यातम्	विद्यात,	विद्याम्	विद्याव	विद्याम
लृट्	वेत्स्यति	वेत्स्यतः	वेत्स्यन्ति। लृङ्	अवेत्स्यत्	अवेत्स्यताम्	अवेत्स्यन्			

'हन्'—परस्मै यथा, ६।४।३६, ७।३।५४

लट्	हन्ति	हतः	घ्नन्ति	हंसि	हथः	हथ,	हन्मि	हन्वः	हन्मः
लोट्	हन्तु	हताम्	घ्नन्तु	जहि	हतम्	हत	हनानि	हनाव	हनाम
लङ्	अहन्	अहताम्	अघ्नन्	अहन्	अहतम्	अहत	अहनम्	अहन्व	अहन्म
लिङ्	हन्यात्	हन्याताम्	हन्युः	हन्याः	हन्यातम्	हन्यात	हन्याम्	हन्याव	हन्याम
लृट्	हनिष्यति	हनिष्यतः	हनिष्यन्ति। लृङ्	अहनिष्यत्	अहनिष्यताम्	अहनिष्यन्			

आत्मने यथा १।२।२८

लट्	हते	घ्नाते	घ्नते	हसे	घ्नाथे	हध्वे,	घ्ने	हन्वहे	हन्महे
लोट्	हताम्	घ्नाताम्	घ्नताम्,	हस्व	घ्नाथाम्	हध्वम्	हनै	हनावहै	हनामहै
लङ्	अहत	अघ्नाताम्	अघ्नत,	अहथाः	अघ्नाथाम्	अहध्वम्,	अघ्नि	अहन्वहि	अहन्महि
लिङ्	घ्नीत	घ्नीयाताम्	घ्नीरन्	घ्नीथाः	घ्नीयाथाम्	घ्नीध्वम्,	घ्नीय	घ्नीवहि	घ्नीमहि

'अस' (परस्मै यथा) ६।४।१११, ११९, २।४।५२, ७।३।९६

लट्	अस्ति	स्तः	सन्ति,	असि	स्थः	स्थ,	अस्मि	स्वः	स्मः
लोट्	अस्तु	स्ताम्	सन्तु,	एधि	स्तम्	स्त,	असानि	असाव	असाम
लङ्	आसीत्	आस्ताम्	आसन्,	आसीः	आस्तम्	आस्त.	आसम्	आस्व	आस्म
लिङ्	स्यात्	स्याताम्	स्युः	स्याः	स्यातम्	स्यात,	स्याम्	स्याव	स्याम
लृट्	भविष्यति	भविष्यतः	भविष्यन्ति। लृङ्	अभविष्यत्	अभविष्यताम्	अभविष्यन्			

(आत्मने यथा, व्यति—अस) १।३।१४

लट्	से	साते	सते,	सि	साथे	ध्वे	से	स्वहे	स्महे
लोट्	स्ताम्	साताम्	सताम्,	स्व	साथाम्	ध्वम्	असै	असावहै	असामहै
लङ्	आस्त	आसाताम्	आसत,	आस्थाः	आसाथाम्	आध्वम्,	आसि	आस्वहि	आस्महि
लिङ्	सीत	सीयाताम्	सीरन्,	सीथाः	सीयाथाम्	सीध्वम्	सीय	सीवहि	सीमहि

'शास' ६।४।३४, ३५, ८।३।६०, ६।१।६, ७।१।४, ८।३।७३, ७४

लट्	शास्ति	शिष्टः	शासति,	शास्सि	शिष्ठः	शिष्ठ	शास्मि	शिष्वः	शिष्मः
लोट्	शास्तु	शिष्टाम्	शासतु,	शाधि	शिष्टम्	शिष्ट	शासानि	शासाव	शासाम
लङ्	अशात्	अशिष्टाम्	अशासुः,	अशात् अशाः	अशिष्टम्	अशिष्ट,	अशासम्	अशिष्व	अशिष्म
लिङ्	शिष्यात्	शिष्याताम्	शिष्युः	शिष्याः	शिष्यातम्	शिष्यात,	शिष्याम्	शिष्याव	शिष्याम

लृट् शासिष्यति शासिष्यतः शासिष्यन्ति। लृङ् अशासिष्यत् अशासिष्यताम् अशासिष्यन्

स्वप ७।२।९८, ९९, ७।२।७६,

लट्	स्वपिति	स्वपितः	स्वपन्ति	स्वपिषि	स्वपिथः	स्वपिथ	स्वपिमि	स्वपिवः	स्वपिमः
लोट्	स्वपितु	स्वपिताम्	स्वपन्तु,	स्वपिहि	स्वपितम्	स्वपित	स्वपानि	स्वपाव	स्वपाम
लङ्	अस्वपीत् / अस्वपत्	अस्वपिताम्	अस्वपन्	अस्वपीः / अस्वपः	अस्वपितम्	अस्वपित,	अस्वपम्	अस्वपिव	अस्वपिम
लिङ्	स्वप्यात्	स्वप्याताम्	स्वप्युः	स्वप्याः	स्वप्यातम्	स्वप्यात,	स्वप्याम्	स्वप्याव	स्वप्याम

लृट् स्वप्स्यति स्वप्स्यतः स्वप्स्यन्ति। लृङ् अस्वप्स्यत् अस्वप्स्यताम् अस्वप्स्यन्

'या' ३।४।१११

लट्	याति	यातः	यान्ति,	यासि	याथः	याथ,	यामि	यावः	यामः
लोट्	यातु	याताम्	यान्तु,	याहि	यातम्	यात	यानि	याव	याम
लङ्	अयात्	अयाताम्	अयान् अयुः	अयाः	अयातम्	अयात,	अयाम्	अयाव	अयाम
लङ्	यायात्	यायाताम्	यायुः,	यायाः	यायातम्	यायात,	यायाम्	यायाव	यायाम
लृट्	यास्यति	यास्यतः	यास्यन्ति,	यास्यसि	यास्यथः	यास्यथ,	यास्यामि	यास्यावः	यास्यामः
लृङ्	अयास्यत्	अयास्यताम्	अयास्यन्,	अयास्यः	अयास्यतम्	अयास्यत,	अयास्यम्	अयास्याव	अयास्याम

एवम् 'वा' 'भा' 'स्ना' 'द्रा' 'पा' 'रा' 'ला' 'ख्या' 'मा' 'प्रा' इत्यादयः

वश ६।१।१६

लट्	वष्टि	उष्टः	उशन्ति,	वक्षि	उष्ठः	उष्ठ,	वश्मि	उश्वः	उश्मः
लोट्	वष्टु	उष्टाम्	उशन्तु,	उड्ढि	उष्टम्	उष्ट	वशानि	वशाव	वशाम
लङ्	अवट्	औष्टाम्	औशन्,	अवट्	औष्टम्	औष्ट	अवशम्	औश्व	औश्म
लिङ्	उश्यात्	उश्याताम्	उश्युः,	उश्याः	उश्यातम्	उश्यात	उश्याम्	उश्याव	उश्याम

लृट् वशिष्यति वशिष्यतः वशिष्यन्ति। लृङ् अवशिष्यत् अवशिष्यताम् अवशिष्यन्

'वच' ६।१ १५

लट् वक्ति वक्तः ०, वक्षि वक्थः वक्थ, वच्मि वच्वः वच्मः
लोट् वक्तु वक्ताम् वचन्तु, वग्धि वक्तम् वक्त, वचानि वचाव वचाम
लङ् अवक् अवक्ताम् अवचन्, अवक् अवक्तम् अवक्त, अवचम् अवच्व अवच्म
लिङ् वच्यात् वच्यातम् वच्युः, वच्याः वच्यातम् वच्यात, वच्याम् वच्याव वच्याम
लृट् वक्ष्यति वक्ष्यतः वक्ष्यन्ति। लृङ् अवक्ष्यत् अवक्ष्यताम् अवक्ष्यन्

मृज ८।२।३६, ७।२।११४

लट् मार्ष्टि मृष्टः मार्जन्ति मृजन्ति, मार्क्षि मृष्ठः मृष्ठ, मार्ज्मि मृज्वः मृज्मः
लोट् मार्ष्टु मृष्टाम् मार्जन्तु मृजन्तु, मृड्ढि मृष्टम् मृष्ट, मार्जानि मार्जाव मार्जाम
लङ् अमार्ट् अमृष्टाम् अमार्जन् अमृजन्, अमार्ट् अमृष्टम् अमृष्ट, अमार्जम् अमृज्व अमृज्म
लिङ् मृज्यात् मृज्याताम् मृज्युः मृज्याः मृज्यातम् मृज्यात मृज्याम् मृज्याव मृज्याम
लृट् मार्जिष्यति मार्जिष्यतः मार्जिष्यन्ति। लृङ् अमार्जिष्यत् अमार्जिष्यताम् अमार्जिष्यन्

दरिद्रा ६।४।११४, ११२, ६।१।६, ८।१।४

लट् दरिद्राति दरिद्रितः दरिद्रति, दरिद्रासि दरिद्रिथः दरिद्रिथ, दरिद्रामि दरिद्रिवः दरिद्रिमः
लोट् दरिद्रातु दरिद्रिताम् दरिद्रतु दरिद्रिहि दरिद्रितम् दरिद्रित, दरिद्राणि दरिद्राव दरिद्राम
लङ् अदरिद्रात् ०द्रिताम् अदरिद्रुः अदरिद्राः ०द्रितम् ०द्रित, ०द्राम् ०द्रिव ०द्रिम
लिङ् दरिद्रियात् ०द्रियाताम् दरिद्रियुः दरिद्रियाः ०द्रियातम् ०द्रियात, ०द्रियाम ०द्रियाव ०द्रियाम
लृट् दरिद्रिष्यति दरिद्रिष्यतः दरिद्रिष्यन्ति। लृङ् अदरिद्रिष्यत् अदरिद्रिष्यताम् अदरिद्रिष्यन्

जक्ष ७।३।९८, ९९, ७।२।७६, ७।१।४, ६।१।६

लट् जक्षिति जक्षितः जक्षति जक्षिषि जक्षिथः जक्षिथ जक्षिमि जक्षिवः जक्षिमः
लोट् जक्षितु जक्षिताम् जक्षतु, जक्षिहि जक्षितम् जक्षित जक्षाणि जक्षाव जक्षाम
लङ् अजक्षीत् / अजक्षत् अजक्षिताम् अजक्षुः, अजक्षीः / अजक्षः ०क्षितम् अजक्षित, अजक्षम् अजक्षिव अजक्षिम
लिङ् जक्ष्यात् जक्ष्याताम् जक्ष्युः, जक्ष्याः जक्ष्यातम् जक्ष्यात, जक्ष्याम् जक्ष्याव जक्ष्याम
लृट् जक्षिष्यति जक्षिष्यतः जक्षिष्यन्ति। लृङ् अजक्षिष्यत् अजक्षिष्यताम् अजक्षिष्यन्

चकास् ६।१।६, ७।१।४, ८।२।७३, ७४

लट चकास्ति चकास्तः चकासति, चकास्सि चकास्थः चकास्थ, चकास्मि चकास्वः चकास्मः
लोट् चकास्तु चकास्ताम् चकासतु, चकाद्धि चकास्तम् चकास्त, चकासानि चकासाव चकासाम
लङ् अचकात् अचकास्ताम् अचकासुः, अचकाः / अचकात् ०कास्तम् ०कास्त, अचकासम् अचकास्व अचकास्म

लिङ् चकास्यात् चकास्याताम् चकास्युः, चकास्याः चकास्यातम् चकास्यात चकास्याम् चकास्याव चकास्याम
लृट् चकासिष्यति चकासिष्यतः चकासिष्यन्ति। लृङ् अचकासिष्यत् अचकासिष्यताम् अचकासिष्यन्

अन ७।३।९८,९९, ७।२।७६, ८।४।१९,

लट् अनिति अनितः अनन्ति, अनिषि अनिथः अनिथ, अनिमि अनिवः अनिमः
लोट् अनितु अनिताम् अनन्तु, अनिहि अनितम् अनित, अनानि अनाव अनाम
लङ् आनीत् / आनत् आनिताम् आनन्, आनीः / आनः आनितम् आनित, आनम् आनिव आनिम
लिङ् अन्यात् अन्याताम् अन्युः, अन्याः अन्यातम् अन्यात, अन्याम् अन्याव अन्याम
लृट् अनिष्यति अनिष्यतः अनिष्यन्ति। लृङ् आनिष्यत् आनिष्यताम् आनिष्यन्

श्वस ७।३।९८, ९९, ७।२।७६,

लट् श्वसिति श्वसितः श्वसन्ति, श्वसिषि श्वसिथः श्वसिथ, श्वसिमि श्वसिवः श्वसिमः
लोट् श्वसितु श्वसिताम् श्वसन्तु, श्वसिहि श्वसितम् श्वसित, श्वसानि श्वसाव श्वसाम
लङ् अश्वसीत् / अश्वसत् अश्वसिताम् अश्वसन्, अश्वसीः / अश्वसः अश्वसितम् अश्वसित, अश्वसम् अश्वसिव अश्वसिम
लिङ् श्वस्यात् श्वस्याताम् श्वस्युः, श्वस्याः श्वस्यातम् श्वस्यात, श्वस्याम् श्वस्याव श्वस्याम
लृट श्वसिष्यति श्वसिष्यतः श्वसिष्यन्ति। लृङ् अश्वसिष्यत अश्वसिष्यताम् अश्वसिष्यन्

नु

लट् नौति नुतः नुवन्ति, नौषि नुथः नुथ, नौमि नुवः नुमः
लोट् नौतु नुताम् नुवन्तु, नुहि नुतम् नुत नवानि नवाव नवाम
लङ् अनौत् अनुताम् अनुवन्, अनौः अनुतम् अनुत, अनवम् अनुव अनुम
लिङ् नुयात् नुयाताम् नुयुः, नुयाः नुयातम् नुयात, नुयाम् नुयाव नुयाम
लृट् { नौष्यति नौष्यतः नौष्यन्ति, / नविष्यति नविष्यतः नविष्यन्ति, } लृङ् { अनौष्यत् अनौष्यताम् अनौष्यन्, / अनविष्यत् अनविष्यताम् अनविष्यन्, }

'वी'

लट् वेति वीतः वियन्ति वेषि वीथः वीथ वेमि वीवः वीमः
लोट् वेतु वीताम् वियन्तु वीहि वीतम् वीत वयानि वयाव वयाम
लङ् अवेत् अवीताम् अवियन् / अव्यन् अवेः अवीतम् अवीत अवयम् अवीव अवीम
विधिलिङ् वीयात् वीयाताम् वीयुः वीयाः वीयातम् वीयात वीयाम् वीयाव वीयाम
लृट् वेष्यति वेष्यतः वेष्यन्ति। लृङ् अवेष्यत् अवेष्यताम् अवेष्यन्

'आस'

लट् आस्ते आसाते आसते आस्से आसाथे आध्वे आसे आस्वहे आस्महे
लोट् आस्ताम् आसाताम् आसताम् आस्स्व आसाथाम् आध्वम् आसै आसावहै आसामहै

लङ् आस्त आसाताम् आसत आस्थाः आसाथाम् आध्वम् आसि आस्वहि आस्महि

विधिलिङ् आसीत आसीयाताम् आसीरन् आसीथाः ०याथाम् ०ध्वम् आसीय ०वहि ०महि

लृट् आसिष्यते आसिष्येते आसिष्यन्ते। लृङ् आसिष्यत आसिष्येताम् आसिष्यन्त।

शी ७।१।६, ७।४।२१

लट् शेते शयाते शेरते शेषे शयाथे शेध्वे शये शेवहे शेमहे

लोट् शेताम् शयाताम् शेरताम् शेष्व शयाथाम् शेध्वम् शयै शयावहै शयामहै

लङ् अशेत अशयाताम् अशेरत अशेथाः अशयाथाम् अशेध्वम् अशयि अशेवहि अशेमहि

विधिलिङ् शयीत शयीयाताम् शयीरन् शयीथाः शयीयाथाम् शयीध्वम् शयीय शयीवहि शयीमहि

लृट् शयिष्यते शयिष्येते शयिष्यन्ते। लृङ् अशयिष्यत अशयिष्येताम् अशयिष्यन्त

सू ७।२।४४

लट् सूते सुवाते सुवते सूषे सुवाथे सूध्वे सुवे सूवहे सूमहे

लोट् सूताम् सुवाताम् सुवताम् सूष्व सुवाताम् सूध्वम् सुवै सुवावहै सुवामहै

लङ् असूत असुवाताम् असुवत असूथाः असुवाथाम् असूध्वम् असुवि असूवहि असूमहि

विधिलिङ् सुवीत सुवीयाताम् सुवीरन् सुवीथाः सुवीयाथाम् सुवीध्वम् सुवीय सुवीवहि सुवीमहि

लृट् सोष्यते सोष्येते सोष्यन्ते। लृङ् असोष्यत असोष्येताम् असोष्यन्त

इङ् २।४।५०, आदौ इयङ् ततः आट्

लट् अधीते अधीयाते अधीयते अधीषे अधीयाथे अधीध्वे अधीये अधीवहे अधीमहे

लोट् अधीताम् अधीयाताम् अधीयताम् अधीष्व अधीयाथाम् अधीध्वम् अध्ययै ०यावहै ०यामहै

लङ् अध्यैत अध्यैयाताम् अध्यैयत अध्यैथाः अध्यैयाथाम् अध्यैध्वम् अध्यैयि अध्यैवहि अध्यैमहि

विधिलिङ् अधीयीत अधीयीयाताम् अधीयीरन् अधीयीथाः ०यीयाथाम् ०यीध्वम् ०यीय ०यीवहि ०यीमहि

लृट् अध्येष्यते अध्येष्येते। } लृङ् अध्येष्यत अध्येष्येताम् अध्येष्यन्त
अध्यगीष्यत अध्यगीष्येताम् अध्यगीष्यन्त

'चक्ष' २।४।५४

लट् चष्टे चक्षाते चक्षते, चक्षे चक्षाथे चड्ढ्वे चक्षे चक्ष्वहे चक्ष्महे

लोट् चष्टाम् चक्षाताम् चक्षताम् चक्ष्व चक्षाथाम् चड्ढ्वम् चक्षै चक्षावहै चक्षामहै

लङ् अचष्ट अचक्षाताम् अचक्षत, अचष्ठाः अचक्षाथाम् अचड्ढ्वम् अचक्षि अचक्ष्वहि अचक्ष्महि

लिङ् चक्षीत चक्षीयाताम् चक्षीरन् चक्षीथाः चक्षीयाथाम् चक्षीध्वम् चक्षीय चक्षीवहि चक्षीमहि

लृट् { ख्यास्यति ख्यास्यतः ख्यास्यन्ति, / ख्यास्यते ख्यासीते ख्यास्यन्ते, }　लृङ् { अख्यास्यत् अख्यास्यताम् अख्यास्यन्, / अख्यास्यत अख्यासीताम् अख्यास्यन्त, }

'निह्नु' (आत्मने)

लट्　निङ्क्ते　निह्नाते　निह्नते, निङ्चे　निह्नाथे　निङ्ग्ध्वे, निह्ने　निह्न्वहे निह्न्महे
लोट्　निङ्क्ताम्　निह्नाताम्　निह्नताम्, निङ्क्ष्व　निह्नाथाम् निङ्ग्ध्व　निह्नै　निह्नावहै ०महै
लङ्　अनिङ्क्त　अनिह्नाताम्　अनिह्नत, अनिङ्क्थाः ०ह्नाथाम् अनिङ्ग्ध्वम्, अनिह्नि अनिह्न्वहि ०महि
लिङ्　निह्नीत　निह्नीयाताम् निह्नीरन्, निह्नीथाः ०याथाम् निह्नीध्वम्　निह्नीय　निह्नीवहि ०महि
लृट्　निह्निष्यते　निह्निष्येते　।　लृङ्　अनिह्निष्यत् अनिह्निष्यताम्

'ईड' ७।२।७८

लट्　ईट्टे　ईडाते　ईडते, ईडिषे　ईडाथे　ईडिध्वे, ईडे　ईड्वहे ईड्महे
लोट्　ईट्टाम्　ईडाताम्　ईडताम्, ईडिष्व　ईडाथाम् ईडिध्वम्　ईडै　ईडावहै ईडामहै
लङ्　ऐट्ट　ऐडाताम्　ऐडत,　ऐट्ठाः　ऐडाथाम् ऐड्ढ्वम्,　ऐडि　ऐड्वहि　ऐड्महि
लिङ्　ईडीत　ईडीयाताम् ईडीरन्,　ईडीथाः　ईडीयाथाम् ईडीध्वम्, ईडीय　ईडीवहि ईडीमहि
लृट्　ईडिष्यते　ईडिष्येते　ईडिष्यन्ते। लृङ्　ऐडिष्यत　ऐडिष्येताम् ऐडिष्यन्त,

'क्ष्णु'

लट्　क्ष्णुते　क्ष्णुवाते　क्ष्णुवते　क्ष्णुषे　क्ष्णुवाथे　क्ष्णुध्वे　क्ष्णुवे　क्ष्णुवहे　क्ष्णुमहे
लोट्　क्ष्णुताम्　क्ष्णुवाताम्　क्ष्णुवताम्, क्ष्णुष्व　क्ष्णुवाथाम्　क्ष्णुध्वम्　क्ष्णवै　क्ष्णवावहै क्ष्णवामहै
लङ्　अक्ष्णुत　अक्ष्णुवाताम्　अक्ष्णुवत, अक्ष्णुथाः　अक्ष्णुवाथाम्　अक्ष्णुध्वम्　अक्ष्णुवि अक्ष्णुवहि ०महि
लिङ्　क्ष्णुवीत　क्ष्णुवीयाताम्　क्ष्णुवीरन्, क्ष्णुवीथाः　क्ष्णुवीयाथाम् क्ष्णुवीध्वम्, क्ष्णुवीय क्ष्णुवीवहि ०महि
लृट्　क्ष्णोष्यते　क्ष्णोष्येते　क्ष्णोष्यन्ते। लृङ्　अक्ष्णोष्यत　अक्ष्णोष्येताम् अक्ष्णोष्यन्त,

ईर

लट्　ईर्त्ते　ईराते　ईरते, ईर्षे　ईराथे　ईर्ध्वे　ईरे　ईर्वहे　ईर्महे
लोट्　ईर्त्ताम्　ईराताम्,　ईरताम्, ईर्ष्व　ईराथाम्　ईर्ध्वम्　ईरै　ईरावहै　ईरामहै
लङ्　ऐर्त्त　ऐराताम्　ऐरत,　ऐर्थाः　ऐराथाम्　ऐर्ध्वम्　ऐरि　ऐर्वहि　ऐर्महि
लिङ्　ईरीत　ईरीयाताम्　ईरीरन्　ईरीथाः　ईरीयाथाम्　ईरीध्वम्　ईरीय　ईरीवहि　ईरीमहि
लृट्　ईरिष्यते　ईरिष्येते　ईरिष्यन्ते। लृङ्　ऐरिष्यत　ऐरिष्येताम् ऐरिष्यन्त,

ईश ७।२।७७

लट् ईष्टे ईशाते ईशते ईशिषे ईशाथे ईशिध्वे ईशे ईश्वहे ईश्महे
लोट् ईष्टाम् ईशाताम् ईशताम्, ईशिष्व ईशाथाम् ईशिध्वम् ईशै ईशावहै ईशामहै
लङ् ऐष्ट ऐशाताम् ऐशत, ऐष्ठाः ऐशाथाम् ऐशिध्वम् ऐशि ऐश्वहि ऐश्महि
लिङ् ईशीत ईशीयाताम् ईशीरन् ईशीथाः ईशीयाथाम् ईशीध्वम् ईशीय ईशीवहि ईशीमहि
लृट् ईशिष्यते ईशिष्येते ईशिष्यन्ते । लृङ् ऐशिष्यत ऐशिष्येताम् ऐशिष्यन्त

'स्तु' (एवं यु, रु)—परस्मै यथा, ७।३।९५

लट् स्तौति स्तवीति स्तुतः स्तुवीतः स्तुवन्ति, स्तौषि स्तवीषि स्तुथः स्तुथ स्तवीमि स्तौमि स्तुवः स्तुमः
लोट् स्तौतु स्तवीतु स्तुताम् स्तुवन्तु, स्तुहि स्तुतम् स्तुत स्तवानि स्तवाव स्तवाम
लङ् अस्तवीत् अस्तौत् अस्तुताम् अस्तुवन् अस्तौः अस्तवीः अस्तुतम् अस्तुत अस्तवम् अस्तुव अस्तुम
लिङ् { स्तुयात् स्तुयाताम् स्तुयुः स्तुयाः स्तुयातम् स्तुयात स्तुयाम् स्तुयाव स्तुयाम
{ स्तुवीयात् स्तुवीयाताम् स्तुवीयुः, स्तुवीयाः स्तुवीयातम् स्तुवीयात स्तुवीयाम् स्तुवीयाव स्तुवीयाम
लृट् स्तोष्यति स्तोष्यतः स्तोष्यन्ति । लृङ् अस्तोष्यत् अस्तोष्यताम् अस्तोष्यन्,

आत्मने यथा

लट् स्तुते स्तुवीते स्तुवाते स्तुवते स्तुषे स्तुवीषे स्तुवाथे स्तुध्वे स्तुवीध्वे स्तुवे स्तुवहे स्तुमहे
लोट् स्तुताम् स्तुवीताम् स्तुवाताम् स्तुवताम् स्तुष्व स्तुवीष्व स्तुवाथाम् स्तुध्वम् स्तुवीध्वम् स्तवै स्तवावहै स्तवामहै
लङ् अस्तुत अस्तुवीत अस्तुवाताम् अस्तुवत अस्तुथाः अस्तुवाथाम् अस्तुध्वम् अस्तुवि अस्तुवहि अस्तुमहि
लिङ् स्तुवीत स्तुवीयाताम् स्तुवीरन् स्तुवीथाः स्तुवीयाथाम् स्तुवीध्वम् स्तुवीय स्तुवीवहि स्तुवीमहि
लृट् स्तोष्यते स्तोष्येते स्तोष्यन्ते । लृङ् अस्तोष्यत अस्तोष्येताम् अस्तोष्यन्त,

'ब्रू' परस्मै यथा, ३।४।८४, ८।२।३५, ई ७।३।९३

लट् { ब्रवीति ब्रूतः ब्रुवन्ति ब्रवीषि ब्रूथः ब्रूथ ब्रवीमि ब्रूवः ब्रूमः
{ आह आहतुः आहुः आत्थ आहथुः ० ० ० ०
लोट् ब्रवीतु ब्रूताम् ब्रुवन्तु ब्रूहि ब्रूतम् ब्रूत ब्रवाणि ब्रवाव ब्रवाम
लङ् अब्रवीत् अब्रूताम् अब्रुवन् अब्रवीः अब्रूतम् अब्रूत अब्रवम् अब्रूव अब्रूम
लिङ् ब्रूयात् ब्रूयाताम् ब्रूयुः ब्रूयाः ब्रूयातम् ब्रूयात ब्रूयाम् ब्रूयाव ब्रूयाम
लृट् वक्ष्यति वक्ष्यतः वक्ष्यन्ति । लङ् अवचात् अवचाताम् अवचान्,

(आत्मने, यथा)

लट् ब्रूते ब्रुवाते ब्रुवते ब्रूषे ब्रुवाथे ब्रूध्वे ब्रुवे ब्रूवहे ब्रूमहे
लोट् ब्रूताम् ब्रुवाताम् ब्रुवताम् ब्रूष्व ब्रुवाथाम् ब्रूध्वम् ब्रवै ब्रवावहै ब्रवामहै

लङ् अब्रूत अब्रुवाताम् अब्रुवत अब्रूथाः अब्रुवाथाम् अब्रूध्वम् अब्रुवि अब्रूवहि अब्रूमहि
विधिलिङ् ब्रुवीत ब्रुवीयाताम् ब्रुवीरन् ब्रुवीथाः ब्रुवीयाथाम् ब्रुवीध्वम् ब्रुवीय ब्रुवीवहि ब्रुवीमहि
लृट् वक्ष्यते वक्ष्येते वक्ष्यन्ते। लृङ् अवक्ष्यत अवक्ष्येताम् अवक्ष्यन्त

'दुह' (परस्मै यथा) ८।२।४१, ३७

लट् दोग्धि दुग्धः दुहन्ति धोक्षि दुग्धः दुग्ध दोह्मि दुह्वः दुह्मः
लोट् दोग्धु दुग्धाम् दुहन्तु दुग्धि दुग्धम् दुग्ध दोहानि दोहाव दोहाम
लङ् अधोक् अदुग्धाम् अदुहन् अधोक् अदुग्धम् अदुग्ध अदोहम् अदुह्व अदुह्म
विधिलिङ् दुह्यात् दुह्याताम् दुह्युः दुह्याः दुह्यातम् दुह्यात दुह्याम् दुह्याव दुह्याम
लृट् धोक्ष्यति धोक्ष्यतः धोक्ष्यन्ति। लृङ् अधोक्ष्यत् अधोक्ष्यताम् अधोक्ष्यन् अधोक्ष्यः

(आत्मने यथा)

लट् दुग्धे दुहाते दुहते धुक्षे दुहाथे धुग्ध्वे दुहे दुह्वहे दुह्महे
लोट् दुग्धाम् दुहाताम् दुहताम् धुक्ष्व दुहाथाम् धुग्ध्वम् दोहै दोहावहै दोहामहै
लङ् अदुग्ध अदुहाताम् अदुहत अदुग्धाः अदुहाथाम् अधुग्ध्वम् अदुहि अदुह्वहि अदुह्महि
विधिलिङ् दुहीत दुहीयाताम् दुहीरन् दुहीथाः दुहीयाथाम् दुहीध्वम् दुहीय दुहीवहि दुहीमहि
लृट् धोक्ष्यते धोक्ष्येते धोक्ष्यन्ते। लृङ् अधोक्ष्यत अधोक्ष्येताम् अधोक्ष्यन्त अधोक्ष्यथाः

'द्विष' २।४।११२ (परस्मै)

लट् द्वेष्टि द्विष्टः द्विषन्ति द्वेक्षि द्विष्ठः द्विष्ठ द्वेष्मि द्विष्वः द्विष्मः
लोट् द्वेष्टु द्विष्टाम् द्विषन्तु द्विड्ढि द्विष्टम् द्विष्ट द्वेषाणि द्वेषाव द्वेषाम
लङ् अद्वेट् अद्विष्टाम् अद्विषन् / अद्विषुः अद्वेट् अद्विष्टम् अद्विष्ट अद्वेषम् अद्विष्व अद्विष्म
विधिलिङ् द्विष्यात् द्विष्याताम् द्विष्युः द्विष्याः द्विष्यातम् द्विष्यात द्विष्याम् द्विष्याव द्विष्याम
लृट् द्वेक्ष्यति द्वेक्ष्यतः द्वेक्ष्यन्ति। लृङ् अद्वेक्ष्यत् अद्वेक्ष्यताम् अद्वेक्ष्यन्

आत्मने (एवं 'काश')

लट् द्विष्टे द्विषाते द्विषते द्विक्षे द्विषाथे द्विड्ढ्वे द्विषे द्विष्वहे द्विष्महे
लोट् द्विष्टाम् द्विषाताम् द्विषताम् द्विक्ष्व द्विषाथाम् द्विड्ढ्वम् द्वेषै द्वेषावहै द्वेषामहै
लङ् अद्विष्ट अद्विषाताम् अद्विषत अद्विष्ठाः अद्विषाथाम् अद्विड्ढ्वम् अद्विषि अद्विष्वहि अद्विष्महि
विधिलिङ् द्विषीत द्विषीयाताम् द्विषीरन् द्विषीथाः द्विषीयाथाम् द्विषीध्वम् द्विषीय द्विषीवहि द्विषीमहि
लृट् द्वेक्ष्यते द्वेक्ष्येते द्वेक्ष्यन्ते। लृङ् अद्वेक्ष्यत अद्वेक्ष्येताम् अद्वेक्ष्यन्त

'लिह' (परस्मै यथा)

लट् लेढि लीढः लिहन्ति लेक्षि लीढः लीढ लेह्मि लिह्वः लिह्मः
लोट् लेढु लीढाम् लिहन्तु लीढि लीढम् लीढ लेहानि लेहाव लेहाम

लङ् अलेट् अलीढाम् अलिहन् अलेट् अलीढम् अलीढ अलेहम् अलिह्व अलिह्म

लिङ् लिह्यात् लिह्याताम् लिह्युः लिह्याः लिह्यातम् लिह्यात लिह्याम् लिह्याव लिह्याम

लृट् लेक्ष्यति लेक्ष्यतः लेक्ष्यन्ति। लृङ् अलेक्ष्यत् अलेक्ष्यताम् अलेक्ष्यन्,

(आत्मने यथा)

लट् लीढे लिहाते लिहते, लिक्षे लिहाथे लीढ्वे लिहे लिह्वहे लिह्महे

लोट् लीढाम् लिहाताम् लिहताम् लिक्ष्व लिहाथाम् लीढ्वम् लेहै लेहावहै लेहामहै

लङ् अलीढ अलिहाताम् अलिहत, अलीढाः अलिहाथाम् अलीढ्वम् अलिहि अलिह्वहि अलिह्महि

लिङ् लिहीत लिहीयाताम् लिहीरन् लिहीथाः लिहीयाथाम् लिहीध्वम् लिहीय लिहीवहि ०महि

लृट् लेक्ष्यते लेक्ष्येते लेक्ष्यन्ते। लृङ् अलेक्ष्यत अलेक्ष्येताम् अलेक्ष्यन्त,

'ऊर्णु' (परस्मै यथा, ७।३।९०, १।२।३, ७।३।९१,

लट् { ऊर्णौति ऊर्णुतः ऊर्णुवन्ति ऊर्णौषि ऊर्णुथः ऊर्णुथ ऊर्णौमि ऊर्णुवः ऊर्णुमः
ऊर्णोति ऊर्णोषि ऊर्णोमि

लोट् { ऊर्णौतु ऊर्णुताम् ऊर्णुवन्तु, ऊर्णुहि ऊर्णुतम् ऊर्णुत ऊर्णवानि ऊर्णवाव ऊर्णवाम
ऊर्णोतु

लङ् और्णोत् और्णुताम् और्णुवन् और्णोः और्णुतम् और्णुत और्णवम् और्णुव और्णुम

लिङ् ऊर्णुयात् ऊर्णुयाताम् ऊर्णुयुः ऊर्णुयाः ऊर्णुयातम् ऊर्णुयात ऊर्णुयाम् ऊर्णुयाव ऊर्णुयाम

लृट् { ऊर्णुविष्यति ऊर्णुविष्यतः ऊर्णुविष्यन्ति
ऊर्णविष्यति ऊर्णविष्यतः ऊर्णविष्यन्ति

लृङ् { और्णुविष्यत् और्णुविष्यताम् और्णुविष्यन्
और्णविष्यत् और्णविष्यताम् और्णविष्यन्

(आत्मने—यथा)

लट् ऊर्णुते ऊर्णुवाते ऊर्णुवते ऊर्णुषे ऊर्णुवाथे ऊर्णुध्वे ऊर्णुवे ऊर्णुवहे ऊर्णुमहे

लोट् ऊर्णुताम् ऊर्णुवाताम् ऊर्णुवताम् ऊर्णुष्व ऊर्णुवाथाम् ऊर्णुध्वम् ऊर्णवै ऊर्णवावहै ०वामहै

लङ् और्णुत और्णुवाताम् और्णुवत और्णुथाः और्णुवाथाम् और्णुध्वम् और्णुवि और्णुवहि ०महि

लिङ् ऊर्णुवीत ०वीयाताम् ०वीरन् ऊर्णुवीथाः ०वीयाथाम् ०वीध्वम् ऊर्णुवीय ०वीवहि ०वीमहि

लृट् { ऊर्णुविष्यते ऊर्णुविष्येते ऊर्णुविष्यन्ते
ऊर्णविष्यते ऊर्णविष्येते ऊर्णविष्यन्ते

लृङ् { और्णुविष्यत और्णुविष्येताम् और्णुविष्यन्त
और्णविष्यत और्णविष्येताम् और्णविष्यन्त

ह्वादिः २।४।७५, ६।१।१०, १।२।४, १।१।५, ७।३।८४

'हु'

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	जुहोति	जुहुतः	जुह्वति	जुहोषि	जुहुथः	जुहुथ	जुहोमि	जुहुवः	जुहुमः
लोट्	जुहोतु	जुहुताम्	जुह्वतु	जुहुधि	जुहुतम्	जुहुत	जुहवानि	जुहवाव	जुहवाम
लङ्	अजुहोत्	अजुहुताम्	अजुहवुः	अजुहोः	अजुहुतम्	अजुहुत	अजुहवम्	अजुहुव	अजुहुम
लिङ्	जुहुयात्	जुहुयाताम्	जुहुयुः	जुहुयाः	जुहुयातम्	जुहुयात	जुहुयाम्	जुहुयाव	जुहुयाम
लृट्	होष्यति	होष्यतः	होष्यन्ति।	लृङ्	अहोष्यत्	अहोष्यताम्	अहोष्यन्		

भी ६।४।११५

लट्	बिभेति	बिभीतः बिभितः	बिभ्यति	बिभेषि	बिभीथः बिभिथः	बिभीथ बिभिथ	त्रिभेमि	बिभीवः बिभिवः	बिभीमः बिभिमः
लोट्	बिभेतु	बिभीताम् बिभिताम्	बिभ्यतु	बिभीहि बिभिहि	बिभीतम् बिभितम्	बिभीत बिभित	बिभयानि	बिभयाव	बिभयाम
लङ्	अबिभेत्	अबिभीताम् अबिभिताम्	अबिभयुः	अबिभेः	अबिभीतम् अबिभितम्	अबिभीत अबिभित	अबिभयम्	अबिभीव अबिभिव	अबिभीम अबिभिम
लङ्	बिभीयात् बिभियात्	बिभीयाताम् बिभियाताम्	बिभीयुः बिभियुः	बिभीयाः बिभियाः	बिभीयातम् बिभियातम्	बिभीयात बिभियात	बिभीयाम् बिभियाम्	०याव ०याव	०याम ०याम
लृट्	भेष्यति	भेष्यतः	भेष्यन्ति।	लृङ्	अभेष्यत्	अभेष्यताम्	अभेष्यन्		

ह्री ६।४।७७

लट्	जिह्रेति	जिह्रीतः	जिह्रियति	जिह्रेषि	जिह्रीथः	जिह्रीथ	जिह्रेमि	जिह्रीवः	जिह्रीमः
लोट्	जिह्रेतु	जिह्रीताम्	जिह्रियतु	जिह्रीहि	जिह्रीतम्	जिह्रीत	जिह्रयाणि	जिह्रयाव	जिह्रयाम
लङ्	अजिह्रेत्	अजिह्रीताम्	अजिह्रयुः	अजिह्रेः	अजिह्रीतम्	अजिह्रीत	अजिह्रियम्	०ह्रीव	०ह्रीम
लिङ्	जिह्रीयात्	जिह्रीयाताम्	जिह्रीयुः	जिह्रीयाः	जिह्रीयातम्	जिह्रीयात	जिह्रीयाम्	०याव	०याम
लृट्	ह्रेष्यति	ह्रेष्यतः	ह्रेष्यन्ति।	लृङ्	अह्रेष्यत्	अह्रेष्यताम्	अह्रेष्यन्		

'पॄ' पृ इत्येके ७।४।७७, ७।१।१०२ ८।२.३८

लट्	पिपर्त्ति	पिपूर्त्तः पिपृतः	पिपुरति पिप्रति	पिपर्षि ,,	पिपूर्थः पिपृथः	पिपूर्थ पिपृथ	पिपर्म्मि ,,	पिपूर्व्वः पिपृवः	पिपूर्म्मः पिपृमः

लोट्	पिपर्त्तु	पिपूर्त्ताम्	पिपुरतु	पिपूर्हि	पिपूर्त्तम्	पिपूर्त्त	पिपराणि	पिपराव	पिपराम
		पिपृताम्	पिप्रतु	पिपृहि	पिपृतम्	पिपृत	,,	,,	,,
लङ्	अपिपः	अपिपूर्त्ताम्	अपिपरुः	अपिपः	अपिपूर्त्तम्	अपिपूर्त्त	अपिपरम्	०पूर्व्व	०पूर्म्म
		अपिपृताम्	,,	,,	अपिपृतम्	अपिपृत	,,	०पृव	०पृम
लिङ्	पिपूर्यात्	पिपूर्य्याताम्	पिपूर्य्युः	पिपूर्य्याः	पिपूर्य्यातम्	पिपूर्य्यात	पिपूर्य्याम्	०र्याव	०र्याम
	पिपृयात्	पिपृयाताम्	पिपृयुः	पिपृयाः	पिपृयातम्	पिपृयात	पिपृयाम्	०याव	०याम

लृट् परिष्यति परिष्यतः परिष्यन्ति। लृङ् अपरिष्यत् अपरिष्यताम् अपरिष्यन्

'हा' ६।४।११६, ६।४।११७, ६।४।११८, ७।१।४

लट्	जहाति	जहीतः			जहीथः	जहीथ		जहीवः	जहीमः
			जहति,	जहासि			जहामि		
		जहितः			जहिथः	जहिथ		जहिवः	जहिमः
लोट्	जहातु	जहीताम्		जहीहि जहिहि	जहीतम्	जहीत			
			जहतु				जहानि	जहाव	जहाम
		जहिताम्		जहाहि	जहितम्	जहित			
लङ्	अजहात्	अजहीताम्			अजहीतम्	अजहीत		०हीव	०हीम
			अजहुः	अजहाः			अजहाम्		
		अजहिताम्			अजहितम्	अजहित		०हिव	०हिम
लिङ्	जह्यात्	जह्याताम्	जह्युः	जह्याः	जह्यातम्	जह्यात	जह्याम्	जह्याव	जह्याम
लृट्	हास्यति	हास्यतः	हास्यन्ति	हास्यसि	हास्यथः	हास्यथ	हास्यामि	हास्यावः	हास्यामः
लृङ्	अहास्यत्	अहास्यताम्	अहास्यन्	अहास्यः	अहास्यतम्	अहास्यत	अहास्यम्	०स्याव	०स्याम

'ऋ' ६।४।७८, ७।२।७०, ७।४।७७,

लट्	इयर्त्ति	इयृतः	इय्रति	इयर्षि	इयृथः	इयृथ	इयर्म्मि	इयृवः	इयृमः
लोट्	इयर्त्तु	इयृताम्	इय्रतु	इयृहि	इयृतम्	इयृत	इयराणि	इयराव	इयराम
लङ्	ऐयः	ऐयृताम्	ऐयरुः	ऐयः	ऐयृतम्	ऐयृत	ऐयरम्	ऐयृव	ऐयृम
लिङ्	इयृयात्	इयृयाताम्	इयृयुः	इयृयाः	इयृयातम्	इयृयात	इयृयाम्	इयृयाव	इयृयाम

लृट् अरिष्यति अरिष्यतः अरिष्यन्ति। लृङ् आरिष्यत् आरिष्यताम् आरिष्यन्

'मा' एवं 'ओहाङ्' ७।४।७६, ६।४।११३

लट्	मिमीते	मिमाते	मिमते	मिमीषे	मिमाथे	मिमीध्वे	मिमे	मिमीवहे	मिमीमहे
लोट्	मिमीताम्	मिमाताम्	मिमताम्	मिमीष्व	मिमाथाम्	मिमीध्वम्	मिमै	मिमावहै	मिमामहै
लङ्	अमिमीत	अमिमाताम्	अमिमत	अमिमीथाः	०माथाम्	०मीध्वम्	अमिमि	०मीवहि	०मीमहि
लिङ्	मिमीत	मिमीयाताम्	मिमीरन्	मिमीथाः	०याथाम्	मिमीध्वम्	मिमीय	मिमीवहि	मिमीमहि

लृट् मास्यते मास्येते मास्यन्ते। लृङ् अमास्यत अमास्येताम् अमास्यन्त।

'दा' परस्मै यथा—

लट्	ददाति	दत्तः	ददति	ददासि	दत्थः	दत्थ	ददामि	दद्वः	दद्मः
लोट्	ददातु	दत्ताम्	ददतु	देहि	दत्तम्	दत्त	ददानि	ददाव	ददाम
लङ्	अददात्	अदत्ताम्	अददुः,	अददाः	अदत्तम्	अदत्त	अददाम्	अदद्व	अदद्म
लिङ्	दद्यात्	दद्याताम्	दद्युः	दद्याः	दद्यातम्	दद्यात	दद्याम्	दद्याव	दद्याम
लृट्	दास्यति	दास्यतः	दास्यन्ति	दास्यसि	दास्यथः	दास्यथ	दास्यामि	दास्यावः	दास्यामः
लृङ्	अदास्यत्	अदास्यताम्	अदास्यन्	अदास्यः	अदास्यतम्	अदास्यत	अदास्यम्	अदास्याव	अदास्याम

(आत्मने यथा)

लट्	दत्ते	ददाते	ददते	दत्से	ददाथे	दद्ध्वे	ददे	दद्वहे	दद्महे
लोट्	दत्ताम्	ददाताम्	ददताम्	दत्स्व	ददाथाम्	दद्ध्वम्	ददै	ददावहै	ददामहै
लङ्	अदत्त	अददाताम्	अददत,	अदत्थाः	अददाथाम्	अदद्ध्वम्	अददि	अदद्वहि	अदद्महि
लिङ्	ददीत	ददीयाताम्	ददीरन्	ददीथाः	ददीयाथाम्	ददीध्वम्	ददीय	ददीवहि	ददीमहि
लृट्	दास्यते	दास्येते	दास्यन्ते	दास्यसे	दास्येथे	दास्यध्वे	दास्ये	दास्यावहे	दास्यामहे
लृङ्	अदास्यत	अदास्येताम्	अदास्यन्त	०स्यथाः	०स्येथाम्	०स्यध्वम्	अदास्ये	०स्यावहि	अदास्यामहि

धा (परस्मै यथा) ८।२।३८

लट्	दधाति	धत्तः	दधति	दधासि	धत्थः	धत्थ	दधामि	दध्वः	दध्मः
लोट्	दधातु	धत्ताम्	दधतु	धेहि	धत्तम्	धत्त	दधानि	दधाव	दधाम
लङ्	अदधात्	अधत्ताम्	अदधुः	अदधाः	अधत्तम्	अधत्त	अदधाम्	अदध्व	अदध्म
लिङ्	दध्यात्	दध्याताम्	दध्युः	दध्याः	दध्यातम्	दध्यात	दध्याम्	दध्याव	दध्याम
लृट्	धास्यति	धास्यतः	धास्यन्ति	धास्यसि	धास्यथः	धास्यथ	धास्यामि	धास्यावः	धास्यामः
लृङ्	अधास्यत्	अधास्यताम्	अधास्यन्	अधास्यः	०स्यतम्	अधास्यत	अधास्यम्	अधास्याव	अधास्याम

(आत्मने यथा—)

लट्	धत्ते	दधाते	दधते	धत्से	दधाथे	धद्ध्वे	दधे	दध्वहे	दध्महे
लोट्	धत्ताम्	दधाताम्	दधताम्	धत्स्व	दधाथाम्	धद्ध्वम्	दधै	दधावहै	दधामहै
लङ्	अधत्त	अदधाताम्	अदधत	अधत्थाः	अदधाथाम्	अधद्ध्वम्	अदधि	अदध्वहि	अदध्महि
लिङ्	दधीत	दधीयाताम्	दधीरन्	दधीथाः	दधीयाथाम्	दधीध्वम्	दधीय	दधीवहि	दधीमहि
लृट्	धास्यते	धास्येते	धास्यन्ते	धास्यसे	धास्येथे	धास्यध्वे	धास्ये	धास्यावहे	धास्यामहे
लृङ्	अधास्यत	अधास्येताम्	अधास्यन्त	०स्यथाः	०स्येथाम्	०स्यध्वम्	अधास्ये	अधास्यावहि	०स्यामहि

'भृ' (परस्मै यथा) ७।४।७६,

लट्	बिभर्ति	बिभृतः	बिभ्रति,	बिभर्षि	बिभृथः	बिभृथ	बिभर्मि	बिभृवः	बिभृमः
लोट्	बिभर्तु	बिभृताम्	बिभ्रतु	बिभृहि	बिभृतम्	बिभृत	बिभराणि	बिभराव	बिभराम

लङ् अबिभः अबिभृताम् अबिभरुः, अबिभः अबिभृतम् अबिभृत, अबिभरम् अबिभृव ०भृम
लिङ् बिभृयात् बिभृयाताम् बिभृयुः, बिभृयाः बिभृयातम् बिभृयात, बिभृयाम् बिभृयाव बिभृयाम
लृट् भरिष्यति भरिष्यतः भरिष्यन्ति। लृङ् अभरिष्यत् अभरिष्यताम् अभरिष्यन्

आत्मने (यथा)

लट् बिभृते बिभ्राते बिभ्रते बिभृषे बिभ्राथे बिभृध्वे बिभ्रे बिभृवहे बिभृमहे
लोट् बिभृताम् बिभ्राताम् बिभ्रताम् बिभृष्व बिभ्राथाम् बिभृध्वम् बिभरै बिभरावहै ०महै
लङ् अबिभृत अबिभ्राताम् अबिभ्रत, अबिभृथाः ०भ्राथाम् अबिभृध्वम् अबिभ्रि अबिभृवहि ०महि
लिङ् बिभ्रीत बिभ्रीयाताम् बिभ्रीरन्, बिभ्रीथाः बिभ्रीयाथाम् बिभ्रीध्वम् बिभ्रीय बिभ्रीवहि बिभ्रीमहि
लृट् भरिष्यते भरिष्येते भरिष्यन्ते। लृङ् अभरिष्यत अभरिष्येताम् अभरिष्यन्त,

'विष' (परस्मै यथा) ७।४।७५, ७।३।८७,

लट् वेवेष्टि वेविष्टः वेविषति, वेवेक्षि वेविष्ठः वेविष्ठ, वेवेष्मि वेविष्वः वेविष्मः
लोट् वेवेष्टु वेविष्टाम् वेविषतु, वेविड्ढि वेविष्टम् वेविष्ट, वेविषाणि वेविषाव वेविषाम
लङ् अवेवेट् अवेविष्टाम् अवेविषुः, अवेवेट् अवेविष्टम् अवेविष्ट, अवेविषम् अवेविष्व अवेविष्म
लिङ् वेविष्यात् वेविष्याताम् वेविष्युः वेविष्याः वेविष्यातम् वेविष्यात, वेविष्याम् ०ष्याव ०ष्याम
लृट् वेक्ष्यति वेक्ष्यतः वेक्ष्यन्ति। लृङ् अवेक्ष्यत् अवेक्ष्यताम् अवेक्ष्यन्,

आत्मने (यथा)

लट् वेविष्टे वेविषाते वेविषते, वेविक्षे वेविषाथे वेविड्ढ्वे, वेविषे वेविष्वहे वेविष्महे
लोट् वेविष्टाम् ०षाताम् ०षताम्, वेविक्ष्व वेविषाथाम् वेविड्ढ्वम् वेविषै ०षावहै ०षामहै
लङ् अवेविष्ट अवेविषाताम् ०विषत, अवेविष्ठाः ०षाथाम् ०विड्ढ्वम् अवेविषि ०ष्वहि ०ष्महि
लिङ् वेविषीत ०षीयाताम् वेविषीरन्, वेविषीथाः ०षीयाथाम् ०षीध्वम् वेविषीय ०षीवहि ०महि
लृट् वेक्ष्यते वेक्ष्येते वेक्ष्यन्ते। लृङ् अवेक्ष्यत अवेक्ष्येताम् अवेक्ष्यन्त,

'निजिर्' (एवं विज) ७।४।७५, ७।३।८७,

(परस्मै)

लट् नेनेक्ति नेनिक्तः नेनिजति नेनेक्षि नेनिक्थः नेनिक्थ नेनेज्मि नेनिज्वः नेनिज्मः
लोट् नेनेक्तु नेनिक्ताम् नेनिजतु नेनिग्धि नेनिक्तम् नेनिक्त नेनिजानि नेनिजाव नेनिजाम
लङ् अनेनेक् अनेनिक्ताम् ०निजुः अनेनेक् अनेनिक्तम् अनेनिक्त ०निजम् ०निज्व ०निज्म
विधिलिङ् नेनिज्यात् नेनिज्याताम् नेनिज्युः नेनिज्याः नेनिज्यातम् नेनिज्यात नेनिज्याम् ०ज्याव ०ज्याम
लृट् नेक्ष्यति नेक्ष्यतः नेक्ष्यन्ति। लृङ् अनेक्ष्यत् अनेक्ष्यताम् अनेक्ष्यन्

(आत्मने यथा)

लट्	नेनिक्ते	नेनिजाते	नेनिजते	नेनिक्षे	नेनिजाथे	नेनिग्ध्वे	नेनिजे	नेनिज्वहे	०ज्महे
लोट्	नेनिक्ताम्	नेनिजाताम्	नेनिजताम्	नेनिक्ष्व	नेनिजाथाम्	नेनिग्ध्वम्	नेनिजै	नेनिजावहै	नेनिजामहै
लङ्	अनेनिक्त	०निजाताम्	०निजत	०निक्थाः	०निजाथाम्	०निग्ध्वम्	अनेनिजि	०निज्वहि	निज्महि
विधिलिङ्	नेनिजीत	०याताम्	०जीरन्	नेनिजीथाः	०याथाम्	०जीध्वम्	नेनिजीय	नेनिजीवहि	०जीमहि

लृट् नेक्ष्यते नेक्ष्येते नेक्ष्यन्ते। लृङ् अनेक्ष्यत अनेक्ष्येताम् अनेक्ष्यन्त

अथ दिवादिः ३।१।६९,

'दिव्' ८।२।७७

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	दीव्यति	दीव्यतः	दीव्यन्ति	दीव्यसि	दीव्यथः	दीव्यथ	दीव्यामि	दीव्यावः	दीव्यामः
लोट्	दीव्यतु	दीव्यताम्	दीव्यन्तु	दीव्य	दीव्यतम्	दीव्यत	दीव्यानि	दीव्याव	दीव्याम
लङ्	अदीव्यत्	अदीव्यताम्	अदीव्यन्	अदीव्यः	अदीव्यतम्	अदीव्यत,	अदीव्यम्	अदीव्याव	अदीव्याम
लिङ्	दीव्येत्	दीव्येताम्	दीव्येयुः	दीव्येः	दीव्येतम्	दीव्येत,	दीव्येयम्	दीव्येव	दीव्येम

लृट् देविष्यति देविष्यतः देविष्यन्ति। लृङ् अदेविष्यत् अदेविष्यताम् अदेविष्यन्

'नृत्' ७।२।५७

लट्	नृत्यति	नृत्यतः	नृत्यन्ति	नृत्यसि	नृत्यथः	नृत्यथ	नृत्यामि	नृत्यावः	नृत्यामः
लोट्	नृत्यतु	नृत्यताम्	नृत्यन्तु,	नृत्य	नृत्यतम्	नृत्यत,	नृत्यानि	नृत्याव	नृत्याम
लङ्	अनृत्यत्	अनृत्यताम्	अनृत्यन्	अनृत्यः	अनृत्यतम्	अनृत्यत,	अनृत्यम्	अनृत्याव	अनृत्याम
लिङ्	नृत्येत्	नृत्येताम्	नृत्येयुः	नृत्येः	नृत्येतम्	नृत्येत,	नृत्येयम्	नृत्येव	नृत्येम

लृट् { नर्त्तिष्यति नर्त्तिष्यतः नर्त्तिष्यन्ति / नर्त्स्यति नर्त्स्यतः नर्त्स्यन्ति } लृङ् { अनर्त्तिष्यत् अनर्त्तिष्यताम् अनर्त्तिष्यन् / अनर्त्स्यत् अनर्त्स्यताम् अनर्त्स्यन् }

जन ७।३।७९

लट् जायते जायेते जायन्ते जायसे जायेथे जायध्वे जाये जायावहे जायामहे

लोट् जायताम् जायेताम् जायन्ताम् जायस्व जायेथाम् जायध्वम् जायै जायावहै जायामहै

लङ् अजायत अजायेताम् अजायन्त अजायथाः अजायेथाम् अजायध्वम् अजाये अजायावहि अजायामहि

लिङ् जायेत जायेयाताम् जायेरन् जायेथाः जायेयाथाम् जायेध्वम् जायेय जायेवहि जायेमहि

लृट् जनिष्यते जनिष्येते जनिष्यन्ते । लृङ् अजनिष्यत अजनिष्येताम् अजनिष्यन्त

'विद'

लट् विद्यते विद्येते विद्यन्ते विद्यसे विद्येथे विद्यध्वे विद्ये विद्यावहे विद्यामहे

लोट् विद्यताम् विद्येताम् विद्यन्ताम् विद्यस्व विद्येथाम् विद्यध्वम् विद्यै विद्यावहै विद्यामहै

लङ् अविद्यत अविद्येताम् अविद्यन्त अविद्यथाः अविद्येथाम् अविद्यध्वम् अविद्ये अविद्यावहि अविद्यामहि

लिङ् विद्येत विद्येयाताम् विद्येरन् विद्येथाः विद्येयाथाम् विद्येध्वम् विद्येय विद्येवहि विद्येमहि

लृट् वेत्स्यते वेत्स्येते वेत्स्यन्ते । लृङ् अवेत्स्यत अवेत्स्येताम् अवेत्स्यन्त

युध

लट् युध्यते युध्येते युध्यन्ते युध्यसे युध्येथे युध्यध्वे युध्ये युध्यावहे युध्यामहे

लोट् युध्यताम् युध्येताम् युध्यन्ताम् युध्यस्व युध्येथाम् युध्यध्वम् युध्यै युध्यावहै युध्यामहै

लङ् अयुध्यत अयुध्येताम् अयुध्यन्त अयुध्यथाः अयुध्येथाम् अयुध्यध्वम् अयुध्ये अयुध्यावहि अयुध्यामहि

लिङ् युध्येत युध्येयाताम् युध्येरन् युध्येथाः युध्येयाथाम् युध्येध्वम् युध्येय युध्येवहि युध्येमहि

लृट, योत्स्यते योत्स्येते योत्स्यन्ते । लृङ् अयोत्स्यत अयोत्स्येताम् अयोत्स्यन्त

असु—अस्यति अस्यतः अस्यन्ति असिष्यति

कुप—कुप्यति कुप्यतः कुप्यन्ति, कोपिष्यति

क्रम—क्राम्यति क्रामति ३।१।७०, ७।३।७४, ७६

क्रुध—क्रुध्यति क्रुध्यतः क्रुध्यन्ति क्रोत्स्यति

क्लम—क्लाम्यति क्लामति ३।१।७०, ७।३।७५

क्लिश— { क्लिश्यति क्लिश्यतः क्लिश्यन्ति, क्लेशिष्यति
क्लिश्यते क्लिश्येते क्लिश्यन्ते क्लेशिष्यते }

खिद—खिद्यते खिद्येते खिद्यन्ते खेत्स्यते

जॄ—जीर्य्यति जीर्य्यतः जीर्य्यन्ति जरिष्यति जरीष्यति
७।२।३८, ७।१।१००

तुष्—तुष्यति तुष्यतः तुष्यन्ति, तोक्ष्यति

तृप—तृप्यति तृप्यतः तर्पिष्यति, त्रप्स्यति तर्प्स्यति
६।१।५९, ७।२।४५

त्रस—त्रसति त्रस्यति ३।१।७० त्रसिष्यति

दम—दाम्यति दाम्यतः दाम्यन्ति दमिष्यति ७।३।७४

दीप—दीप्यते दीप्येते दीप्यन्ते दीपिष्यते

दुष—दुष्यति दुष्यतः दुष्यन्ति दोक्ष्यति

दू—दूयते दूयेते दूयन्ते दविष्यते

दॄ—दीर्य्यति दीर्य्यतः दीर्य्यन्ति दरिष्यति दरीष्यति
७।२।३८, ७।१।१००, ८।२।७६

द्रुह—द्रुह्यति द्रुह्यतः द्रोहिष्यति ध्रोक्ष्यति

नश—नश्यति नश्यतः नश्यन्ति नशिष्यति नङ्क्ष्यति
७।१।६०, ७।२।४५

पद—पद्यते पद्येते पद्यन्ते पत्स्यते

पुष—पुष्यति पुष्यतः पुष्यन्ति पोक्ष्यति

पूर्—पूर्य्यते पूर्य्येते पूर्य्यन्ते पूरिष्यते

बुध—बुध्यते बुध्येते बुध्यन्ते भोत्स्यते

भ्रम—भ्राम्यति भ्रमति ३।१।७०, ७।३।७४

मन—मन्यते मन्येते मन्यन्ते मंस्यते

मुह—मुह्यति मुह्यतः मुह्यन्ति मोहिष्यति मोक्ष्यति

युज—युज्यते युज्येते युज्यन्ते योक्ष्यते

रञ्ज— { रज्यति रज्यतः रज्यन्ति रङ्क्ष्यति
रज्यते रज्येते रज्यन्ते रङ्क्ष्यते }

राध—राध्यति राध्यतः राध्यन्ति रात्स्यति

ली—लीयते लीयेते लीयन्ते लेष्यते ६।१।५१

व्यध—विध्यति विध्यतः विध्यन्ति व्यत्स्यति

शम—शाम्यति शाम्यतः शाम्यन्ति शमिष्यति ७।३।७४

शुध—शुध्यति शुध्यतः शुध्यन्ति शोत्स्यति

शुष—शुष्यति शुष्यतः शुष्यन्ति शोक्ष्यति

शो—श्यति श्यतः श्यन्ति शास्यति ७।३।७१

श्रम—श्राम्यति श्राम्यतः श्राम्यन्ति श्रमिष्यति ७।३।७४

सिध—सिध्यति सिध्यतः सिध्यन्ति सेत्स्यति

सिव—सीव्यति सीव्यतः सीव्यन्ति सेविष्यति

सू—सूयते सूयेते सूयन्ते सविष्यते सोष्यते

सो—स्यति स्यतः स्यन्ति सास्यसि ७।३।७१

हृष—हृष्यति हृष्यतः हृष्यन्ति हर्षिष्यति

स्वादयः

आप् ३।१।७३

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	आप्नोति	आप्नुतः	आप्नुवन्ति	आप्नोषि	आप्नुथः	०थ	आप्नोमि	आप्नुवः	०मः
लोट्	आप्नोतु	आप्नुताम्	०वन्तु	०हि	०तम्	०त	आप्नवानि	०वाव	०वाम
लङ्	आप्नोत्	आप्नुताम्	०वन्	आप्नोः	आप्नुतम्	०त	आप्नवम्	आप्नुव	०म
विधिलिङ्	आप्नुयात्	०याताम्	०युः	आप्नुयाः	०यातम्	०यात	आप्नुयाम्	०याव	०याम

लृट् आप्स्यति आप्स्यतः आप्स्यन्ति। लृङ् आप्स्यत् आप्स्यताम् आप्स्यन्

श्रु ६।४।१०६, १०७, ३।१।७४

लट्	शृणोति	शृणुतः	शृण्वन्ति	शृणोषि	शृणुथः	शृणुथ	शृणोमि	शृण्वः / शृणुवः	शृण्मः / शृणुमः
लोट्	शृणोतु	शृणुताम्	शृण्वन्तु	शृणु	शृणुतम्	शृणुत	शृणवानि	शृणवाव	शृणवाम
लङ्	अशृणोत्	अशृणुताम्	अशृण्वन्	अशृणोः	अशृणुतम्	अशृणुत	अशृणवम्	अशृण्व / अशृणुव	अशृण्म / अशृणुम
विधिलिङ्	शृणुयात्	शृणुयाताम्	शृणुयुः	शृणुयाः	शृणुयातम्	शृणुयात	शृणुयाम्	शृणुयाव	शृणुयाम

लृट् श्रोष्यति श्रोष्यतः श्रोष्यन्ति। लृङ् अश्रोष्यत् अश्रोष्यताम् अश्रोष्यन्

शक

लट्	शक्नोति	शक्नुतः	शक्नुवन्ति	शक्नोषि	शक्नुथः	शक्नुथ	शक्नोमि	शक्नुवः	शक्नुमः
लोट्	शक्नोतु	शक्नुताम्	शक्नुवन्तु	शक्नुहि	शक्नुतम्	शक्नुत	शक्नवानि	शक्नवाव	शक्नवाम
लङ्	अशक्नोत्	अशक्नुताम्	अशक्नुवन्	अशक्नोः	अशक्नुतम्	अशक्नुत	अशक्नवम्	अशक्नुव	अशक्नुम
विधिलिङ्	शक्नुयात्	शक्नुयाताम्	शक्नुयुः	शक्नुयाः	शक्नुयातम्	शक्नुयात	शक्नुयाम्	शक्नुयाव	शक्नुयाम

लृट् शक्ष्यति शक्ष्यतः शक्ष्यन्ति । लृङ् अशक्ष्यत् अशक्ष्यताम् अशक्ष्यन्

अश

लट्	अश्नुते	अश्नुवाते	अश्नुवते	अश्नुषे	अश्नुवाथे	अश्नुध्वे	अश्नुवे	अश्नुवहे	अश्नुमहे
लोट्	अश्नुताम्	अश्नुवाताम्	अश्नुवताम्	अश्नुष्व	अश्नुवाथाम्	अश्नुध्वम्	अश्नवै	अश्नवावहै	अश्नवामहै
लङ्	आश्नुत	आश्नुवाताम्	आश्नुवत	आश्नुथाः	०वाथाम्	०ध्वम्	आश्नुवि	आश्नुवहि	आश्नुमहि
विधिलिङ्	अश्नुवीत	०वीयाताम्	०वीरन्	अश्नुवीथाः	०वीयाथाम्	०वीध्वम्	अश्नुवीय	०वीवहि	०वीमहि

लृट् अशिष्यते अशिष्येते अशिष्यन्ते अक्ष्यते अक्ष्येते इत्यादि । लृङ् आशिष्यत, आक्ष्यत

सु ७।१।५

लट्	सुनोति	सुनुतः	सुन्वन्ति	सुनोषि	सुनुथः	सुनुथ	सुनोमि	सुनुवः / सुन्वः	सुनुमः / सुन्मः
लोट्	सुनोतु	सुनुताम्	सुन्वन्तु	सुनु	सुनुतम्	सुनुत	सुनवानि	सुनवाव	सुनवाम
लङ्	असुनोत्	असुनुताम्	असुन्वन्	असुनोः	असुनुतम्	असुनुत	असुनवम्	असुनुव / असुन्व,	असुनुम / असुन्म
विधिलिङ्	सुनुयात्	सुनुयाताम्	सुनुयुः	सुनुयाः	सुनुयातम्	सुनुयात	सुनुयाम्	सुनुयाव	सुनुयाम

लृट् सोष्यति सोष्यतः सोष्यन्ति । लृङ् असोष्यत् असोष्यताम् असोष्यन्

आत्मने

लट्	सुनुते	सुन्वाते	सुन्वते	सुनुषे	सुन्वाथे	सुनुध्वे	सुन्वे	सुनुवहे / सुन्वहे	सुनुमहे / सुन्महे
लोट्	सुनुताम्	सुन्वाताम्	सुन्वताम्	सुनुष्व	सुन्वाथाम्	सुनुध्वम्	सुनवै	सुनवावहै	०वामहै
लङ्	असुनुत	असुन्वाताम्	असुन्वत	असुनुथाः	असुन्वाथाम्	०नुध्वम्	असुन्वि	असुनुवहि / असुन्वहि	०नुमहि / ०न्महि
विधिलिङ्	सुन्वीत	सुन्वीयाताम्	सुन्वीरन्	सुन्वीथाः	सुन्वीयाथाम्	सुन्वीध्वम्	सुन्वीय	सुन्वीवहि	०महि

लृट् सोष्यते सोष्येते सोष्यन्ते । लृङ् असोष्यत असोष्येताम् असोष्यन्त

चि— चिनोति चिनुतः चिन्वन्ति, चेष्यति
चिनुते चिन्वाते चिन्वते, चेष्यते

दु— दुनोति दुनुतः दुन्वन्ति दविष्यति दोष्यति

धिव— धिनोति धिनुतः धिन्वन्ति धेविष्यति

धू— धुनोति धुनुतः धुन्वन्ति धोष्यति धोष्यतः
धुनुते धुन्वाते धुन्वते धोष्यते ७।२।८०

पृ— पृणोति पृणुतः पृण्वन्ति परिष्यति

मि— मिनोति मिनुतः मिन्वन्ति मास्यति ६।१।५०
मिनुते मिन्वाते मिन्वते मास्यते

वृ— वृणोति वृणुतः वृण्वन्ति वरिष्यति ७।२।३८
वृणुते वृण्वाते वृण्वते वरिष्यते

स्तृ— स्तृणोति स्तृणुतः स्तृण्वन्ति स्तरिष्यति
स्तृणुते स्तृण्वाते स्तृण्वते स्तरिष्यते

अथ तुदादयः। ३।४।११३, १।२।४, ६।१।१६

सृज ६।१।५८

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	सृजति	सृजतः	सृजन्ति	सृजसि	सृजथः	सृजथ	सृजामि	सृजावः	सृजामः
लोट्	सृजतु	सृजताम्	सृजन्तु	सृज	सृजतम्	सृजत	सृजानि	सृजाव	सृजाम
लङ्	असृजत्	असृजताम्	असृजन्	असृजः	असृजतम्	असृजत	असृजम्	असृजाव	असृजाम
विधिलिङ्	सृजेत्	सृजेताम्	सृजेयुः	सृजेः	सृजेतम्	सृजेत	सृजेयम्	सृजेव	सृजेम

लृट् स्रक्ष्यति स्रक्ष्यतः स्रक्ष्यन्ति। लृङ् अस्रक्ष्यत् अस्रक्ष्यताम् अस्रक्ष्यन्

इष् ७।३।७७, ६।४।७२, ६।१।९०, ८।३।५९

लट्	इच्छति	इच्छतः	इच्छन्ति	इच्छसि	इच्छथः	इच्छथ	इच्छामि	इच्छावः	इच्छामः
लोट्	इच्छतु	इच्छताम्	इच्छन्तु	इच्छ	इच्छतम्	इच्छत	इच्छानि	इच्छाव	इच्छाम
लङ्	ऐच्छत्	ऐच्छताम्	ऐच्छ न्	ऐच्छः	ऐच्छतम्	ऐच्छत	ऐच्छम्	ऐच्छाव	ऐच्छाम
विधिलिङ्	इच्छेत्	इच्छेताम्	इच्छेयुः	इच्छेः	इच्छेतम्	इच्छेत	इच्छेयम्	इच्छेव	इच्छेम

लृट् एषिष्यति एषिष्यतः एषिष्यन्ति। लृङ् ऐषिष्यत् ऐषिष्यताम् ऐषिष्यन् इत्यादि

मृ १।३।६१, ७।४।२८

लट्	म्रियते	म्रियेते	म्रियन्ते	म्रियसे	म्रियेथे	म्रियध्वे	म्रिये	म्रियावहे	म्रियामहे
लोट्	म्रियताम्	म्रियेताम्	म्रियन्ताम्	म्रियस्व	म्रियेथाम्	म्रियध्वम्	म्रियै	म्रियावहै	म्रियामहै
लङ्	अम्रियत	अम्रियेताम्	अम्रियन्त	अम्रियथाः	०येथाम्	अम्रियध्वम्	अम्रिये	०यावहि	०यामहि
विधिलिङ्	म्रियेत	म्रियेयाताम्	म्रियेरन्	म्रियेथाः	०याथाम्	म्रियेध्वम्	भ्रियेय	म्रियेवहि	म्रियेमहि

लृट् मरिष्यति मरिष्यतः मरिष्यन्ति। लृङ् अमरिष्यत् अमरिष्यताम् अमरिष्यन्

'तुद' (परस्मै यथा) १।१।५, १।२।४, ३।१।७७

लट्	तुदति	तुदतः	तुदन्ति	तुदसि	तुदथः	तुदथ	तुदामि	तुदावः	तुदामः
लोट्	तुदतु	तुदताम्	तुदन्तु	तुद	तुदतम्	तुदत	तुदानि	तुदाव	तुदाम
लङ्	अतुदत्	अतुदताम्	अतुदन्	अतुदः	अतुदतम्	अतुदत	अतुदम्	अतुदाव	अतुदाम
लिङ्	तुदेत्	तुदेताम्	तुदेयुः	तुदेः	तुदेतम्	तुदेत	तुदेयम्	तुदेव	तुदेम

लृट् तोत्स्यति तोत्स्यतः तोत्स्यन्ति। लृङ् अतोत्स्यत् अतोत्स्यताम् अतोत्स्यन्

(आत्मने यथा)

लट्	तुदते	तुदेते	तुदन्ते,	तुदसे	तुदेथे	तुदध्वे	तुदे	तुदावहे	तुदामहे
लोट्	तुदताम्	तुदेताम्	तुदन्ताम्	तुदस्व	तुदेथाम्	तुदध्वम्	तुदै	तुदावहै	तुदामहै
लङ्	अतुदत	अतुदेताम्	अतुदन्त,	अतुदथाः	अतुदेथाम्	अतुदध्वम्	अतुदे	अतुदावहि	अतुदामहि
लिङ्	तुदेत	तुदेयाताम्	तुदेरन्	तुदेथाः	तुदेयाथाम्	तुदेध्वम्	तुदेय	तुदेवहि	तुदेमहि

लृट तोत्स्यते तोत्स्येते तोत्स्यन्ते। लृङ् अतोत्स्यत अतोत्स्येताम् अतोत्स्यन्त,

दिश— { दिशति दिशतः दिशन्ति देक्ष्यति
दिशते दिशेते दिशन्ते देक्ष्यते }

दृ—द्रियते द्रियेते द्रियन्ते दरिष्यते

प्रच्छ—पृच्छति पृच्छतः पृच्छन्ति प्रक्ष्यति
८।२।३६, ४१,

भ्रस्ज— { भृज्जति भृज्जतः भृज्जन्ति भ्रक्ष्यति,
भर्क्ष्यति
भृज्जते भृज्जेते भृज्जन्ते भ्रक्ष्यते
भर्क्ष्यते ६।४।४७ }

मस्ज्—मज्जति मज्जतः मज्जन्ति मङ्क्ष्यति ७।१।६०

मिल—मिलति मिलतः मिलन्ति मिलते मेलिष्यति,

मुच— { मुञ्चति मुञ्चतः मुञ्चन्ति मोक्ष्यति ७।१।५९
मुञ्चते मुञ्चेते मुञ्चन्ते मोक्ष्यते }

लस्ज—लज्जते लज्जेते लज्जन्ते लज्जिष्यते

लिख—लिखति लिखतः लिखन्ति लेखिष्यति

लिप— { लिम्पति लिम्पतः लिम्पन्ति लेप्स्यति
लिम्पते लिम्पेते लिम्पन्ते लेप्स्यते }

लुप— { लुम्पति लुम्पतः लुम्पन्ति लोप्स्यति
लुम्पते लुम्पेते लुम्पन्ते लोप्स्यते }

विज—विजते विजेते विजन्ते, विजिष्यते

विश—विशति विशतः विशन्ति वेक्ष्यति ८।२।३६

सिच— { सिञ्चति सिञ्चतः सिञ्चन्ति सेक्ष्यति
सिञ्चते सिञ्चेते सिञ्चन्ते सेक्ष्यते }

स्पृश—स्पृशति स्पृशतः स्पृशन्ति, स्प्रक्ष्यति
स्पर्क्ष्यति

अथ रुधादिः ३।१।७८, ६।४।१११,

हिंस्

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	हिनस्ति	हिंस्तः	हिंसन्ति	हिनस्सि	हिंस्थः	हिंस्थ	हिनस्मि	हिंस्वः	हिंस्मः
लोट्	हिनस्तु	हिंस्ताम्	हिंसन्तु,	हिन्धि	हिंस्तम्	हिंस्त	हिनसानि	हिनसाव	हिनसाम
लङ्	अहिनत्	अहिंस्ताम्	अहिंसन्,	अहिनत् अहिनः	अहिंस्तम्	अहिंस्त	अहिनसम्	अहिंस्व	अहिंस्म
लिङ्	हिंस्यात्	हिंस्याताम्	हिंस्युः,	हिंस्याः	हिंस्यातम्	हिंस्यात,	हिंस्याम्	हिंस्याव	हिंस्याम

लृट हिंसिष्यति हिंसिष्यतः हिंसिष्यन्ति। लृङ् अहिंसिष्यत् अहिंसिष्यताम् अहिंसिष्यन्

अञ्ज ६।४।२३

लट् अनक्ति अङ्क्तः अञ्जन्ति, अनङ्क्षि अङ्क्थः अङ्क्थ, अनज्मि अञ्ज्वः अञ्ज्मः
लोट् अनक्तु अङ्क्ताम् अञ्जन्तु, अङ्ग्धि अङ्क्तम् · अङ्क्त अनजानि अनजाव अनजाम
लङ् आनक् आङ्क्ताम् आञ्जन्, आनक् आङ्क्तम् आङ्क्त आनजम् आञ्ज्व आञ्ज्म
लिङ् अञ्ज्यात् अञ्ज्याताम् अञ्ज्युः, अञ्ज्याः अञ्ज्यातम् अञ्ज्यात, अञ्ज्याम् अञ्ज्याव अञ्ज्याम
लृट् अञ्जिष्यति अञ्जिष्यतः अञ्जिष्यन्ति । लृङ् आञ्जिष्यत् आञ्जिष्यताम् आञ्जिष्यन्

'तृहि' ७।३।९२

लट् तृणेढि तृण्ढः तृंहन्ति, तृणेक्षि तृण्ढः तृण्ढ तृणेह्मि तृंह्वः तृंह्मः
लोट् तृणेढु तृण्ढाम् तृंहन्तु, तृण्ढि तृण्ढम् तृण्ढ, तृणहानि तृणहाव तृणहाम
लङ् अतृणेट् अतृण्ढाम् अतृंहन् अतृणेट् अतृण्ढम् अतृण्ढ, अतृणहम् अतृंह्व अतृंह्म
लिङ् तृंह्यात् तृंह्याताम् तृंह्युः तृंह्याः तृंह्यातम् तृंह्यात तृंह्याम् तृंह्याव तृंह्याम
लृट् तर्हिष्यति तर्क्ष्यति । लृङ् अतर्हिष्यत् अतर्क्ष्यत्

'पिष'

लट् पिनष्टि पिंष्टः पिंषन्ति, पिनक्षि पिंष्ठः पिंष्ठ, पिनष्मि पिंष्वः पिंष्मः
लोट् पिनष्टु पिंष्टाम् पिंषन्तु, पिण्ढि पिंष्टम् पिंष्ट, पिनषाणि पिनषाव पिनषाम
लङ् अपिनट् अपिंष्टाम् अपिंषन्, अपिनट् अपिंष्टम् अपिंष्ट, अपिनषम् अपिंष्व अपिंष्म
लिङ् पिंष्यात् पिंष्याताम् पिंष्युः, पिंष्याः पिंष्यातम् पिंष्यात, पिंष्याम् पिंष्याव पिंष्याम
लृट् पेक्ष्यति पेक्ष्यतः पेक्ष्यन्ति । लृङ् अपेक्ष्यत् अपेक्ष्यताम् अपेक्ष्यन्

'इन्ध' ६।४।२३

लट् इन्धे इन्धाते इन्धते, इन्त्से इन्धाथे इन्द्ध्वे, इन्धे इन्ध्वहे इन्ध्महे
लोट् इन्धाम् इन्धाताम् इन्धताम्, इन्त्स्व इन्धाथाम् इन्द्ध्वम्, इनधै इनधावहै इनधामहै
लङ् ऐन्द्ध ऐन्धाताम् ऐन्धत, ऐन्द्धाः ऐन्धाथाम् ऐन्ध्वम्, ऐन्धि ऐन्ध्वहि ऐन्ध्महि
लिङ् इन्धीत इन्धीयाताम् इन्धीरन्, इन्धीथाः इन्धीयाथाम् इन्धीध्वम्, इन्धीय इन्धीवहि इन्धीमहि
लृट् इन्धिष्यते इन्धिष्येते इन्धिष्यन्ते । लृङ् ऐन्धिष्यत ऐन्धिष्येताम् ऐन्धिष्यन्त ।

'रुध' (परस्मै यथा)

लट् रुणद्धि रुन्द्धः रुन्धन्ति, रुणत्सि रुन्धः रुन्ध, रुणध्मि रुन्ध्वः रुन्ध्मः
लोट् रुणद्धु रुन्धाम् रुन्धन्तु, रुन्धि रुन्धम् रुन्ध, रुणधानि रुणधाव रुणधाम
लङ् अरुणत् अरुन्धाम् अरुन्धन्, अरुणत् } अरुन्धम् अरुन्ध, अरुणधम् अरुन्ध्व अरुन्ध्म
अरुणः }
लिङ् रुन्ध्यात् रुन्ध्याताम् रुन्ध्युः, रुन्ध्याः रुन्ध्यातम् रुन्ध्यात, रुन्ध्याम् रुन्ध्याव रुन्ध्याम
लट रोत्स्यति रोत्स्यतः रोत्स्यन्ति । लृङ् अरोत्स्यत् अरोत्स्यताम् अरोत्स्यन्

(आत्मने यथा)

लट् रुन्धे रुन्धाते रुन्धते, रुन्त्से रुन्धाथे रुन्द्ध्वे, रुन्धे रुन्ध्वहे रुन्ध्महे

लोट् रुन्धाम् रुन्धाताम् रुन्धताम्, रुन्त्स्व रुन्धाथाम् रुन्ध्वम्, रुणधै रुणधावहै रुणधामहै

लङ् अरुन्ध अरुन्धाताम् अरुन्धत, अरुन्धाः अरुन्धाथाम् अरुन्ध्वम्, अरुन्धि अरुन्ध्वहि अरुन्ध्महि

लिङ् रुन्धीत रुन्धीयाताम् रुन्धीरन्, रुन्धीथाः रुन्धीयाथाम् रुन्धीध्वम् रुन्धीय रुन्धीवहि रुन्धीमहि

लृट् रोत्स्यते रोत्स्येते रोत्स्यन्ते । लृङ् अरोत्स्यत अरोत्स्येताम् अरोत्स्यन्त

चुद

लट् चुणत्ति चुन्तः चुन्दन्ति चुणत्सि चुन्थः चुन्त्थ चुणद्मि चुन्द्वः चुन्द्मः

लोट् चुणत्तु चुन्ताम् चुन्दन्तु चुन्द्धि चुन्तम् चुन्त चुणदानि चुणदाव चुणदाम

लङ् अचुणत् अचुन्ताम् अचुन्दन् अचुणः } अचुणत् } अचुन्तम् अचुन्त अचुणदम् अचुन्द्व अचुन्द्म

विधिलिङ् चुन्द्यात् चुन्द्याताम् चुन्द्युः चुन्द्याः चुन्द्यातम् चुन्द्यात चुन्द्याम् चुन्द्याव चुन्द्याम

लृट् चोत्स्यति चोत्स्यतः चोत्स्यन्ति । लृङ् अचोत्स्यत्

आत्मने

लट् चुन्ते चुन्दाते चुन्दते चुन्त्से चुन्दाथे चुन्द्ध्वे चुन्दे चुन्द्वहे चुन्द्महे

लोट् चुन्ताम् चुन्दाताम् चुन्दताम्, चुन्त्स्व चुन्दाथाम् चुन्ध्वम् चुणदै चुणदावहै चुणदामहै

लङ् अचुन्त अचुन्दाताम् अचुन्दत अचुन्थाः अचुन्दाथाम् अचुन्ध्वम् अचुन्दि अचुन्द्वहि अचुन्द्महि

विधिलिङ् चुन्दीत चुन्दीयाताम् चुन्दीरन् चुन्दीथाः चुन्दीयाथाम् चुन्दीध्वम् चुन्दीय चुन्दीवहि चुन्दीमहि

लृट् चोत्स्यते चोत्स्येते चोत्स्यन्ते । लृङ् अचोत्स्यत, अचोत्स्येताम्

छिद

लट् छिनत्ति छिन्तः छिन्दन्ति छिनत्सि छिन्थः छिन्थ छिनद्मि छिन्द्वः छिन्द्मः

लोट् छिनत्तु छिन्ताम् छिन्दन्तु छिन्धि छिन्तम् छिन्त छिनदानि छिनदाव छिनदाम

लङ् अच्छिनत् अच्छिन्ताम् अच्छिन्दन् ०नत्, अच्छिन्तम् अच्छिन्त ०नदम् अच्छिन्द्व अच्छिन्द्म

विधिलिङ् छिन्द्यात् छिन्द्याताम् छिन्द्युः छिन्द्याः छिन्द्यातम् छिन्द्यात छिन्द्याम् छिन्द्याव छिन्द्याम

लृट् छेत्स्यति छेत्स्यतः छेत्स्यन्ति । लृङ् अच्छेत्स्यत् अच्छेत्स्यताम्

आत्मने

लट् छिन्ते छिन्दाते छिन्दते छिन्त्से छिन्दाथे छिन्द्ध्वे छिन्दे छिन्द्वहे छिन्द्महे

लोट् छिन्ताम् छिन्दाताम् छिन्दताम् छिन्त्स्व छिन्दाथाम् छिन्ध्वम् छिनदै छिनदावहै छिनदामहै

लङ् अच्छिन्त अच्छिन्दाताम् अच्छिन्दत अच्छिन्थाः ०न्दाथाम् अच्छिन्ध्वम् अच्छिन्दि अच्छिन्द्वहि ०न्द्महि

विधिलिङ् छिन्दीत छिन्दीयाताम् छिन्दीरन् छिन्दीथाः ०याथाम् छिन्दीध्वम् छिन्दीय छिन्दीवहि ०महि

लृट् छेत्स्यते छेत्स्येते छेत्स्यन्ते । लृङ् अच्छेत्स्यत

भुज

लट्	भुनक्ति	भुङ्क्तः	भुञ्जन्ति	भुनक्षि	भुङ्क्थः	भुङ्क्थ	भुनज्मि	भुञ्ज्वः	भुञ्ज्मः
लोट्	भुनक्तु	भुङ्क्ताम्	भुञ्जन्तु	भुङ्ग्धि	भुङ्क्तम्	भुङ्क्त	भुनजानि	भुनजाव	भुनजाम
लङ्	अभुनक्	अभुङ्क्ताम्	अभुञ्जन्	अभुनक्	अभुङ्क्तम्	अभुङ्क्त	अभुनजम्	अभुञ्ज्व	अभुञ्ज्म
विधिलिङ्	भुञ्ज्यात्	भुञ्ज्याताम्	भुञ्ज्युः	भुञ्ज्याः	भुञ्ज्यातम्	भुञ्ज्यात	भुञ्ज्याम्	भुञ्ज्याव	भुञ्ज्याम
लृट्	भोक्ष्यति	भोक्ष्यतः	भोक्ष्यन्ति । लृङ्	अभोक्ष्यत्	अभोक्ष्यताम्	अभोक्ष्यन्.			

आत्मने

लट्	भुङ्क्ते	भुञ्जाते	भुञ्जते	भुङ्क्षे	भुञ्जाथे	भुङ्ग्ध्वे	भुञ्जे	भुञ्ज्वहे	भुञ्ज्महे
लोट्	भुङ्क्ताम्	भुञ्जाताम्	भुञ्जताम्	भुङ्क्ष्व	भुञ्जाथाम्	भुङ्ग्ध्वम्	भुनजै	भुनजावहै	भुनजामहै
लङ्	अभुङ्क्त	अभुञ्जाताम्	अभुञ्जत	अभुङ्क्थाः	अभुञ्जाथाम्	अभुङ्ग्ध्वम्	अभुञ्जि	अभुञ्ज्वहि	०महि
विधिलिङ्	भुञ्जीत	भुञ्जीयाताम्	भुञ्जीरन्	भुञ्जीथाः	भुञ्जीयाथाम्	भुञ्जीध्वम्	भुञ्जीय	भुञ्जीवहि	भुञ्जीमहि
लृट्	भोक्ष्यते	भोक्ष्येते	भोक्ष्यन्ते । लृङ्	अभोक्ष्यत	अभोक्ष्येताम्	अभोक्ष्यन्त ।			

'रिच्' एवम् 'पृच्' 'विच्'

लट्	रिणक्ति	रिंक्तः	रिञ्चन्ति	रिणक्षि	रिंक्थः	रिङ्क्थ	रिणच्मि	रिंच्वः	रिंच्मः
लोट्	रिणक्तु	रिङ्क्ताम्	रिञ्चन्तु	रिङ्ग्धि	रिङ्क्तम्	रिङ्क्त	रिणचानि	रिणचाव	रिणचाम
लङ्	अरिणक्	अरिङ्क्ताम्	अरिञ्चन्	अरिणक्	अरिङ्क्तम्	अरिङ्क्त	अरिणचम्	अरिञ्च्व	अरिञ्च्म
विधिलिङ्	रिञ्च्यात्	रिञ्च्याताम्	रिञ्च्युः	रिञ्च्याः	रिञ्च्यातम्	रिञ्च्यात	रिञ्च्याम्	रिञ्च्याव	रिञ्च्याम
लृट्	रेक्ष्यति	रेक्ष्यतः	रेक्ष्यन्ति । लृङ्	अरेक्ष्यत्	अरेक्ष्यताम्				

आत्मने

लट्	रिङ्क्ते	रिञ्चाते	रिञ्चते	रिंक्षे	रिञ्चाथे	रिङ्ग्ध्वे	रिञ्चे	रिञ्च्वहे	रिञ्च्महे
लोट्	रिङ्क्ताम्	रिञ्चाताम्	रिञ्चताम्	रिङ्क्ष्व	रिञ्चाथाम्	रिङ्ग्ध्वम्	रिणचै	रिणचावहै	०महै
लङ्	अरिङ्क्त	अरिञ्चाताम्	अरिञ्चत	अरिङ्क्थाः	०ञ्चाथाम्	अरिङ्ग्ध्वम्	अरिञ्चि	अरिञ्च्वहि	०ञ्च्महि
विधिलिङ्	रिञ्चीत	रिञ्चीयाताम्	रिञ्चीरन्	रिञ्चीथाः	रिञ्चीयाथाम्	रिञ्चीध्वम्	रिञ्चीय	रिञ्चीवहि	०महि
लृट्	रेक्ष्यते	रेक्ष्येते	रेक्ष्यन्ते । लृङ्	अरेक्ष्यत	अरेक्ष्येताम्	अरेक्ष्यन्त			

भञ्ज—भनक्ति भङ्क्तः भञ्जन्ति भङ्क्ष्यति

भिद { भिनत्ति भिन्तः भिन्दन्ति भेत्स्यति
भिन्ते भिन्दाते भिन्दते भेत्स्यते

युज { युनक्ति युङ्क्तः युञ्जन्ति योक्ष्यति
युङ्क्ते युञ्जाते युञ्जते योक्ष्यते

विज—विनक्ति विङ्क्तः विञ्जन्ति विजिष्यति

वृज—वृणक्ति वृङ्क्तः वृञ्जन्ति वर्ज्जिष्यति

तनादयः ३।१।७९, ६।४।१०६—११०,

तन—परस्मै

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	तनोति	तनुतः	तन्वन्ति	तनोषि	तनुथः	तनुथ	तनोमि	तनुवः } तन्वः	तनुमः } तन्मः
लोट्	तनोतु	तनुताम्	तन्वन्तु	तनु	तनुतम्	तनुत	तनवानि	तनवाव	तनवाम
लङ्	अतनोत्	अतनुताम्	अतन्वन्	अतनोः	अतनुतम्	अतनुत	अतनवम्	अतनुव } अतन्व	अतनुम } अतन्म
विधिलिङ्	तनुयात्	तनुयाताम्	तनुयुः	तनुयाः	तनुयातम्	तनुयात	तनुयाम्	तनुयाव	तनुयाम
लृट्	तनिष्यति	तनिष्यतः	तनिष्यन्ति	तनिष्यसि	तनिष्यथः	तनिष्यथ	तनिष्यामि	तनिष्यावः	०ष्यामः
लृङ्	अतनिष्यत्	०ष्यताम्	अतनिष्यन्	अतनिष्यः	अतनिष्यतम्	०निष्यत	अतनिष्यम्	०निष्याव	०निष्याम

आत्मने

लट्	तनुते	तन्वाते	तन्वते	तनुषे	तन्वाथे	तनुध्वे	तन्वे	तनुवहे } तन्वहे	तनुमहे } तन्महे
लोट	तनुताम्	तन्वाताम्	तन्वताम्	तनुष्व	तन्वाथाम्	तनुध्वम्	तनवै	तनवावहै	तनवामहै
लङ्	अतनुत	अतन्वाताम्	अतन्वत	अतनुथाः	अतन्वाथाम्	अतनुध्वम्	अतन्वि	अतन्वहि } अतनुवहि	अतन्महि } ०नुमहि
विधिलिङ्	तन्वीत	०याताम्	तन्वीरन्	तन्वीथाः	तन्वीयाथाम्	तन्वीध्वम्	तन्वीय	तन्वीवहि	तन्वीमहि
लृट्	तनिष्यते	तनिष्येते	तनिष्यन्ते	तनिष्यसे	तनिष्येथे	तनिष्यध्वे	तनिष्ये	तनिष्यावहे	०महे
लृङ्	अतनिष्यत	०ष्येताम्	अतनिष्यन्त	अतनिष्यथाः	०ष्येथाम्	०ष्यध्वम्	अतनिष्ये	०ष्यावहि	०ष्यामहि

कृ

लट	करोति	कुरुतः	कुर्व्वन्ति	करोषि	कुरुथः	कुरुथ	करोमि	कुर्व्वः	कुर्म्मः
लोट्	करोतु	कुरुताम्	कुर्व्वन्तु	कुरु	कुरुतम्	कुरुत	करवाणि	करवाव	करवाम
लङ्	अकरोत्	अकुरुताम्	अकुर्व्वन्	अकरोः	अकुरुतम्	अकुरुत	अकरवम्	अकुर्व्व	अकुर्म्म
विधिलिङ्	कुर्य्यात्	कुर्य्याताम्	कुर्य्युः	कुर्य्याः	कुर्य्यातम्	कुर्य्यात	कुर्य्याम्	कुर्य्याव	कुर्य्याम
लृट्	करिष्यति	करिष्यतः	करिष्यन्ति	करिष्यसि	करिष्यथः	करिष्यथ	करिष्यामि	करिष्यावः	करिष्यामः
लृङ्	अकरिष्यत्	०ष्यताम्	अकरिष्यन्	अकरिष्यः	०ष्यतम्	०ष्यत	अकरिष्यम्	अकरिष्याव	अकरिष्याम

आत्मने

लट्,	कुरुते	कुर्व्वाते	कुर्व्वते	कुरुषे	कुर्व्वाथे	कुरुध्वे	कुर्व्वे	कुर्व्वहे	कुर्म्महे
लोट्,	कुरुताम्	कुर्व्वाताम्	कुर्व्वताम्	कुरुष्व	कुर्व्वाथाम्	कुरुध्वम्	करवै	करवावहै	करवामहै
लङ्,	अकुरुत	०र्व्वाताम्	अकुर्व्वत	अकुरुथाः	०र्व्वाथाम्	०रुध्वम्	अकुर्व्वि	अकुर्व्वहि	अकुर्महि
विधिलिङ्,	कुर्व्वीत	०याताम्	कुर्व्वीरन्	कुर्व्वीथाः	०याथाम्	०ध्वम्	कुर्व्वीय	कुर्व्वीवहि	कुर्व्वीमहि
लृट्,	करिष्यते	करिष्येते	करिष्यन्ते	करिष्यसे	करिष्येथे	०ष्यध्वे	करिष्ये	ष्यावहे	करिष्यामहे
लृङ्,	अकरिष्यत	०ष्येताम्	०ष्यन्त	अकरिष्यथाः	०ष्येथाम्	०ष्यध्वम्	अकरिष्ये	०ष्यावहि	०ष्यामहि

क्र्यादयः ३।१।८१, ६।४।११२, ११३, ३।१।८३,

ज्ञा ७।३।७९, १।३।७६

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्	जानाति	जानीतः	जानन्ति	जानासि	जानीथः	जानीथ	जानामि	जानीवः	जानीमः
लोट्	जानातु	जानीताम्	जानन्तु	जानीहि	जानीतम्	जानीत	जानानि	जानाव	जानाम
लङ्	अजानात्	०नीताम्	अजानन्	अजानाः	अजानीतम्	अजानीत	अजानाम्	अजानीव	अजानीम
विधिलिङ्	जानीयात्	०याताम्	जानीयुः	जानीयाः	जानीयातम्	जानीयात	जानीयाम्	०याव	जानीयाम
लृट्	ज्ञास्यति	ज्ञास्यतः	ज्ञास्यन्ति	ज्ञास्यसि	ज्ञास्यथः	ज्ञास्यथ	ज्ञास्यामि	ज्ञास्यावः	ज्ञास्यामः
लृङ्,	अज्ञास्यत्	०स्यताम्	अज्ञास्यन्	अज्ञास्यः	अज्ञास्यतम्	अज्ञास्यत	अज्ञास्यम्	०स्याव	अज्ञास्याम

बन्ध ८।२।३७

लट्,	बध्नाति	बध्नीतः	बध्नन्ति	बध्नासि	बध्नीथः	बध्नीथ	बध्नामि	बध्नीवः	बध्नीमः
लोट्	बध्नातु	बध्नीताम्	बध्नन्तु	बधान	बध्नीतम्	बध्नीत	बध्नानि	बध्नाव	बध्नाम
लङ्,	अबध्नात्	अबध्नीताम्	अबध्नन्	अबध्नाः	अबध्नीतम्	अबध्नीत	अबध्नाम्	अबध्नीव	अबध्नीम
विधिलिङ्,	बध्नीयात्	बध्नीयाताम्	बध्नीयुः	बध्नीयाः	बध्नीयातम्	बध्नीयात	बधीयाम्	बध्नीयाव	बध्नीयाम
लृट्	भन्त्स्यति	भन्त्स्यतः	भन्त्स्यन्ति	भन्त्स्यसि	भन्त्स्यथः	भन्त्स्यथ	भन्त्स्यामि	भन्त्स्यावः	०स्यामः
लृङ्,	अभन्त्स्यत्	०स्यताम्	अभन्त्स्यन्	अभन्त्स्यः	०स्यतम्	अभन्त्स्यत	अभन्त्स्यम्	०स्याव	०स्याम

क्री

लट्	क्रीणाति	क्रीणीतः	क्रीणन्ति	क्रीणासि	क्रीणीथः	क्रीणीथ	क्रीणामि	क्रीणीवः	क्रीणीमः
लोट्	क्रीणातु	क्रीणीताम्	क्रीणन्तु	क्रीणीहि	क्रीणीतम्	क्रीणीत	क्रीणानि	क्रीणाव	क्रीणाम
लङ्	अक्रीणात्	अक्रीणीताम्	अक्रीणन्	अक्रीणाः	अक्रीणीतम्	अक्रीणीत	अक्रीणाम्	०णीव	०णीम
विधिलिङ्	क्रीणीयात्	क्रीणीयाताम्	क्रीणीयुः	क्रीणीयाः	क्रीणीयातम्	क्रीणीयात	क्रीणीयाम्	०याव	०याम

लृट् क्रेष्यति क्रेष्यतः क्रेष्यन्ति। लृङ् अक्रेष्यत् अक्रेष्यताम् अक्रेष्यन्

आत्मनेपदे

लट्	क्रीणीते	क्रीणाते	क्रीणते	क्रीणीषे	क्रीणाथे	क्रीणीध्वे	क्रीणे	क्रीणीवहे	क्रीणीमहे
लोट्	क्रीणीताम्	क्रीणाताम्	क्रीणताम्	क्रीणीष्व	क्रीणाथाम्	क्रीणीध्वम्	क्रीणै	क्रीणावहै	क्रीणामहै
लङ्	अक्रीणीत	अक्रीणाताम्	अक्रीणत	अक्रीणीथाः	अक्रीणाथाम्	०णीध्वम्	अक्रीणि	०णीवहि	०णीमहि
विधिलिङ्	क्रीणीत	क्रीणीयाताम्	क्रीणीरन्	क्रीणीथाः	क्रीणीयाथाम्	क्रीणीध्वम्	क्रीणीय	०णीवहि	०णीमहि
लृट्	क्रेष्यते	क्रेष्येते	क्रेष्यन्ते	क्रेष्यसे	क्रेष्येथे	क्रेष्यध्वे	क्रेष्ये	क्रेष्यावहे	क्रेष्यामहे
लृङ्	अक्रेष्यत	०ष्येताम्	अक्रेष्यन्त	अक्रेष्यथाः	अक्रेष्येथाम्	अक्रेष्यध्वम्	अक्रेष्ये	०वहि	०महि

ग्रह ७।२।३७

लट्	गृह्णाति	गृह्णीतः	गृह्णन्ति	गृह्णासि	गृह्णीथः	गृह्णीथ	गृह्णामि	गृह्णीवः	गृह्णीमः
लोट्	गृह्णातु	गृह्णीताम्	गृह्णन्तु	गृहाण	गृह्णीतम्	गृह्णीत	गृह्णानि	गृह्णाव	गृह्णाम
लङ्	अगृह्णात्	अगृह्णीताम्	अगृह्णन्	अगृह्णाः	अगृह्णीतम्	अगृह्णीत	अगृह्णाम्	अगृह्णीव	अगृह्णीम
विधिलिङ्	गृह्णीयात्	गृह्णीयाताम्	गृह्णीयुः	गृह्णीयाः	गृह्णीयातम्	गृह्णीयात	गृह्णीयाम्	गृह्णीयाव	गृह्णीयाम

लृट् ग्रहीष्यति ग्रहीष्यतः ग्रहीष्यन्ति। लृङ् अग्रहीष्यत्

आत्मने यथा।

लट्	गृह्णीते	गृह्णाते	गृह्णते	गृह्णीषे	गृह्णाथे	गृह्णीध्वे	गृह्णे	गृह्णीवहे	गृह्णीमहे
लोट्	गृह्णीताम्	गृह्णाताम्	गृह्णताम्	गृह्णीष्व	गृह्णाथाम्	गृह्णीध्वम्	गृह्णै	गृह्णावहै	गृह्णामहै
लङ्	अगृह्णीत	अगृह्णाताम्	अगृह्णत	अगृह्णीथाः	अगृह्णाथाम्	अगृह्णीध्वम्	अगृह्णि	०ह्णीवहि	०ह्णीमहि
विधिलिङ्	गृह्णीत	०याताम्	गृह्णीरन्	गृह्णीथाः	०याथाम्	गृह्णीध्वम्	गृह्णीय	गृह्णीवहि	गृह्णीमहि

लृट् ग्रहीष्यते ग्रहीष्येते ग्रहीष्यन्ते। लृङ् अग्रहीष्यत अग्रहीष्येताम् अग्रहीष्यन्त

अश—अश्नाति अश्नीतः अश्नन्ति अशिष्यति
क्लिश—क्लिश्नाति क्लिश्नीतः क्लिश्नन्ति क्लेशिष्यति
क्लेक्ष्यति
पुष—पुष्णाति पुष्णीतः पुष्णन्ति पोषिष्यति,

पू— { पुनाति पुनीतः पुनन्ति पविष्यति
पुनीते पुनाते पुनते पविष्यते ७।३।८०

प्री— { प्रीणाति प्रीणीतः प्रीणन्ति प्रेष्यति
प्रीणीते प्रीणाते प्रीणते प्रेष्यते

मथ—मथ्नाति मथ्नीतः मथ्नन्ति, मथिष्यति

चुरादयः ३।१।२५, २६, ६८

तर्क

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
लट्,	तर्कयति	तर्कयतः	तर्कयन्ति	तर्कयसि	तर्कयथः	तर्कयथ	तर्कयामि	तर्कयावः	तर्कयामः
लोट्,	तर्कयतु	तर्कयताम्	तर्कयन्तु	तर्कय	तर्कयतम्	तर्कयत	तर्कयाणि	तर्कयाव	तर्कयाम
लङ्,	अतर्कयत्	०यताम्	अतर्कयन्	अतर्कयः	अतर्कयतम्	अतर्कयत	अतर्कयम्	०याव	०याम
विधिलिङ्	तर्कयेत्	तर्कयेताम्	तर्कयेयुः	तर्कयेः	तर्कयेतम्	तर्कयेत	तर्कयेयम्	तर्कयेव	तर्कयेम

लृट्, तर्कयिष्यति तर्कयिष्यतः तर्कयिष्यन्ति। लृङ्, अतर्कयिष्यत् अतर्कयिष्यताम् अतर्कयिष्यन्

चुर

लट्,	चोरयति	चोरयतः	चोरयन्ति	चोरयसि	चोरयथः	चोरयथ	चोरयामि	चोरयावः	चोरयामः
लोट्,	चोरयतु	चोरयताम्	चोरयन्तु	चोरय	चोरयतम्	चोरयत	चोरयाणि	चोरयाव	चोरयाम
लङ्,	अचोरयत्	०रयताम्	अचोरयन्	अचोरयः	०रयतम्	अचोरयत	अचोरयम्	अचोरयाव	अचोरयाम
विधिलिङ्	चोरयेत्	चोरयेताम्	चोरयेयुः	चोरयेः	चोरयेतम्	चोरयेत	चोरयेयम्	चोरयेव	चोरयेम

लृट् चोरयिष्यति चोरयिष्यतः चोरयिष्यन्ति। लृङ्, अचोरयिष्यत् अचोरयिष्यताम्

आत्मने (यथा)

लट्	चोरयते	चोरयेते	चोरयन्ते	चोरयसे	चोरयेथे	चोरयध्वे	चोरये	चोरयावहे	चोरयामहे
लोट्	चोरयताम्	चोरयेताम्	चोरयन्ताम्	चोरयस्व	चोरयेथाम्	०यध्वम्	चोरयै	चोरयावहै	चोरयामहै
लङ्	अचोरयत	०रयेताम्	अचोरयन्त	अचोरयथाः	०रयेथाम्	०रयध्वम्	अचोरये	०रयावहि	०रयामहि
विधिलिङ्,	चोरयेत	०येयाताम्	चोरयेरन्	चोरयेथाः	०येयाथाम्	०येध्वम्	चोरयेय	चोरयेवहि	चोरयेमहि

लृट् चोरयिष्यते चोरयिष्येते चोरयिष्यन्ते। लृङ्, अचोरयिष्यत अचोरयिष्येताम्

अर्च—अर्चयति अर्चयतः अर्चयन्ति अर्चयिष्यति
अर्ज—अर्जयति अर्जयतः अर्जयन्ति अर्जयिष्यति
कथ—कथयति कथयतः कथयन्ति कथयिष्यति
चिन्ति—चिन्तयति चिन्तयतः चिन्तयन्ति चिन्तयिष्यति
पीड़—पीड़यति पीड़यतः पीड़यन्ति पीड़यिष्यति
पूर—पूरयति पूरयतः पूरयन्ति पूरयिष्यति
भक्ष—भक्षयति भक्षयतः भक्षयन्ति भक्षयिष्यति
भू—भावयति भावयतः भावयन्ति भावयिष्यति
रच—रचयति रचयतः रचयन्ति रचयिष्यति
वर्जि—वर्जयति वर्जयतः वर्जयन्ति वर्जयिष्यति

अथ लुङ्-प्रकरणम्

१। अनिट्—(१) सिच्

	प्रथमपुरुषस्य			मध्यमपुरुषस्य			उत्तमपुरुषस्य		
	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने	एकवचने	द्विवचने	बहुवचने
	सः	तौ	ते	त्वम्	युवाम्	यूयम्	अहम्	आवाम्	वयम्
परस्मै	सीत्	स्ताम्	सुः	सीः	स्तम्	स्त	सम्	स्व	स्म
आत्मने	स्त	साताम्	सत	स्थाः	साथाम्	ध्वम्	सि	स्वहि	स्महि

[सिच्-स ३।१।४३-४४, झि=जुस् ३।४।१०९, ११०, ई ७।३।९६, झ=अत ७।१।५, वृद्धि ७।२।१-७, ११६, गुण ७।३।८४, अगुण १।२।११-१६, अरौद्धाम् ८।२।२६, ४०, ३।१।५७, ध्वम्=ढ्वम् ८।३.७८, एओ ऐऔ=आ ६।१।४५, स्था दा धा (आ=इ) १।२।१७, स=०, ८।२।२५, २६, २७, मस्ज ६।४।४७, मृ १।३।६१, वस ७।४।४९, क्षिप ८।२।२६-२७, प्रच्छ ८।२।३६, दह ८।२।३७, ४०, च छ ज श=ष ८।२।३६, अट् आट् ६।४।७१, ६।१।९०]

परस्मैपदिनः

तप् क्षिप, तुद, त्यज, दन्श, दह, पच, प्रच्छ, बन्ध, भज, भन्ज् भुज भस्ज

मस्ज मृज यज युज राध रुध वह, वस, व्यध शप, स्वप

तप	अताप्सीत्	अताप्ताम्	अताप्सुः	अताप्सीः	अताप्तम्	अताप्त	अताप्सम्	अताप्स्व	अताप्स्म
तुद	अतौत्सीत्	अतौत्ताम्	अतौत्सुः	अतौत्सीः	अतौत्तम्	अतौत्त	अतौत्सम्	अतौत्स्व	०त्स्म
दन्श	अदाङ्क्षीत्	अदांष्टाम्	अदाङ्क्षुः	अदाङ्क्षीः	अदांष्टम्	अदांष्ट	अदाङ्क्षम्	अदाङ्क्ष्व	अदाङ्क्ष्म
दह	अधाक्षीत्	अदाग्धाम्	अधाक्षुः	अधाक्षीः	अदाग्धम्	अदाग्ध	अधाक्षम्	अधाक्ष्व	अधाक्ष्म
भन्ज	अभाङ्क्षीत्	०ङ्क्ताम्	अभाङ्क्षुः,	अभाङ्क्षीः	०ङ्क्तम्	अभाङ्क्त	अभाङ्क्षम्	अभाङ्क्ष्व	अभाङ्क्ष्म
बन्ध	अभान्त्सीत्	अबान्धाम्	अभान्त्सुः	अभान्त्सीः	अबान्धम्	अबान्ध	अभान्त्सम्	अभान्त्स्व	अभान्त्स्म
वस	अवात्सीत्	अवात्ताम्	अवात्सुः	अवात्सीः	अवात्तम्	अवात्त	अवात्सम्	अवात्स्व	अवात्स्म
वह	अवाक्षीत्	अवोढाम्	अवाक्षुः	अवाक्षीः	अवोढम्	अवोढ	अवाक्षम्	अवाक्ष्व	अवाक्ष्म

चि, श्री, क्षि, जि, नी, भी, प्री, श्रु, हु

चि	अचैषीत्	अचैष्टाम्	अचैषुः	अचैषीः	अचैष्टम्	अचैष्ट	अचैषम्	अचैष्व	अचैष्म
श्रु	अश्रौषीत्	अश्रौष्टाम्	अश्रौषुः	अश्रौषीः	अश्रौष्टम्	अश्रौष्ट	अश्रौषम्	अश्रौष्व	अश्रौष्म

कृ धृ भृ स्तृ, स्मृ, हृ

कृ	अकार्षीत्	अकार्ष्टाम्	अकार्षुः	अकार्षीः	अकार्ष्टम्	अकार्ष्ट	अकार्षम्	अकार्ष्व	अकार्ष्म

आत्मनेपदिन:

तुद क्षिप पच भज भुज यज युज युध रुध वह लभ शप

तुद	अतुत्त	अतुत्साताम्	अतुत्सत	अतुत्थाः	अतुत्साथाम्	अतुद्ध्वम्	अतुत्सि	अतुत्स्वहि	०स्महि
बुध	अबुद्ध / अबोधि	अभुत्साताम्	अभुत्सत	अबुद्धाः	अभुत्साथाम्	अभुद्ध्वम्	अभुत्सि	अभुत्स्वहि	०स्महि
भज	अभक्त	अभक्षाताम्	अभक्षत	अभक्थाः	अभक्षाथाम्	अभग्ध्वम्	अभक्षि	अभक्ष्वहि	अभक्ष्महि
यज	अयष्ट	अयक्षाताम्	अयक्षत	अयष्ठाः	अयक्षाथाम्	अयग्ध्वम्	अयक्षि	अयक्ष्वहि	अयक्ष्महि
वह	अवोढ़	अवक्षाताम्	अवक्षत	अवोढ़ाः	अवक्षाथाम्	अवोढ्वम्	अवक्षि	अवक्ष्वहि	अवक्ष्महि
शप	अशप्त	अशप्साताम्	अशप्सत	अशप्थाः	अशप्साथाम्	अशब्ध्वम्	अशप्सि	अशप्स्वहि	०स्महि

क्री, वि+जि, धू, नी, प्री

क्री	अक्रेष्ट	अक्रेषाताम्	अक्रेषत	अक्रेष्ठाः	अक्रेषाथाम्	अक्रेढ्वम्	अक्रेषि	अक्रेष्वहि	०ष्महि
धू	अधोष्ट	अधोषाताम्	अधोषत	अधोष्ठाः	अधोषाथाम्	अधोढ्वम्	अधोषि	अधोष्वहि	०ष्महि

कृ, भृ, मृ, हृ

कृ	अकृत	अकृषाताम्	अकृषत	अकृथाः	अकृषाथाम्	अकृढ्वम्	अकृषि	अकृष्वहि	०ष्महि
मृ	अमृत	अमृषाताम्	अमृषत	अमृथाः	अमृषाथाम्	अमृढ्वम्	अमृषि	अमृष्वहि	अमृष्महि

वै, मन्, मा (एवं मि) रम

वै	अवास्त	अवासाताम्	अवासत	अवास्थाः	अवासाथाम्	अवाध्वम्	अवासि	अवास्वहि	०स्महि
मन	अमंस्त	अमंसाताम्	अमंसत	अमंस्थाः	अमंसाथाम्	अमंध्वम्	अमंसि	अमंस्वहि	अमंस्महि
मा (मि)	अमास्त	अमासाताम्	अमासत	अमास्थाः	अमासाथाम्	अमाध्वम्	अमासि	अमास्वहि	अमास्महि

वृ ७।२।१०, ८।२।७६, स्तॄ

वृ	अवूर्ष्ट	अवूर्षाताम्	अवूर्षत	अवूर्ष्ठाः	अवूर्षाथाम्	अवूर्ढ्वम्	अवूर्षि	अवूर्ष्वहि	अवूर्ष्महि
स्तॄ	अस्तीर्ष्ट	अस्तीर्षाताम्	अस्तीर्षत	अस्तीर्ष्ठाः	अस्तीर्षाथाम्	अस्तीर्ढ्वम्	अस्तीर्षि	अस्तीर्ष्वहि	०र्ष्महि

अधि-इक् { अध्यैष्ट अध्यैषाताम् अध्यैषत २।४।५०
अध्यगीष्ट अध्यगीषाताम् अध्यगीषत ६।४।६६ }

क्री { अक्रैषीत् अक्रैष्टाम् अक्रैषुः
अक्रेष्ट अक्रेषाताम् अक्रेषत }

चि—अचैषीत् अचैष्टाम् अचैषुः

क्षिप { अक्षैप्सीत् अक्षैप्ताम् अक्षैप्सुः
अक्षिप्त अक्षिप्साताम् अक्षिप्सत }

जि { अजैषीत् अजैष्टाम् अजैषुः
व्यजेष्ट व्यजेषाताम् व्यजेषत }

त्यज—अत्याक्षीत् अत्याक्ताम् अत्याक्षुः

धृ { अधार्षीत् अधार्ष्टाम् अधार्षुः
अधृत अधृषाताम् अधृषत }

नी { अनैषीत् अनैष्टाम् अनैषुः
अनेष्ट अनेषाताम् अनेषत }

पच { अपाक्षीत् अपाक्ताम् अपाक्षुः
अपक्त अपक्षाताम् अपक्षत }

प्रच्छ—अप्राक्षीत् अप्राष्टाम् अप्राक्षुः

प्री { अप्रैषीत् अप्रैष्टाम् अप्रैषुः
अप्रेष्ट अप्रेषाताम् अप्रेषत }

भज { अभाक्षीत् अभाक्ताम् अभाक्षुः
अभक्त अभक्षाताम् अभक्षत }

भुज { अभौक्षीत् अभौक्ताम् अभौक्षुः
अभुक्त अभुक्षाताम् अभुक्षत }

भृ { अभार्षीत् अभार्ष्टाम् अभार्षुः
अभृत अभृषाताम् अभृषत }

भ्रस्ज { अभ्राक्षीत् अभार्क्षीत्
अभ्रष्ट अभर्ष्ट ६।४।४७ }

मस्ज—अमाङ्क्षीत् अमाङ्क्ताम् अमाङ्क्षुः

मृज—अमार्क्षीत् अमार्ष्टाम् अमार्क्षुः

मृ—अमृत, अमृषाताम्, अमृषत

यज { अयाक्षीत् अयाष्टाम् अयाक्षुः
अयष्ट अयक्षाताम् अयक्षत }

युध—अयुद्ध अयुत्साताम् अयुत्सत

रम—अरंस्त अरंसाताम् अरंसत

राध—अरात्सीत् अराद्धाम् अरात्सुः

रुध { अरौत्सीत् अरौद्धाम् अरौत्सुः
अरुद्ध अरुत्साताम् अरुत्सत }

लभ—अलब्ध अलप्साताम् अलप्सत

व्यध—अव्यात्सीत् अव्याद्धाम् अव्यात्सुः

शप { अशाप्सीत् अशाप्ताम् अशाप्सुः
अशप्त अशप्साताम् अशप्सत }

सृज—अस्राक्षीत् अस्राष्टाम् अस्राक्षुः ६।१।५८

स्पृ—अस्पार्षीत् अस्पार्ष्टाम् अस्पार्षुः

हु—अहौषीत् अहौष्टाम् अहौषुः

हृ { अहार्षीत् अहार्ष्टाम् अहार्षुः
अहृत अहृषाताम् अहृषत }

१। अनिट् (२) क्स

क्स ३।१।४५—४७, क्स=स १।२।८, गुणाभाव १।१।५, झ=अन्त ७।१।३,५ स=स् ७।३।७२, (दुह दिह लिह गुह) स=०, ७।३।७३, ग्=घ्, द्=ध् ८।२।३७, ह्=क् ८।२।३२—३३, नह्—नत् ८।२।३४ (अनात्सीत्, अनद्ध)

सत् सताम् सन्—सस् सतम् सत—सम् साव साम

दिश दिह दुष दुह द्विष मिह रुह विश विष लिह

दिश { अदिक्षत् अदिक्षताम् अदिक्षन् अदिक्षः अदिक्षतम् अदिक्षत अदिक्षम् अदिक्षाव अदिक्षाम
अदिक्षत अदिक्षाताम् अदिक्षन्त अदिक्षथाः अदिक्षाथाम् ०क्षध्वम् अदिक्षि ०क्षावहि ०क्षामहि }

दुष— अदुक्षत् अदुक्षताम् अदुक्षन् अदुक्षः अदुक्षतम् अदुक्षत अदुक्षम् अदुक्षाव ०क्षाम ३।१।५

द्विष् { अद्विक्षत् अद्विक्षताम् अद्विक्षन् अद्विक्षः अद्विक्षतम् अद्विक्षत अद्विक्षम् अद्विक्षाव अद्विक्षाम
अद्विक्षत अद्विक्षाताम् अद्विक्षन्त अद्विक्षथाः ०क्षाथाम् ०क्षध्वम् अद्विक्षि अद्विक्षावहि ०क्षामहि }

दिह { अधिक्षत् अधिक्षताम् अधिक्षन् अधिक्षः अधिक्षतम् अधिक्षत अधिक्षम् अधिक्षाव अधिक्षाम
अधिक्षत अधिक्षाताम् अधिक्षन्त अधिक्षथाः अधिक्षाथाम् ०क्षध्वम् अधिक्षि ०वहि ०महि
अदिग्ध ,, ,, अदिग्धाः ,, अधिग्ध्वम् ,, अदिह्वहि ,, }

लिह
अलिचत् अलिचताम् अलिचन् अलिच: अलिचतम् अलिचत अलिचम् अलिचाव अलिचाम
अलिचत अलिचाताम् अलिचन्त अलिचथा: अलिचाथाम् ०चध्वम् अलिचि ०वहि ०महि
अलीढ़ ,, ,, अलीढ़ा: ,, अलीढ्वम् ,, अलिह्वहि ,,

दुह
अधुचत् अधुचताम् (दिह-वत्)
अधुचत अदुग्ध अधुचाताम्

मिह—अमिचत् अमिचताम् अमिचन्

विश—अविचत् अविचताम् अविचन्
रुह—अरुचत् अरुचताम् अरुचन्
श्लिष्—अश्लिचत् अश्लिचताम् अश्लिचन्

२। सेट् (१) सिच्

परस्मै— ईत् इष्टाम् इषुः, ईः इष्टम इष्ट, इषम् इष्व इष्म
आत्मने—इष्ट इषाताम् इषत, इष्ठाः इषाथाम् इध्वम्, इषि इष्वहि इष्महि

ईत् ८।२।२८, वृद्धि ७।२।१—३, वृद्ध्यभाव ७।२।४,५, वृद्धि-विकल्प ७।२।६—७, ध्वम्=ढ्वम् ८।३।७८—७९, दीप-जन-बुध-पूरि ३।१।६१, वेट् ७।२।४२, अट् आट् ६।४।७१, ६।१।९०, इट् ७।२।७१—७३

परस्मैपदिनः

खाद, चर, चल, ज्वल, धाव, मृज, वद, व्रज

चर—अचारीत् अचारिष्टाम् अचारिषुः अचारीः अचारिष्टम् अचारिष्ट अचारिषम् अचारिष्व अचारिष्म
वद—अवादीत् अवादिष्टाम् अवादिषुः अवादीः अवादिष्टम् अवादिष्ट अवादिषम् अवादिष्व अवादिष्म
मृज—अमार्जीत् अमार्जिष्टाम् अमार्जिषुः अमार्जीः अमार्जिष्टम् अमार्जिष्ट अमार्जिषम् अमार्जिष्व ०र्जिष्म

कॄ, जागृ, तॄ, ७।२।४०, दॄ, धू, याच, हृ, सु, स्तु, स्तॄ

तॄ—अतारीत् अतारिष्टाम् अतारिषुः अतारीः अतारिष्टम् अतारिष्ट अतारिषम् अतारिष्व अतारिष्म
पू—अपावीत् अपाविष्टाम् अपाविषुः अपावीः अपाविष्टम् अपाविष्ट, अपाविषम् अपाविष्व अपाविष्म

अर्च अञ्ज अर्ज अर्ह इष काङ्क्ष क्रन्द क्रम ७।२।३६, क्रीड़ ग्रह ७।२।५, ३७, चर्व निन्द भ्रम्
रच, शंस, स्फुर, हन् २।४।४३, हस (७।४।४) हिंस

अर्च—आर्चीत् आर्चिष्टाम् आर्चिषुः आर्चीः आर्चिष्टम् आर्चिष्ट आर्चिषम् आर्चिष्व आर्चिष्म
अर्ह—आर्हीत् आर्हिष्टाम् आर्हिषुः आर्हीः आर्हिष्टम् आर्हिष्ट आर्हिषम् आर्हिष्व आर्हिष्म
क्रम—अक्रमीत् ०मिष्टाम् ०मिषुः अक्रमीः ०मिष्टम् ०मिष्ट अक्रमिषम् ०मिष्व ०मिष्म
क्रीड़—अक्रीड़ीत् ०ड़िष्टाम् ०ड़िषुः अक्रीड़ीः ०ड़िष्टम् ०ड़िष्ट अक्रीड़िषम् ०ड़िष्व ०ड़िष्म
ग्रह—अग्रहीत् ०हीष्टाम् ०हीषुः अग्रहीः ०हीष्टम् ०हीष्ट अग्रहीषम् ०हीष्व ०हीष्म
भ्रम—अभ्रमीत् ०मिष्टाम् ०मिषुः अभ्रमीः ०मिष्टम् ०मिष्ट अभ्रमिषम् ०मिष्व ०मिष्म

कृत, दिव, नृत, बुध, मिल, मृष, लिख, विद, वृष, मुच

दिव—अदेवीत् अदेविष्टाम् अदेविषुः अदेवीः अदेविष्टम् अदेविष्ट अदेविषम् अदेविष्व अदेविष्म
नृत्—अनर्त्तीत् अनर्त्तिष्टाम् अनर्त्तिषुः अनर्त्तीः अनर्त्तिष्टम् अनर्त्तिष्ट अनर्त्तिषम् अनर्त्तिष्व अनर्त्तिष्म
मिल—अमेलीत् अमेलिष्टाम् अमेलिषुः अमेलीः अमेलिष्टम् अमेलिष्ट अमेलिषम् अमेलिष्व अमेलिष्म
मृष—अमर्षीत् अमर्षिष्टाम् अमर्षिषुः अमर्षीः अमर्षिष्टम् अमर्षिष्ट अमर्षिषम् अमर्षिष्व अमर्षिष्म

आत्मनेपदिनः

आस, ईच, गाह ग्रह (७.२१५, ३७) घट, चेष्ट जन त्वर दीप धाव पू पूर भाष मुद
यत याच राज रुच लस्ज वस (वस्ते) वेष्ट शङ्क सह

आस—आसिष्ट आसिषाताम् आसिषत आसिष्ठाः आसिषाथाम् आसिध्वम् आसिषि आसिष्वहि आसिष्महि
ईच—ऐचिष्ट ऐचिषाताम् ऐचिषत ऐचिष्ठाः ऐचिषाथाम् ऐचिध्वम् ऐचिषि ऐचिष्वहि ऐचिष्महि
त्वर—अत्वरिष्ट अत्वरिषाताम् अत्वरिषत अत्वरिष्ठाः अत्वरिषाथाम् अत्वरिध्वम् अत्वरिषि अत्वरिष्वहि अत्वरिष्महि
मुद—अमोदिष्ट ०दिषाताम् ०दिषत अमोदिष्ठाः ०दिषाथाम् ०दिध्वम् अमोदिषि ०दिष्वहि ०दिष्महि
बाध—अबाधिष्ट ०धिषाताम् ०धिषत अबाधिष्ठाः ०धिषाथाम् ०धिध्वम् अबाधिषि ०धिष्वहि ०धिष्महि
पू—अपविष्ट ०विषाताम् ०विषत अपविष्ठाः ०विषाथाम् ०विध्वम् अपविषि ०विष्वहि ०विष्महि

अञ्ज—आञ्जीत् आञ्जिष्टाम् आञ्जिषुः
अर्ज—आर्जीत् आर्जिष्टाम् आर्जिषुः
इष—ऐषीत् ऐषिष्टाम् ऐषिषुः
काङ्क्ष—अकाङ्क्षीत् अकाङ्क्षिष्टाम् अकाङ्क्षिषुः
कृत्—अकर्त्तीत् अकर्त्तिष्टाम् अकर्त्तिषुः
क्रन्द—अक्रन्दीत् अक्रन्दिष्टाम् अक्रन्दिषुः
खाद—अखादीत् अखादिष्टाम् अखादिषुः
ग्रह { अग्रहीत् अग्रहीष्टाम् अग्रहीषुः / अग्रहीष्ट अग्रहीषाताम् अग्रहीषत }
घट—अघटिष्ट अघटिषाताम् अघटिषत
चर्व—अचर्वीत् अचर्विष्टाम् अचर्विषुः
चल—अचालीत् अचालिष्टाम् अचालिषुः
चेष्ट—अचेष्टिष्ट अचेष्टिषाताम् अचेष्टिषत
जन—अजनि अजनिष्ट अजनिषाताम् अजनिषत
जागृ—अजागरीत् अजागरिष्टाम् अजागरिषुः
ज्वल—अज्वालीत् अज्वालिष्टाम् अज्वालिषुः
दीप—अदीपि अदीपिष्ट, अदीपिषाताम् अदीपिषत

पूरि—अपूरि अपूरिष्ट, अपूरिषाताम् अपूरिषत
भाष—अभाषिष्ट अभाषिषाताम् अभाषिषत
यत—अयतिष्ट अयतिषाताम् अयतिषत
याच { अयाचीत् अयाचिष्टाम् अयाचिषुः / अयाचिष्ट अयाचिषाताम् अयाचिषत }
रच—अरचीत् अरचिष्टाम् अरचिषुः
राज { अराजीत् अराजिष्टाम् अराजिषुः / अराजिष्ट अराजिषाताम् अराजिषत }
रुच—अरोचिष्ट अरोचिषाताम् अरोचिषत
लस्ज—अलज्जिष्ट अलज्जिषाताम् अलज्जिषत
लिख—अलेखीत् अलेखिष्टाम् अलेखिषुः
वस—अवसिष्ट अवसिषाताम् अवसिषत
विद { अवेदीत् अवेदिष्टाम् अवेदिषुः / अवित्त अवित्साताम् अवित्सत }
वृ { अवारीत् अवारिष्टाम् अवारिषुः / अवृत अवरिष्ट, अवरिषाताम् अवरिषत }

वृष—अवर्षीत् अवर्षिष्टाम् अवर्षिषुः
वेष्ट—अवेष्टिष्ट अवेष्टिषाताम् अवेष्टिषत
शङ्क—अशङ्किष्ट अशङ्किषाताम् अशङ्किषत
शंस—अशंसीत् अशंसिष्टाम् अशंसिषुः
शी—अशयिष्ट अशयिषाताम् अशयिषत
शुच—अशोचीत् अशोचिष्टाम् अशोचिषुः
सह—असहिष्ट असहिषाताम् असहिषत
सु—असावीत् असाविष्टाम् असाविषुः
सेव—असेविष्ट असेविषाताम् असेविषत

स्तु { अस्तावीत् अस्ताविष्टाम् अस्ताविषुः
अस्तोष्ट अस्तोषाताम् अस्तोषत }

स्तॄ { अस्तारीत् अस्तारिष्टाम् ७।२।४०
अस्तरिष्ट अस्तरीष्ट अस्तीर्ष्ट ७।२।३८ }

स्पर्द्ध—अस्पर्द्धिष्ट अस्पर्द्धिषाताम् अस्पर्द्धिषत
स्फुर—अस्फुरीत् अस्फुरिष्टाम् अस्फुरिषुः
हन—अवधीत् अवधिष्टाम् अवधिषुः २।४।४३
हस—अहसीत् अहसिष्टाम् अहसिषुः ७।२।५
हिंस—अहिंसीत् अहिंसिष्टाम् अहिंसिषुः

२। सेट्—(२) सकारद्वयम् (केवलं परस्मै)

सक्+सिच्+इट् ७।२।७३, झि=जुस् ३।४।१०९, ए ओ ऐ औ =आ ६।१।४५

परस्मै सीत् सिष्टाम् सिषुः सीः सिष्टम् सिष्ट सिषम् सिष्व सिष्म

गै स्त्यै दै धै ग्लै ज्ञा यम रम नम भा मि (=मा) या स्ना पा

भा	अभासीत्	अभासिष्टाम्	अभासिषुः	अभासीः	अभासिष्टम्	अभासिष्ट	अभासिषम्	अभासिष्व	अभासिष्म
यम	अयंसीत्	अयंसिष्टाम्	अयंसिषुः	अयंसीः	अयंसिष्टम्	अयंसिष्ट	अयंसिषम्	अयंसिष्व	अयंसिष्म
या	अयासीत्	अयासिष्टाम्	अयासिषुः	अयासीः	अयासिष्टम्	अयासिष्ट	अयासिषम्	अयासिष्व	अयासिष्म
ज्ञा	अज्ञासीत्	अज्ञासिष्टाम्	अज्ञासिषुः	अज्ञासीः	अज्ञासिष्टम्	अज्ञासिष्ट	अज्ञासिषम्	अज्ञासिष्व	अज्ञासिष्म
गै	अगासीत्	अगासिष्टाम्	अगासिषुः	अगासीः	अगासिष्टम्	अगासिष्ट	अगासिषम्	अगासिष्व	अगासिष्म

नम—अनंसीत् अनंसिष्टाम् अनंसिषुः
मि—(मा) अमासीत् अमासिष्टाम् अमासिषुः
स्ना—अस्नासीत् अस्नासिष्टाम् अस्नासिषुः

पा (पाति)—अपासीत् अपासिष्टाम् अपासिषुः
म्लै—अम्लासीत् अम्लासिष्टाम् अम्लासिषुः
ग्लै—अग्लासीत् अग्लासिष्टाम् अग्लासिषुः

३ । अ—(१) चङ्

चङि द्वित्वम् अङि न, इति अङ्चङोर्भेदः

चङ् ३।१।४८—४९, द्वित्व ६।१।११, ऊख ७।४।१—७, सन्वत् ७।४ ९३—९७, अत्—७।४ ९५, णिच् = ०, ६।४ ५१, ७।४।७९, ७।३।१०१

परस्मै	द्	ताम्	अन्,	स्	तम्	त,	अम्	व	म
आत्मने	त	इताम्	अन्त,	थास्	इथाम्	ध्वम्	इ	वहि	महि
अर्चि	आर्चिचत्	आर्चिचताम्	आर्चिचन्	आर्चिचः	आर्चिचतम्	आर्चिचत	आर्चिचम्	आर्चिचाव	आर्चिचाम
अर्जि	आर्जिजत्	आर्जिजताम्	आर्जिजन्	आर्जिजः	आर्जिजतम्	आर्जिजत	आर्जिजम्	आर्जिजाव	आर्जिजाम
कथ	अचकथत्	अचकथताम्	अचकथन्	अचकथः	अचकथतम्	अचकथत	अचकथम्	अचकथाव	अचकथाम
चिन्ति	अचिचिन्तत्	०न्तताम्	०चिन्तन्	अचिचिन्तः	०चिन्ततम्	०चिन्तत	अचिचिन्तम्	०चिन्ताव	०चिन्ताम
वादि	अवीवदत्	अवीवदताम्	०वदन्	अवीवदः	०वदतम्	अवीवदत	अवीवदम्	अवीवदाव	०वदाम
स्पृहि	अपस्पृहत्	अपस्पृहताम्	०स्पृहन्	अपस्पृहः	अपस्पृहतम्	अपस्पृहत	अपस्पृहम्	अपस्पृहाव	०स्पृहाम
रचि	अररचत्	अररचताम्	अररचन्	अररचः	अररचतम्	अररचत	अररचम्	अररचाव	अररचाम
श्रि	अशिश्रियत्	०श्रियताम्	०श्रियन्	अशिश्रियः	०श्रियतम्	अशिश्रियत	अशिश्रियम्	०श्रियाव	०श्रियाम
	अशिश्रियत	०श्रियेताम्	०श्रियन्त	अशिश्रियथाः	०श्रियेथाम्	०श्रियध्वम्	अशिश्रियि	०श्रियावहि	०महि
कम	अचकमत	०कमेताम्	०कमन्त	अचकमथाः	०कमेथाम्	०कमध्वम्	अचकमे	०कमावहि	०महि
	अचीकमत	०कमेताम्	०कमन्त इत्यादि						

निन्दि—अनिनिन्दत् ०निन्दताम् ०निन्दन्

पीडि { अपिपीडत् ०पीडताम् ०पीडन्
अपीपिडत् ०पिडताम् ०पिडन्

पूजि—अपूपुजत् ०पुजताम् ०पुजन्

पूरि—अपुपूरत् ०पूरताम् ०पूरन्

भक्ष—अबभक्षत् ०भक्षताम् ०भक्षन्

भेदि—अबीभिदत् ०भिदताम् ०भिदन्

वर्जि { अवीवृजत् ०वृजताम् ०वृजन्
अववर्जत् ०वर्जताम् ०वर्जन्

सेचि—असीषिचत् ०षिचताम् ०षिचन्

स्मरि—असस्मरत् ०स्मरताम् ०स्मरन्

३ । अ—(२) अङ्

अङ् ३।१।५२—५८, ७।४।१६—२०, ७।३।१०१, ब्रू—वच् २।४।५३,

इ=गा २।४।४९—५०, दृश् ३।१।४७, शास् ६।४।३४, अद २।४।३७, स्प ६।१।५९

परस्मै	द्	ताम्	अन्	स्	तम्	त	अम्	व	म
आत्मने	त	इताम्	अन्त,	थास्	इथाम्	ध्वम्	इ	वहि	महि
अद	अघसत्	अघसताम्	अघसन्	अघसः	अघसतम्	अघसत	अघसम्	अघसाव	अघसाम
आप्	आपत्	आपताम्	आपन्	आपः	आपतम्	आपत	आपम्	आपाव	आपाम
इण्	अगात्	अगाताम्	अगुः	अगाः	अगातम्	अगात	अगाम्	अगाव	अगाम
कुप	अकुपत्	अकुपताम्	अकुपन्	अकुपः	अकुपतम्	अकुपत	अकुपम्	अकुपाव	अकुपाम
नश	अनशत्	अनशताम्	अनशन्	अनशः	अनशतम्	अनशत	अनशम्	अनशाव	अनशाम
ब्रू	अवोचत्	०वोचताम्	०वोचन्	अवोचः	०वोचतम्	०वोचत	अवोचम्	०चाव	०चाम
	अवोचत	०वोचेताम्	०वोचन्त	अवोचथाः	०वोचेथाम्	०वोचध्वम्	अवोचे	०चावहि	०चामहि

अस (अस्यति) आस्थत् आस्थताम् आस्थन्

क्रुध—अक्रुधत् ०क्रुधताम् ०क्रुधन्

चम—अचमत् ०चमताम् ०चमन्

क्षुभ—अक्षुभत् ०क्षुभताम् ०क्षुभन्

गम—अगमत् ०गमताम् ०गमन्

तुष—अतुषत् ०तुषताम् ०तुषन्

दम—अदमत् ०दमताम् ०दमन्

द्रुह—अद्रुहत् ०द्रुहताम् ०द्रुहन्

पत—अपप्तत् ०पप्तताम् ०पप्तन्

पुष—अपुषत् ०पुषताम् ०पुषन्

भ्रम—अभ्रमत् ०भ्रमताम् ०भ्रमन्

मुह—अमुहत् ०मुहताम् ०मुहन्

लुप—अलुपत् ०लुपताम् ०लुपन्

शक—अशकत् ०शकताम् ०शकन्

शम—अशमत् ०शमताम् ०शमन्

शास्—अशिषत् ०शिषताम् ०शिषन्

शुष्—अशुषत् ०शुषताम् ०शुषन्

श्रम—अश्रमत् ०श्रमताम् ०श्रमन्

सद—असदत् ०सदताम् ०सदन्

सिच { असिचत् ०सिचताम् ०सिचन्
असिचत ०सिचेताम् ०सिचन्त }

सिध—असिधत् ०सिधताम् ०सिधन्

सृ—असरत् ०सरताम् ०सरन्

स्रप—अस्रपत् ०स्रपताम् ०स्रपन्

स्निह—अस्निहत् ०स्निहताम् ०स्निहन्

४ । सिच् = ०, २।४।७७, ३।४।११०, (स्था, दा, धा)

आ = इ १।२।१७

भू ७।४।६८, ८८, २।४।५२,

केवलं परस्मै	द	ताम्	उस्	स	तम्	त	अम्	व	म
इण्—	अगात्	अगाताम्	अगुः	अगाः	अगातम्	अगात	अगाम्	अगाव	अगाम
स्था—	अस्थात्	अस्थाताम्	अस्थुः	अस्थाः	अस्थातम्	अस्थात	अस्थाम्	अस्थाव	अस्थाम
दा	अदात्	अदाताम्	अदुः	अदाः	अदातम्	अदात	अदाम्	अदाव	अदाम
	अदित	अदिषाताम्	अदिषत	अदिथाः	अदिषाथाम्	अदिध्वम्	अदिषि	अदिष्वहि	अदिष्महि
धा	अधात्	अधाताम्	अधुः	अधाः	अधातम्	अधात	अधाम्	अधाव	अधाम
	अधित	अधिषाताम्	अधिषत	अधिथाः	अधिषाथाम्	अधिध्वम्	अधिषि	अधिष्वहि	अधिष्महि
पा	अपात्	अपाताम्	अपुः	अपाः	अपातम्	अपात	अपाम्	अपाव	अपाम
भू	अभूत्	अभूताम्	अभूवन्	अभूः	अभूतम्	अभूत	अभूवम्	अभूव	अभूम

---

५ । विकल्पः

अङ् ३।१।५७, वृद्धिः ७।२।७, लुक् २।४।७८—७९,

सिच् (क्स) स्पृश मृश तृप दृप ३।१।४५, शो ७।२।७३, लिप् सिच् ह्वे ३।१।५३—५४, अश ७।१।५,
ऋ ३।१।५६, श्वि ७।४।५, १८, ३।१।५८, गुह ७।२।७, जॄ ३।१।५८, श्वस ७।३।९८—९९
सो २।४।७८, स्तु ७।२।७२, ऊर्णुञ् ७।२।६,

दृश	अदर्शत्	अदर्शताम्	अदर्शन्	अदर्शः	अदर्शतम्	अदर्शत	अदर्शम्	अदर्शाव	अदर्शाम
	अद्राक्षीत्	अद्राष्टाम्	अद्राक्षुः,	अद्राक्षीः	अद्राष्टम्	अद्राष्ट	अद्राक्षम्	अद्राक्ष्व	अद्राक्ष्म
मुच	अमुचत्	अमुचताम्	अमुचन्	अमुचः	अमुचतम्	अमुचत	अमुचम्	अमुचाव	अमुचाम
	अमुक्त	अमुक्षाताम्	अमुक्षत	अमुक्थाः	अमुक्षाथाम्	अमुग्ध्वम्	अमुक्षि	अमुक्ष्वहि	अमुक्ष्महि
रुद	अरोदीत्	अरोदिष्टाम्	अरोदिषुः	अरोदीः	अरोदिष्टम्	अरोदिष्ट	अरोदिषम्	अरोदिष्व	अरोदिष्म
	अरुदत्	अरुदताम्	अरुदन्	अरुदः	अरुदतम्	अरुदत	अरुदम्	अरुदाव	अरुदाम

अश { आशीत् आशिष्टाम् आशिषुः
आशिष्ट आशिषाताम् आशिषत
आष्ट आक्षाताम् आक्षत

ऋ { (ऋच्छति) आर्षीत् आर्ष्टाम् आर्षुः
(इयर्त्ति) आरत् आरताम् आरन्

चम { अचमिष्ट अचमिषाताम् अचमिषत
अचंस्त अचंसाताम् अचंसत
अचमत् अचमताम् अचमन्
अचमीत् अचमिष्टाम् अचमिषुः

छुद
- अच्छुदत् अच्छुदताम् अच्छुदन्
- अच्छौत्सीत् अच्छौत्ताम् अच्छौत्सुः
- अच्छुत्त अच्छुत्साताम् अच्छुत्सत

खन
- अखनीत् अखनिष्टाम् अखनिषुः
- अखानीत् अखानिष्टाम् अखानिषुः

गाह
- अगाहिष्ट अगाहिषाताम् अगाहिषत
- अगाढ अघाक्षाताम् अघाक्षत

गुप अगोपीत् अगोपायीत् अगौप्सीत्—

गुह
- अगूहीत् अगूहिष्टाम् अगूहिषुः
- अगूहिष्ट अगूहिषाताम् अगूहिषत
- अघुक्षत् अघुक्षताम् अघुक्षन्
- अघुक्षत अघुक्षाताम् अघुक्षन्त
- अगूढ ७।३।७३ दिह-वत्

घ्रा
- अघ्रात् अघ्राताम् अघ्रुः
- अघ्रासीत् अघ्रासिष्टाम् अघ्रासिषुः

चक्ष
- अख्यत् अख्यताम् अख्यन्
- अख्यत अख्येताम् अख्यन्त
- अक्शासीत् अक्शासिष्टाम् अक्शासिषुः
- अक्शास्त

छिद
- अच्छिदत् अच्छिदताम् अच्छिदन्
- अच्छैत्सीत् अच्छैत्ताम् अच्छैत्सुः
- अच्छित्त अच्छित्साताम् अच्छित्सत

छो
- अच्छात् अच्छाताम् अच्छुः
- अच्छासीत् अच्छासिष्टाम् अच्छासिषुः

जप
- अजपीत् अजपिष्टाम् अजपिषुः
- अजापीत् अजापिष्टाम् अजापिषुः

जॄ
- अजारीत् अजारिष्टाम् अजारिषुः
- अजरत् अजरताम् अजरन्

तन
- अतानीत् अतानिष्टाम् अतानिषुः
- अतनीत् अतनिष्टाम् अतनिषुः
- अतनिष्ट अतत अतनिषाताम् अतनिषत

धू
- अधावीत् अधाविष्टाम् अधाविषुः
- अधोष्ट अधोषाताम् अधोषत
- अधविष्ट अधविषाताम् अधविषत

धे
- अधात् अधाताम् अधुः २।४।७८
- अधासीत् अधासिष्टाम् अधासिषुः
- अदधत् अदधताम् अदधन् ३।१।४९

निज
- अनिजत् अनिजताम् अनिजन्
- अनैक्षीत् अनैक्ताम् अनैक्षुः
- अनिक्त अनिक्षाताम् अनिक्षत

पठ
- अपठीत् अपठिष्टाम् अपठिषुः
- अपाठीत् अपाठिष्टाम् अपाठिषुः

बुध
- अबोधीत् अबोधिष्टाम् अबोधिषुः
- अबोधिष्ट अबोधिषाताम् अबोधिषत
- अबुधत् अबुधताम् अबुधन् ३।१।५७
- अबुद्ध अबोधि अभुत्साताम् अभुत्सत

युज
- अयौक्षीत् अयौक्ताम् अयौक्षुः
- अयुक्त अयुक्षाताम् अयुक्षत
- अयुजत् अयुजताम् अयुजन्

रिच
- अरिचत् अरिचताम् अरिचन्
- अरैक्षीत् अरैक्ताम् अरैक्षुः

रुध
- अरौत्सीत् अरौद्धाम् अरौत्सुः
- अरुधत् अरुधताम् अरुधन्
- अरुद्ध अरुत्साताम् अरुत्सत

लिप
- अलिपत् अलिपताम् अलिपन्
- अलिपत अलिपेताम् अलिपन्त
- अलिप्त अलिप्साताम् अलिप्सत

विज
- अविजत् अविजताम् अविजन्
- अवैक्षीत् अवैक्ताम् अवैक्षुः
- अविजीत् अविजिष्टाम्
- अविजिष्ट अविजिषाताम् अविजिषत

विद
- अवेदीत् अवेदिष्टाम् अवेदिषुः
- अवित्त अवित्साताम् अवित्सत
- अविदत् अविदताम् अविदन्
- अवेदिष्ट अवेदिषाताम् अवेदिषत

वृ
अवारीत् अवारिष्टाम् अवारिषुः
अवरिष्ट अवरिषाताम् अवरिषत
अवृत अवरिष्ट इत्यादि

वृत्
अवृतत् अवृतताम् अवृतन्
अवर्त्तिष्ट अवर्त्तिषाताम् अवर्त्तिषत

वृध
अवृधत् अवृधताम् अवृधन्
अवर्द्धिष्ट अवर्द्धिषाताम् अवर्द्धिषत

शुभ
अशुभत् अशुभताम् अशुभन् १।३।९१
अशोभिष्ट अशोभिषाताम् ०षत

शो
अशासीत् अशासिष्टाम् अशासिषुः
अशात् अशाताम् अशुः २।४।७८

श्वस
अश्वसीत् अश्वसिष्टाम् अश्वसिषुः
अश्वसत् अश्वसताम् अश्वसन् ७।२।५

श्वि
अश्वयीत् अश्वयिष्टाम् अश्वयिषुः
अशिश्वियत् अशिश्वियताम् अशिश्वियन्
अश्वत् अश्वताम् अश्वन्

सू
असविष्ट असविषाताम् असविषत
असोष्ट असोषाताम् असोषत

सो
असात् असाताम् असुः २।४।७८
असासीत् असासिष्टाम् असासिषुः

स्तु
अस्तावीत् अस्ताविष्टाम् अस्ताविषुः
अस्तोष्ट अस्तोषाताम् अस्तोषत

स्तॄ
अस्तारीत् अस्तारिष्टाम् अस्तारिषुः
अस्तरिष्ट अस्तरिषाताम् अस्तरिषत
अस्तरीष्ट अस्तीर्ष्ट ७।२।३८

स्पृश
अस्पृचत् अस्पृचताम्
अस्पार्क्षीत् अस्पार्ष्टाम्
अस्प्राक्षीत् अस्प्राष्टाम्

ह्वे
अह्वत अह्वताम् अह्वन्
अह्वत अह्वेताम् अह्वन्त, अह्वास्त

ऊर्णुञ्

और्णुवीत्	०विष्टाम्	और्णुविषुः	और्णुवीः	०विष्टम्	०विष्ट	और्णुविषम्	०विष्व	०विष्म
और्णावीत्	०विष्टाम्	०विषुः	और्णावीः	०विष्टम्	०विष्ट	और्णाविषम्	०विष्व	०विष्म
और्णवीत्	०विष्टाम्	०विषुः	और्णवीः	०विष्टम्	०विष्ट	और्णविषम्	०विष्व	०विष्म
और्णुविष्ट	०विषाताम्	०विषत	०विष्ठाः	०विषाथाम्	०विध्वम् (ढ्वम्)	०विषि	०विष्वहि	०ष्महि
और्णविष्ट	०विषाताम्	०विषत	और्णविष्ठाः	०षाथाम्	०विध्वम् (ढ्वम्)	०विषि	०ष्वहि	०ष्महि

लिट्-प्रकरणम्

(१)

द्वित्व ६।१।१—१२, अभ्यासकार्य्य ७।४।५८—८०, नुट् ७१—७७, ८।४।५४, ह्रस्वादेश १।१।४८, सम्प्रसारण ६।१।१५—,७,३३,१०८, ७।४।६७,६८, ई=आ ६।१।५०—५१, यल् ७।२।३५, ६१—६६, णल् ७।१।९१, इई=इय्, उऊ=उव् ६।४।७७, ७८, आ=औ ७।१।३४, आ=०, ६।४।६४, गुण ह्रस्व ७।४।९—१२, अ=ए ६।४।१२०—१२६, [ध=ढ ८।३।७८—७९, बभूव २।४।५२, ६।४।८८, इट् ७।२।११, ७।४।११, वेट् ७।२।४५, २।४।५६, (गम हन जन खन घस) उपधालोप ६।४।९८, अज २।४।५६ अद २।४।४०, अश ७।४।७२, अस २।४।५२, इ ७।४।६९, अधि-इ २।४।४९, चम ८।२।६५, खन ७।२।११६, गम ७।१।९१, ६।४।९८, गुह ७।४।८५, गॄ ८।२।२१, चक्ष=ख्या=क्शा २।४।५४—५५, चि ७।३।५८, तॄ ६।४।१२२, त्रप ६।४।१२२, दी ६।४।६३, दे ७।४।९, दृश ७।२।६५, ६।१।५८, दॄ ७।४।१२, पॄ ७।४।१२,

प्याय ६।१।२९, फल ६।४।१२२, भज ६।४।१२२, भू ६।४।८८, २।४।५२, भ्रस्ज ६।४।४७, मि ६।१।५०, वृ ७।४।११, वे ६।१।३८—४०, २।४।४१, व्ये ६।१।४६, श्वि ६।१।३०, सद ८।३।११८, निषिषेध ८।३।६४, सृज ६।१।५८, ७।२।६५, स्तृ ७।४।१०, हन ६।४।९८, ७।३।५५,

——

परस्मै—अ	अतुस्	उस्,	थ	अथुस्	अ,	अ	व	म
आत्मने—ए	आते	इरे,	से	आथे	ध्वे	ए	वहे	महे

ख्या गै घ्रा ज्ञा दा त्वै धा ध्मा ध्यै भा मा या वा स्था स्ना ह्वा

आ=औ ७।१।३४, आ=०, ६।४।६४

दा {	ददौ	ददतुः	ददुः	ददिथ ददाथ	ददथुः	दद	ददौ	ददिव	ददिम
	ददे	ददाते	ददिरे	ददिषे	ददाथे	ददिध्वे	ददे	ददिवहे	ददिमहे
स्था	तस्थौ	तस्थतुः	तस्थुः	तस्थिथ तस्थाथ	तस्थथुः	तस्थ	तस्थौ	तस्थिव	तस्थिम
ज्ञा	जज्ञौ	जज्ञतुः	जज्ञुः	जज्ञिथ जज्ञाथ	जज्ञथुः	जज्ञ	जज्ञौ	जज्ञिव	जज्ञिम

इ चि जि नी मि ली शी श्रि श्वि हि

चि {	चिकाय	चिक्यतुः	चिक्युः	चिकयिथ चिकेथ	चिक्यथुः	चिक्य	चिकाय चिकय	चिक्यिव	चिक्यिम
	चिचाय	चिच्यतुः	चिच्युः	चिचयिथ चिचेथ	चिच्यथुः	चिच्य	चिचाय चिचय	चिच्यिव	चिच्यिम
शी	शिश्ये	शिश्याते	शिश्यिरे	शिश्यिषे	शिश्याथे	शिश्यिध्वे	शिश्ये०	शिश्यिवहे	०महे
जि	जिगाय	जिग्यतुः	जिग्युः	जिगयिथ जिगेथ	जिग्यथुः	जिग्य	जिगाय जिगय	जिग्यिव	जिग्यिम
नी {	निनाय	निन्यतुः	निन्युः	निनयिथ निनेथ	निन्यथुः	निन्य	निनाय निनय	निन्यिव	निन्यिम
	निन्ये	निन्याते	निन्यिरे	निन्यिषे	निन्याथे	निन्यिध्वे	निन्ये	निन्यिवहे	निन्यिमहे
इ	इयाय	ईयतुः	ईयुः	इययिथ इयेथ	ईयथुः	ईय	इयाय इयय	ईयिव	ईयिम
अधि+इ—	अधिजगे	०जगाते	०जगिरे	अधिजगिषे	०जगाथे	०जगिध्वे	अधिजगे	०गिवहे	०महे

ऊर्णु, दु नु रु श्रु सु स्तु हु (ह्वे च)

रु {	रुराव	रुरुवतुः	रुरुवुः	रुरविथ	रुरुवथुः	रुरुव	रुराव रुरव	रुरुविव	रुरुविम
	रुरुवे	रुरुवाते	रुरुविरे	रुरुविषे	रुरुवाथे	रुरुविध्वे	रुरुवे	रुरुविवहे	रुरुविमहे
श्रु	शुश्राव	शुश्रुवतुः	शुश्रुवुः	शुश्रोथ	शुश्रुवथुः	शुश्रुव	शुश्राव	शुश्रुव	शुश्रुम
स्तु {	तुष्टाव	तुष्टुवतुः	तुष्टुवुः	तुष्टोथ	तुष्टुवथुः	तुष्टुव	तुष्टाव तुष्टव	तुष्टुव	तुष्टुम
	तुष्टुवे	तुष्टुवाते	तुष्टुविरे	तुष्टुषे	तुष्टुवाथे	तुष्टुढ्वे	तुष्टुवे	तुष्टुवहे	तुष्टुमहे
ह्वे (=हु) {	जुहाव	जुहुवतुः	जुहुवुः	जुहविथ जुहोथ	जुहुवथुः	जुहुव	जुहाव जुहव	जुहुविव	०विम
	जुहुवे	जुहुवाते	जुहुविरे	जुहुविषे	जुहुवाथे	जुहुविध्वे	जुहुवे	जुहुविवहे	०विमहे

ऋ, कृ, गॄ, जॄ, तॄ, दॄ, पॄ, वॄ, शॄ, स्तृ, हृ,

ऋ	आर	आरतुः	आरुः	आरिथ	आरथुः	आर	आर	आरिव	आरिम

कृ	चकार	चक्रतुः	चक्रुः	चकर्थ	चक्रथुः	चक्र	चकार चकर	चकृव	चकृम
	चक्रे	चक्राते	चक्रिरे	चकृषे	चक्राथे	चकृढ्वे	चक्रे	चकृवहे	चकृमहे
जॄ	जजार	जजरतुः	जजरुः	जजरिथ	जजरथुः	जजर	जजार	जजरिव	जजरिम
	,,	जेरतुः	जेरुः	जेरिथ	जेरथुः	जेर	जजर	जेरिव	जेरिम
तॄ	ततार	तेरतुः	तेरुः	तेरिथ	तेरथुः	तेर	ततार ततर	तेरिव	तेरिम
वॄ	ववार	ववरतुः	ववरुः	ववरिथ	ववरथुः	ववर	ववार ववर	ववरिव	ववरिम
	ववरे	ववराते	ववरिरे	ववरिषे	ववराथे	०रिध्वे	ववरे	ववरिवहे	ववरिमहे
स्मृ	सस्मार	सस्मरतुः	सस्मरुः,	सस्मर्थ	सस्मरथुः	सस्मर	सस्मार सस्मर	सस्मरिव	सस्मरिम
ह्वृ	जह्वार	जह्वरतुः	जह्वरुः	जह्वर्थ	जह्वरथुः	जह्वर	जह्वार	जह्वरिव	जह्वरिम
	जह्वरे	जह्वराते	जह्वरिरे	जह्वरिषे	जह्वराथे	जह्वरिध्वे	जह्वरे	जह्वरिवहे	जह्वरिमहे

अर्च अञ्ज अर्ह् ऋच्छ ७।४।७१—७८

अर्च	आनर्च	आनर्चतुः	आनर्चुः,	आनर्चिथ	आनर्चथुः	आनर्च	आनर्च	आनर्चिव	आनर्चिम
अर्द	आनर्द	आनर्दतुः	आनर्दुः	आनर्दिथ	आनर्दथुः	आनर्द,	आनर्द	आनर्दिव	आनर्दिम

क्रत कृप क्रीड़ क्लिश खाद गाह, ग्रन्थ घट छिद तृप दृंह त्यज दृश द्रुह

नन्द नृत् पद प्रच्छ (१।२।५) बन्ध भुज भञ्ज मस्ज मुच मुद यत याच युज राध रिच

लङ्घ, लिख लोक वन्द वम शुच श्लाघ सिच् सिध सृज स्निह स्पृश स्फुर स्यन्द स्वप

कृप	चक्लृपे	चक्लृपाते	चक्लृपिरे	चक्लृपिषे	चक्लृपाथे	चक्लृपिध्वे	चक्लृपे	०पिवहे	०पिमहे
	,,	,,	,,	चक्लृप्से	,,	चक्लृब्ध्वे	,,	चक्लृप्वहे	०प्महे
गाह	जगाहे	जगाहाते	जगाहिरे	जगाहिषे	जगाहाथे	जगाहिध्वे,	जगाहे	जगाहिवहे	०हिमहे
	,,	,,	,,	जघाक्षे	,,	जघाढ्वे	,,	जगाह्वहे	०ह्महे
छिद	चिच्छेद	चिच्छिदतुः	चिच्छिदुः	चिच्छेदिथ	चिच्छिदथुः	चिच्छिद	चिच्छेद	चिच्छिदिव	०दिम
	चिच्छिदे	चिच्छिदाते	चिच्छिदिरे	चिच्छिदिषे	०दाथे	०दिध्वे	चिच्छिदे	०दिवहे	०दिमहे
त्यज	तत्याज	तत्यजतुः	तत्यजुः	तत्यजिथ	०क्थ	०जथुः	तत्यज	तत्याज तत्यज ०जिव	०जिम
दृश	ददर्श	ददृशतुः	ददृशुः	ददर्शिथ ददृष्ठ	ददृशथुः	ददृश	ददर्श	ददृशिव	ददृशिम
नन्द	ननन्द	ननन्दतुः	ननन्दुः	ननन्दिथ	ननन्दथुः	ननन्द	ननन्द	ननन्दिव	ननन्दिम
नृत्	ननर्त	ननृततुः	ननृतुः	ननर्तिथ	ननृतथुः	ननृत	ननर्त	ननृतिव	ननृतिम
प्रच्छ	पप्रच्छ	पप्रच्छतुः	पप्रच्छुः	पप्रच्छिथ पप्रष्ठ	पप्रच्छथुः	पप्रच्छ	पप्रच्छ	०च्छिव	०च्छिम
बन्ध	बबन्ध	बबन्धतुः	बबन्धुः	बबन्धिथ बबन्ध	बबन्धथुः	बबन्ध	बबन्ध	बबन्धिव	बबन्धिम
मुच	मुमोच	मुमुचतुः	मुमुचुः	मुमोचिथ	मुमुचथुः	मुमुच,	मुमोच	मुमुचिव	मुमुचिम
	मुमुचे	मुमुचाते	मुमुचिरे	मुमुचिषे	०चाथे	०चिध्वे	मुमुचे	०चिवहे	०चिमहे
मुद	मुमुदे	मुमुदाते	मुमुदिरे	मुमुदिषे	मुमुदाथे	०दिध्वे	मुमुदे	०दिवहे	०दिमहे
वम	ववाम	ववमतुः	ववमुः,	ववमिथ	ववमथुः	ववम	ववाम ववम	ववमिव	ववमिम

स्फुर	पुस्फोर	पुस्फुरतुः	पुस्फुरुः	पुस्फुरिथ	पुस्फुरथुः	पुस्फुर	पुस्फोर	पुस्फुरिव	०रिम

खन गम घस जन हन ६।४।९८

खन	चखान	चख्नतुः	चख्नुः	चखनिथ	चख्नथुः	चख्न	चखान चखन	चखिव	चखिम
गम	जगाम	जग्मतुः	जग्मुः	जगमिथ जगन्थ	जग्मथुः	जग्म	जगाम जगम	जग्मिव	जग्मिम
अद	जघास	जक्षतुः	जक्षुः	जघसिथ	जक्षथुः	जक्ष	जघास	जक्षिव	जक्षिम
घस	आद	आदतुः	आदुः	आदिथ	आदथुः	आद	आद	आदिव	आदिम
जन	जज्ञे	जज्ञाते	जज्ञिरे	जज्ञिषे	जज्ञाथे	जज्ञिध्वे	जज्ञे	जज्ञिवहे	०महे
हन	जघान	जघ्नतुः	जघ्नुः	जघनिथ जघन्थ	जघ्नथुः	जघ्न	जघान	जघ्निव	जघ्निम

ग्रह ज्या यज वच वद वप वस वह वे व्यध व्ये ह्वे (ह्) ६।१।१५—१७

ग्रह	जग्राह	जगृहतुः	जगृहुः	जग्रहिथ	जगृहथुः	जगृह	जग्राह जग्रह	जगृहिव	०हिम
	जगृहे	जगृहाते	जगृहिरे	जगृहिषे	०हाथे	०हिध्वे	जगृहे	जगृहिवहे	०हिमहे
यज	इयाज	ईजतुः	ईजुः	इयजिथ इयष्ठ	ईजथुः	ईज	इयाज इयज	ईजिव	ईजिम
	ईजे	ईजाते	ईजिरे	ईजिषे	ईजाथे	ईजिध्वे	ईजे	ईजिवहे	ईजिमहे
ब्रू वच	उवाच	ऊचतुः	ऊचुः	उवचिथ उवक्थ	ऊचथुः	ऊच	उवाच उवच	ऊचिव	ऊचिम
	ऊचे	ऊचाते	ऊचिरे	ऊचिषे	ऊचाथे	ऊचिढ्वे	ऊचे	ऊचिवहे	ऊचिमहे
वह	उवाह	ऊहतुः	ऊहुः	उवहिथ उवोढ	ऊहथुः	ऊह	उवाह उवह	ऊहिव	ऊहिम
	ऊहे	ऊहाते	ऊहिरे	ऊहिषे	ऊहाथे	ऊहिध्वे	ऊहे	ऊहिवहे	ऊहिमहे
व्यध	विव्याध	विविधतुः	विविधुः	विव्यधिथ विव्यद्ध	विविधथुः	विविध	विव्याध विव्यध	विविधिव	विविधिम
श्वि	शिश्वाय	शिश्वियतुः	शिश्वियुः	शिश्वयिथ	शिश्वियथुः	शिश्विय	शिश्वाय शिश्वय	शिश्वियिव	शिश्वियिम
	शुशाव	शुशुवतुः	शुशुवुः	शुशविथ	शुशुवथुः	शुशुव	शुशाव शुशव	शुशुविव	०विम
स्वप	सुष्वाप	सुषुपतुः	सुषुपुः	सुष्वपिथ सुष्वप्थ	सुषुपथुः	सुषुप	सुष्वाप सुष्वप	सुषुपिव	सुषुपिम

त्रप दम्भ पच पद फल भज श्रम राज राध लभ शक शद सद ६।४।१२०—१२६

त्रप	त्रेपे	त्रेपाते	त्रेपिरे	त्रेपिषे	त्रेपाथे	त्रेपिध्वे	त्रेपे	त्रेपिवहे	त्रेपिमहे
	,,	,,	,,	त्रेप्से	,,	त्रेब्ध्वे	,,	त्रेप्वहे	[त्रेप्महे
दम्भ	ददम्भ	ददम्भतुः	ददम्भुः	ददम्भिथ	ददम्भथुः	ददम्भ	ददम्भ	ददम्भिव	ददम्भिव
	देभ	देभतुः	देभुः	देभिथ	देभथुः	देभ	देभ	देभिव	देभिम
पच	पपाच	पेचतुः	पेचुः	पेचिथ पपक्थ	पेचथुः	पेच	पपाच पपच	पेचिव	पेचिम
	पेचे	पेचाते	पेचिरे	पेचिषे	पेचाथे	पेचिध्व	पेचे	पेचिवहे	पेचिमहे
फल	पफाल	फेलतुः	फेलुः	फेलिथ	फेलथुः	फेल	पफाल पफल	फेलिव	फेलिम
भज	भेजे	भेजाते	भेजिरे	भेजिषे	भेजाथे	भेजिध्वे	भेजे	भेजिवहे	भेजिमहे

भ्रम	बभ्राम	बभ्रमतु	बभ्रमुः	बभ्रमिथ	बभ्रमथुः	बभ्रम	बभ्राम	बभ्रमिव	बभ्रमिम
	बभ्राम	भ्रेमतुः	भ्रेमुः	भ्रेमिथ	भ्रेमथुः	भ्रेम	बभ्रम	भ्रेमिव	भ्रेमिम
शक	शशाक	शेकतुः	शेकुः	शेकिथ शशक्थ	शेकथुः	शेक	शशाक शशक	शेकिव	शेकिम

नानारूपाणि

अज	विवाय	विव्यतुः	विव्युः	विवयिथ विवेथ	विव्यथुः	विव्य	विवाय विवय	विव्यिव	विव्यिम
	,,	,,	,,	आजिथ	,,	,,	,, ,,	आजिव	आजिम
अश	आश	आशतुः	आशुः	आशिथ	आशथुः	आश	आश	आशिव	आशिम
	आनशे	आनशाते	आनशिरे	आनशिषे	आनशाथे	०शिध्वे	आनशे	०शिवहे	०शिमहे
				आनक्षे	,,	आनड्ढ्वे	,,	आनश्वहे	आनश्महे
इष	इयेष	ईषतुः	ईषुः	इयेषिथ	ईषथुः	ईष	इयेष	ईषिव	ईषिम
गुह	जुगूह	जुगुहतुः	जुगुहुः	जुगूहिथ जुगोढ	जुगुहथुः	जुगुह	जुगूह	जुगुहिव ०ह्व	जुगुहिम ०ह्म
	जुगुहे	जुगुहाते	जुगुहिरे	जुगुहिषे	जुगुहाथे	जुगुहिध्वे	जुगुहे	जुगुहिवहे	जुगुहिमहे
				जुघुक्षे		जुघुढ्वे		०ह्वहे	०ह्महे
दी	दिदीये	दिदीयाते	दिदीयिरे	दिदीयिषे	दिदीयाथे	दिदीयिढ्वे	दिदीये	दिदीयिवहे	०यिमहे
भु	बभूव	बभूवतुः	बभूवुः	बभूविथ	बभूवथुः	बभूव	बभूव	बभूविव	बभूविम
	बभूवे	बभूवाते	बभूविरे	बभूविषे	बभूवाथे	बभूविध्वे	बभूवे	बभूविवहे	बभूविमहे
मि	ममौ	मिम्यतुः	मिम्युः	ममाथ ममिथ	मिम्यथुः	मिम्य	ममौ	मिम्यिव	मिम्यिम
मी	मिम्ये	मिम्याते	मिम्यिरे	मिम्यिषे	मिम्याथे	मिम्यिध्वे	मिम्ये	मिम्यिवहे	मिम्यिमहे
व्ये	विव्याय	विव्यतुः	विव्युः	विव्ययिथ	विव्यथुः	विव्य	विव्याय विव्यय	विव्यिव	विव्यिम
	विव्ये	विव्याते	विव्यिरे	विव्यिषे	विव्याथे	विव्यिध्वे	विव्ये	विव्यिवहे	विव्यिमहे
ष्णिह	सिष्णेह	सिष्णिहतुः	सिष्णिहुः	सिष्णेहिथ	सिष्णिहथुः	सिष्णिह	सिष्णेह	सिष्णिहिव	०हिम
	६।१।६४,	८।२।५९		सिष्णेढ सिष्णेग्ध				सिष्णिह्व	सिष्णिह्म

अञ्ज—आनञ्ज आनञ्जतुः आनञ्जिथ आनङ्क्थ

आप—आप आपतुः आपुः, आपिथ

ऊर्णु { ऊर्णुनाव ऊर्णुनुवतुः, ऊर्णुनुविथ ऊर्णुनविथ
ऊर्णुनुवे ऊर्णुनुवाते, ऊर्णुनुविषे

ऋच्छ—आनर्च्छ आनर्च्छतुः, आनर्च्छिथ

कम—चकमे कामयामास कामयाञ्चक्रे कामयाम्बभूव

काङ्क्ष—चकाङ्क्ष चकाङ्क्षतुः, चकाङ्क्षिथ

कृत्—चकर्त्त चकृततुः, चकर्त्तिथ

कृष—चकर्ष चकृषतुः, चकर्षिथ

कृ—चकार चकरतुः, चकरिथ

क्रन्द—चक्रन्द चक्रन्दतुः, चक्रन्दिथ

क्रम—चक्राम चक्रमतुः, चक्रमिथ

क्रीड़—चिक्रीड़ चिक्रीड़तुः, चिक्रीड़िथ

क्रुध—चुक्रोध चुक्रुधतुः, चुक्रोधिथ

क्लिश—चिक्लेश चिक्लिशतुः, चिक्लेशिथ चिक्लेष्ठ

क्षम—चक्षमे, चक्षमिषे, चक्षाम चक्षमिथ चक्षन्थ

क्षिप—चिक्षेप चिक्षिपतुः, चिक्षेपिथ

क्षुभ—चुक्षोभ चुक्षुभतुः, चुक्षोभिथ

खाद—चखाद चखादतुः, चखादिथ

गॄ { जगार जगरतुः, जगरिथ
जगाल जगलतुः जगलिथ ८।२।२१

ग्रन्थ { जग्रन्थ जग्रन्थतुः जग्रन्थिथ
ग्रेथ ग्रेथतुः ग्रेथिथ }

घृष—जघर्ष जघृषतुः, जघर्षिथ

चक्ष { चख्यौ चख्यतुः, चख्यिथ चख्याथ
चख्ये चख्याते, चख्यिषे
चक्शौ चक्शतुः, चक्शिथ चक्शाथ
चक्शे चक्शाते, चक्शिषे
चचक्षे चचक्षाते, चचक्षिषे }

चर—चचार चेरतुः, चेरिथ

चल—चचाल चेलतुः, चेलिथ

जीव—जिजीव जिजीवतुः जिजीविथ

ज्या—जिज्यौ जिज्यतुः जिज्यिथ जिज्याथ

ज्वल—जज्वाल जज्वलतुः, जज्वलिथ,

तप—तताप तेपतुः, तेपिथ ततप्थ

तुष—तुतोष तुतुषतुः, तुतोषिथ

तृप { ततर्प ततृपतुः, ततर्पिथ तत्रप्थ ततर्प्थ
व-ततृपिव ततृप्व, म-ततृपिम ततृप्म }

तृंह { ततृंह ततृंहतुः, ततृंहिथ ततृण्ढ
व—ततृंहिव ततृंह्व, म-ततृंहिम ततृंह्म }

त्वर—तत्वरे तत्वराते, तत्वरिषे

त्रै—तत्रे तत्राते. तत्रिषे

दह—ददाह देहतुः, देहिथ ददग्ध

दिव—दिदेव दिदिवतुः, दिदेविथ

दिश—दिदेश दिदिशतुः, दिदेशिथ

दीप—दिदीपे दिदीपाते, दिदीपिषे

दु—दुदाव दुदुवतुः दुदविथ दुदोथ

दुष—दुदोष दुदुषतुः, दुदोषिथ,

दुह—दुदोह दुदुहतुः, दुदोहिथ, दुदुहे

दृ—दद्रे दद्राते, दद्रिषे

दृप—ददर्प ददृपतुः, ददर्पिथ दद्रप्थ ददर्प्थ

दॄ—ददार ददरतुः, दद्रतुः ददरिथ

द्युत—दिद्युते दिद्युताते, दिद्युतिषे

द्विष—दिद्वेष दिद्विषतुः, दिद्वेषिथ

धाव—दधाव दधावतुः, दधाविथ

धृ—दधार दध्रतुः, दधर्थ, दध्रे दध्रिषे

नम—ननाम नेमतुः, नेमिथ ननन्थ

नश—ननाश नेशतुः, नेशिथ ननंष्ठ

पठ—पपाठ पेठतुः, पेठिथ

पत—पपात पेततुः, पेतिथ

पद—पेदे पेदाते, पेदिषे

पिष—पिपेष पिपिषतुः, पिपेषिथ

पुष—पुपोष पुपुषतुः, पुपोषिथ

पूर—पुपूरे पुपूरिषे

पॄ—पपार पपरतुः पप्रतुः, पपरिथ

प्याय—पिप्ये पिप्याते, पिप्यिषे

भन्ज—बभञ्ज बभञ्जतुः, बभञ्जिथ बभङ्क्थ

भा—बभौ बभतुः, बभिथ बभाथ

भ्रंश—बभ्रंश बभ्रशतुः बभ्रंशतुः बभ्रंशिथ

मन—मेने मेनाते मेनिषे

मस्ज—ममज्ज ममज्जतुः, ममज्जिथ ममङ्क्थ

मुह—मुमोह मुमुहतुः, मुमोहिथ

मृ—ममार मम्रतुः ममर्थ मम्रिव

मृज { ममार्ज ममार्जतुः ममृजतुः ममार्जिथ
ममार्ष्ठ, व—ममृजिव ममृज्व, ममार्जिव
म—ममृजिम ममृज्म ममार्जिम }

मृष—ममर्ष ममृषतुः, ममर्षिथ

यत—येते—येताते, येतिषे

यम—ययाम येमतुः, येमिथ ययन्थ

याच् { ययाच ययाचतुः ययाचिथ ;
ययाचे ययाचिषे }

युध—युयुधे युयुधाते, युयुधिषे

रञ्ज—ररञ्ज ररञ्जतुः ररञ्जिथ ररङ्क्थ ररञ्जे

रभ—रेभे रेभाते, रेभिषे

रम—रेमे रेमाते, रेमिषे

राज { रराज रराजतुः, रेजतुः, रराजिथ
रराजे रराजाते, रेजे रेजाते रेजिषे }

राध—रराध रराधतुः रेधतुः, रेधिथ

रिच { रिरेच रिरिचतुः रिरेचिथ / रिरिचे रिरिचाते, रिरिचिषे }

रुह—रुरोह रुरुहतुः, रुरोहिथ

लङ्घ—ललङ्घे ललङ्घिषे

लभ—लेभे लेभाते, लेभिषे

लम्ब—ललम्बे ललम्बिषे

लिख—लिलेख लिलिखतुः, लिलेखिथ

लिह—लिलेह लिलिहतुः, लिलिहे लिलिहिषे

ली { लिलाय लिल्यतुः, लिलयिथ लिलेथ / ललौ लिल्यतुः, ललिथ ललाथ, लिल्ये / लिल्याते लिल्यिरे }

लुप—लुलोप लुलुपतुः, लुलोपिथ

वद—उवाद ऊदतुः, उवदिथ, ऊदे ऊदाते

वन्द—ववन्दे ववन्दाते ववन्दिरे

वप—उवाप ऊपतुः, उवपिथ उवप्थ, ऊपे ऊपाते

वश—उवाश ऊशतुः ऊशुः, उवशिथ

वस { उवास ऊषतुः, उवसिथ उवस्थ / (वस्ते) ववसे ववसिषे }

बाध—बबाधे बबाधिषे

वृ—ववार ववरतुः, ववरिथ

वृत—ववृते ववृतिषे,

वृध—ववृधे ववृधाते, ववृधिषे

वे { उवाय ऊयतुः ऊवतुः, उवयिथ / ऊवे ऊयाते ऊवाते ऊयिषे ऊविषे / ववौ ववतुः, वविथ ववाथ }

वेप—विवेपे विवेपिषे

वेष्ट—विवेष्टे विवेष्टिषे

व्यथ—विव्यथे विव्यथाते विव्यथिरे

शङ्क—शशङ्के शशङ्किषे

शद—शशाद शेदतुः शेदिथ शशत्थ

शन्स—शशंस शशंसतुः शशंसिथ

शप—शशाप शेपतुः शेपिथ शशप्थ

शम—शशाम शेमतुः शेमिथ

शुभ—शुशुभे शुशुभाते शुशुभिषे

शुष—शुशोष शुशुषतुः, शुशोषिथ

शॄ—शशार शशरतु. शश्रतुः, शशरिथ

श्रन्थ { शश्रन्थ शश्रन्थतुः शश्रन्थिथ / श्रेथ श्रेथतुः श्रेथिथ }

श्रम—शश्राम शश्रमतुः, शश्रमिथ

श्रि { शिश्राय शिश्रियतुः शिश्रयिथ / शिश्रिये शिश्रियाते, शिश्रियिषे }

श्लिष—शिश्लेष शिश्लिषतुः, शिश्लेषिथ

सञ्ज—ससञ्ज ससञ्जतुः ससजतुः, ससञ्जिथ ससङ्क्थ

सद—ससाद सेदतुः सेदिथ ससत्थ

सह—सेहे सेहाते सेहिषे

सिच्—सिषेच सिषिचतुः सिषेचिथ, सिषिचे

सिध { सिषेध सिषिधतुः, सिषेधिथ सिषेद्ध / व—सिषिधिव सिषिध्व, म—सिषिधिम / सिषिध्म }

सू—सुषुवे सुषुविषे

सृ—ससार सस्रतुः, ससर्थ

सृज { ससर्ज ससृजतुः, ससर्जिथ सस्रष्ठ / ससृजे ससृजाते ससृजिषे }

सेव—सिषेवे सिषेविषे

स्तृ—तस्तार तस्तरतुः, तस्तर्थ

स्पन्द—पस्पन्दे पस्पन्दिषे

स्ना—सस्नौ सस्नतुः सस्निथ सस्नाथ

स्पृश—पस्पर्श पस्पृशतुः पस्पर्शिथ

स्मि—सिष्मिये सिष्मियाते, सिष्मियिषे

स्यन्द { सस्यन्दे सस्यन्दाते, सस्यन्दिषे सस्यन्त्से / वहे—सस्यन्दिवहे सस्यन्द्वहे / महे—सस्यन्दिमहे सस्यन्द्महे / ध्वे—सस्यन्दिध्वे सस्यन्ध्वे }

स्वञ्ज—सस्वञ्जे सस्वञ्जिषे सस्वजे सस्वजिषे

हा—जहौ जहिथ जहाथ

हि—जिघाय जिघ्यतुः जिघयिथ जिघेथ

हृष—जहर्ष जहृषतुः, जहर्षिथ

लिट् प्रकरणम् ।

(२)

आम् ३।१।३५—४०, १।३ ६३, णिच्=अय् ६।४।५५

ईच { ईचाम्बभूव ०म्बभूवतुः ०म्बभूवुः ईचाम्बभूविथ ०म्बभूवथुः ०म्बभूव ईचाम्बभूव ०म्बभूविव ०म्बभूविम
ईचामास ०मासतुः ०मासुः ईचामासिथ ०मासथुः ०मास ईचामास ०मासिव ०मासिम
ईचाचक्रे ०चक्राते ०चक्रिरे ईचाचक्रिषे ०चक्राथे ०चक्रिढ्वे ईचाचक्रे ०चक्रवहे ०चक्रमहे }

स्थापि (स्थापयाम्) { स्थापयाम्बभूव ०भूवतुः ०भूवुः स्थापयाम्बभूविथ ०भूवथुः ०भूव स्थापयाम्बभूव ०भूविव ०भूविम
स्थापयामास ०मासतुः ०मासुः स्थापयामासिथ ०मासथुः ०मास स्थापयामास ०मासिव ०मासिम
स्थापयाचकार ०चक्रतुः ०चक्रुः स्थापयाचकर्थ ०चक्रथुः ०चक्र स्थापयाचकार ०चकृव ०चकृम
स्थापयाचकर
स्थापयाचक्रे ०चक्राते ०चक्रिरे स्थापयाचकृषे ०चक्राथे ०चकृढ्वे स्थापयाचक्रे ०चकृवहे ०कृमहे }

उष { उवोष ऊषतुः ऊषुः उवोषिथ ऊषथुः उष उवोष ऊषिव ऊषिम
२ ओषाचकार ३ ओषामास ४ ओषाम्बभूव इत्यादि }

विद { १ विवेद विविदतुः विविदुः विवेदिथ विविदथुः विविद विवेद विविदिव विविदिम
२ विदाचकार ३ विदामास ४ विदाम्बभूव इत्यादि }

जागृ { १ जजागार जजागरतुः जजागरुः जजागरिथ जजागरथुः जजागर जजागार जजागर ०गरिव ०गरिम
२ जागरामास ३ जागराम्बभूव ४ जागराचकार इत्यादि }

भी { १ बिभाय बिभ्यतुः बिभ्युः बिभयिथ बिभेथ बिभ्यथुः बिभ्य बिभाय बिभय बिभ्यिव बिभ्यिम
२ बिभयाचकार ३ बिभयामास ४ बिभयाम्बभूव इत्यादि }

ह्री { १ जिह्राय जिह्रियतुः जिह्रियुः जिह्रयिथ जिह्रियथुः जिह्रिय जिह्राय जिह्रयिव जिह्रियिम
जिह्रेथ जिह्रय
२ जिह्रयाचकार ३ जिह्रयामास ४ जिह्रयाम्बभूव इत्यादि }

कम चकमे चकमाते चकमिषे कामयाम्बभूव कामयाचक्रे कामयामास

भृ { १ बभार बभ्रतुः बभ्रुः, बभर्थ
२ बिभरामास ३ बिभराम्बभूव ४ बिभराचकार }

हु { १ जुहाव जुहुवतुः जुहुवुः २ जुहवाम्बभूव
३ जुहवामास ४ जुहवाचकार }

गुप ३।१।२८ { जुगोप जुगुपतुः जुगुपुः जुगोपिथ जुगोपथ
गोपायाचकार गोपायाम्बभूव
गोपायामास }

कृ + सन्—चिकीर्षामास चिकीर्षाम्बभूव
चिकीर्षाचकार चिकीर्षाचक्रे

कित् + सन्—चिकित्सामास चिकित्साचकार
चिकित्साम्बभूव

शुच् + यङ्—शोशुचामास शोशुचाम्बभूव शोशुचाचक्रे

दय—दयामास दयाम्बभूव दयाचक्रे

आस—आसामास आसाम्बभूव आसाचक्रे

काश { चकाशे चकाशाते चकाशिरे
काशामास काशाम्बभूव काशाचक्रे }

लुट्—तासि ३।१।३३

गुण ७।३।८४, ऋ=र ६।१।१४७, ५८—५९ ; इट् ७।२।३५, ७०, वेट् ७।२।४८, ५७, अनिट् ७।२।५९ कल्प ७।२।३०, ग्रहि=ग्रही ७।२।३७ ; इ=ई (वा) ७।२।३८ ; नुम् ७।१।६० ; अज=वी २।४।५६, त=स, ७।४।४९, गम=गमि ७।२।५८ ; परस्मैपद १।३।९२, इ ई ए ऐ ओ औ=आ, ६।१।४५,५०,५१ ; आय ३ १।२८,३९ ; अस्=भू २।४।५२ ; ब्रू=वच् २।४।५३ ;

भू	भविता भवितारौ भवितारः			भवितासि	भवितास्थः	भवितास्थ,	भवितास्मि	भवितास्वः	भवितास्मः
कृ	कर्त्ता	कर्त्तारौ	कर्त्तारः	कर्त्तासि	कर्त्तास्थः	कर्त्तास्थ	कर्त्तास्मि	कर्त्तास्वः	कर्त्तास्मः
	,,	,,	,,	कर्त्तासे	कर्त्तासाथे	कर्त्ताध्वे	कर्त्ताहे	कर्त्तास्वहे	कर्त्तास्महे
लभ	लब्धा	लब्धारौ	लब्धारः	लब्धासे	लब्धासाथे	लब्धाध्वे	लब्धाहे	लब्धास्वहे	लब्धास्महे
दा	दाता	दातारौ	दातारः	दातासि	दातास्थः	दातास्थ	दातास्मि	दातास्वः	दातास्मः
	,,	,,	,,	दातासे	दातासाथे	दाताध्वे,	दाताहे	दातास्वहे	दातास्महे

अञ्ज { अङ्क्ता अङ्क्तारौ अङ्क्तारः
अञ्जिता अञ्जितारौ अञ्जितारः

अद—अत्ता अत्तारौ अत्तारः अत्तासि

अर्च—अर्चिता अर्चितारौ अर्चितारः अर्चितासि

अर्ज—अर्जयिता अर्जयितारौ अर्जयितारः

अर्ह—अर्हिता अर्हितारौ अर्हितारः अर्हितासि

अश { (क्र्यादि) अशिता अशितासि,
(स्वादि) अशिता अशितारौ अशितारः
अशितासे अष्टा

अस् { (अदादि) भविता भवितारौ भवितारः
भवितासि
(दिवादि) असिता असितारौ असितारः
असितासि

आप्—आप्ता आप्तारौ आप्तारः आप्तासि

आस—आसिता आसितारौ आसितारः
आसितासे

इ—एता एतारौ एतारः एतासि

इष { एषिता एषितारौ एषितारः ७।२।४८
एष्टा एष्टारौ एष्टारः

ईक्ष—ईक्षिता, ईक्षितासे

कथ—कथयिता, कथयितासि

कम—कामयिता, कामयितासे

कुप—कोपिता कोपितासि,

कृष { कर्ष्टा कर्ष्टारौ कर्ष्टारः कर्ष्टासि
क्रष्टा क्रष्टारौ क्रष्टासि ६।१।५९

कल्प—१।३।९३, ७।२।६० कल्प्ता, कल्पिता

क्रम—क्रमिता क्रमितारौ क्रमितासि

क्री { क्रेता क्रेतारौ क्रेतारः, क्रेतासि
,, ,, ,, क्रेतासे

क्रीड—क्रीडिता क्रीडितारौ क्रीडितारः
क्रीडितासि

क्लिद—क्लेदिता क्लेत्ता

क्लिश—क्लेशिता क्लेष्टा

क्रुध—क्रोद्धा क्रोद्धारौ क्रोद्धारः क्रोद्धासि

चम { चमिता चमितारौ चमितारः चमितासे
चन्ता चन्तारौ चन्तारः चन्तासे

चि—चेता चेतारौ चेतारः चेतासि

गम—गन्ता गन्तारौ गन्तारः गन्तासि

गाह—गाहिता गाढा

गुप—गोपिता गोप्ता गोपायिता

गुह—गूहिता गोढा

गॄ—गरिता गरीता गलिता

ग्रह—ग्रहीता ग्रहीतारौ ग्रहीतारः ७।२।३७

चल—चलिता चलितारौ चलितारः

जप—जपिता जपितारौ जपितारः ८.२।२१

जि—जेता जेतारौ जेतारः

जॄ { जरिता जरितारौ जरितारः
जरीता जरीतारौ जरीतारः

तुष्—तोष्टा तोष्टारौ तोष्टारः

तॄ { तरिता तरितारौ तरितारः ७।२।३८
तरीता तरीतारौ तरीतारः

तृप्—तर्पिता तर्प्ता त्रप्ता

दन्श्—दंष्टा दंष्टारौ दंष्टारः

दह्—दग्धा दग्धारौ दग्धारः

दी—दाता ६।१।५०

दुष—दोष्टा दोष्टारौ दोष्टारः

दुह—दोग्धा दग्धारौ दोग्धारः

दृश—द्रष्टा द्रष्टारौ द्रष्टारः

द्रुह—द्रोहिता, द्रोग्धा द्रोढ़ा

धू—धोता धविता

धूप—धूपिता धूपायिता

धृ—धर्त्ता धर्त्तारौ धर्त्तारः

नम—नन्ता नन्तारौ नन्तारः

नश { नशिता नशितारौ नशितारः
नंष्टा नंष्टारौ नंष्टारः

नृत—नर्त्तिता नर्त्तितारौ नर्त्तितारः

पद—पत्ता पत्तारौ पत्तारः

पीड़—पीड़यिता पीड़यितारौ पीड़यितारः

पुष—पोष्टा पोष्टारौ पोष्टारः

प्रच्छ—प्रष्टा प्रष्टारौ प्रष्टारः

बन्ध—बन्धा बन्धारौ बन्धारः

बुध { (भ्वादि) बोधिता बोधितारौ बोधितारः
(दिवादि) बोद्धा बोद्धारौ बोद्धारः

ब्रू—वक्ता वक्तारौ वक्तारः

भज { भक्ता भक्तारौ भक्तारः भक्तासि
,, ,, ,, भक्तासे

भञ्ज—भङ्क्ता भङ्क्तारौ भङ्क्तारः

भिद—भेत्ता भेत्तारौ भेत्तासि भेत्तासे

भृ { भर्त्ता भर्त्तारौ भर्त्तारः भर्त्तासि
,, ,, ,, भर्त्तासे

भस्ज—भ्रष्टा भर्ष्टा ६।४।४७

मन—मन्ता मन्तारौ मन्तारः मन्तासे

मस्ज—मङ्क्ता मङ्क्तारौ मङ्क्तारः

मिल—मेलिता मेलितारौ मेलितारः मेलितासि मेलितासे

मुच—मोक्ता मोक्तारौ मोक्तारः मोक्तासि

मुह—मोहिता मोढ़ा मोग्धा

मृ—मर्त्ता मर्त्तारौ मर्त्तारः मर्त्तासि १।३।६१

मृज—मार्जिता मार्ष्टा

यज { यष्टा यष्टारौ यष्टारः यष्टासि
,, ,, ,, यष्टासे

यम—यन्ता यन्तारौ यन्तारः यन्तासि

युज—योक्ता योक्तारौ योक्तारः

रच—रचयिता रचयितारौ रचयितारः

रञ्ज—रङ्क्ता रङ्क्तारौ रङ्क्तारः

रम—रन्ता रन्तारौ रन्तारः रन्तासे

राध—राद्धा राद्धारौ राद्धारः राद्धासि

रुद—रोदिता रोदितारौ रोदितारः रोदितासि

रुध { रोद्धा रोद्धारौ रोद्धारः रोद्धासि
,, ,, ,, रोद्धासे

रुह—रोढ़ा रोढ़ारौ रोढ़ारः रोढ़ासि

लिप—लेप्ता लेप्तारौ लेप्तारः लेप्तासि

लिह { लेढ़ा लेढ़ारौ लेढ़ारः लेढ़ासि
,, ,, ,, लेढ़ासे

ली—लाता लेता ६।१।५२

लुभ—लोब्धा लोभिता ७।२।४८

वस्—वस्ता वस्तारौ वस्तारः वस्तासि

वह { वोढ़ा वोढ़ारौ वोढ़ारः वोढ़ासि
,, ,, ,, वोढ़ासे

विज—उद्विजिता १।२।२
वृ—वरिता वरीता ७।२।३८
वृत्—वर्त्तिता वर्त्तितारौ वर्त्तितारः वर्त्तितासे
वृध—वर्द्धिता वर्द्धितारौ वर्द्धितारः वर्द्धितासे
व्यध—व्यद्धा व्यद्धारौ व्यद्धारः
शक—शक्ता शक्तारौ शक्तारः शक्तासि
शम—शमिता शमितारौ शमितारः शमितासि
शास—शासिता शासितारौ शासितासि
शी—शयिता शयितारौ शयितासे
शुष—शोष्टा शोष्टारौ शोष्टारः शोष्टासि
श्रि—श्रयिता श्रयितासि श्रयितासे
श्वस—श्वसिता श्वसितारौ श्वसितासि
सह { सहिता सहितारौ सहितारः ७।२।४८ / सोढ़ा सोढ़ारौ सोढ़ारः ६।३।११२ }
सिच—सेक्ता सेक्तारौ सेक्तारः
सिध—सेद्धा सेद्धारौ सेद्धारः
सू—सोता सविता ७।२।४४
सृज—स्रष्टा स्रष्टारौ स्रष्टारः
सृप—स्रप्ता स्रप्तारौ सर्प्ता सर्प्तारौ ६।१।५९
स्कन्द—स्कन्ता
स्निह—स्नेहिता स्नेढ़ा स्नेग्धा ७।२।४५, ८।२।३३
स्पर्द्ध—स्पर्द्धिता
स्वप्—स्वप्ता स्वप्तारौ स्वप्तारः
स्तु—स्तोता स्तोतारौ स्तोतारः
स्तृ—स्तरिता स्तरीता
स्पृश—स्प्रष्टा स्पर्ष्टा
स्मृ—स्मर्ता स्मर्तारौ स्मर्तारः
हन—हन्ता हन्तारौ हन्तारः
हस—हसिता हसितारौ हसितारः
हिंस—हिंसिता हिंसितारौ हिंसितारः
हृ—हर्ता हर्तारौ हर्तारः
हृष—हर्षिता हर्षितारौ हर्षितारः
ह्वे { ह्वाता ह्वातारौ ह्वातारः ह्वातासि / ,, ,, ,, ह्वातासे }

आशीर्लिङ् ३।३।९९—१०८

परस्मैपद ङित् ३।४।१०३ ;

दीर्घ ७।४।२५, ऋ=रि ७।४।२८, गुण ७।४।२९, ऋ=इर्, उर्, ७।१।१००—१०२, ८।२।७९ ; सम्प्रसारण ६।१।१५—१९, शास्=शिष् ६।४।३४,, अनुनासिक लोप ६।४।२४, आ=ए ६।४।६६—६७—६८ ; जन, खन (चा) ६।४।४३ ; चि=०, ६।४।५१

आत्मनेपद (पित्) ३।४।१०२ ; कित् १।२।११, इट् ७।२।३५—४३,

भु { भूयात् भूयास्ताम् भूयासुः भूयाः भूयास्तम् भूयास्त भूयासम् भूयास्व भूयास्म

अस् { भविषीष्ट ०षीयास्ताम् ०षीरन् भविषीष्ठाः ०षीयास्थाम् ०षीध्वम्/भविषीढ्वम् } भविषीय ०षीवहि ०षीमहि

अर्च / अर्चि { अर्च्यात् ०र्च्यास्ताम् ०र्च्यासुः अर्च्याः ०र्च्यास्तम् ०र्च्यास्त अर्च्यासम् ०र्च्यास्व ०र्च्यास्म

अर्ज / अर्जि { अर्ज्यात् अर्ज्यास्ताम् अर्ज्यासुः अर्ज्याः अर्ज्यास्तम् अर्ज्यास्त अर्ज्यासम् अर्ज्यास्व अर्ज्यास्म

अर्ह—	अर्ह्यात्	०र्ह्यास्ताम्	०र्ह्यासुः	अर्ह्याः	०र्ह्यास्तम्	०र्ह्यास्त	अर्ह्यासम्	०र्ह्यास्व	०र्ह्यास्म
अश	अश्यात्	०श्यास्ताम्	०श्यासुः	अश्याः	०श्यास्तम्	०श्यास्त	अश्यासम्	०श्यास्व	०श्यास्म
	अशिषीष्ट	०षीयास्ताम्	०षीरन्	अशिषीष्ठाः	०षीयास्थाम्	०षीध्वम्	अशिषीय	०षीवहि	०षीमहि
कृ	क्रियात्	क्रियास्ताम्	क्रियासुः	क्रियाः	क्रियास्तम्	क्रियास्त	क्रियासम्	क्रियास्व	क्रियास्म
	कृषीष्ट	०षीयास्ताम्	०षीरन्	कृषीष्ठाः	०षीयास्थाम्	कृषीढ्वम्	कृषीय	०षीवहि	०षीमहि
जि—	जीयात्	जीयास्ताम्	जीयासुः	जीयाः	जीयास्तम्	जीयास्त	जीयासम्	जीयास्व	जीयास्म
जीव—	जीव्यात्	जीव्यास्ताम्	जीव्यासुः	जीव्याः	जीव्यास्तम्	जीव्यास्त	जीव्यासम्	जीव्यास्व	जीव्यास्म
चि	चीयात्	चीयास्ताम्	चीयासुः	चीयाः	चीयास्तम्	चीयास्त	चीयासम्	चोयास्व	चीयास्म
	चेषीष्ट	०षीयास्ताम्	चेषीरन्	चेषीष्ठाः	०यास्थाम्	०षीढ्वम्	चेषीय	०षीवहि	०षीमहि
शी—	शयिषीष्ट	०षीयास्ताम्	०षीरन्	शयिषीष्ठाः	०षीयास्थाम्	०षीध्वम् शयिषीढ्वम्	शयिषीय	०षीवहि	०षीमहि
स्मृ—	स्मर्य्यात्	स्मर्य्यास्ताम्	स्मर्य्यासुः	स्मर्य्याः	स्मर्य्यास्तम्	स्मर्य्यास्त	स्मर्य्यासम्	स्मर्य्यास्व	स्मर्य्यास्म
इ—	ईयात्	ईयास्ताम्	ईयासुः	ईयाः	ईयास्तम्	ईयास्त	ईयासम्	ईयास्व	ईयास्म
क्री	क्रीयात्	क्रीयास्ताम्	क्रीयासुः	क्रीयाः	क्रीयास्तम्	क्रीयास्त	क्रीयासम्	क्रीयास्व	क्रीयास्म
	क्रेषीष्ट	०षीयास्ताम्	०षीरन्	क्रेषीष्ठाः	०षीयास्थाम्	०षीढ्वम्	क्रेषीय	०षीवहि	०षीमहि
च्चि—	च्चीयात्	च्चीयास्ताम्	च्चीयासुः	च्चीयाः	च्चीयास्तम्	च्चीयास्त	च्चीयासम्	च्चीयास्व	च्चीयास्म
गै—	गेयात्	गेयास्ताम्	गेयासुः	गेयाः	गेयास्तम्	गेयास्त	गेयासम्	गेयास्व	गेयास्म
पा (एवं स्था	पेयात्	पेयास्ताम्	पेयासुः	पेयाः	पेयास्तम्	पेयास्त	पेयासम्	पेयास्व	पेयास्म
यज	इज्यात्	इज्यास्ताम	इज्यासुः	इज्याः	इज्यास्तम्	इज्यास्त	इज्यासम्	इज्यास्व	इज्यास्म
	यक्षीष्ट	यक्षीयास्ताम्	०क्षीरन्	यक्षीष्ठाः	०क्षीयास्थाम्	०क्षीध्वम्	यक्षीय	यक्षीवहि	यक्षीमहि
लभ—	लप्सीष्ट	०सीयास्ताम्	०सीरन्	लप्सीष्ठाः	०सीयास्थाम्	०सीध्वम्	लप्सीय	०सीवहि	०सीमहि

आप्—आप्यात् आप्यास्ताम् आप्यासुः

आस्—आसिषीष्ट आसिषीयास्ताम् आसिषीरन्

इष—इष्यात् इष्यास्ताम् इष्यासुः

ईक्ष—ईक्षिषीष्ट ईक्षिषीयास्ताम् ईक्षिषीरन्

कथि—कथ्यात् कथ्यास्ताम् कथ्यासुः

कम—कामयिषीष्ट कामयिषीयास्ताम् कामयिषीरन्

कुप—कुप्यात् कुप्यास्ताम् कुप्यासुः

कृष—कृष्यात् कृष्यास्ताम् कृष्यासुः

क्रम—क्रम्यात् क्रम्यास्ताम् क्रम्यासुः

क्षम—क्षमिषीष्ट क्षमिषीयास्ताम् क्षमिषीरन्

खन—खन्यात् खायात्

गम—गम्यात् गम्यास्ताम् गम्यासुः

गुप—गुप्यात् गुप्यास्ताम् गुप्यासुः

ग्रह { गृह्यात् गृह्यास्ताम् गृह्यासुः ७।२।३७
ग्रहीषीष्ट ग्रहीषीयास्ताम् ग्रहीषीरन् }

घ्रा—घ्रायात् घ्रायास्ताम् घ्रायासुः (एवं भा, या)

चिन्ति—चिन्त्यात् चिन्त्यास्ताम् चिन्त्यासुः

छिद्—छिद्यात् छिद्यास्ताम् छिद्यासुः (एवं भिद्)

जन—जनिषीष्ट जनिषीयास्ताम् जनिषीरन्

जप्—जप्यात् जप्यास्ताम् जप्यासुः

जागृ—जागर्य्यात् जागर्य्यास्ताम् जागर्य्यासुः

जॄ—जीर्य्यात् जीर्य्यास्ताम् जीर्य्यासुः

घ्रा—घ्रायात् घ्रेयात् घ्रासीष्ट
तन—तन्यात् तनिषीष्ट
तुद—तुद्यात् तोत्सीष्ट
तुष—तुष्यात् तुष्यास्ताम् तुष्यासुः
तॄ—तीर्य्यात् तीर्य्यास्ताम् तीर्य्यासुः ८।२।७७
त्वे—वासीष्ट वासीयास्ताम् वासीरन्
दन्श—दश्यात् दश्यास्ताम् दश्यासुः
दह—दह्यात् दह्यास्ताम् दह्यासुः
दा—देयात् दासीष्ट
दुह—दुह्यात् धुक्षीष्ट
द्विष्—द्विष्यात् द्विक्षीष्ट
धा—धेयात् धासीष्ट
धाव—धाव्यात् धाविषीष्ट
धू—धूयात् धोषीष्ट
धृ—ध्रियात् धृषीष्ट
नी—नीयात् नेषीष्ट, (एवं भी)
पच—पच्यात् पक्षीष्ट
प्रच्छ—पृच्छ्यात् पृच्छ्यास्ताम् पृच्छ्यासुः
बन्ध, हन च—बध्यात् बध्यास्ताम् बध्यासुः २।४।४२
बुध—(भ्वादि) बुध्यात्, (दिवादि) भुत्सीष्ट

ब्रू { उच्यात् उच्यास्ताम् उच्यासुः
वक्षीष्ट वक्षीयास्ताम् वक्षीरन् }

भञ्ज—भज्यात् भज्यास्ताम् भज्यासुः
भुज—भुज्यात् भुक्षीष्ट
भृ—भ्रियात् भृषीष्ट
भ्रस्ज—भृज्ज्यात् भक्षीष्ट भर्क्षीष्ट
मन—मंसीष्ट मंसीयास्ताम् मंसीरन्
मन्थ—मथ्यात् मथ्यास्ताम् मथ्यासुः ६।४।२४
मुच—मुच्यात् मुक्षीष्ट

मृ—मृषीष्ट मृषीयास्ताम् मृषीरन्
मृज—मृज्यात् मृज्यास्ताम् मृज्यासुः
मृष—मृष्यात् मृष्यास्ताम् मृष्यासुः
रच—रच्यात् रच्यास्ताम् रच्यासुः
रम्—रंसीष्ट रंसीयास्ताम् रंसीरन्
रुध—रुध्यात् रुत्सीष्ट
लिह—लिह्यात् लिक्षीष्ट
वच—उच्यात् उच्यास्ताम् उच्यासुः
वद—उद्यात् उद्यास्ताम् उद्यासुः
वप्—उप्यात् उप्यास्ताम् उप्यासुः
वस्—उष्यात् उष्यास्ताम् उष्यासुः
वह—उह्यात् वक्षीष्ट
वृ—व्रियात् वरिषीष्ट वृषीष्ट ७।२।३९, ४२
वर्जि—वर्ज्यात् वर्ज्यास्ताम् वर्ज्यासुः
व्यध—विध्यात् विध्यास्ताम् विध्यासुः
शप्—शप्यात् शप्सीष्ट
शम्—शम्यात् शम्यास्ताम् शम्यासुः
शास्—शिष्यात् शिष्यास्ताम् शिष्यासुः
श्रि—श्रीयात् श्रयिषीष्ट
श्रु—श्रूयात् श्रूयास्ताम् श्रूयासुः
सू—सविषीष्ट सोषीष्ट
स्वप—सुप्यात् सुप्यास्ताम् सुप्यासुः
स्तु—स्तूयात् स्तोषीष्ट

स्तॄ { स्तर्य्यात् स्तर्य्यास्ताम् स्तर्य्यासुः
स्तरिषीष्ट स्तृषीष्ट ७।२।३९, ४३ }

स्ना—स्नायात् स्नेयात्
स्मृ—स्मर्य्यात् स्मर्य्यास्ताम् स्मर्य्यासुः
ह्व—ह्रियात् ह्रियास्ताम् ह्रियासुः
ह्वे—हूयात् हूयास्ताम् हूयासुः

Bengal Opinions.

Mahamahopadhyaya Chandra-kanta Tarkalankara writes (5.9.08.)—

আমি অত্যন্ত পীড়িত। এইজন্য তোমার সমগ্র পুস্তক পাঠ করিতে পারি নাই। পাণিনির কোন কোন স্থান পাঠ করিয়াছি। এই পুস্তকে ছাত্রদিগের সুবিধার পক্ষে বিশেষ লক্ষ্য রাখা হইয়াছে। টীকার ভাষা সরল। আমার বিবেচনায় এই পুস্তকের দ্বারা ছাত্রগণ বিশেষ উপকার লাভ করিবেন।

Mahamahopadhyaya Chitradhara Misra (Darbhanga) writes (13. 9. 09)—

স্বস্তি স্যাত্—শ্রীমত্সু বিদ্যারত্নোপনামকেষু শ্রীদেবেন্দ্রকুমারশর্ম্মসু মহাশয়েষু সনতি নিবেদয়তি ভবদীয়ং পত্রং ভবদ্রচিত-প্রভাখ্য-ব্যাখ্যা-লঙ্কৃতং পাণিনি-নামক-ব্যাকরণ-পুস্তকং প্রথমখণ্ডাত্মকঞ্চ ময়া লব্ধম্। কতিপয়ানি পত্রাণি সমালোচ্য নিরচায়ি যদেষা প্রভানাম্নী বৃত্তিরসাধুভ্যো বিবিচ্য লাঘবেন সাধু-শব্দ-জ্ঞানাত্মনে ব্যাকরণ-প্রয়োজনায় পর্য্যাপ্নোতি।

Dr. M. C. Sanyal L. M. S. (Calcutta), writes (15. 9. 09)—

মহাশয়, আপনার প্রণীত "পাণিনির" দ্বিতীয় খণ্ড (বা অবশিষ্ট খণ্ড সকল) কবে প্রকাশিত হইবে জানিলে বড়ই বাধিত হইব। আপনার পুস্তকখানি বাঙ্গালীর কীর্ত্তি-স্তম্ভস্বরূপ মনে করি। আমি যদিও সংস্কৃতভাষায় অভিজ্ঞ নহি এবং যদিও আমি চিকিৎসা-ব্যবসায়ী, তথাপি আমি ঘরে সংস্কৃত শিক্ষা করিতেছি এবং আপনার পুস্তক পাইয়া বিশেষ উপকৃত হইয়াছি।

Pundit Chandra-kanta Nyayalankara writes (29. 8. 09.)

বিদ্যারত্ন !

আপনার প্রদত্ত পাণিনীয় অষ্টাধ্যায়ীর পূর্ব্বার্দ্ধ পাঠ করিয়া একান্ত প্রীত হইলাম। আপনি উহার সহিত যে প্রভানামে স্বকৃত সংস্কৃত টীকা প্রদান করিয়াছেন, উহা সংস্কৃতাধ্যায়ীদিগের পক্ষে, পাণিনীয় সূত্রের মর্ম্ম-পরিগ্রহের জন্য সবিশেষ উপযোগী হইয়াছে সন্দেহ নাই।

উহা সরল সংস্কৃত ভাষায় লিখিত, প্রামাণিক উদাহরণ দ্বারা বিশদীকৃত ও অনাবশ্যক-তর্ক-বাহুল্যে পরিবর্জ্জিত হওয়ায় যুগপৎ আপনার প্রতিভা, পাণ্ডিত্য ও সুরুচির পরিচয় প্রদান করিতেছে। প্রতিপত্রে প্রকরণভেদ-নির্দ্দেশ ও প্রতিসূত্রে বর্ণবিশ্লেষ করায়, বিষয়-বিশেষানুসন্ধিৎসু ও পাঠার্থিগণের উদ্দেশ্য-সিদ্ধি-বিষয়ে আয়াস-লাঘব হইবে, সন্দেহ নাই।

সংস্কৃত-সাহিত্য-পাঠের সহিত জ্ঞান ও বয়োবৃদ্ধি সহকারে সামান্য-বিশেষ-ভাবে, অধ্যাপক-মহোদয়গণ যদি তাঁহাদের ছাত্রদিগকে পাণিনীয়-সূত্রের অর্থ বুঝাইয়া দেন, তবে তাঁহারা উভয়েই আপনার এই গ্রন্থের সাহায্যে, নিশ্চয়, সবিশেষ সুবিধা বোধ করিবেন এবং সংস্কৃত শিক্ষারও গাঢ়তা জন্মিবে।

যাঁহারা ব্যাকরণান্তরের সাহায্যে সংস্কৃত-ভাষায় ব্যুৎপন্ন, তাঁহারাও পাণিনীয়-প্রস্থানের মর্ম্ম-পরিগ্রহ কিংবা ঐ ব্যাকরণে বিষয়বিশেষের অনুসন্ধান করিতে অভিলাষী হইলে, আপনার গ্রন্থ দ্বারা বিশেষ উপকার লাভ করিবেন সন্দেহ নাই।

আপনি এই গ্রন্থ প্রকাশে যে সকল পরিশ্রম স্বীকার করিয়া সংস্কৃত-শিক্ষার গাঢ়তা বিধানের উপায় করিয়াছেন, আমি তজ্জন্য আপনাকে সানন্দচিত্তে ধন্যবাদ প্রদান করিতেছি।

Mahamahopadhyaya Sib chandra Sarbabhaum (Bhatpara) writes (7.9.09)

अद्य खलु मया ढाका-नगरीस्थ-राजकीय-प्रधानविद्यालयाध्यापक-श्रीमद्-देवेन्द्रकुमार-विद्यारत्न-(एम्, ए,) प्रणीतां प्रभानाम्नीमष्टाध्यायी-विवृतिम् अवलोक्य निरतिशयः सन्तोषः समासादि। पाणिनि-प्रणीतामष्टाध्यायीमधिकृत्य वामन-जयादित्याभ्यां काशिका-वृत्तिर्विवृता। सातिदुरूहतया सुकुमारमतीनां बालानां दुरवगाह्या। इयञ्च तावत् प्रभा तेषामपि हृदय-काननं प्रद्योतयितुं सर्व्वथा प्रभवति, का कथा विदुषां तत्-तन्त्रार्थपारगाणाम्। पुरा किल सूरिभिर्व्याकरण-भावबोधनार्थं दर्शितेष्वपि बहुषूपायेषु, श्रीमता देवेन्द्रकुमार-विद्यारत्नेन बुद्धि-प्रतिभया साध्यवसायं विद्योतितायाम् अस्यां प्रभायां सन्दर्भचातुरीमवलोक्य सन्तुष्टा वयं मन्यामहे तावदस्याः पठन-पाठनादिकं समाजेषु कालक्रमेणावश्यम्भवितेति।

Pandit Bahuballabha Shastri (Calcutta, Sanskrit College) writes (7-9-09)—

মহাশয়, আপনার লিখিত 'পাণিনি' নামক পুস্তকখানি যথাসময়ে পাইয়াছি জানিবেন। আপনার পুস্তকখানি উত্তমরূপে সমগ্র দেখিতে আমার কিছু বিলম্ব হইয়াছে; সেই জন্যই আপনার পুস্তক সম্বন্ধে আমার অভিপ্রায় এতদিন আপনাকে জানাইতে পারি নাই।

আপনার "পাণিনি" প্রথম পাণিনি ব্যাকরণ-শিক্ষার্থীদের জন্য বিশেষ উপকারী হইবে বলিয়া আমার ধারণা; আপনার ব্যাখ্যার ভাষা সহজবোধ্য এবং বালকদিগকে বুঝাইবার উপায়ও অতি সুগম হইয়াছে। আমাদের দেশে এ প্রকার গ্রন্থের বহুল-প্রচার হওয়া নিতান্ত আবশ্যক।

Prof. Sitanath Kavyaratna (Calcutta) writes—

ব্যাখ্যার সরলতা অতি চমৎকার। আপনি অতি মহৎকার্য্যে প্রবৃত্ত। একদিন ফল পাইবেনই। বাঙ্গালা টীকা না দিয়া ভাল করিয়াছেন, কারণ, আপনার সংস্কৃত টীকা অতি সরল।

Professor Bidhubhushana Goswami, M. A., writes (*26-2-09*) :—

The *Astadhyayi* or the celebrated grammar of Panini is being edited by Pandit Devendrakumar Bandyopadhyaya, Vidyaratna, M. A. with an original, easy and clear commentary in Sanskrit. The commentary, called

as it is Probha or Light, throws much light upon the aphorisms of Panini and is written in a clear and simple language, evidently with the object of making it popular among our young students of Sanskrit ; and hence it is free from that polemic discussion which often bewilder even advanced students. The illustrations are copious, are in good many cases taken from standard authors, and are instructive. In writing the commentary Devendra Babu has spent much time, and I am glad to say that his time could not have been better spent. I have every reason to hope that his labour will be amply rewarded.

Mahamahopadhyaya Prasanna chandra Vidyaratna, Dacca, writes (24-8-*09*) :—

I have read with interest Pandit Devendra kumar Vidyaratna, M.A's *Panini* or the *Astadhyayi* in its original order with his own very simple Sanskrit commentary, which has been significantly called *Prabha* or the Light. The *Siddhanta Kaumudi* holds unlimited sway over the minds of the Panini-reading public, and even the *Astadhyayi*, deservedly called by Professor Max Muller "the perfection of a purely empirical analysis" of the Sanskrit language, has been cast into the shade of laborious but popular synthetical method of the Siddhanta-Kaumudi which is regarded as the only proper method of reading the Astadhyayi. Happily is it that a Bengal scholar has attempted to make out a convenient way of studying the original work of Panini. For it is marked by the Commentator's peculiar knack of elucidating the complicated ideas of Sanskrit Grammar in colloquial Sanskrit on the one hand and the most popular illustrations of the aphorisms on the other. The commentary is a master-piece of his erudition and is well-suited to the requirements of modern readers. I hope his strenuous efforts will be amply rewarded with cordial encouragement by the educational authorities.

Babu Sarada charan Mitra, ex-Judge, Calcutta High Court, writes (*29-12-09*) :—

Many thanks for a copy of your "Panini" with *Prabhakhya Tika*. It is a great undertaking for which Bengal ought to be greatful to you. The study of Sanskrit Grammar from Panini direct is very rare, unknown in Bengal. Even the Kaumudis are rarely read in Bengal. The introduction of even Laghu Kaumudi in the B. A. Honour Course has failed from want of teachers and students. Your attempt at synthetical analysis of the great grammarian's great work evinces sound knowledge of Sanskrit Grammar, patience and industry. The *Prabha* is simple in language and lucid.

I only wish Devanagri characters were used. The Bengal script is confined to Bengal only, the Devanagri is read with ease throughout India, and Europe and America. Your work deserves patronage of the literary world and not merely of the Bengalees.

The Statesman, Calcutta, has the following (2-12-09)—

Honour to whom honour is due. Babu D. k. Benerjea Lecturer in Sanskrit. Dacca College, has just completed the first volume of a commentary on Panini, whose "lectures" have long remained the standard authority for Sanskrit Grammar in India on account of their comprehensive grasp of linguistic facts and a penetrating insight into the structure of the vernacular language. The commentary is in Bengali (characters) which unfortunately will preclude its use from many students of Sanskrit, but it elucidates very clearly the work which is, as is generally known, written in aphorisms intended to be learned by heart. The compilation of the commentary has been the result of about ten years' continuous study, and reflects credit not only on the writer but on the Dacca College itself.

Sir Gurudas Banerji, M. A., D. L., Kt., writes (*1-8-09*) :—

From the cursory view which I have been able to take of your book "Panini with Prabha", I think it is a work of great value, and it will be really useful to the students of Sanskrit. Your concise but lucid commentary on "Panini"'s *Sutras* deserves every commendation.

Babu Hirendra nath Datta Calcutta, writes (22-12 09) :—

I have to apologise to you for the long time I have taken in examining your original commentary on the Astadhyai of "Panini." You know that Sanskrit Grammar is not my *forte* and not having made special study of the subject I am imcompetent to pronounce an opinion as to whether your master Panini or Bhattojee Dikshita is the more reliable guide through the labyrinth of Sanskrit Grammar but this much I can say that I found your commentary *Probha* to be really illuminating. You seem to have made Sanskrit Grammar your special study, and I have nothing but admiration for your scholarly erudition and the great pains you have taken to elucidate the intricacies of Panini and my best wishes attend your useful labours. I shall be interested to know that you have been able to complete the present edition of Panini and that you have arranged to bring out another edition in Dev nagri Type as also an edition with a Bengali Commentary for the help of non-scholars like myself who nevertheless are humble followers of this great master of Sanskrit Grammar and would welcome any help that Grammarian Scholars like yourself may offer to them.

Pandit Kamal krishna Smrititirtha, Benars, writes (5-2-10) :—

প্রসিদ্ধ বৈয়াকরণিক সংস্কৃত কলেজের বর্ত্তমান অধ্যাপক শ্রীযুক্ত অন্নদাচরণ তর্কচূড়ামণি এবং শ্রীযুক্ত জয়চন্দ্র সিদ্ধান্তভূষণ প্রভৃতি পণ্ডিতগণ আপনার পাণিনির আলোচনা করিয়া যথেষ্ট প্রশংসা করিতেছেন। ন্যায়রত্ন মহাশয়ও বাঙ্গালীদের মধ্যে নূতন নিয়মে পাণিনি ব্যাকরণের প্রচলন আপনিই প্রথম করিলেন বলিয়া প্রশংসা করিতেছেন।

Pandit-Raj Mahamahopadhyaya Jadaveswara Tarkaratna, writes (8-4-10) :—

ভট্টোজি দীক্ষিত অন্যান্য ব্যাকরণের ক্রম-পরিপাটী দেখিয়া সেই ক্রম গ্রহণ করিয়াছেন ও সেই ক্রমে পাণিনির সূত্রগুলিকে বিন্যস্ত করিয়া নিজে বৃত্তি লিখিয়াছেন। এই অভিনব প্রণালীর উদ্ভাবনে সন্ধি নাম-প্রকরণ প্রভৃতি নির্ব্বাচন করিয়া যেমন একটি নির্দ্দিষ্ট নিয়ম সংস্থাপিত করিয়াছেন, সেইরূপ কোন্ সূত্রের পরবর্ত্তী কোন্ সূত্র, সূত্রকার কোন্ সূত্রের পরে কোন্ সূত্রের রচনা করিয়াছেন, তাহা জানিবার উপায় নষ্ট হইয়াছে, এরূপ অবস্থায় যাহা ঘটিবার, তাহা ঘটিয়াছে, এক দোষের পরিহার করিতে যাইয়া ভট্টোজি দীক্ষিত তাহা অপেক্ষা একটি গুরুতর দোষ আনিয়া শিক্ষার্থীদিগের নিকটে বিতরণ করিয়াছেন। সূত্র স্মরণ আছে, বৃত্তির স্মরণ নাই, ছাত্র কেন? কৃতবিদ্য অধ্যাপকও আর পাণিনীয় সূত্রের অর্থ করিতে পারিবেন না; কারণ, কোন্ সূত্রের পরে কোন্ সূত্র লিখিত, তাহা না জানিলে প্রাঞ্জল ভাষায় রচিত পাণিনীয় সূত্রেরও অর্থ করা অসম্ভব। সকল ব্যাকরণেতেই অধিকার সূত্র আছে, সেই সূত্র হইতে পরবর্ত্তী সূত্রে, সেই সূত্রের কোন কোন অংশ অনুবৃত্তি আসে। কোন্ সূত্রের পূর্ব্ববর্ত্তী কোন্ সূত্র জানা না থাকিলে, অনুবৃত্তি বুঝিতে পারা যায় না, অনুবৃত্তি না জানিলে সূত্রের ব্যাখ্যা হয় না। এজন্য পশ্চিম দেশে অষ্টাধ্যায়ী মুখস্থ করিবার রীতি আছে। ছাত্রের পরিশ্রম লাঘব করিতে যাইয়া পরিশ্রম বৃদ্ধি করা হইয়াছে। এ পরিশ্রম করিয়াও তাহাদিগের কোন ফল হয় বলিয়া বোধ হয় না। মহাভাষ্যও প্রাচীন রীতিতে পাণিনির অনুবর্ত্তনে লিখিত, ভট্টোজি দীক্ষিতের সঙ্কলিত পাণিনীয় পাঠ করিয়া মহাভাষ্য বুঝাও কঠিন। ভট্টোজি দীক্ষিতের আরও ভ্রম আছে, আমার এইরূপ বিশ্বাস। জয়াদিত্যের বৃত্তি পাণ্ডিত্যপূর্ণ, কিন্তু সরলমতি বালকের পাঠোপযোগী নয়, পুরুষোত্তমের ভাষা-বৃত্তিও এই দোষের হস্ত হইতে নিষ্কৃতি পায় নাই। বর্ত্তমান সময়ে, পাণিনির প্রচার একান্ত আবশ্যক। কাতন্ত্র প্রভৃতি ব্যাকরণে বৈদিক প্রকরণ নাই। ধর্ম্মের জন্য নয়, প্রাচীন ইতিহাস বাহির করিবার জন্য ইয়ুরোপীয় পণ্ডিতদিগের অনুবর্ত্তনে বেদের প্রচার আরম্ভ হইয়াছে। সকলের মুখে ঋগ্বেদের ২।১টি সূক্ত শুনিতে পাই, অপব্যাখ্যাও শুনিতে পাই। অন্ততঃ সেই অপব্যাখ্যা বন্ধ করিবার জন্যও পাণিনির অধ্যাপনা আবশ্যক। এই সময়ে আপনি "পাণিনি" বাহির করিয়া সকলেরই ধন্যবাদের পাত্র হইয়াছেন। আপনি ভট্টোজি দীক্ষিতের ক্রমে অবহেলা প্রদর্শন করিয়া পাণিনির নির্দ্দিষ্ট ক্রমের অনুবর্ত্তন করিয়াছেন, এজন্য আরও ধন্যবাদের পাত্র হইয়াছেন। আপনার প্রণীত "প্রভা" টীকাও উৎকৃষ্ট হইয়াছে। প্রথম বারে ভ্রম-প্রমাদ কিছু থাকিলেও থাকিতে পারে, উত্তরকালে নিশ্চয় তাহার সংশোধন হইবে। ফলে আমি অত্যন্ত সন্তুষ্ট হইয়াছি।

———

Rai Kali-prasanna Vidyasagara C. I. E. Bahadur writes :—

I have much pleasure to bear my testimony to the merit of the great work undertaken by Pandit Devendra kumar Vidyaratna M. A. i. e. a new edition of Panini's famous Grammar, named Astadhyayee with a Commentary of his own called Prabha or the Light. No one who intends to acquire perfect command over the Sanskrit Literature, can do without a thorough study of Panini. But there are great difficulties in the way. The old commentaries, named Kashika and Siddhanta Kaumudi, are too difficult and too abstruse, especially for our students in Colleges and Schools, who cannot devote their entire time to the study of one particular book. But Pandit Devendra kumar Vidyaratna's Commentary is not only written in the simplest Sanskrit, which even school boys may easily understand, but it places within their reach matters of great grammatical interest, which the old Commentaries do not contain. All honour to Pandit Vidyaratna for the success he has achieved, and the educated public of India,—specially those, who take any the least interest in Sanskrit learning, ought to be deeply grateful to him, for the work he has been quietly doing all this while. Pandit Vidyaratna, though young in years, is one of the profoundest Grammatical Scholars of Bengal. If he had established a Grammatical *Tol* instead of remaining in Government Service, he would have drawn students from all parts of the country, and his fame for Sanskrit learning would have spread everywhere. But he has chosen the humbler path of imparting Grammatical instructions through books. It is a pity that there is no Maharaja of Viziangram in Bengal to help him up. But I think I may venture to express a hope that the generous Government of our country, which is so deservedly respected for its patronage to the Literature and learning, will liberally help Pandit Devendra kumar to bring out his elaborate work, of which he has been able, under great difficulties, to bring out only the First Part, a large and closely printed book of 216 pages. Surely this one part has cost him more than Rs. 500/. This book, when finished, will be a monumental work of Fame. It will place Pandit Devendra kumar in the list of the great masters of Sanskrit in the country, and it will be hailed by the students of our public institutions as well as by those who study Sanskrit in *Tols* as a great boon.

Professor Kunjalal Nag M. A. writes :—

Panini, with what is meant as an illumining commentary and named *Prabha* or The 'Light" by Professor Devendra kumar Vidyaratna. M A. is an exceedingly welcome publication and an ambitious venture entrusted by Providence to evidently capable hands. The learned author, besides drawing upon the resources of his scholarship, has laid many of the extant treatises on Sanskrit Grammar and Philology under contribution. Yet a young man, he is to be expected and wished to live long enough, not only to complete his great work but to congratulate himself, for years and years, upon the results achieved by it. Like *savants* of old and commentators of ancient days, he has been a devoted adherent of the great sage *Panini*, of blessed memory and of unapproachable sanctity in his field. He now makes his appearance as

an avowed apostle of *Panini's* system, seeking to rescue and reclaim it from displacement by later schools and comparatively recent offshoots. Resolved to draw his draughts from Panini s "pure fountain undefiled," he bas adopted *Ashtadhyayi* and discarded the plan of arrangemert of the ingenious *Bhattoji.* The aphorisms and the commentary, meant particularly for Bengal, which, more than any other part of, India, has left Panini to pine in neglect, are in Bengali character—presumably an allowance for the rather strange and lamentable neglect of certain classes of students to spell their way through the Deva nagri alphabet. This little pandering, if it might be so called, will be responsible for restricting the usefulness of the work within the confines of Bengal as it already is for certain consequent imperfections, if not inaccuracies—the identification of *b* with *v*, for example. The book, as it is, seems suited for students in a somewhat advanced stage of progress and, towards making it an apt "beginner's book" as well, I would suggest elucidations (by a short summary of the commentary, it may be) in Bengali. The author's mission being to popularise *Panini*, the passport to literature, sacred and profane, it seems well that the process of popularisation be carried as far as practicable. My best wishes follow the learned author and his great work. It is devoutly to be hoped for that the cost of printing and publication will never stand in his way and that he will bring out later on, with improvements if and where necessary, a complete volume or set of volumes in Dev nagri character and, should the necessity continue, one in Bengali type, with summarised commentaries in Hindi and Bengali, so as to stimulate and aid the study of Panini, not only in Bengal but also in other parts of India. Universities, educationists and educational officers, patrons of letters, and all centres of Sanskrit learning will, I trust, feel tempted to contribute to the success of the venture by extending to it their encouragement and support.

Pandit Rajani kanta Vedantavagis, Dacca, writes :—

I have read through Professor Devendra kumar Bandyopadhyaya Vidyaratna's Panini or Ashtadhyayee with a Sanskrit Commentary of his own, named "PRABHA" of which the first part containing the first three chapters, has yet come to my hands. The method he has adopted in his "Prabha", is quite up-to-date, but unknown both to teachers and learners of Sanskrit Grammar. I have been highly delighted with its perusal. The book, in my opinion, is the best of its kind. The learned editor has spared no pains to make "Panini" as easy as possible. I think, it will be highly appreciated by the young learners of modern times, in our schools and Colleges as well as in *Tols.* It has been so easy in its language, that even a beginner in Sanskrit will be able to understand it. I think Devendra Babu has removed a long-felt want of our country. The study of Sanskrit Grammar is felt so very difficult by its beginners, that they seem to have a general aversion to its studies. And it is nothing but want of good method and good help in the way of its teaching that is alone responsible for this state of things. I feel sure, Devendra Babu's new edition of "Panini" with "Prabha" will

remove this difficulty, and open quite a new path in the study of Sanskrit Grammar. I shall be highly pleased if I see him successful in his new attempt. Meanwhile, should not Rajas and Maharajas of our country help him in his undertaking ?

BENARES OPINIONS.

Mahamahopadhyaya Rakhaldas Nyayaratna. Benares, writes :—

"सरल-संस्कृत-भाषा-रचिततया टीकामिमां पठित-वङ्गभाषा-लिखित-व्याकरणा बाला अपि सुखम् अवगन्तुं शक्नुवन्ति। अतएव ममायं विश्वासो विद्यतेऽस्याः पठनेन विद्यार्थिनां महान् उपकारो भविष्यतीति।"

ভারতবর্ষে পাণিনি-ব্যাকরণে অদ্বিতীয় পণ্ডিত মহামহোপাধ্যায় শ্রীযুক্ত শিবকুমার শাস্ত্রী মহাশয় ৺কাশীধাম্ হইতে লিখিয়াছেন—

"अवश्यमियं यथार्थसूत्रकाराशयं प्रकाशयन्ती बहुभिरपेक्षित-विषयैरुपबृंहिता महता प्रयत्नेन सम्पादनार्हा, अध्येतॄणाम् उत्तम-बोधाय पर्य्याप्ता, पठनपाठन-सम्प्रदाये प्रचारणीयताम् अर्हतीति।"

৺কাশীধাম হিন্দুকলেজের অধ্যক্ষ পণ্ডিত শ্রীযুক্ত চন্দ্রভূষণ চতুর্ব্বেদী মহাশয় লিখিয়াছেন—

पाणिन्यष्टाध्यायी खलु मूलभूतं व्याकरणस्येति प्रायो भूम्ना सकलजनविदितम्। नव टीकाटीप्पन्यादि प्राचुर्य्यमपि सुपर्य्याप्तम् अस्ति, तथापि सरल-प्रकारेण मूलभूत-पाणिनि-सूत्रार्थ-प्रकाशनेन पण्डितदेवेन्द्रकुमार-वन्द्योपाध्यायविरचिता प्रभा नाम टीकेयं समुपयोगिनी व्याकरणम् अधिजिगांसूनाम् इति सम्मन्यते।

নবদ্বীপ হইতে মহামহোপাধ্যায় শ্রীযুক্ত যদুনাথ সার্ব্বভৌম লিখিয়াছেন—পুস্তকখানি সংক্ষিপ্ত সারগর্ভ সরল সংস্কৃত দ্বারা প্রস্তুত হইয়াছে। সম্ভাবনা করি, পাঠকগণের অধ্যয়নকালে বোধসৌকর্য্যে আয়াসাল্পতা হইবেক। এতদ্দেশে পাণিনি-ব্যাকরণের অধ্যয়নাধ্যাপনা-প্রচার ইদানীন্তন কাল হইতে বিশিষ্ট সম্ভাবনীয়। আশীর্ব্বাদ করি, আপনি গ্রন্থ সমাপন করিয়া ধন্যবাদার্হ হইয়া দেশের হিতসাধন করুন ইতি।

পণ্ডিত শ্রীরমেশচন্দ্র সাংখ্য-বেদান্ততীর্থ মহাশয় লিখিয়াছেন—"প্রভার ভাষা অতি প্রাঞ্জল ও আড়ম্বরশূন্য। যে সকল সূত্রার্থ বুঝিতে গলদ্‌ঘর্ম্ম হইতে হয়, তাহাও প্রভাতে সুন্দররূপে বিশ্লিষ্ট হইয়াছে দেখিয়া সুখী হইলাম। দুই এক বৎসরের মধ্যে অন্যান্য বিষয় অধ্যয়নের সহিত ব্যাকরণাধ্যয়ন পরিসমাপ্ত করা আবশ্যক। সুতরাং প্রভার ন্যায় টীকা ভিন্ন এই দুরূহ কার্য্য নির্ব্বাহ হওয়া অসম্ভব।
